SANCTI

VALERIANI

EPISCOPI CEMELIENSIS

HOMILIÆ XX.

ITEM

DE VIRTUTIBUS ET ORDINE

DOCTRINÆ APOSTOLICÆ

EPISTOLA AD MONACHOS.

* * *

Omnia primùm, præter unicam Homiliam, poſt annos plus minus mille ducentos in lucem edita

A

JACOBO SIRMONDO

Societatis Jesu Presbytero.

ACCESSIT

THEOPHILI RAYNAUDI

Ejusdem Societatis

APOLOGIA

PRO SANCTO VALERIANO

ADVERSUS

NICOLAUM CHICHON.

AUGUSTÆ VINDELICORUM

Sumptibus IGNATII ADAMI & FRANCISCI ANTONII VEITH, Bibliopolarum.

ANNO MDCCLVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

REVERENDISSIMO ATQUE AMPLISSIMO

PRÆSULI

D. HENRICO LUDOVICO

CASTANEO RUPIPOSÆO

PICTAVORUM EPISCOPO.

I*N hoc ſacræ tuæ Dignitatis exordio*, PRÆSUL AMPLISSIME, *inter publicas privatasque gratulationes, niſi me quoque feſtivis choris inſererem, animique ſenſum quoquo modo teſtarer, verendum erat profectò, ne, qui priſtinam erga te obſervantiam meam noverant, aut immemorem me aut inofficioſum putarent. Veni ergo, &, quod honori tuo debebatur, non ſine munuſculo veni. Sic enim mihi perſuaſi, cùm* VALERIANI CEMELENENSIS Homilias *in publicum proferrem, illas nec gratiorem tuâ tutelam conſequi poſſe, nec cuiquam à me potius quàm tibi hoc tempore deberi. Primùm ut hac Pontificatus tui quaſi ſportula donati Lectores integram tibi honorificentiæ gratiam habeant. Deinde ut indicium extet, proderturque poſteris, tum ſcilicet ſanctiſſimi & eloquentiſſimi Epiſcopi Opus in lucem prodiiſſe, cùm in novi Antiſtitis exortu Gallia omnis communi ſpei publicæ lætitia ferveret. Poſtremò ut vota, quæ pro cœpti felicis auſpicio tuâ causâ conceperam, tanto potiſſimùm auſpice ac duce perſolvam. Vota, inquam, quæ mihi ex omnibus ſollemnium officiorum muniis ſola delegi. Enimvero poteram ſanè, dum laudibus tuis omnia perſonant, atque hinc adventus tui deſideriô geſtiunt Pictavi tui, & conſcii natalium tuorum, quid ſibi eximia virtus in præcipua nobilitate ſpondeat, augurantur. Hinc bonum factum reliquæ Provinciæ prædicant, ſapientiſſimique Regis, qui hanc tibi Eccleſiam deſponderat, judicium collaudant. Poteram & ipſe, ſine adulationis metu, in præconii tui partem venire; atque ea de te commemorare, quæ in te à primis usque annis ipſa, quæ admirari facilè nihil ſolet, ingeniorum morumque exploratrix Roma mirata eſt: ſed neque tu hoc à me obſequii genus deſideras, & ego inſtitutô meô alienum duxi, qui me votorum, ùt dixi, finibus contineo. Quare proſequantur alii laudes tuas, & quæ præclarè in te vel natura vel ſtudium effinxit, pro meritis efferant, ſi poſſunt; ingenii, quâ polles, judiciique felicitatem, doctrinam exquiſitam, rerum maximarum ſupra ætatem uſum ac prudentiam, ingenitam modeſtiam, reliquarumque coronam virtutum, ſed pietatem inprimis, & ſinceram fucique expertem religionem. Ego deſtinatis ſemper votis inſiſtam, petamque à DEO immortali, ut, quorum tibi munerum eſt author atque largitor, eorum perpetuò cumulum adaugeat: Tum honorem hunc tibi Eccleſiæque tuæ ita fortunet, ut deceſſorum tuorum tempora tua invideant nulli; relinquant poſteris, quod æmulentur. Hilarii ante omnes, quam præcipuè optas, contingat imitatio: ut, quod elogium illi Galliæ noſtræ quondam tribuerunt, hoc idem tibi aliquando Pictavi referant, piaculô hæreſis beneficio atque ope tua liberati.*

REVERENDISSIMÆ ALTITUDINIS TUÆ

Deditiſſimus

JACOBUS SIRMONDUS

Soc. JESU.

LECTORI.

De VALERIANI Epiſcopi Homiliis, & quo tempore ac loco claruerit.

VALERIANI Epiſcopi præter Homiliam *de Bono Diſciplinæ*, quæ incerto antea nomine jactabatur, paucîsque abhinc annîs Autori ſuo reſtituta eſt, nihil hactenus in lucem prolatum accepimus. Quas nunc damus reliquas undeviginti, celeberrimo antiquæ Corbeiæ Monaſterio debemus. Cujus unicum, quo uſi ſumus, pervetuſtæ ſed parum caſtigatæ manus exemplar, etſi Homiliam *de Bono Diſciplinæ* non habebat, & civitatis nomen, in qua VALERIANUS Epiſcopus ſedit, non indicabat: facilis tamen ex ſtili argumentique ſimilitudine conjectura fuit, has illius germanas ſorores eſſe, omnesque ab uno & eodem VALERIANO ediras, *Epiſcopo Cemelenenſi*. Neque hac in re quisquam, ni ſallor, repugnabit. Fuit autem *Cemelenum*, ſive (ùt poſterior ætas locuta eſt) *Cemelium* aut *Cemela*, Vediantiorum in Alpibus maritimis oppidum, cis Alpem ſummam nono, ſexto (ùt vetus Itinerarium docet) uls Varum fluvium lapide. Cujus hodieque priſca ruderum veſtigia, nomenque haud procul Nicæa reſtat in colle, quem *Cemelam* vocant. Sed *Cemelium* Plinius lib. 3. c. 5. & Prolomæus in Iralia locant, quia Italiæ initium à Varo ducunt: Itinerarium, quia Galliam juſtîs finibûs ad Alpem usque ſummam porrigit, Galliæ adſignat. Et verò ad Galliam pertinuiſſe, fidem ſine controverſia facit vetus Notitia Civitatum Galliæ, quæ inter Alpium maritimarum civitates, quæ ſub Ebreduno Metropoli cenſentur, ſextô locô numerat civitatem *Cemelenenſium*. Et Uſuardus in Martyrologio Prid. Idus Maias; quo die S. Pontii Martyris natalem in Galliis, civitate *Cemela*, ſollemnem fuiſſe notat. Ejus nimirum, quem Auror noſter ſæpius triplici Homilia *de Bono Martyrii*, ſed tacito ſemper nomine coñemorat. Conſtat ergo de VALERIANI Cathedra Epiſcopali. Reliquum eſt, ut, quo ſæculo vixerit, inquiramus. Rem enim conjecturæ noſtræ ſecerunt Gennadius & Iſidorus, aliique illuſtrium Scriptorum Nomenclatores, qui illum prorſus ignoraſſe videntur: Ita nusquam ejus meminerunt. Mihi verò ex Cathedra ipſa Cemelenſi deprehendere videor illum ſub annum Chriſti CDL. hoc eſt, Leonis M. remporibûs floruiſſe. Poſt Leonem enim, Leonis ipſius decretô (ùr Hilarii Papæ verbîs epiſtolâ IV. docemur) Cemelienſis Civiratis & Nicæenſis Caſtelli Epiſcopi diverſi non fuerunt, ſed iidem Cemelienſes ſimul, quandiu Cemela ſtetit, & Nicæenſes. Quod videre eſt in Synodo V. Aurelianenſi, cui Aetius presbyter, directus à Magno Epiſcopo Ecclеſiæ Cemelienſis & Nicæenſis, ſubſcripſiſſe legitur in antiquis exemplaribus, quæ integras ejus Concilii ſubſcriptiones habent; nam mutilæ ſunt in excuſis. Quare VALERIANUM, qui Cemelenſis tantùm Epiſcopus nuncupetur, ante Leonis decretum ſedem illam rexiſſe oportuit. Atque ut, quod ſentio, dicam, omnino VALERIANUM hunc illum eſſe conjicio, ad quem & alios vicinarum Galliæ Provinciarum Epiſcopos ſcripta exſtat Leonis ejusdem epiſtola de Vaſenſis Epiſcopi ordinatione, quam æternæ memoriæ Cardinalis Baronius ex Arelatenſi codice divulgavir. Confirmorque in ſententia, quòd in illo Epiſcoporum numero Ingenuum video, Ebredunenſem (id eſt) VALERIANI Cemelenſis Metropolitanum Antiſtitem. Sed & aliæ duæ ſunt epiſtolæ, Leonis una ad XLIV. Epiſcopos Galliæ, altera Epiſcoporum eorundem ad Leonem; in quibus Ingenuus & VALERIANUS pariter conjunguntur. Stilus denique, optimus judicandi magiſter, characterque dictionis Valerianæ gravis, inquam, ac ſplendida; & digniratis ſuccique plena facundia, quæ in his Homiliis elucet, ſatis hanc ejus, quam dixi, ætatem prodit: Illam ſcilicet, qua Eucherius Lugdunenſis, Hilarius Arelatenſis Epiſcopi, Vincentius Lirinenſis, Proſper, & Salvianus presbyteri, Galliam noſtram non diſſimili eloquentiæ laude & gloria decorabant. Vellem modò, emendatiores nobis, & quales diſertiſſimus Epiſcopus pronunciarat, edere licuiſſer; ſed in tanta depravati codicis labe optandum id mage fuit, quàm ſperandum. Fortaſſe autem, quod prima hæc editio non potuit, altera præſtabit.

Tu inte rim præſentibus, Lector! fruere
& vale.

DE

DE HAC S. VALERIANI EDITIONE
SIRMONDI EPISTOLA *
A D
FRANCISCUM CARDINALEM BARBERINUM.

EMINENTISSIME DOMINE!

Quod me ſæpius facere audeam, pudor & reverentia prohibent, nunc ut Eminentiam Tuam literis appellem, officii mei ratio, atque eadem, ni fallor, in ipſam obſervantia perſuadet. Exiſtimavi enim, cum Valeriani Epiſcopi famam in diſcrimen iterum vocari audirem, non mearum tantum eſſe partium, ſuſceptam alias ejus cauſam non deſerere, ſed ſancti quoque Officii ac Romani nominis intereſſe, ut priſtinum de illo judicium ſuum ſententiamque non evertat. Meminiſſe autem opinor E. T. nec enim ignorare potuit, tametſi ab Urbe tunc aberas, cum ante annos ſex Homiliarum iſtarum cenſuram delator idem urgeret, ſacrum Tribunal, audita & probata Auctoris defenſione, quam literæ noſtræ continebant, aliud nihil decernendum cenſuiſſe, quam ut Notas in novam editionem compararem, in quibus de utroque accuſationis capite ſatisfieret, hoc eſt, de Sancti prænomine, quod imputabatur, & de Semipelagianiſmi ſuſpicione, cujus inſimulabatur. Præſtitit utrumque Lugduni nuper edito ad Valeriani purgationem libello P. Theophilus Raynaudus, Societatis noſtræ Theologus, copioſe adeo & accurate, ut præclare ad cauſam actum putem, quod operam hoc in re meam, à qua exſpectari tale nihil poterat, ſtudio ſuo diligentiaque præverterit. Quod ſi nihil novi poſtea prolatum eſt, quod ſeveriorem ſententiam requirat, non indignum opinor ſingulari E. T. pietate fuerit, providere, ut immotum maneat ſancti Officii decretum, atque innoxio & utili alias Scriptori fama integra conſervetur. In quo quidem eo minus, ne importunus videar interceſſor, verendum confido, quod præter commune doctorum ſuffragium, qui Valerianum hactenus cum approbatione legunt, ipſam etiam E. T. cui placere niſi recta non ſolent, illius guſtu aliquando & ſapore delectatam intelligo. Pariſiis XVI. Auguſti M. DC. XXXII.

Ad duo Capita, quæ objiciuntur circa Homilias VALERIANI.

I. UNum eſt de *Sancti* nomine quod negant huic Auctori convenire. Conſtat aotem id à me profectum non eſſe, quia multis ante annia, cum prima ejus Homilia *de bono diſciplinæ*, ceteria nondum repertis, in Germania ederetur, idem titulus præfixus eſt, juxta vetus exemplar, ut monuerunt, Monaſterii S. Galli, in quo inſcriptio eſt hujuſmodi: *Liber S. Valeriani Cemelienſis Epiſcopi.* Unde cum animadverterem non temere ab aliis ſic eſſe appellatum, nec certi quicquam haberem in contrarium, non exiſtimavi debere me, aut poſſe ſine nota hunc illi titulum adimere.

Utrum autem Valeriano tributum olim hoc nomen fuerit ob peculiaris opinionem Sanctitatis, an propter dignitatem tantum Epiſcopi; quemadmodum difficile foret ſtatuere, cum Cimelæ civitatis poſt ejus everſionem vix ulla reſtent monimenta: ita viciſſim ad hoc illi abrogandum, ſi jure competat, ſatis non eſſet ſuſpicio quæ obtenditur doctrinæ Semipelagianæ, eo nimirum tempore, quo Eccleſiæ auctoritate damnata nondum erat, cum videamus Caſſianum & Hilarium Arelatenſem, qui hanc præ ceteris profitebantur, Sanctos nihilominus, alterum à S. Gregorio in epiſtola XII. libri VI. alterum in Martyrologio Romano appellari, & utrumque apud ſuos uſitato Sanctorum cultu honorari.

II. Alterum ad doctrinæ iſtius criminationem ſpectat, quam volunt in nonnullis harumce Homiliarum locia deprehendi. In quo quidem præterquam quod nullus videtur eſſe locus ejuſmodi, quem defendere non liceat, melioremque in ſenſum interpretari, prout in hoc ipſo genere Chryſoſtomum & alios Patres tum Græcos tum Latinos explicare mos eſt: & quod P. Theophilus in libello quem pro Valeriani defenſione ſcripſit, ab omni cum labe liberum eſſe docet: Hoc inſuper obſervandum eſt, licet concederemus Valerianum cum aliis Præſulibus Gallicanis qui eodem ſæculo, eademque in Provincia vivebant, doctrinam eandem amplexum fuiſſe, non potuiſſe illos tamen hæreticos hoc nomine cenſeri ante Synodum Arauſicanam II. quæ doctrinam illam damnavit, & à Sede Apoſtolica confirmata eſt annis poſt Valerianum amplius ſexaginta.

De Valeriano rurſus, ut de Sancti nomine ac titulo ſit controverſia, negari non poteſt ſtetiſſe illum ſemper, dum vixit, in pace & communione Eccleſiæ Catholicæ. Cujus rei fidem facit epiſtola LII. S. Leonis Papæ ad ipſum & alios Epiſcopos Galliæ ſcripta, & horumce altera ad S. Leonem. Concilium item Regenſe, cui adſuit, & cum ceteris ſubſcripſit. Tum etiam quod ejus quocunque honorifica ſit mento in epiſtola evocatoria ** Synodi Arelatenſis III. in qua tranſactum eſt de concordia inter Fauſtum Abbatem inſulæ Lirinenſis & vicinos tres Epiſcopos, quorum unus fuit Valerianus.

Homiliæ præterea iſtæ ab annis XX. cum excuſæ Pariſiis primum fuere, recuſæ poſtea in Germania fuerunt, & Lugduni non ſemel, lectæque ab omnibus ſine offenſione & cum fructu, ac piam revera & religioſam doctrinam continent, utilemque inprimis ad ſtabiliendam invocationem Sanctorum, & cultum ſacrarum Reliquiarum. Adeo ut non defuerit vir magni nominis, qui diceret ſcriberetque, quando in Germaniam allatæ ſunt, divina factum providentia videri, ut hoc potiſſimum tempore ad confutandos hæreticos repertæ ſint. Neque hactenus apud nos auditum eſt quempiam præter Denuntiatorem extitiſſe, qui earum lectionem non probaret.

* Hæc Epiſtola, & quod inſtar Diſſertatiunculæ ſubnexum eſt, ex autographo SIRMONDI deſumpta ſunt.
** Tom. 1. Concil. Galliæ p. 120.

In exemplari VALERIANI editi à SIRMONDO reperta ſunt ad calcem deſcripta poſtea ipſius SIRMONDI manu hæc PATRUM TESTIMONIA, quibus palam fieri vellet, VALERIANUM in *Homilia XI.* ubi cum Semipelagianis ſentire viſus eſt quibuſdam, haud aliter tamen locutum eſſe, quàm SS. illos Patres, haud dubiè Catholicos.

✡ ✡ ✡

METHODIUS Patarenſis *apud Damaſcenum in Parallelis.*

Πάσης ἀγαθῆς πράξεως ἡ καταρχὴ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βουλῇ κέκτηται. τὸ δὲ συμπέρασμα ἐν τῷ Θεῷ.

Omnis bonæ actionis initium in noſtra voluntate poſitum eſt: complementum verò in Deo.

CHRYSOSTOMUS *Hom. XII. in Epiſt. ad Hebræos.*

Δεῖ γὰρ ἡμᾶς πρῶτον ἑλέσθαι τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὅτε ἑλώμεθα ἡμεῖς, τότε καὶ αὐτὸς τὰ παρ' ἑαυτοῦ εἰσάγει. Οὐ προφθάνει τὰς ἡμετέρας βουλήσεις, ἵνα μὴ λυμήνηται τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν.

Oportet enim, nos primùm bona eligere, & poſtquam elegerimus, tunc affert quæ ſua ſunt. Non prævenit noſtras voluntates, ne perdat noſtrum liberum arbitrium.

Idem *in Hom. II. in Epiſt. II. ad Corinthios.*

Ἀπὸ τούτου τοίνυν μανθάνομεν, ὅτι κἂν ἐλεεῖσθαι μέλλωμεν, ἀξίους τοῦ ἐλέου παρέχειν ἡμᾶς ἑαυτοὺς χρή. κἂν γὰρ ἔλεος ᾖ, τοὺς ἀξίους ἐπιζητεῖ. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἔπεισιν ἅπασι, καὶ τοῖς ἀναισθήτως διακειμένοις, κ. τ. λ.

Ex quo nimirum intelligimus, quamvis Deus miſericordiam erga nos adhibiturus ſit; nobis tamen iſtud prius faciendum eſſe, ut miſericordia dignos nos ipſos præſtemus. Quamvis enim miſericordia ſit, dignos requirit: Non etenim temerè quibusvis obtingit, etiam ſtupore laborantibus &c.

HILARIUS *in Pſalm. CXVIII. in Nun.*

Voluntas noſtra proprium ex ſe habere debet, ut velit. Deus incipienti incrementum dabit, quia conſummationem per ſe infirmitas noſtra non obtinet, meritum tamen adipiſcendæ conſummationis eſt ex initio voluntatis.

OPTATUS *Lib. II.*

Eſt enim Chriſtiani hominis quod bonum eſt velle; & in eo quod benè voluerit currere: ſed homini non eſt datum perficere: ut poſt ſpatia quæ debet homo implere, reſtet aliquid Deo ubi deficienti ſuccurrat: quia ipſe ſolus eſt perfectio: & perfectus ſolus Dei Filius Chriſtus: ceteri omnes ſemiperfecti ſumus: quia noſtrum eſt velle, noſtrum eſt currere: Dei perficere. Unde & B. Apoſtolus Paulus ait: Neque volentis, neque currentis, ſed ad Dei gratiam pertinentis.

HIERONYMUS *Lib. III. contra Pelagianos* pæne initio.

Scito Baptiſmum præterita donare peccata, non futuram ſervare juſtitiam, quæ labore & induſtria ac diligentia, & ſemper ſuper omnia Dei clementia cuſtoditur: ut noſtrum ſit rogare, illius tribuere quod rogatur; noſtrum incipere, illius perficere; noſtrum offerre quod poſſumus, illius implere quod non poſſumus.

AUGUSTINUS *Enchirid. Cap. XXXII.*

Totum Deo dandum eſt, qui hominis voluntatem bonam & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, ſed non omnia: quæ autem non præcedit ipſa, in eis eſt & ipſa.

Ex veteri Codice Floriacenſi,
in quo varia antiquorum Patrum Opuſcula vel Fragmenta.

Valerianus quoque Cemelienſis Epiſcopus in libro de bono Diſciplinæ: *Bene* inquit *in omnibus cauſis timor obtemperat diſciplinæ: qui pro hoc ipſo quod imminentes periculorum caſus aut iras judicum cavere novit, poteſtatem conſervandæ ſalutis obtinuit,* & quæ ſequuntur in Homilia 1. pag. 345. d.

INDEX

INDEX HOMILIARUM
S. VALERIANI
EPISCOPI CEMELIENSIS.

I. De Bono Diſciplinæ.	pag. 1.
II. De arcta & anguſta Via. *I.*	3.
III. *Item* de arcta & anguſta Via. *II.*	4.
IV. De Promiſſis & non Redditis.	5.
V. De Oris Inſolentia.	7.
VI. De otioſis Verbis.	9.
VII. De Miſericordia. *I.*	10.
VIII. *Item* de Miſericordia. *II.*	12.
IX. *Item* de Miſericordia. *III.*	13.
X. De Paraſitis.	14.
XI. Qui gloriatur, in Domino glorietur.	15.
XII. De Bono Pacis conſervandæ. *I.*	17.
XIII. *Item* de Bono Pacis conſervandæ. *II.*	18.
XIV. De Bono Humilitatis.	20.
XV. De Bono Martyrii. *I.*	21.
XVI. *Item* de Bono Martyrii. *II.*	22.
XVII. *Item* de Bono Martyrii. *III.*	24.
XVIII. De Machabæis.	25.
XIX. De Quadrageſima.	26.
XX. De Avaritia.	27.

Ejusdem *Epiſtola ad Monachos* de Virtutibus & Ordine Doctrinæ Apoſtolicæ. 30.

INDEX CAPITUM
APOLOGIÆ.

Prologium - - pag. 33.

Caput I. Valeriani ſedes. De ejuſdem ætate, natione, genere, ſtatu privato, Conjectanea. - - ibid.

Caput II. Quæ adverſus Valerianum facere viſa, aut videri potuerunt. 37.

Caput III. Quæ prima Valeriani quoad Semipelagianiſmum defenſio, ejuſque improbatio. - - 41.

Caput IV. Germana Semipelagianiſmi expoſitione tradenda, proluditur ad legitimam Valeriani ab ea labe exemptionem. - - 43.

Delatores Semipelagianorum Gallorum, Proſper & Hilarius alius ab Arelatenſi. - - ibid.

Prædictorum Semipelagianorum motus, & de Auguſtino querela. - 44.

Scopulus ſcopulo ab eis declinatus 45.

Expenſa Proſperi & Hilarii delatio. - - - ibid.

Quod fidei initium Semipelagiani humanæ voluntati arrogarent. . 46.

Quid apud eoſdem opera, quæ Deo adſcribebant. - - 47.

Frivola Interpretatio expectati à Deo, juxta eos initii humani exploſa. ibid.

Quale gratiæ meritum ei humano initio tribuerint. - - ibid.

Quam vane timerent divinæ ſanctitati & libertati humanæ circa ſalutem, negato voluntati creatæ eo initio. 48.

Aliæ vulgi Gallorum *in Auguſtinum calumniæ eliſæ.* - - ibid.

Caſſiani error privatus in hac cauſa. 49.

Cur tamen Semipelagianis accenſeatur. - - - ibid.

Summa erroris Semipelagianorum, & cur dicti Semipelagiani, vel Pelagii reliquiæ, ac Maſſilienſes. - ibid.

Extrema eorum per Eccleſiam contritio quando facta, & circa quid præciſe. - - - 50.

Quæ falſo aliqui Semipelagianis affingant. - , - 51.

Caput V. Demonſtratur directe, Valeria-

)( )(2 num

num à Semipelagianiſmo proxime expoſito abhorruiſſe - - 51.
Caput VI. Quæ prioribus locis Semipelagianiſmum ſubolere in Valeriano viſa, demonſtrantur Catholica 54.
Gratiæ aut libertatis ſuppreſſio neutram excludit. - - - ibid.
Nihil in prima Homilia non ſincerum, & Semipelagianiſmo putens. 55.
Sed neque in ſecunda. - ibid.
Tertia item Homilia Semipelagianiſmo libera. - - 57.
Nec non ſeptima. - - ibid.
Item nona. - - 58.
Tandemque undecima, omnium in ſpeciem morboſiſſima. - - 59.
Caput VII. Catholicè omnino à Valeriano dictum eſſe: *Noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere*, multipliciter oſtenditur - - ibid.
Scopus Valeriani, nobis velle, *Deo* perficere, *tribuentis.* - ibid.
Prima dicti illius Catholica expoſitio. - - - 60.
Illuſtratio expoſitionis datæ, quoad utramque dicti partem. - - ibid.
Secunda ejuſdem dicti expoſitio Catholica. - - - 61.
Patres doctrinæ propoſitæ adſtipulari. 62.
Expoſitio tertia Catholica ejuſdem dicti - - - 64.
Addita quarta interpretatio Catholica dicti propoſiti - - 65.
Indicatur quinta ejuſdem dicti interpretatio - - - ibid.
Caput VIII. Valerianus modum loquendi Scripturarum æmulatus, atque adeo malè notatus. - - ibid.
Caput IX. Cum Valeriano graviſſimi Patres æque cauſa caderent - 68.
Caput X. An Valerianus *Sancti* titulo, quo jam olim in MM. SS^tis^ potitur, exuendus - . . 77.

ANIMADVERSIONES

EX

GASPARIS BARTHII ADVERSARIORUM LIBRIS.

IN

VALERIANUM.

Pag. 2. a. *Diabolicis occupatur* Officiis. Ego in eo ſum ut ſuſpicer, *offuciis* à Valeriano ſcriptum; pro nugis videlicet, & obſtantibus veritati vanitatibus. Barthius.

Pag. 3. b. *Nunc levi curſu procerus attollitur: nunc per* Diversa *tota animi alacritate portatur.* Scribe: *per demerſa.* Barth.

Pag. 4. a. *Parum laudis habet* Virtutum *corona, quæ ex labore non deſcendit.* Videtur abundare vox *virtutum.* Contra ſententiam Auctoris eſt, Virtutes agnoſcere in aliquo ſine labore. Barth.

Pap. 4. b. *Dum cruentis legibus* mortis *inſtituit, cæleſtis gloriæ clauſit viam.* Attentius inſpice, quæ ſunt illæ leges mortis, & quæ harum inſtitutio. Omnino aſſentieris nobis *Martis* legendum. Ut in avaros, libidinoſos & ebrioſos invectus eſt hactenus: ita jam ſub titulo crudelitatis ad militares viros venit. Barth.

SAN.

Digitized by Google

SANCTI VALERIANI EPISCOPI CEMELIENSIS, HOMILIÆ.

HOMILIA I.

De Bono Diſciplinæ.

MULTI qui ſanæ doctrinæ adverſantur, juſtitiam culpant, & diſciplinam imperium eſſe judicant, ac rationabilem caſtigationem ſuperbiæ aſſignant: cum non ſit imperium, niſi ubi aliquid jubetur injuſtum; nec ſit ſuperbia, niſi ubi negligitur diſciplina. Diſciplina igitur magiſtra eſt religionis, magiſtra veræ pietatis: quæ nec ideo increpat ut lædat, nec ideo caſtigat ut noceat. Denique mores hominum irata corrigit, inflammata cuſtodit,
Prov. 3. 11. ita Salomone dicente: *Fili, ne deficias a diſciplina Domini, neque fatigeris cum ab eo increparis. Quem enim diligit Dominus, increpat: flagellat autem omnem filium quem recipit.* Nihil profecto eſt, quod non diſciplina aut emendet, aut ſalvum faciat. Quam ſi quis ſapiens apprehenderit, nec gratiam amicitiarum perdit, nec periculum damnationis incurrit. Nemo diſciplinam irrationabilem putet, ſub qua vidit, univerſis quæ in cælo & ſub cælo ſunt verbo operante compoſitis, omnipotentis Dei ſtare conſilium. In principio enim operis ſuis Deus nihil prius quam diſciplinam fecit: Nam cum aſſiſtente ſapientia cælum ſuſpenderet, terram pararet, maria concluderet, & ſuis locis ſuiſque temporibus curſum ſolis, lunæque globum diſponeret, omnia ſub diſciplina conſtituit. Quid autem non eſſet tenebroſum, quid non incompoſitum, quid non haberetur abſurdum, niſi conſtitutis legibus cuncta ſtarent elementa? Nunquid ſine diſciplina agitur ſolis curſus? qui quamvis divini itineris neceſſitatem infatigatus impleverit, ad officium tamen ſuum matutinus occurrit, & ſe parte cæli quotidie terrarum ſpatia luſtraturus oſtendit. Tanta eſt diſciplinæ ratio, ut intra temporum metas lege conſcriptas ita indefeſſi itineris alternis vicibus ſiderum curſus agitetur, ut nec Luna defectionis ſuæ damna effugiat, nec Solem diurni luminis flamma deſtituat. Nunquid ſine diſciplina eſt, quod tanti maris fluctus humili terrarum littore contineantur, & in ſuo ſinu frequenter incitata ventis altior aggere unda concluditur? Omnia profecto inſipiens natura confunderet, niſi mundum diſciplinæ ratio gubernaret.

Hæc ideo propoſuimus dicere, ut diſceretis obedire Evangelicis præceptis, & cæleſtibus obtemperare mandatis. Quid autem rationalem animam, & ad Dei imaginem factam expediat, facile poteſt homo intelligere, cum videt ſæratis per voluntatem Dei conſtitutionibus diſciplinæ etiam elementa ſervire. Audite Prophetam dicentem: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* Pſal. 2. 11.
Bene in omnibus cauſis timor obtemperat diſciplinæ: qui pro hoc ipſo quod imminentes periculorum caſus aut iras judicum cavere novit, poteſtatem conſervandæ ſalutis obtinuit. Quid igitur adultero caſtum? quid furi eſſet tutum? quid latroni non pervium? quis non expaveſceret concava littorum, ſecreta ſylvarum? quid non præſumptio poſſideret, niſi furorem animorum ſub metu pœnæ compeſceret? Ac niſi conſtitutus eſſet ordo vivendi, nunquam profecto finem poneret natura. Nihil eſt quod non gula ſuadeat, ſi gulæ diſciplina conſentiat. Nihil eſt quod non perdat luxuria, ſi amore vitiorum a te diſciplina diſcedat. Nihil eſt quod non habendi ac poſſidendi cupiditate animus occupet, niſi avaritiæ vitium diſciplina condemnet. Omnia ſub metu diſciplinæ vitia jacent. Jam non eſt in quo fides unquam erubeſcat, ſi homo futurum Dei judicium reſpiciat, & cauſam reddendæ rationis intendat: nec eſt in quo vindex ſcelerum flamma deſæviat, ſi intuitu diſciplinæ aut quæ ſunt honeſta cogites, aut quæ ſunt pudenda caſtiges. Multi ibi nomen credulitatis imponunt, ubi pro amore diſciplinæ, crimen admiſſi ſceleris ſupplicio vindicatur latronis: cum ſententia judicantis juſtis legibus ſerviat, & non ſolum præſentibus, ſed etiam futuris manum porrigat. Quis igitur non licito crederet ſe debere peccare, ſi impudicis & impiis actibus judex non præſcriberet diſciplinam? Videamus quid lex loquatur: *Non occides, Non adulterabis, Non furaberis, Non falſum teſtimonium dices.* Exod. 20. 13.
Hæc ſunt diſciplinæ leges, quibus etiam diſtrictio ſententiæ ſæcularis obſequitur, impugnando turpia, reſecando criminoſa. Nam adjicit Scriptura: *Judex non eſt vindex poſitus boni operis,* Rom. 13. 3.

operis, ſed mali. Ita ut etiam vicarium pœnæ
Lev. 24. 20. genus exigat, cum dicit: *Oculum pro oculo, dentem pro dente.* Sed iſtam antiquæ ſententiæ ſeveritatem facile vitare poſſumus, ſi flammas futuri judicii cogitemus. Abſolute autem docet Paulus Apoſtolus poſſe contemni ſæcula-
Rom. 13. 3. ris arma judicii, qui dicit: *Si vis non timere poteſtatem, quod bonum eſt fac.*

Sed hæc non otioſe tractanda ſunt: Nam cum de his terrenis poteſtatibus Apoſtoli doctrina commemorat, ſenſibus noſtris cæleſtis judicii partes inſinuant: Nam cum docet ſerviendum ſæculi legibus, admonet neceſſario hominem futuris cavere temporibus. Si vis, inquit, non timere poteſtatem, quod bonum eſt fac. Hoc eſt dicere, ſi vis non futurum timere judicium, declina a malo, & fac bonum. Ergo hanc primam conſtitutionis formam, quæ ſæculi legibus caret, cavere debemus & vincere, ut poſſimus a nobis illud præjudicium futuræ mortis excludere: quia quos iſta temporalis non affligit pœna, hos illa in æternum inſatiabili tormentorum perſequitur dolore. Nemo autem illum homicidii crimen evaſiſſe æſtimet', quem excuſatum ſæcularis judicii corrupti ſententia abſolverit. Nec ille adulterii facinus prætermiſſum putet, qui indulgentiæ lege deprehenſus evaſit. Nemo cum ſanam dexteram videt falſitatis reo, debita jure ſupplicia judicet fuiſſe conceſſa. Defunctis corporibus ſalva ſunt crimina, niſi fuerint prius apud Deum lachrymarum interceſſione purgata. Expectat enim reum ſuum gehenna debitis armata ſuppliciis. Ad confuſionem magis præſentis vitæ, non ad abſolutionem criminis, pertinet auctoritas ſententiæ ſæcularis. Illa ergo nobia ſunt ante omnia cogitanda ſupplicia, ubi homo vivit durante pœna, ubi nec tormenta corpori, nec deſunt membra tortori. Quæ tamen facile vitare poſſumus, ſi habenas
Rom. 13. 3. diſciplinæ teneamus, ita dicente Apoſtolo: *Si vis non timere poteſtatem, bonum fac, & habebis laudem ex ea.* Quis ſapiens non ad hæc diſciplinæ bona animum lætus apponat, ubi poteſt homo non ſolum criminis pœnam vitare, ſed & gratiam laudationis acquirere? Audite Pro-
Pſalm. 2. 12. phetam dicentem: *Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* In hoc loco ad illos, puto, pertinet iſta ſententia, ad quos nondum diſciplina pervenit: qui adhuc in deviis morantur capti antiquo ſuperſtitionis errore. Probantur enim ſub lege nunquam vixiſſe, qui admonentur ut apprehendant ſtudium diſciplinæ. Sequitur in hoc Pſalmo: *Ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.*

Igitur ſi illos Propheta ſtatuit reos, ad quos diſciplina nunquam pervenit; quid de illis judicandum putamus, quos diſciplina deſtituit? Inter utrorumque actus authoritas propheticæ lectionis incuſat minorem plane culpam non perveniſſe ad diſciplinam, quam legem di-
Prov. 15. 32. ſciplinæ reſpuiſſe. Ecce dicit Propheta: *Qui ſpernit diſciplinam, odit animam ſuam.* Et vere ut dixit, ita eſt. Nam hoſtis eſt & inimicus animæ ſuæ, qui ſpretis diſciplinæ monitis, diabolicis occupatur officiis. Dicunt aliquanti diſciplinam ſatis duris legibus conſtitutam. Loquantur iſta ſatis miſeri, quos ad omne facinus ille diabolus auctor mortis invitat; quorum mentes inſatiabilis gula poſſidet; ſuper quos regnat ebrietas, quos turpis luxuria captivos tenet; & a quibus nunquam ſuperbia ingrata diſcedit. Illis autem quibus eſt ſtudium honeſtæ fidem ſervare continentiæ, humilitati pietatique ſervire, dulce diſciplinæ onus eſt & leve jugum Domini, quod non gravat niſi aut perditos aut perituros. Erubeſco dicere in confuſionem humanæ negligentiæ, quare apud aliquantos parum proficiat diſciplina, cum videamus paſtorale magiſterium etiam apud muta animalia non perire. Doceant nos ecce ſervare ordinem diſciplinæ tam dociles equorum animi, cum in gyrum ducti flexuoſis greſſibus membra componunt, & ſub unius habenæ retinaculo ita laxari ſe conſentiunt, ut & currendi & ſtandi modus ſub quadam legum diſpoſitione ſervetur. Ita quos natura numero dividit, ſtudio diſciplinæ conjungit. Videte quam fortia boum corpora plauſtro ſubjaceant: quæ in' tantum imperio animum parant, ut tumentia naturaliter levi jugo colla ſupponant. Ita diſciplinæ conſtitutionibus ſerviunt etiam quæ in feritate naſcuntur. Unde miror aliquoties hominem, cui ineſt ſapientia & intellectus prudentiæ, paſſim præcepta diſciplinæ negligere: cum videamus mutum animal vitia cavere, juſſis obtemperare, imperio deſervire, atque ita ad omnem obedientiam animum aptare, ut cum opus fuerit armatis legionibus occurrat, & hoſtilibus ſe telis juſſum objiciat. Audite in hoc loco Prophetam dicen-
tem: *Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præ-* Eſa. 1. 3.
ſepe domini ſui: Iſrael autem me non cognovit. Vereor dicere, ne noſtram negligentiam pulſet iſta ſententia. Non autem cognoſcit Dominum, qui conditionis ſuæ non cognoſcit officium. Oſtendam ſane quomodo Dominus poſſit aut inveniri, aut cognoſci, ſi tamen eſt animus videndi. Si vis videre Dominum, require mendicum, ſuſcipe peregrinum, viſita infirmum, curre ad carcerem. Si vis videre Deum, vincula captivitatis abſolve, nodos iniquitatis incide. Audi de hoc Dominum dicen-
tem: *Eſurivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes fui,* Matth. 25.
& ſuſcepiſtis me: nudus fui, & cooperuiſtis me: in- 35.
firmus fui, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me. Moneo itaque ne deſpicias nudum, ne cœco manum ſubtrahas, ne involutum pannis contemnas. In hac enim veſte primum Dominus cum a Magis quæreretur, inventus eſt.

Et quia de diſciplina fecimus mentionem, ſub qua fides Chriſtiana urget, neceſſe eſt ut omnia in aures veſtras vitæ ornamenta deferantur, ut intelligat unuſquiſque parum ſibi prodeſſe converſionis famam, niſi in contemptu mundi amaverit diſciplinam. Ergo cui ſtudium eſt Chriſtum colere, prius cordis ſicut corporis indumenta ſuſcipiat. Omnis igitur vita religionis profeſſæ, integritatis debet famam ſentire, ne quem expectat corona virtutis, pudoris damno feriat. Corporis integritas vitam muniat, integritatem fides incontaminata cuſtodiat, ut manente utrinſque patris beneficio, immaculatum hominem faciat regnare cum Chriſto. Sed in hoc ſolo conſtat converſionis noſtræ ratio, ut boni ſimus. Laborandum igitur illi ante omnia eſt, ut qui bonitatem ſequitur, bonus eſſe judicetur: Nam quamvis homo purum corpus immaculatumque cuſtodiat, laceratam vitam ad Deum portat, cujus actus vultum infamat, licet ſciamus conſcientiam ſolam bonis actibus poſſe ſufficere. Sed quanto melius eſt ut ſemper de te bene ſentiat, qui circa januam tuam vanis ſuſpicionibus frequenter ægrotat! Inſitum eſt enim naturaliter vulgo, ut de bonis male ſem-

per

Digitized by Google

per judicet. Sed tu qui curam bonæ famætcolis, ſtudio tuo gratiam integræ opinionis acquire. Vita ergo noſtra ita ſit lncida, ut ſit omnibus nota. Integritas religioni, pudor ſerviat humilitati. Quem amor tenet ſervandæ integritatia, ante omnia falſi ad ſe famam non admıttat erroris. Magnum eſt quidem, & glorioſum, & uſque ad cælum omnlum ore profe-rendum, nunquam malis actibus locum dediſſe: ſed multo fortiua eſt nunquam falſis ſuſpicionibus laboraſſe. Quid enim tibi prodeſt ſobrietas, ſi vitia ebrietatis !exerceas? Quis te non ebrium judicet, ſi inter effluentes vino calices ſaltantium gyros imiteris? Quia te caſtum putabit, ſi te viderit meretricum fabulis mixtum ſcenico ſermone compoſitia, aut loquentem turpia, aut inhoneſta reſonantem? Laudo quidem conſcientiam caſtitatia in te, ſed odi colloquium meretricis. In quo loco fortaſſe dicet aliquis: Sufficit mihi pura conſclentia. Quantum ad innocentiam pertinet, tibi ſoll ſufficit; ſed providendum eſt ne facilitate tua alter peccet, & alienum peccatum in te redun-
Matth. 18. 7. det, juxta illud quod dicit Scriptura: *Væ illi per quem ſcandalum venit.* Quamvis autem pretioſe corpus veſtias, & niveo vellere membra componas, non ſine macula diem tranſigia, ſi camini ardentis ora contigeris. In omni igitur actu tuo vitam tuam diſciplina comitetur. Si vis placere Chriſto, elabora ut profeſſionem tuam fides adjuvet, fama commendet. Præcedat vos patientia humilitatis ſocia, aſſiſtat pudicitia integritatis magiſtra: ſugiat cupiditas, erubeſcat ebrietas, luxuria actus ſuoa lugeat, ſuperbia confuſa diſcedat. Quicumque igitur eſt qui feſtinat Deum agnoſcere, ſub hoc diſciplinæ ordine Chriſtum noſtrum poterit invenire. Multa quidem ſuperabant adhuc, dilectiſſimi, quæ diſciplinæ ratio ſuadebat aperire: quæ interim putavimus differenda, ne otioſis auribus faſtidium pareret longa narratio. Sane ne quid in hoc opere ſubtraxiſſe videamur, elaborabimus ut ea quæ religioſis actibus competunt, ſequenti tempore diſſeramus.

HOMILIA II.

De arcta & anguſta Via.

MUltis atque innumeris! diſciplinæ legibus, dilectiſſimi, ſicut audiſtia Evangeliſtam dicentem, vivendi rationem Chriſtus noſter inſtituit; & diverſis modis renaſcenti populo viam ſalutis oſtendit: nihilque occultum eſſe voluit, quod animam aut ſalvaret aut perderet: ne res tanto pretio comparata diabolicis ſuperſtitionibus ignorantiæ vitio decepta ſerviret. Sed quod pejus eſt parum prodeſt medicina morituris: & ideo difficilis eſt via ſalutis, quia facilior eſt ſemper exitus mortis, ita Scriptura di-
Matth. 7. 13. cente: *Quam ampla & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad mortem, & multi ſunt qui intrant per eam! Quam arcta & anguſta via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam!* Mirantur fortaſſe aliqui quare Evangeliſta amplam & facilem dicat eſſe viam mortis, cum iter vitæ toto arctetur acceſſu. Cui autem unquam difficilis fuit ad inferiora deſcenſus, ubi homo onere ſuo trahitur, & faſcis ſui victus mole portatur: Multa ſunt autem quæ viam proſperæ ſalutis impediunt. In quo loco illos ſpecialiter mortis injuria perſequitur, quibus vanitas & crudelitas dominatur. Concurrunt præterea in præjudicium vitæ diſſenſiones, æmulationes, lites, rixæ, ſacrilegia, adulteria, homicidia, fraterna odia, parricidalia conſilia, falſitatibus armata perjuria: quæ non ſolum aſcendentem impediunt, ſed etiam in profundum Tartari mergunt. Quando ergo fieri poteſt, ut ille homo facile ad ſuperiora perveniat, quem tanta vitia impediunt? *Arcta & anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam.* Hæc eſt illa via, dilectiſſimi, per quam juſti pergunt, & ſancti, lmmaculatique gradiuntur: per quam illis iter eſt, qui humilitate, integritate, ſanctitate præditi, indefeſſi Chriſtum noſtrum proſequuntur. Hujus ergo viæ eligendus nobis & muniendus acceſſus eſt: quia ſicut eſt arduus, ita eſt pervius; facilem autem ſe volentibus præſtat, ſi non aut vanitas impediat, aut fallax hujus mundi ornatus obſiſtat: Liberum autem & exutum omnibus impedimentis illum eſſe convenit, qui iter ardui montis aggreditur. Sicut autem videmus injuſto faſce vacillare veſtigia; ita multis lapſibus ſubjacet anima, ſi ſuerit iniquis actibus occupata. Unde exonerandum corpus eſt ſæcularibua deſiderlis impeditum; ne per ardua & excelſa tendentibus, aut periculum mortis incumbat, aut deſperatio laboris adcreſcat. Quis igitur ſapiens animal ſuum impeditum ſarcina per anguſtum iter dirigat, cujus unum latus excelſi montis moles premat, aliud rupes præceps adſtet; ubi niſi temeritas prævaluerit, aut revertendum eſt, aut evadendum? Similis eſt & hominis illius cauſa, qui viam religionis ingreſſus eſt. Opua eſt ergo ut ſemper reſecet quæcunque aut inhoneſta videantur, aut turpia, qui animam ſuam ad cæleſtem gloriam deſiderat pervenire. Non ſine cauſa autem dicit Domi-
nus, *Relinque bona tua, & ſequere me.* Bona iſta, Matth. 19. 21.
dilectiſſimi, mala noſtra ſunt, terrenis actibus enutrita: quibus dum aliquanti nimium attente ſerviunt, cæleſtia perdiderunt.

Si vultia itaque ut vobis pateat cæleſtia janua, removenda ſunt omnia, & pœnitentiæ deputanda ſunt, quæcunque in excidium vitæ negligenter & inconvenienter uſitata ſunt. Difficile autem eſt ut ad ea quæ præparavit Dominus credentibus in ſe, tibi perveniendi ſit aditus, niſi onuſtum vitiis pectus exoneres, atque omnes injuſtitiæ culpaa religioſæ diſciplinæ auſteritate compeſcas. Superflue autem te putas ardui itineris & viæ aſperæ ſemitas tenere, ſi animæ impediaris errore. Ponite vobis denique, ſi videtur, ante oculos duos ad ſuperiora tendentes; quorum unus gravi pondere onuſtus pergat, alter levi tantum baculo nixus incedat: & videbitis quis facilius ad ſuperiora perveniat. Reſpicite prius ad illum qui gravatur onere: & videbitis hominis illius pendentia retrorſum feſtinare veſtigia, atque ita flexo genu incedere, ut putetur redire. Modo deſcendenti, modo cadenti ſimilis ita in diverſam partem penduli itineris toto corpore per ſingula momenta jactatur, ut ipſa neceſſitas ambulandi pene plus deſperationia habeat, quam laboris. Convertite modo oculos veſtros ad illum, cujus cervicibus nihil ponderis imminet, & videtis quam liber incedit, quam facile illi eſt per ardua exutia ire plantis, & in locis ſcrupeia pendulis hærere veſtigiis. Nunc levi curſu procerua attollitur: nunc per diverſa tota animi alacritate portatur: ut oſtendat difficultatem locorum liberis non impendere corporibus, nec laborioſa eſſe cuiquam itinera, quamvis ſint ardua; ſi exoneretur mens injuſtis ponderibus occupata. Similis eſt, dilectiſſimi, ratio ſive his, quos iniqui actus one-

rant, ſive illis, quoa veteri exutos culpa pœnitentiæ achrymæ commendant. Debet itaque quæ ſunt oneroſa deponere, qui vult ad judicium ſecurus venire: & terrena contemnere, cui eſt animus cæleſtia poſſidere. Sane, dilectiſſimi, quo facilius illius ardui itineris exſuperemus anguſtias, ſinceræ mentis adhibenda ſunt ſtudia; & removendum ſi quid litium aut infelix ſermo ſevit, aut in opprobrium domus alienæ Injuriæ forte veneni lingua commovit. Æſtimari autem non poteſt, quantum impediant viam vitæ vitia indiſciplinatæ linguæ: quæ dum nimium loquendo organum ſui oris exercet, odia adverſum ſe eti-
Matth. 12. 36. am de otioſis ſermonibus excitavit. Nam dicit Dominus etiam de otioſis ſermonibus rationem eſſe reddendam. Videte ergo quid illi futurum ſit, quem cauſa culpæ principalis impugnat: cum non ſit ſine periculo animæ ad judicium etiam levia quæcunque portare. *Arcta & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam.*

Quicunque ergo eſt ſapiens, primo loco abjiciat a ſe impedimenta mundi & muniat iter ſuum ſtudio diſciplinæ, removeat, intercedente pœnitentia, quæcunque per negligentiam videntur impoſita; nec ſecum portandum putet, quicquid gloria ſæcularis impoſuit: quia licet ſint per ſe gravia fiunt tamen itineris difficultate graviora. Forte aliquantis in hoc ſæculo nimium delicatis anguſti & ardui itineris neceſſitas deſperationem parit. Et vere habet hoc ratio, ut aſpera quæque & difficilia rudis animus expaveſcat. Sed quid facimus, quod nulla delitioſis militibus virtutum patet janua? Quis autem fructus laboris eſſet, ſi per plana diſcurreres? aut quando te ad locum paratum veniſſe gauderes, ſi ſine injuria corporis pervenires? Quis unquam otioſus trophæa compoſuit? aut quis circumſtantibus undique hoſtium legionibus ad victoriam dormitando pervenit? Parum laudis habet virtutum corona, quæ ex labore non deſcendit. Poteſt quidem habere palmam, ſed non habet gloriam. Quando fuit ut agricola horrea ſua otioſus impleret? aut quis unquam legitimo tempore agri ſui fructum recepit, niſi prius multiplicato rudem terram ſulco confecerit? Hæc eſt autem magnarum ratio virtutum, ut quanto plus humo laborat, tanto plus mercedis acquirat.

Videamus tamen, qualis iſta via mortis ſit, quam Evangeliſta dicit amplam, & ſpatioſam, & fluctibus plenam: quæ quamvis referta ſit mortibus, nunquam tamen deſinit ſuſcipere criminoſos. Eſt enim hujus naturæ, ut cito ad ſe perituros invitet, facilem autem ſe illis præbet, quos diſciplina deſtituit. In comparatione autem plani & anguſti itineris, nihil viatori periculoſius ſpatioſis itineribus: quia ſine diſciplina curritur, ubi equorum habenæ laxantur, atque ita ſit ut multos porta mortis recipiat: quia ubi liberius pergitur, facilius pervenitur. Audite
Matth. 16. 24. Dominum dicentem: *Tolle crucem tuam, & ſequere me.* Facilem profecto homo illius ardui itineris non expaveſcit acceſſum. Quare autem illum labor conturbet, cui alter manum porrigit? Quiſque igitur per ardua alterius latere tegitur, ad neceſſitatem cœptæ rei diviſo itineris labore portatur. Et ideo poteſt fieri ut ad promiſſa regni præmia non dubie perveniat, qui ad ſuperiora Domino comitante feſtinat.

Sed deponendum eſt prius, dilectiſſimi, ſicut ſuperius diximus, quicquid humanis corporibus infelix ſæculi error impoſuit: ne forte nos peccatorum mole adjecta, ad illa remunerationis tempora aut non patiatur pervenire; aut ſi pervenerimus, cæleſtia regni portas non permittat intrare. Sed dicis, non poſſumus pervenire, certis experimentis agitur. Videmus enim frequenter multos inſalutato patrefamilias, janua teſte, diſcedere; quos tamen nequitia, aut malitia, aut perfidia, aut luxuria, aut ſuperbia facit exoſos. Contempletur unuſquiſque veſtrum diabolicæ præſumptionis offenſam: & intelliget quantum ſuperbia gravet hominem ad ſuperiora tendentem: vel in quo ſtatu ſit poſitus cui elationis ſpiritus dominatur. Audite de hoc dominum dicentem: *Hu-* Jacob. 4. 6.
milibus Deus dat gratiam; ſuperbis reſiſtit. Sed nec minus impeditur neceſſitas hujus itineris vitio cupiditatis; quæ dum vult nimia pecuniæ mole gaudere, divitem in regnum cælorum non permittit intrare, ita Domino dicente: *Amen dico vobis, quia difficile eſt divitem intra-* Matth. 19. 23.
re in regnum cælorum. Hinc ebrietas, luxuriæ malia conſcia, non parum humanis corporibus oneris inducit: quæ dum impudicis actibus ſervit, infelicem hominem a conſortio regni cæleſtis exclulit. Obſidet etiam anguſti itineria ſecretum credulitas cum impietate conjuncta: quæ dum cruentis legibus mortis inſtitit, cæleſtis gloriæ clauſit viam: ita Apoſtolo dicente: *Non fures, non avari, non ebrioſi, non maledici, non* 1. Cor. 6. 10.
rapaces regnum Dei poſſidebunt. Ad hæc ergo quæ diximus, pugnandum nobis eſt ſtudio diſciplinæ, ut perveniamus ad locum vitæ. Adhibenda magis eſt itineri noſtro pietas, miſericordia, humilitas, integritas, caſtitas, ſobrietas, pax, fides, charitas. Non autem prius ad locum promiſſæ hæreditatis pervenies, niſi ſub hoc vitæ ſtudio onuſtum prius vitiis corpus exueris.

HOMILIA III.

Item de arcta & anguſta Via.

OMnis homo, cui eſt cura Deum videre, & cæleſtia regna contingere, facile poteſt intelligere, anguſti & ardui itineris neceſſitates ad vitæ compendium pertinere, & ſpem obtinendæ gloriæ in labore conſiſtere. Nihil eſt enim quod non labor exſuperet: ſi tamen in alteram partem, ut aſſolet, animus non declinet. Conſtat autem illi omnes difficultates occurrere, qui illius ſpatioſæ viæ delectatur errore. Audite Evangeliſtam dicentem: *Quam* Matth. 7. 13.
ampla via & ſpatioſa eſt quæ ducit ad mortem, & multi ſunt, qui intrant per eam: quam arcta & anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam. Non dubito quod aliquantis in ordine cæleſtis militiæ conſtitutis deſperationem faciat, quod cæleſti militiæ ardui itineris arctatur acceſſus. Et vere, dilectiſſimi, non ſolum arduum, ſed etiam difficile & pluſquam laborioſum eſt ad celſiora tendentibus; ſed invitis, deſidioſis, & negligentibus, ſine dubio etiam per plana, neceſſitas laboris adcreſcit.

Quamvis autem ſint aſpera & difficilia quæcunque ſunt in excelſis poſita; non dubie ſit ut in apertum campum veniant, ſi itinerantibus nihil deſperationis occurrat. Omne igitur opus, dilectiſſimi, in quo ſtudium humanæ converſationis invigilat, voluntarium requirit officium. Nam inæſtimabile eſt, quantum difficultatis accreſcat, ſi hominem voluntas in maxima rerum neceſſitate decipiat. Nunquam ille bene iter ardui montis aggreditur, cui de-

ſperatio

Digitized by Google

ſperatio dominatur. Quando autem poteſt fieri, ut corpus aſſueſcat labori, niſi voluntas obtemperet laboranti? Reſpice & vide, quam cito ad terram reſilit, qui equum trepidus aſcendit: vel quantis laboret anguſtiis, qui invitus altum mare navigaturus ingreditur. Religio Chriſtiani nominis, in qua vocati ſumus, liberi arbitrii ſuſcepit officium. Ad quam ſi quis invitus venerit, oneri onus addit, & exutis antiqua lege corporibus deſperatæ vitæ pondus imponit. Inde eſt quod multos porta mortis recipit: quia perituris ſemper vitæ difficultas occurrit.

Neceſſarium itaque, ut qui ad libertatis uſum pervenit, ſi quid in ſe eſt infidelitatis, reſecet & cæleſte teſtimonium ſtudio voluntariæ ſervitutis accumulet: ne homo tantis Deo beneficiis obnoxius, in parvis officiis inveniatur ingratus. A negligentibus & imperitis ſervitium Deo debitum forte judicetur onerosum, ex hoc quod nullum tempus vacationis excipiat. Omnem hominem Deus, non ſolum ad libertatem vocavit, ſed etiam in ſumma rerum dignitate conſtituit. Ipſe autem ſibi ſervitium indicit, qui invitus ſervit: Nam ſi voluntati ſervitium accommodes, non te ſamulum Dei invenies eſſe, ſed filium. Nam ita dicit Prophe-
2. Cor. 6. 18. ta voce Domini: *Ego ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.* Conditionis noſtræ, dilectiſſimi, talis eſt ſervitus, ut laudemus ſemper Dominum noſtrum in operibus ſuis, & extollamus eum in claritate majeſtatis ſuæ voce continua. Quid autem præter hoc humanum indiget inviſibilis, incomprehenſibilis, inæſtimabilis gloriæ poteſtas; aut in quo corporale requirat officium cui chorus obſequitur Angelorum? Illa eſt ſervitus intolerabilis, quam indicit tyrannicæ, hoc eſt diabolicæ dominationis ſuperbia, impiæ captivitatis injuria. Ad officium vero non ad ſervitium pertinet voluntarie ſuperiori perſonæ exhibere ſamulatum. Audite Prophetam dicentem:
Pſal. 53. 8. *Voluntarie ſacrificabo tibi, Domine.* Diſcite quantum diſtet inter addictam & voluntariam ſervitutem: Nunquam poteſt fieri ut ſine offenſa diem tranſigat, quem negligentia addictæ ſervitutis accuſat. Qui ex voto Domino ſuo paret, acquirit gratiam: invitus, accumulavit injuriam,
Jerem. 48. 10. ita Propheta dicente: *Maledictus homo qui facit opera Domini negligenter.* Si conſideret unuſquiſque veſtrum adhibitæ libertatis, quam Chriſtus noſter fidelibus populis per regenerationem vitalis lavacri & Spiritus ſancti effuſionem conceſſit, intelliget non otioſe Domino ſerviendum; cui quamvis quidlibet quotidie honoris aut muneris exhibeamus, nunquam tamen perſolvimus quod debemus. Quando autem eſt, ut ille perſolvat debitum, quem conſtat vicario pœnæ munere comparatum, niſi forte pro amore redemptionis ſe ſimilis ſententia aut mortis aut damnationis excipiat?

Sed dum iſta fortiſſimis quibuſque proveniunt, nos, vel quod ſolum poſſumus, Chriſto noſtro quotidie gratiarum hoſtias immolemus: ut ſi alios commendant virtutum merita, nobis ſaltem locum gratiæ faciant voluntariæ ſervitutis officia. Exoneremus ante omnia corda noſtra impia contagione, ut fructus poſſimus nutrire juſtitiæ: debet enim ex integro terrenis actibus abrenunciare, qui vult cæleſtibus mandatis ſatisfacere. Nam ſicut homo nunquam invitus bene ſervit: ita nec occupatus bene commendata cuſtodit. *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Non ſine cauſa Propheta hac ſe Domino voce commendat. Sciebat neceſſario multos dubio corde ſervire; & aliud ore promittere, aliud pectorum ſecreto diſponere. *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Quamvis parva, ex voto offerentis magna fiunt munera; conſumunt vero auctorem ſuum beneficia, quæ conſtiterint extorta. Sic denique ſemper plangit quod erogavit, qui convivium invitus inſtituit. *Voluntarie ſacrificabo tibi.* Hoc eſt voluntario ſacrificio. Ut auctori tuo oris munuſcula quotidiana lætus exhibeas, ejus ſacrificium laudis verborum ſuavitate componas; atque ad officium operis deputati devotus oc-
curras. Audite Prophetam dicentem: *Volun-* Pſal. 118.
taria oris mei fac beneplacita Domine. Cum ergo 108.
convenimus ad Eccleſiam, dilectiſſimi, ante omnia ſecreta pectoris noſtri fides veritatis auxilio munita poſſideat, ut enim purum & immaculatum Deus diligit, non falſitate obſeſſum, non perjuriis occupatum, non fictum, non dubium, lenitatis enim perfectæ hæc ſunt indicia, aut ſanctitatis amor, aut ſtudia diſciplinæ; hoc eſt immaculatam hoſtiam ſacrificiis exhibere, tota Domino fideliter mente ſerviſſe. Servitii autem noſtri hæc eſt ratio, ut beneficia Chriſti noſtri ſemper recolas: & in quo religioſæ fidei labore profeceris, auctori tuæ libertatis adſcribas. Inter omnia cuſtodias præcepta juſtitiæ, uni Deo ſervias, Trinitatis tamen honore ſervato. Unam fidem, unum baptiſma credas. Patris, ac Filii, vel Spiritus ſancti unam claritatis confitearis eſſentiam. Nec diviſa voluntate cujuſquam aut præcedere, aut regnare perſonam; ſed Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum unius poteſtatis, unius credas eſſe virtutis. Ita igitur fiet, ut illud arduum & anguſtum iter in æternum victurus exſuperes: atque ea quæ juſtis laboribus in cæleſti patria promiſſa ſunt, non dubie conſequaris, ſi per hos diſciplinæ gradus excurras, & vitæ tuæ tempora ſub hac vivendi lege diſponas.

HOMILIA IV.

De Promiſſis & non Redditis.

SI homo obnoxius beneficiis, dilectiſſimi, promiſſioni ſuæ ſatisfaceret, & ſtudio devotionis implendæ fidem placitis exhiberet, neminem unquam repetitio debiti ingrata confunderet: nec eſſet cuiquam imputandi locus, ſi mox promiſſi muneris votum ſequeretur effectus. Sed inde eſt quod interdum amicitiarum fides læſa ſuſpirat; quia neceſſe eſt aliquoties homini aut redhibitionis increpare moram, aut debitoris exprobrare perfidiam. Inimicitias enim dixiſſe eſt promiſſa denegaſſe; quia ad litem pertinet, ſi quid aut hic invitus reddit, aut ille per moras exacerbatus exigit. Au-
diſtis Prophetam dicentem: *Sic pſallam nomini* Pſalm. 60.
tuo, Deus in ſæculum ſæculi, ut reddam vota mea de 9.
die in diem. Initium eſt, dilectiſſimi, quid beneficia gratiæ capiant, ſi ante diem creditorem ſuum debitor ſolutione præveniat. Quicunque autem commodatam pecuniam ultro reddiderit, ſibi reponit. Non difficile enim homo, cum opus fuerit, quodlibet impetrat, ſi fœneratori ſuo celeri ſatisfactione reſpondeat. Ille vero quem perfidia arguit, ſemper creditoris ſui januam clauſam invenit: & quamvis frequenter pulſet ac ſupplicet, triſtis & vacuus cum increpatione recedit. Si ergo homo homini mentiendo adverſum ſe odia excitat; quanto magis ſi Deum fallat, & cæleſtis majeſtatis

ſtatis Dominum lubrica promiſſione decipiat? Ideo hæc propoſuimus, dilectiſſimi, quia ſolent aliquanti imminentibus periculis ita animorum vota componere, ut accedente tempore obliviſcantur ſe aliquid Domino promiſiſſe. Hic hoſtiam corporis ſui offert: ille pœnitentiæ lacrymas repromittit. Alius in amore Eccleſiarum, alius in honore Sanctorum voti reus extitit. Sed iſta tam facile eſt promittere, quam negare, circa quos tamdiu durat ſpes devotionis implendæ, quamdiu dolor ſentitur in capite. Ita paulatim conſueſcit promiſſa denegare, poſtquam mortem cœperit non timere. Et miramur quare aliquoties Dominus ondantibus lacrymis tam tarde reſpondeat, nec exaudiat ſupplicantium voces juſtis doloribus ſervientes? Miramur quare non ſollicito agricola lætior ſe ſolito cultura componat? quare non fœcundo ceſpite multiplex ſpica parturiat? quare non pingues oleæ exhibeant pretioſa commercia? quare non plenis torcularibus ſudet copioſa vindemia? Nemo hic terræ imputet, nemo intemperiem aeris accuſet; manus arida nihil colligit: aut ſi collegerit, mox amittit. Infructuoſi agricolæ ſemper vacua & otioſa ſunt horrea: Nam & inde deſcendit, quod aliquoties non invenit medicina quos ſanet. Difficile eſt ut medicus manum fideliter accommodet, quem frequenter languentis promiſſio vana deſtituit. Ecce hic filii ſui infirmitate ſuſpirat, & Sanctorum januas die noctuque precibus inquietat. Hæc mariti, ille uxoris ſuæ valetudine afflictus ſecretum pectoris ſui pulſat, & flebili oratione auxilium cæleſtis miſerationis implorat, ſe ſuumque munus Deo offerens. Sed ita ſuccedentibus votis videmus aliquoties univerſa ſubito animum excedere, ut æſtimes miſeros oblivionis magis bibiſſe poculum, non ſalutis. Ita non ſemper fallacibus votis ſutura reſpondent.

Quando autem eſt ut beneficium inveniat, qui debitum non reportat? Non poteſt fieri ne aliquando ſuæ perfidiæ pœnas luat, qui inanibus verbis patientiam judicis frequenter illuſerit. Inde eſt quod otioſis Dei auribus hominum preces evaneſcunt, nec habet effectum interceſſio lacrymarum: quia difficile eſt ut exaudiantur, qui Deo ſuo frequenter vana promiſſione blandiuntur: Beati apud quos manet fides placiti, & nullum ſtudium mentiendi. Melius eſt profecto non promittere, quam promiſſa fraudare; ubi quamvis homo inhumanitatis notetur culpa, nulla tamen ſubdolæ circumventionis gravatur injuria. Recurrite denique ad actus Apoſtolorum, & invenietis ad damnum animæ pertinere promiſſi fidem frangere. Legimus igitur Ananiam & Saphiram uxorem ſuam vendito patrimonio ſuo partem diſpenſandæ pecuniæ ad Apoſtolos detuliſſe, partem domi reconditam reſervaſſe, qui-
Actor. 5. bus ait Sanctus Petrus: *Implevit, Anania, iniqui-*
3. *tas cor veſtrum mentiri Spiritui ſancto, cum eſſet fundus in veſtra poteſtate, non hominibus mentiti eſtis, ſed Deo.* Ita dum operantur fraudem, mercati ſunt mortem: & dum cupiditati ſerviunt, æterna munera perdiderunt. Ecce dicit
Pſal. 115. Propheta: *Vota mea Domino reddam in atriis*
18. *domus Domini.* Obligatus legitima debiti eſt ſine dubio pactione, qui convincitur Domino aliquid promiſiſſe; qui autem redditurum ſe loquitur, neceſſario debitum confitetur. Tandiu enim juris tui eſt patrimonium tuum quandiu chirographi fide alteri non fuerit obligatum. In omni itaque placito, ſive quod amicitia obtulerit, ſive quod voluntas adſcripſerit, non lentanda redhibitio: Nam omnis oblati muneris gratia perit, ubi cauſa repetitionis incumbit. Ita nihil votis ſuis præſtiterit, cui neceſſe eſt invito reddere quod promiſit.
Nam legimus in Salomone: *Si voveris votum* Deut. 23.
Domino tuo, ne moram feceris reddere illud, quæ- 21.
rens enim quæret illud Dominus tuus a te: & erunt Eccleſ. 5.
in peccatum quæ egrediuntur per labia tua, niſi red- 4.
dideris illud.

Ergo, dilectiſſimi, moneo ut quicumque ſe Domino votum promiſiſſe novit, ſtatim reddat. Certe qui ſolvendo non ſufficit, non promittat. Non hic ut aliquanti putant, inhumanitatis vitia exaggeramus: ſed de fide dicimus, quam videmus apud aliquantos periclitari peſtilentia vanitatis. Nam multi ſunt, quod pejus eſt, qui ſubtracto libertatis ſuæ pretio, non integram pecuniam, hoc eſt ſemplenam religionis fidem ad Dominum detulerunt.
Audite Prophetam dicentem: *Vovete & reddite* Pſalm. 75.
Deo veſtro munera. Vovete; his dat conſilium 12.
converſionis. Reddite: ab iſtis debitum promiſſæ repetit ſanctitatis. Parum autem ille habet de religione, quem ſtudere vides ſæculo, & plus præſenti vitæ favere, quam æternæ gloriæ. Tunc probas nihil te Domino de tua oblatione fraudaſſe, ſi juſtitiæ partes colas, integritatem diligas, ſanctitatem quam promiſiſti, exhibeas. Debet autem expaveſcere Ananiæ vel uxoris ejus exitium, qui intelligit ſe Domino fuiſſe mentitum. Vovete & reddite Deo veſtro munera. In hoc loco cauſam munificentiæ non importune proſequitur, quia teſtimoniis competentibus admonemur. Si quidem infructuoſis hominibus adquieſcamus, ut iſta vox affectum indicet poſtulantis. Nunquid a te Deus ideo aliquid requirit, quia illi deſit? quid autem non habet, qui totum poſſidet? Nunquid quia in tribulationibus tuis promittis aurum, aut in doloribus polliceris argentum, Dei uſibus neceſſarium eſt? aut ideo aliquis pretioſos lapides, aut veſtes offert, quia his Deus indiget? Ob hoc a te tuum munus quæritur, ut ipſe fulgeas tuo auro, ipſe tuo niteas argento, ipſe tuis gemmis orneris, ipſe tuo ſerico veſtiaris. Tuis donis tuam vult Dominus animam componi, quam videt aut ſuperbiæ, aut nequitiæ, aut avaritiæ, aut luxuriæ vitio depravatam: Vovete & reddite Domino Deo veſtro munera.

Sed dicis forte: Non indiget Deus noſtro munere: Non quidem munere indiget: ſed fructum requirit, quem propter redemptionem animæ tuæ miſericordiæ deputavit: Nam præter illam hoſtiam corporis tui, quam incorruptam & inviolatam altaribus convenit exhibere, nec non exigit vocis officia, quæ noſtro debemus artifici: hoc eſt apud Dominum acceptabile ſacrificium, ut bonitati & miſericordiæ ſtudeas, ut juſtitiæ partes ſoveas, fide intemerata jugiter Domino placere contendas: ut nudum non invitus veſtias, ut inopem non invitus paſcas, ut captivos voluntarie redimas, ut in vinculo conſtitutum memor tuæ redemptionis abſolvas. Ad hæc forte reſpondeas: Quid pauperi ſaciam? quid filio derelinquam?
Audi Dominum dicentem: *Qui plus amaverit* Matth. 10.
filium aut filiam quam me, non eſt me dignus. Vi- 37.
detis ergo nihil præferendum Deo, nec plus filium cogitandum eſſe quam Deum. Dicis, quid filio derelinquam? Si cum unum filium habeas, alium tibi deſperanti uxoris partus exhibeat, nonne utrumque tibi uno ſucceſſionis

gradu

Digitized by Google

gradu pietas paterna commendat; & ut ſuperve-nienti locum facias, etiam teſtamenti jura reſcindis? Ita hæreditatem, cui ſolet unus inhæreditare, frequenter videmus inter multos numero accreſcente ſufficere.

Qui ergo babet unicum filium, cogitet Chriſtum ſibi natum; atque inter duos, aut tres, vel plures ita opes ſuas dividat, ne Chriſtus noſter exhæredatus abſcedat. Quod ſi tantum gaudes numero filiorum, moneo ut admiſſo ad conſortium hæreditatis Redemptore tuo, ita patrimonii tui diviſionem temperes, quaſi aut unum minus natum tibi judices, aut unum plus accreviſſe gratuleris. Fac ergo locum Chriſto tuo inter filios ſibi dilectos. Quare autem illos non una patrimonii in terra diviſio maneat, quos in cælo eadem portio promiſſæ hæreditatis expectat? Quicunque autem indigentibus, & miſeris quæ ſunt vitæ neceſſaria ſubtraxerit, primogenito & quidem meliori inter omnes filios portionem ſubditam denegavit.
Prov. 19. Audite in hoc loco ſcripturam dicentem: *Qui*
17. *pauperi miſeretur, Deo fænerat.* Multi ſunt, qui miſerorum neceſſitatem ita illudendam putant, ut in dies promittendo decipiant, & hoc ad illa vota pertinet, quæ ſuperius diximus oblivione conſumi. Quid juvat differri miſerum, ſi abundantia ſuppetit facultatum? Ubi fides hominem ſtatim poſſe benefacere, & eleemoſynam procraſtinata humanitate differre, ſolam ibi voluntatem intelligis defuiſſe. Audite ad
Pſalm. 60. hunc locum Pſalmiſtam dicentem: *Sic pſallam*
9. *nomini tuo Deus in ſeculum ſeculi, ut reddam vota mea de die in diem.* Nunquid dixit de anno in annum; ſed dixit de die in diem. Omni ergo die operandum nobis eſt, dilectiſſimi, debitum autem Deo, & promiſſum munus non eſt tempore prolongandum. Nihil futuro judicio debet, qui quotidie vota perſolverit, nec eſt unde rationem in poſterum præſtet, qui de die in diem Domino bonorum operum fructum juſto labore ditatus obtulerit. Ecce dicit:
Matth. 25. *Quæcunque feceritis uni ex minimis iſtis, mihi feci-*
40. *ſtis.* Sive ergo bonum, ſive malum quis fecerit, ad Domini majeſtatem noverit pertinere, utriuſque enim partis retributio hominem expectat. Unde ſtudendum nobis eſt miſericordiæ ac eleemoſynis: ne cum venerit Dominus cæli ac terræ, inter cæteros animæ errores pauperum nobis nuditates opponat, & oculis noſtris infelicitates ingerat miſerorum. Nemo ergo deſpiciat nudum, nemo conturbet aſpero ore mendicum. Hæc eſt inter omnia placita Deo hoſtia: hic ordo ſalutarium ſacrificiorum, ut miſeris in neceſſitate ſubvenias, & ne in infidelitatis notam incidas, compos voti fidem tuæ promiſſionis abſolvas.

HOMILIA V.

De Oris Inſolentia.

NOn otioſum eſt, dilectiſſimi, quod inter omnia vitia, quæ vitam humanæ conditionis impugnant, ſpecialiter linguæ inſolentiam Propheta caſtigat. Sciebat neceſſario amari oris ſtudio aliquoties venena componi, nimia facilitate laborum frequenter odia comparari. Et vere, dilectiſſimi, ita eſt. Nam inquieta naturaliter lingua non parvum mortalibus affert vitæ detrimentum, ut cum bene compoſita diſſipat, aut diu pacata conturbat. Quando autem eſt, ut ſe rixa moveat, ſi ſe lingua compeſcat? aut quis ibi locus eſt inimicitiarum, ubi ceſſant venena verborum? Nam hoc habet ſemper lingua malitioſa commercium, ut lites ferat, odia moveat, mortes adquirat: ita
in hoc loco, Salomone dicente: *Lingua multos* Eccli. 28.
conturbavit pacem babentes, civitates deſtruxit, & 15.
domos effodit. Falluntur profecto, qui putant nihil eſſe ferro fortius, nihil veneno violentius, quamvis autem iſta in perficiendis mortibus babeant peculiare naturæ beneficium, cedunt tamen in contentione verborum. Nihil enim eſt tam noxium, aut malitioſum, quod non viribus ſuis minus ſit, ſi ſe incitata ſemel linqua commoverit. Multa ſunt quidem humana corporis vitia, & ſatis gravia: ſed parum poſſunt conſiliis, virtutibuſque ſuis, niſi ſceleribus armentur alienis; ſicut eſt crudelitas, quæ impietati ſervit, & portas inferi cruenta mortis lege cuſtodit; quid autem falſitas poſſet, ſi cupiditas otioſa dormiret? nam & ipſe mortis exitus minor eſſet, ſi aut ferrum deficeret, aut venena ceſſarent. Singulare autem malum eſt lingua, in qua tantum malitiæ robur exultat, ut in perficiendo opere ſuo alterius auxilium non requirat.

Cohibenda ergo nobis eſt, ſicut Propheta admonet: ne forte cum proruperit, aut excitata lædat, aut incitata percutiat. Solet enim non impune recedere, cum ſe in verborum procacitate jactaverit: Nam commota flammas evomit, & cum alteri nocere quærit, totum intrinſecus male conſcium pectus incendit. Au-
dite Prophetam dicentem: *De multiloquio non ef-* Prov. 10.
fugies peccatum. Facilius, ſi neceſſe eſt, quili- 19.
bet poteſt ferre armatas ferro acies, & inſtructas rebus bellicis legiones, quis autem ſuſtineat labiorum tela infixa pectoribus? Facilius ſine dubio recipiunt ſanitatem corpora ferro lacerata; aut quare aliquis tantum gladio occiſorum morti crudelitatis pondus imponat, cum aliquoties minora ibi ſint pericula, ubi major eſt cruoris invidia? Difficilius autem ſemper ſanatur quicquid extrinſecus colliſionis includitur. Non difficile eſt profecto medico ulcera quamvis tumentia in oculis poſita herbarum beneficio caſtigata mollire; habet & vis veneni remedium ſuum: quod hauſtum quamvis in ultima viſcerum ſede dominetur, ſalutaris tamen poculi unda perquiritur: in tantum ut miretur aliquoties artifex ſcelerum, ſuperveniente medicina, nihil oris ſui incantationem valuiſſe, linguæ vero inſanabilis plaga eſt: quæ quamvis leviter percutiat, alta tamen ſemper movet pectoris dolore ſuſpiria. Sciebat ſine dubio Propheta quantum malum eſſet lingua,
cum clamaret: *Pone, Domine, cuſtodiam ori meo,* Pſal. 140.
& oſtium circumſtantiæ labiis meis, ut non declinet 3.
cor meum in verba mala. Si quis ergo eſt ſapiens, ponat cuſtodiam ori ſuo, & det labia vinculo taciturnitatis. Sed nec unius tantum patris ſtudia procacis linguæ pulſat invidia. Agendum quidem eſt huic, ne aliquid injurioſum proferat: ſed nec minus illis providendum, ut inſanientis hominis dicta rationabili verborum reſponſione ſupplodat. Magnum autem ſtudium eſt ſervandæ pacis, ſi amaritudinem alienæ linguæ blando proſequaris alloquio; cito autem iniquorum labia amicus ſermo confundit. Sed quod pejus eſt, facilius invenies, qui aut male ſemper dicere, aut libenter mala velit audire. Nihil eſt ſævius, nihil violentius amaria aſperiſque ſermonibus; quorum vulnera tanto difficilius curantur, quanto facilius proferuntur. Ferri ſpicula per cælum volantia facile ſcuti objectione con-

temnis: verborum vero jactus nec revocari poteſt, nec prohiberi: multo enim velociores ſagittis ſunt. Quæ autem ibi propugnacula ſubveniant, aut quæ munitio tam parata ſuccurrat, ubi emiſſum telum pene ante percutit, quam procedit? Enumerari non poteſt, quantis ſit lingua jaculis accincta verborum, quibus ſatis promptum eſt etiam quæ ſunt animæ ſecretiora percutere. Quamcunque autem aures injuriam ſuſcipiunt, illico ad cordis ſecreta tranſmittunt: ubi ſi ſemel introierit, ſine mortis exitu non recedit. Res autem quæ nullis medicinæ beneficiis indagata excluditur, in perpetuo dolores operatur. Unde caſtigandus eſt linguæ ſonus, ne de facilitate verborum faciat venenum.

Si reſpiciamus, dilectiſſimi, ad omnes qui corporibus dominantur dolores, nihil inveniemus quod non poſſit aut ferro ſanari, aut blanda medicaminis confectione molliri. Latere autem neminem poteſt, quam graves ſint luporum morſus, quam periculoſum ſerpentium virus; ſed his facile obſiſti poteſt aut herbarum ſucco, aut arte medicorum. Verborum vero intolerabile vulnus eſt; difficile autem ſanare poteſt alius doloris cauſam, quæ ſemel pectori infixa ſedem animæ latenter invaſerit. Au-
Prov. 18. 21. dite Prophetam dicentem: *Mors & vita in manibus linguæ.* Vere, dilectiſſime, ſi ad interiora reſpicias, & tumorem exaſperati cordis diligenter inquiras, invenies verborum vulnera mortes operari. Quid mihi autem aliquis in comparatione malitioſæ linguæ artificium beneficii increpet, & noxias poculorum compoſitiones accuſet? Exceſſit illa res omne genus veneni, quæ non poteſt niſi morte compeſci. Omnis quidem malitia ex corde deſcendit; ſed hæc ipſa, quamvis ſit noxia, facile poteſt tolerari, ſi res iniquo nutrita conſilio non provocetur in litem; ſed aut tacita doleat, aut in ſuis volutata ſedibus conquieſcat. Tandiu enim ſanari poteſt iniquarum valetudo cogitationum, quandiu id quod corde concipitur, ore tacito continetur. Verum ubi ſemel lingua rotante proruperit; fruſtra medicum quærit; ſine remedio eſt enim culpa verborum: quia deleri non poteſt quicquid lacrymarum inſerta per aures propagavit injuria. Audite Dominum
Eccli. 28. 28. dicentem: *Facito ori tuo oſtia & ſeras, & verbis tuis facito ſtateram.* Ad hæc forte reſpondeas: Quis poſſit in tantum oris ſui labia continere, ut tacitus diem tranſeat? Non hæc ſententia honeſtæ linguæ vinculum taciturnitatis inducit. Vult plane loqui hominem, ſed honeſta proferentem, ac pacifica cogitantem. Multum autem verbis honoris accreſcit, ſi dulciſonos organi cantus nulla mentis amaritudo confundat. Hæc ideo propoſuimus, dilectiſſimi, quia invenimus multos aliquoties uno atque eodem ſermone dulcibus verbis venena miſcere; & fictis pacis blanditiis litium pugnas introire. Quid iſtis infelicius, quid periculoſius eſſe poteſt, qui fallacis linguæ ſtudio vitæ inſidiantur alienæ? Quare illi non reſpiciunt ad
Pſalm. 11. 4. illum propheticum Pſalmum, qui dicit: *Diſperdat Dominus labia doloſa?*

Videtis ſub quali maledictione vivit, qui aliud in corde ſerit, aliud in lingua diſponit? Bene profecto noverat Dominus cæli ac terræ, aliquoties malos Sanctorum ſtudia ficta humi-
Matth. 7. 17. litate decipere, qui ore Evangelico dicit: *Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, ab intus autem ſunt lupi rapaces.* Inextricabile profecto malum eſt, doloſa conſilia miſcere blanditiis. Nolo ſuſpectas munerum ſuavitates. Quis autem libenter habet acidos latices, & triſti herbarum ſapore conditos? Difficile igitur poteſt fieri, ut ille cuiquam placere poſſit, qui ſimul dulcem & ſalſam aquam profert. Quando autem eſt, ut guſtus non offendat, ſi ſavo mellis quæcunque amaritudo ſe miſceat? Cor ipſum hominis, quamvis ſit vivum & ſapiens, integra prudentia caret, quod amaritudo fellis infecerit. Omnis itaque ſubdolæ mentis compeſcenda ſunt vitia: ne dum cœperint aliqua extrinſecus amara conficere, etiam ea quæ ſunt in ore noſtro dulcia incipiant diſplicere. Audite Prophetam dicentem: *Pone Domine cuſtodiam ori meo.* Hæc eſt utilis cuſtodia oris noſtri, ut non facile declinet cor noſtrum in verba, quæcunque ad expugnanda pacis ſtudia aut turpis ſermo profert, aut vilis actus perſonæ confingit. Inter confuſos autem linguæ ſonos neminem pœnituit tacuiſſe: Nam videmus frequenter etiam verborum facta in crimen venire & nimia facilitate verborum amicitiis odia ſuccedere. Quando autem poteſt fieri, ut homo aut magniloquus, aut maliloquus non habeatur ingratus: Quod tamen vitium ſi requiras, ſuperabundat in aliquantis fœminis: quæ ſicut non dubitant quæ ſunt turpia dicere, ita nec ea quæ ſunt pudenda confunduntur audire. Sed nec nos iſta dicimus, ut aliquis ſemper vocem ſuam preſſo ore contineat, & linguæ ſonum obductis labiis perpetua taciturnitate includat. Ut nimium malos loqui ingratum eſt, ita inutile eſt bonos ſemper tacere. Cum opus ergo fuerit, proferamus verba juſtitiæ, ſit os noſtrum conditum.

Sed dicis forte: Non poteſt non aliquando reſpondere provocatus. Tacendum eſt plane, cum improbus ſermo labia quieta ſollicitat: & loquendum, cum os amicum pacis ſtudia commendat. Ita & loqui, & tacere perfectio eſt. Eſt autem utriuſque partis cauſa, verborum tenuiſſe menſuram. Magnum eſt tacere: magnum eſt & loqui: ſed ſapientis eſt utrumque moderari: Nam aliquoties nimia taciturnitas ſtultitiæ adſcribitur, ſicut & verborum nimietas ad furorem refertur. De qua re ſi noſtri ſententiam requiras arbitrii, jam malo aliquis tacendo ſtultus, quam nimium loquendo judicetur inſanus. Loquamur ergo, ſed cum timore & tremore, cogitantes de omnibus verbis rationem eſſe reddendam: ita ut nihil de corde noſtro iniquum exeat, nihil de ore blaſphemum procedat, nihil reſideat in cogitatione quod lædat: Nam præter illa quibus auditus offenditur, quorundam interiorem conſcientiam Propheta caſtigat: *Labia doloſa, in ore & corde locuti ſunt mala.* Pſalm. 11. 3. Inter illas ergo inſolentis linguæ culpas ſunt cogitationes: Nam quicquid in corde loqueris, Domino confiteris; quia Deus ſcrutator eſt cordis. Videte ergo ſi poſſit fieri, ut illi occultum aut excuſatum poſſit eſſe quod clamas, quem non poteſt latere quod cogitas. Omni itaque ſtudio, dilectiſſimi, æquali vinculo ora noſtra moderentur. Nihil ingratum lingua proferat, nihil injurioſum improbus ſermo confingat, nihil ſubdolum, nihil doloſum in corde noſtro ſit, nihil aſperum, nihil otioſum: Nam Dominus dixit etiam de verbis otioſis rationem eſſe reddendam. Quamvis autem aliquis vitam fide muniat, ſcientia regat, caſtigatione & ſobrietate componat, nihil eſt quod in homine placeat, ſi in toto corpore ſola lingua diſpliceat.

HOMI-

Homilia VI.

De otioſis Verbis.

Quotieſcunque, dilectiſſimi, pro ſtudio neceſſitatis nobis creditæ cauſam tractavimus diſciplinæ, dum graviora perſequi voluimus, aliquanta neglleximus; quæ licet aliquantis videantur facilia, ſi diligentius requiras, multis criminibus inveniuntur obnoxia. Quibus nunc porrigenda manus eſt, & elaborandum ſtudio medicinæ, ut unaquæque res culpas ſuæ infirmitatis agnoſcat. Currite ergo per ſingula, ſi videtur, quæ aut pœnæ ſerviunt, aut lætitiæ blandiuntur: & invenietis non ſolum in ſævis draconibus regnare noxium virus, ſed etiam in exiguis apum venena latere corporibus. Frequenter diximus, dilectiſſimi, ebrietatem & cupiditatem quoſdam fontes eſſe vitiorum, ex quibus quidam torrentes præcipitati peccatorum naſcuntur, qui ſecum maximam partem humani generis in profundum trahunt: cum hinc ebrietas gulæ gurgitem ſovet, inde cupiditas furorem improbæ pervaſionis accendit; hæc enim mater eſt ſuperbiæ, illa luxuriæ: quarum una falſitatis, altera deformitatis eſt ſocia; quibus ſtudii eſt homicidia exercere, adulteria fabricare, amicitiarum fundamenta deſtruere: cum quodam commercio fœditatis furtivo amori mercedem ſuggerit cupiditas, occaſionem præſtat ebrietas. Sed hæc, dilectiſſimi, ſicut aliquotiens diximus, parvo poteris labore cohibere, ſi illa prius, quæ peccandi ſomitem præſtant, volueris reſecare: nec plane difficile tibi erit compeſcere quæ ſequuntur, ſi ea quæ ſunt in capite vitia caſtigata damnentur. Cito enim univerſa corporis junctura deficiet, ſi non ſit qui ventri improbo pabulum ſubminiſtret. Unde ante omnia ebrietatis, ſive cupiditatis caſtiganda ſunt vitia, quæ ſibi inter cætera vindicant principatum: ut illa quæ his obſequuntur, ſuo periclitentur officio. Facile eſt enim quamvis profundi gurgitis undam ſiccari, ſi ortus aquæ poſſit excludi.

Multa quidem, dilectiſſimi, adhuc de his quæ recolimus, memoriæ ſuggeruntur. Sed quia aliquotiens in earundem caſtigatione ſatisfecimus diſciplinæ, putamus pro commemoratione rerum hodie dicta poſſe ſufficere. Unde ex his, quæ præſenti materiæ videntur, inſerta, interim temperamus, donec illarum partium crimina, quæ aliquantis facilia videntur, expo-
Matth. 12. 36. namus. Audiſtis, dilectiſſimi, Evangeliſtam dicentem de otioſis verbis Domino rationem reddendam. Si reſpiciatis, dilectiſſimi, ad hæc quæ propoſuimus, & illa quæ in caſtigatione indiſciplinatæ linguæ aliquotiens diximus, intelligetis hanc ſententiam ad oris inſolentiam pertinere; cujus dicta licet otioſa dicantur, non tamen otioſe tractanda ſunt. Nemo autem credat levem eſſe culpam, quam tantopere cœleſtis ſententia diſtrictionis impugnat. Hinc denique exſequitur, quicquid fama mentitur. Otioſa ſunt enim ſemper infructuoſa colloquia ficti rumoris expoſita. Qui autem putandus eſt otioſus eſſe ſermo, niſi ignarus rationis & nuntius falſitatis; cui id ſtudii eſt, aut ridenda confingere, aut de incertis quaſi certa ſentire? Eſt autem hoc genus hominum, quod dum fabu-
Sap. 1. 11. las paſcit, neſcit cavere mendacium. Audiant iſti Dominum dicentem: *Os quod mentitur, occidit animam.* Otioſa verba ſunt figurata convitia, ſtulta fatigatione compoſita, dulcibus, ut aliqui putant, ſed multis accincta plagis, ac mortiferis inſuper armata ſuppliciis: Nam quamvis lætitiam excitent, in odia tamen frequenter incidunt. Multa ſunt, dilectiſſimi, his ſimilia, quæ forte non ſint prætermittenda, licet inter omnia verborum vitia videantur extrema. Si verbi gratia hominem fuſci coloris appelles argenteum, otioſum verbum, injuriam facis; quia ſi verum dixeris, accuſaſti: ſi falſum detuleris, irriſiſti. Cum hominem proceræ ſtaturæ & antiquæ infantem vocas, nonne injuriam facis, ſi veritate ſuppreſſa puerili ſtudio mentiaris? Ad contumeliam enim pertinet, ſi verbis tuis humano corpori aut aliquid addas, aut detrahas. Sed dicis forte, ſatis levia eſſe iſta, & facile portanda. Verum eſt: Nam talia ſunt iſta genera vocabulorum, ac ſi alienis crinibus leves plumas inſeras, vel ſi per totum verticem juventutis primæ honore fulgentem, liquentes cineres aut pulverulenti aliquid candoris aſperſeris; non quidem caput oneras, ſed deformas. Similiter & detracta per jocos coma, quamvis nihil operetur doloris, multum tamen exhibet fœditatis.

Cavendum eſt ergo, dilectiſſimi, ne ſcenico ſermone alter alterum lædat, & theatralibus verbis verecundiam fratri læſæ æſtimationis incutiat. Solet igitur nimia oris facetia excitare motus animorum, & ſermo lætitia accinctus reciprocum parare convitium. Sic denique ſcintilla quamvis parva flammas evomit, & ex nihilo exorta, magna frequenter movet incendia. Otioſus ſermo ſatis otioſo nutritur auctore. Unde quia theatralium verborum fecimus mentionem, forte pro ſtudio diſciplinæ nec illa debeam reticere, quæ otioſis verbis curioſas aures capiunt, atque alti pectoris ſecreta concutiunt, dum plagis modulantibus blandiuntur. Hæc ſunt illa vitia, quæ ſuperius commemoravimus quadam mellis ſuavitate componi; hoc illud opus, quo diximus admixta dulcedine triſtes vulnerum dolores inſtitui. In hoc loco forte aliquis pro amore diſciplinæ interrogandum putet, quæ ſint iſtæ otioſæ voces, quæ injuriam excitent, & periculum audientibus parent. Bene requiris, ne per ignorantiam periclitetur auditus. Invenimus igitur frequenter, ita impudicitiæ viam muniri, atque ex hoc fomenta adulteriis miniſtrari: cum hic agili plectro tinnientis citharæ ſonos expedit, ille docili digito laborantis organi blandimenta componit. Iſti ſunt laquei, quibus famulantibus inter cætera vulnera diabolus hominum mortes operatur: Nam quotieſcunque dulci voce mulcetur auditus, ad turpe facinus invitatur aſpectus. Nemo inſidioſis cantibus credat, nec ad illa libidinoſæ vocis incitamenta reſpiciat: quæ cum oblectant, ſæviunt; cum blandiuntur, occidunt. Sic frequenter videmus blandis ſibilis aves decipi & hebetes feras in laqueum mortis dulcedine vocis impelli. Similis eſt, dilectiſſimi, cauſa mortalium, quos dulciſoni cantus cura ſollicitat. In hoc autem proficiunt varietates vocum, & producta ſine ſyllabis verba, ut homo aut capiatur, aut capiat. Explicari non poteſt, dilectiſſimi, quam periculoſos laqueos exhibeant mimicæ ſtudia voluptatis. Nam ſi aliquis poſſet humani pectoris ſecreta perquirere, inveniret ad ſingulos ſonos fiſtulæ corda infelicium ſuſpirare.

Intelligite ergo, quid inter viros ac mulieres nimium familiaris ac ſecretus ſermo faciat,

quid juncta vicinia, quid jocis mixta colloquia, quid gula deliciis invitata, quid auri ſames ad omne facinus proſtitutionis expoſita, ſi alienum furorem etiam mutæ vocis blandimenta decipiant. Refugiendus eſt ergo error iſte vocis ſonus, qui humanis pectoribus dulcedine ſua amaritudinem fecit: & perſuaſione quadam, melliflui cantus frequenter mortiſera ægris venena commiſcuit. In quo loco primum obturandæ aures ſunt, opponentes ſcutum fidei: quo facilius omnia lenocinantis vocis excludatur auditus. Adhibenda etiam diſciplina, quæ oculorum deſideria repellat, & tabeſcentis cordis incitamenta compeſcat: Nam ita docet Evangeliſta dicens: *Si te ſcandalizat*
Matth. 5. 29. *oculus tuus, erue eum.* Nemo, dilectiſſimi, in hoc credat hujus ſententiæ ſtare rationem, quaſi Dominus humanum corpus deformare velit, quod ad ſimilitudinem ſuam plaſmavit, & ad ſpeciem ſuæ dignationis inſtituit. Hoc eſt oculos eruere, quæ ſunt in homine turpia reſecare, & viles actus emendatione compeſcere: caſtigatis illecebris truncare luxuriam, & bono conſcientiæ, manus improbæ cupiditatis abſcindere. Ille autem manus ſuas incidit, qui in ſe infidelitatis tela confregerit, & juſto judicio infidelitatis calamos amputarit. Ad ſalutem igitur animæ pertinet, ſi debilitentur vitia iniquis actibus enutrita, & radicitus vellatur impiorum aſpectus oculorum: quibus cito mortis ſtimulus acquieſcit, ſi hæc quæ ſuperius dixi, integra & illæſa permiſeris dominari. Sed quo facilius iſta operemur, audiendus eſt Chri-
Matth. 19. 21. ſtus, qui dicit: *Relinque omnia bona tua, & ſequere me.* Scio quidem, dilectiſſimi, quod laborioſe ſuſcipiunt iſta, qui ſæculi actibus occupantur, quibus dulcis eſt iſtius vitæ uſus. Sed ſi diligenter requiras, vanitate plenus, & quodammodo tenui umbra veſtitus, ad tempus mundus obſequitur, & hæc, quam videtis, fallax divitiarum pompa blanditur. Bene iſta noverat
Pſal. 118. 37. S. David, qui dicit: *Averte Domine, oculos meos, ne videant vanitatem.* Quæ eſt iſta vanitas, niſi cultus divitiarum, & ſæcularium ſtudia voluptatum? Confirmat hoc in Salomone qui dicit:
Eccl. 1. 2. *Vanitas vanitatum omnis homo dives.* Nemo ergo, dilectiſſimi, in hujus mundi vanitate confidat, quam videt infirmis ſtare veſtigiis; cujus cultus temporalis atque inanis eſt, & ornatus fumo, ventoque ſimilis. Talis eſt autem decor vultus ejus, ac ſi ſpeciem illius vitis aſpicias, quæ ſolſtitiali flore compoſita, promiſſæ fructum neſcit exhibere vindemiæ, quæ dum nimium parturit, maculam perpetuæ ſterilitatis incurrit. Longe alium nobis dilectiſſimi, æternæ vitæ tempus promittit ornatum, ſi tamen homo peccatis pauper incedat. Ille autem ad Chriſtum dives vadit, qui miſericordiæ fructus congregat, & ſtultæ ſtudia cupiditatis impugnat. Ille ad cælos opulentiſſimus pergit, qui a ſe pompam temporariæ vanitatis excludit. Ille ſecum magnas opes ad paradiſum portat, qui onuſtum vitiis pectus ſtudio religionis exonerat. Ille poſtremo omnem penuriam mendicitatis evaſit, qui quotidie in corde ſuo Chriſti noſtri mandata ſerit, & pervigili fide horrea pectoris ſui ſeminibus divinæ inſtitutionis impleverit. Ita ut ante omnia illius otioſi ſermonis compeſcas libertatem, quæ ſi inter illa religioſæ vitæ ſtudia mixta conſederit, non dubie in examinatione futuri judicii præjudicat ſanctitati. Cito autem quæ ſunt in homine optima revileſcunt, niſi inter cætera quæ emendationem requirunt ſtudioſe ea quæ ſuperius commemoravimus, linguæ vitia reſecentur.

HOMILIA VII.

De Miſericordia.

SI reſpiciamus, dilectiſſimi, omnes juſtitiæ gradus, per quos opus religionis inſtruitur, non invenies, cui non apud Dominum gratioſa ſervitus locum comparet dignitatis. Sed hæc ipſa, quæ fides in nobis operatur, quamvis humano labore proficiant, ad Dominum referenda ſunt: per quem, & in quo, ſi qua ſunt bene geſta, conſiſtunt, & in poſterum quibuſque profutura ſervantur. Unde nemo ſapiens Dei beneficia ſuis virtutibus æſtimet applicanda: ne audiat illam Apoſtoli ſententiam dicentis: *Quid habes quod non accepiſti? aut ſi accepiſti,* 1. Cor. 4.
quid gloriaris quaſi non acceperis? Scimus quidem, 7.
dilectiſſimi, quod juxta Evangeliorum fidem, quæ beatitudinis promiſſa commemorat, homini juſtitia in cœleſtibus locum fecit, id eſt promiſſionem paradiſi, & terram repromiſſionis, gratia manſuetudinis & humilitatis obtinuit: cordis puritas Chriſtum videre meruit: miſericordia conſimilem mercedem retributionis accepit: pacis jucunditas multis inter Filios Dei locum paravit: pœna Sanctorum victoriæ coronam, & cæleſtis regni gloriam ex virtutum meritis acquiſivit. Sed hæc omnia una atque eadem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti in nobis virtus operatur, quæ perfectionem juſtis laboribus præſtat, ac bonæ voluntati quæcunque ſunt optima ſubminiſtrat. Unum eſt ſane & pernimium, quod ex illa miſericordiæ ſede deſcendit, in quo ſibi quotidie juſte poſſit mortalis homo gloriari: hoc eſt refectio pauperum, & redemptio captivorum: ſi tamen ipſam non aut jactantia diſſipet, aut triſtitia ingrata conturbet. Audiſtis ecce Evangeliſtam dicentem:
Venite benedicti Patris mei, poſſidete mecum regnum Matth. 25.
cælorum promiſſum vobis a conſtitutione mundi. Eſurivi & dediſtis mihi manducare: ſitivi & dediſtis 34.
mihi bibere: nudus eram & veſtiſtis me.

Videtis ergo quod ſi gloriari cuiquam oportet, non niſi in hoc opere convenit gloriari, in quo paſci ac veſtiri ſe Dominus præcipit: & in dies famem ſuam portiuncula panis fracti poſtulat ſaturari. Si vultis ergo, ut non ſit inanis noſtra gloriatio, primo loco abundantibus eleemoſynis ſummi Regis redimamus amicitias: & ut nobis pateat cæleſte regnum, omne miſericordiæ ſtudium convertamus ad Dominum. In cujus amore non otioſe aut negligenter pauperum tractandæ ſunt lacrymæ: ne ille qui totum orbem ſolet paſcere, ad noſtram confuſionem inter mendicos videatur eſurire. Contemplare denique ſingulorum neceſſitates, & noſtri erga miſeros ſollicitudinem Salvatoris: & intelliges ibi eſſe Chriſtum noſtrum, ubi abundantiam videris lacrymarum. Nec enim longe tibi quærendus eſt Dominus, ſi non ſis avarus. Expectat nos ecce foris, cum illa ſuorum turba famulorum. Non enim tibi errandum eſt oculo, ut dubites circa quem potiſſimum opus miſerandæ erogationis impendas. Ipſum ſcias eſſe Chriſtum noſtrum, quem videris nudum, quem aſpexeris cæcum, quem offenderis claudicantem, quem pannis involutum, quem videris ſordida veſte contectum. In hac denique veſte, cum a Magis quæreretur, inventus eſt: & cum in præſepi poſitus jaceret, ſub hoc habitu apertis theſauris munera oblata ſuſcepit. Ad hæc reſpondet illa Evangelica ſententia, quæ dicit: *Theſaurizate vobis theſauros in* Matth. 6.
cælo, ubi neque tinea corrumpit, neque fures effodiunt. 20.

unt. Hi ſunt illi theſauri, qui cæleſtibus meritis deputantur, quos nulla res adverſa contaminat: hoc eſt, facultatum per miſeros diſpenſata ſubſtantia.

Audi itaqne primo in hoc loco conſilium meum, quicunque divitiarum abundantia gloriaris. Si times tineam, commenda: ſi furem metuis, in ſuperinre parte commenda: Ecce habes idoneum cuſtodem, qui opes tuas ſervet tibi in æternum & in ſæculum ſæculi profuturas. Matth. 6. 19. Addit ad hæc: *Nolite vobis theſaurizare theſauros in terra.* Non ab re eſt, dilectiſſimi, quod admonet Dnminus, ne quis theſaurum ſuum terræ commendet. Frequenter enim videmus congeſta terræ vitio periclitari; & opes nimium deſnſſas quadam lımi tabe conſumi. Unde utilius judico eſſe cnmmndare quam abſcondere, & fænori magis credere, quam terræ deputare. Stultitiæ autem genus eſt, clauſum tenere, quod poteſt multiplici labore proficere, & ad nſum æternæ vitæ fructum exlıibere juſtitiæ. Monco ergo, ne quis in terra abſcondat theſaurum ſuum: hoc eſt, ne quis terrenis actibus cæleſtis animæ dignitatem deputandam putet. Illius antem theſauros tinca comedit, qui vanitati ſervit, & vitam ſuam ın hujus mundi pompa conſtituit.

Tinea igitur, dilectiſſimi, vermis eſt invidiæ & avaritiæ: qui ſecreta cordia ſolus pnſſidet, ſnlus quæ ſunt in abditis congeſta conſumit. Furem vero diabolum credite: qui ut bonis operibus inſidietur, objecta ſæculi pompa blanditur: & ut hominem a conſnrtin regni cæleſtis excludat, aurum manibus ingerit, argentum oculis oppnnit, gemmas colln inſerit. Ita ſuperbiam nutrit, & deſideria carnis ſtimulo cupiditatis accendit: quæ ſicut Scriptura 1. Tim. 6. 9. dicit: *Mergunt hominem in interitum.* Non dubie autem ille pœnis exnnerat profundum, qui theſauros ſuos præmittit ad cælum. Audite quid Matth. 25. 34. Dominus offerat: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete mecum regnum promiſſum vobis a conſtitutione mundi. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare; ſitivi, & dediſtis mihi bibere: nudus eram, & veſtiſtis me.* Quis dubitet poſt hanc vocem de hoc ſæculo cum tota patrimonii ſui pompa migrare? Stultitiæ prnfecto vanitas eſt, vitium in electione meritorum, plus mundum eligere, quam cæleſte regnum; magis ſæculn placere, quam Chriſto. Si quis itaque vult locum invenire in cæleſti ſede, non deſinat indigentibus neceſſaria miniſtrare. Sed forte dicat aliquis, tenues ſunt facultates meæ: non patiuntur tantas erogationis expenſas. Si tibi aliquis domum præclaram hujus temporariæ poſſeſſionis offerret, nnnne pretin collato undique nummus aggereres? & ſi forte ſacculi tui pondus non ſufficeret, rem tibi neceſſariam mutuata pecunia comparares, donec ampliata novo ceſpite poſſeſſione gauderes? Ecce poſſeſſio tibi regni cæleſtis offertur, & quidem parva pretii mercede taxata; quæ poſſit etiam ab illo facile emi, qui ſolet de paupertate cauſari. Videamus tamen quid ſit, quod a te pretii nomine poſtulatur, cibus, potus, & veſtitus. Ad hæc non invenio cui erogatio non quotidiana ſuppetat. Si requiras, fnrte horreis tuis annonæ ſpecies exuberat, & novas vini cellulas antiqui guſtus ſama commendat. Quid tibi prndeſt ſervare iſta, ſi neſcias lucrativis ſtudere commerciis? Sed dicis, pauper ſum. Nunquid ſub hac voce illis excuſare te poteris, quibus pretia ſpecierum pro temporum ſterilitate depnnis? Sine cauſa exiguitatem tuæ facultatis accuſas. Potes habere quod vendas: non potes habere qund dones? Non ſine cauſa dictum eſt: *Franga eſurienti panem tuam.* Ad in- Iſa. 58. 7. humanos puto pertinere iſtam ſententiam: qunrum panes reconditos & incontaminatos ſnlet caries exeſa cnnſumere. *Frange ergo eſurienti panem tuam*, ne pereat, & te a cnnſortio regni cæleſtis excludat. Addit ad hæc: *Et do-* Ibid. *meſticos ſeminis tui ne deſpexeris.* Qui ſunt domeſtici nnſtri? neceſſario omnes, qui nobis ſunt naſcendi lege conjuncti. Quid eſt quod in faciendis eleemoſynis non eſt cujuſquam excipienda perſona, nec habendum electionis judicium? quia res quæ neceſſitati ſervit, erngationis ordinem non requirit.

Quid autem tibi eſt opus quærerc, utrum Chriſtianus an Judæus, utrum Hæreticus an Gentilis, utrum Rnmanus an Barbarus, utrum liber an ſervus ſit ille qui poſtulat? Ubi incumbit neceſſitas, non opus eſt ut perſnnam diſcutias: ne cum indignos miſericordia ſegregas, Dei Filium pariter amittas. Unde autem ſcire poſſumus, in qua parte terrarum habitet Chriſtus? Ubique credendus eſt eſſe, qui totum noſcitur poſſidere. Sequitur ſuperiora: Iſa. 58. 8. *Tunc erumpet temporaneum lumen tuum, & veſtimenta tua ante orientur, & præibit te juſtitia, & claritas Dei circumdabit te. Tunc clamabis ad Dominum, & Dominus exaudiet te. Adhuc te loquente dicet: Ecce adſum.* Et hnc propter fracti panis particulam, quam plus putas acquires, ſi majora præſtaveris? Audite Evangeliſtam dicen- Matth. 5. 7. tem: *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus.* Multi quidem gradus ſunt miſericordiæ: ſed requirendum eſt, qui potiſſimum exiſtant. Principatus miſericordiæ eſt quidem, lapſn manum porrigere, erranti viam ſalutis oſtendere, infirmos viſitare, in tribulatione poſito ſolatiis inhærere; ſed illa eſt præcipue expectanda miſericnrdia, eſurientem paſcere, nudum veſtire, captivum redimere, ad tempus non habenti neceſſaria cnmmodare. Invenimus aliquotiens præterea multa genera miſericordiæ, quibus ſe vulgo ſtudia humana cnmmendant: quæ cum nullum exhibeant miſericnrdiæ fructum, miſericordiæ tamen mentiuntur affectum. De his Jac. 2. 15. enim dicit Jacobus in epiſtola ſua: *Si frater aut ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat aliquis veſtrum: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: & non dederitis eis quæ neceſſaria ſunt corpori, nihil vobis proderit.* Quis nnn oderit tale genus miſericordiæ, ubi oris elegantia infirmo pictas otioſa blanditur, & infructuoſæ cæln lacrymæ porriguntur? Quid juvat alienum flere naufragium, ſi negligas corpus expoſitum? aut prodeſt animum excruciare dolore alieni vulneris, ſi deneges poculum ſanitatis? Non paſcunt eſurientem blanda colloquia, nec veſtiunt alienam nuditatem infructuoſa cnnſilia. Quid juvat fomentis mollibus palpaſſe mendicum, ſi non reficias fame moriturum? Quod iſtud genus eſt miſericordiæ, ut hominem velis vivere, & nolis in neceſſitate ſervare? Crudelis eſt profectn pietas, quæ ſcit dolere miſeris, & neſcit ſubvenire perituris.

Quid amplius quæritis, dilectiſſimi, pro erogatione fracti panis? etiamſi non fuiſſet vobis cæleſtis regni portin repromiſſa, ſufficere peccatoribus deberet illa ſententia, quæ mortalibus ſpem futuræ ſalutis, & lætitiam perpetuæ detulit ſecuritatis. Nam ſi reſpiciatis ad veſtri

laboris fructus ,& cæleſtis indulgentiam pietatis, multo plus recipitis quam datis. Ecce pro paſtu pauperis in Evangeliis cælorum vobis regnum promittitur: pro erogatione fracti panis, & hoſpitii receptaculo , vel nudati corporis veſtimento , opem ſuam vobis invocantibus per Prophetas Dominus pollicetur: in Pſalmis juſtitia miſericordiæ veſtræ in ſæculum ſæculi collocatur. Si comparemus terrenis cæleſtia, ſatis parvo conſtat res tam pretioſa commercio ; aut quanta pars eſt eleemoſynæ veſtræ ad illa quæ videtur mortalibus Dominus præſtitiſſe? Ecce nos damus terrena, ille cæleſtia: a nobis temporanea oſferuntur, ille ſempiterna largitur. Vultis ſcire quantum diſtent a cæleſtibus donis veſtri cenſus ? In comparatione beneficiorum, non eſt eadem ratio, divitias accipere perpetuas , & dare quæ erant peritura. Ante omnia illis lacrymis cunſulendum eſt, quas nuper ſuror cruentæ hoſtilitatis indixit. Nec enim deeſt in quo ſe opere bona voluntas exerceat: Nam quod pejus eſt, multos videmus de ſua , ſuorumque redemptione ſollicitos : quibus manus porrigenda eſt. Sed dicis: pauper ſum, nec nos quemquam ſuademus dare quod non habet ; ſed cujus ſacultas tam tenuis eſt , ut non poſſit redimere captivum , ſaltem illud quod eſt minimum addat ad pretium : ut vel parvo nummo videatur ſatisfeciſſe mandato.

HOMILIA VIII.

Item de Miſericordia.

MUltæ cauſæ, dilectiſſimi, ex Evangelica lectione venientes in diverſam partem animum trahunt , quas ſi voluerimua ſub unius materiæ propoſitione diſponere , neceſſe eſt ut cauſa cauſæ impediat , alterius negotii intellectum alter excludat. Quando autem poteſt fieri, ut non confuſione multarum rerum aut dicentis, aut audientis impediatur ingenium: Inter cætera ergo, dilectiſſimi, quibus pro meritis ſuis beatitudinis gratiam Evangeliſta commemorat fuiſſe collatam, interim cauſam miſericordiæ apud voa putavimus exponendam, quæ quotidiani operis fructum requirit ; cætera temporibus ſuis, cum uſus fuerit, exſequemur: ut unaquæque res cum propriis viribus fixa conſtiterit , alterius cauſæ materiam non re-
Matth. 5. 7. quirat. Ecce dicit Dominus: *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus.* Miror ſi poſt hanc vocem dubitet aliquis nummum ſuum expendere, cum viderit juſtis lucra reſpondere beneficii. Quid autem prodeſt congeſtam auri maſſam ſacculo cuſtodire, cum poſſis quotidie & bene facere, & expenſæ ſœnus pecuniæ reportare? *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus.* Gaudete , dilectiſſimi , & ſecuri donate , atque indubitanter expendite. Quis autem non certatim opes ſuas larga per miſeros erogatione diſpenſet , cum multiplices fructus, & duplicia dona ſe intelligat recepturum? Ecce denique beatos illos Dominus in hac vita judicavit, quibus in ſuturo miſericordiam repromiſit. Audite in alio loco Dominum di-
Luc.6.30. centem: *Omni petenti te tribue.* Non eſt otioſum , dilectiſſimi , quod omnibus petentibus eleemoſynam Dominus dare jubet. Sciebat neceſſario aliquotiens inter malos etiam bonos latere : atque ideo bonos, maloſque commiſcuit, ne cum indignos erogatio nimium cauta præteriret, etiam dignus miſericordia indonatus abſcederet. Nulla eſt diſcretio poſtulantis ; nec eſt neceſſitas exploranda pauperis: dantis , non accipientis fructus quæruntur. Non intereſt cui petenti eroges, non enim requirit Dominus, utrum mereatur ille qui poſtulat, ſed quærit quantum præſtet qui donat. Audite ad hunc locum Apoſtolum dicentem:
Qui parce ſeminat, parce & metet. Profecto nobis 2. Cor. 9. 6.
præſtamus , quotienſcunque miſeris ſubvenimus : lucrum noſtrum eſt noſtrarum erogatio facultatum. Nam ſi reſpicias ad ſpem futuræ retributionis, ſœnori traditur, quicquid eſurientibus miniſtratur, ita dicente Propheta: *Beatus* Pſal. 40. 1.
qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. His omnibus fidejuſſor eſt Chriſtus , qui dicit : *Ego vobis in centu-* Matth. 19. 29.
plum reddam. Inſuper & vita æterna promittitur : impietati & avaritiæ judicii diſtrictio reſervatur, ita Evangeliſta dicente: *Cum ve-* Matth. 25. 31.
nerit filius hominis in majeſtate ſua , & omnes Angeli cum eo , tunc ſegregabit omnes ab invicem, oves a dextris , & hædos a ſiniſtris: dicens illis qui a dextris ſunt: Venite filii mei, poſſidete mecum regnum cælorum. Eſurivi , & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me : nudus eram, & veſtiſtis me. Dicet illis qui a ſiniſtris ſunt: *Recedite a me maledicti in ignem æternum. Eſurivi , & non dediſtis mihi manducare, ſitivi , & non dediſtis mihi bibere.*

Cogitemus ergo, dilectiſſimi, & provideamus ne nos retributio impietatis inveniat. Nam ſicut in paſcendis , veſtiendiſque pauperibus placatur Dominus, ita læditur in contemptu miſerorum: cui tanta eſt cura infelicium , ut ſibi datum judicet , quicquid inopem aut veſtit , aut reficit. Audite Salomonem dicentem : *Fili , bene fac tecum : conclude* Eccli. 29. 15.
eleemoſynam in ſinu pauperis. Quiſquis ergo utilitatibus ſuis conſulere deſiderat, non invitus pauperem paſcat. Non deeſt autem in quo quotidie poſſis lucrum facere, ſi ad neceſſitatem reſpicias paupertatis alienæ. Nam dicit Scriptura:
Eleemoſyna & fide peccata purgantur. Ecce hic Prov. 15. 27.
jejunis faucibus paſtum requirit: ille miſerabile veſtimentum deeſſe ſibi in nuditate teſtatur. Satis crudelis eſt & nimium durus, quem non tangit dolor , cum partem corporis ſui aut debilitas, aut nuditas, aut paupertas ſtimulat. Parum profecto ſibi proſpicit, qui non cauſæ alienæ neceſſitatis intendit. Nil tibi proſunt divitiæ tuæ, ſi divitiarum beneficiis non utaris: Nam pars mendicitatis eſt, congeſtam ſecreto pecuniam poſſidere. Neſcis quod non recipit fructum quicunque non ſeminat? juxta illam ſententiam, quam ſuperius commemoravimus:
qui parce ſeminat , parce & metet? Hæc eſt igitur 2.Cor.9.6.
exercendæ culturæ ratio, ut quanto plus homo ſeminum terræ commendat, tanto futuris meſſibus ſpes major accreſcat. Qui non ſeminat , otioſis manibus alios metentes ſpectat: Nam qui inter cæteros agricolas plus laboraverit , plus reponet. Quando autem poteſt fieri , ut horrea ſua vacua reſpiciat , qui ſemina multiplicato jugiter ſulco terræ commiſerit ? Quid tibi prodeſt congeſtis incubare divitiis, ſi de his nullum lucrum capias? Videmus denique frequenter inveteratam frugum maſſam vetuſtate conſumi, & vitiata temporibus vina nullis in poſterum uſibus profutura jactari. Illud ſolum aliquotiens Domino magis intelligimus profuiſſe , quod renovandi gratia ſolet agricola indigentibus commodare. Quicquid autem avaritia ſervaverit, aut ætas nimia decipit, aut vetuſtas ingrata conſumit, aut tinea damnoſa corrumpit. Hoc ſolum ſibi homo reponit, quicquid cauſa miſerationis expenderit. Nam ita dicit

cit

Math. 6. 19. cit Dominus: *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, ubi neque tinea conſumit, nec fures effodiunt & furantur.*

Provideamus ergo, dilectiſſimi, ne facultates noſtras vermis avaritiæ exterminet. Præmittamus illuc opes noſtras, ubi nullus fur inruat, nullus inſidiator incendat. Commendemus divitias noſtras Domino dicenti: *Nolite vobis theſaurizare theſauros in terra.* Quisquis enim facultates ſuas in opere Dei fideliter erogaverit, in parte cæli reconditas ac repoſitas ſub juſto fidejuſſore cuſtodit. Nemo ſapiens ad hujus ſæculi ornamenta reſpiciat; quæ dum temporaliter voluntatibus hominum ſerviunt, animis poſſidentis illudunt. Duo ſunt genera divitiarum. Unum quod ſuadet ad mortem: aliud quod ducit ad vitam. Divitiæ mortis ſunt, incubare facultatibus alienis, & coacervatam pecuniam infelicium lacrymis comparatam, in diem adnumerare ſæculi hæreditatibus profuturam. Illæ integræ & incorruptæ divitiæ, quibus animæ redimuntur, quibus peccata purgantur. Illius divitiæ acceptabiles Deo ſunt, cujus largitate pauper alitur, nudus veſtitur, captivus redimitur, vinctus abſolvitur, cæleſtis regni hæreditas comparatur. Nolo illas divitias, quæ quotidie augmento ſuo famem faciunt: & in poſterum dignitatis ſuæ flore nudatæ, amatores ſuos eſurire patiuntur. Recurramus denique ad Scripturas, & intelligetis in comparatione divitiarum ſub meliore ſurte ſtare pauperiem. In caſtigatione enim avaritiæ, Dominus quendam divitem apud inferos Abrahæ patri noſtro ita ſupplicaſſe adſignat, ut mendicum Lazarum in ſublimiori loco reſidentem mitteret, qui refrigeraret os ejus, & æſtuantia ſiti labia reſtingueret. Cui ita traditur fuiſſe

Luc. 16. 25. reſponſum, *Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris.* Videtis quod quædam vices ſtudia bonorum ac malorum hominum manent: quas ſtudio miſericordiæ convenit præveniri; ne infructuoſæ divitiæ adverſum ſe ultrices criminum flammas accendant. Paremus itaque nobis, dilectiſſimi, apud Dominum locum gratiæ, & viam vitæ noſtræ munificentia & largitate muniamus. Affectuum noſtrorum labem apud Dominum præmiſſa ſatisfactione purgemus, reſpicientes ad illam

Pſal. 125. 5. propheticam ſententiam, quæ dicit: *Qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent.* Si quis ergo conſcientiam ſuam diligenter interrogat, non otioſis auribus iſta ſuſcipienda putet. Non enim poteris in illa die futuri judicii aliter invenire refrigerium, niſi vulnera tua aut curaveris refectione pauperum, aut laveris inundatione lacrymarum. Profuſius autem ipſi flete, & facultates veſtras flentibus erogate: ut futuris temporibus inter cæteros gaudia metentes fructus miſericordiæ colligatis.

HOMILIA IX.

De eadem Miſericordia.

QUotieſcunque, dilectiſſimi, charitatem veſtram pro ſtudio religionis admonere opus eſt, toties nobis illa ſententia Evangelicæ lectionis occurrit, quæ in futuro judicio inter bonos maloſque diſcernit. Quam ſi quis neglexerit, lacrymas metet: ſi quis excoluerit, abundantiſſimos lætitiæ fructus acquiret, ita E-

Math. 25. 31. vangeliſta dicente: *Cum venerit Dominus in majeſtate ſua, & ſegregaverit malos a bonis, dicet ad illos qui a dextris ſunt: Venite, poſſidete mecum regnum cælorum. Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere. Dicet & ad illos qui a ſiniſtris ſunt: Recedite a me maledicti in ignem æternum. Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi bibere.* Quicunque ergo, dilectiſſimi, veſtrum ad illud cæleſtis regni conſortium venire deſiderat, primo loco paupertati manum porrigat, nec alienas lacrymas otioſe reſpiciat: quia unumquemque ſive boni operis, ſive mali ſententia retributionis expectat: ita Domino dicen-

Gal. 6. 8. te: *Quæcunque ſeminaverit homo, illa & metet.* Inter cætera ergo, dilectiſſimi, quibus religioſæ vitæ ſtudio opera adponimus, non prætermittamus neceſſitatem pauperum, ne perdamus infelicium commercia lacrymarum. In hoc enim ſtat apud Dominum ratio pecuniæ per miſeros diſpenſata, ut quanto plus homo erogat, tanto fœnoris plus reponat. Sic multis ſeminibus multa parturiunt, ac multis parturientibus multiplicata conſurgunt. Audite de hoc quo-

2. Cor. 9. 6. que Dominum dicentem: *Qui parce ſeminat, parce & metet.* Si ergo videtis, quod qui parum ſerit parum metet; ita & qui parum erogaverit parum recipiet: qui nihil ſerit, nihil reponit: ita fit ut qui parum recondit, invitus ſæpe jejunet. Quando autem poteſt fieri, ut homo horrea ſua plena magnis frugibus videat, qui nihil ſeminis terræ commendat?

Si vultis ergo ut fructus lætitiæ colligamus, largius in lacrymis ſeminemus: *Qui parce ſeminat, parce & metet.* Invenimus frequenter hominem, qui cum eſurienti ſemel eleemoſynam dederit, mandatum ſe perſolviſſe credit. Non igitur deficientes fame artus unius diei paſtu refeciſſe ſufficiet: ſine cauſa autem una die bonus eſt, qui altera deſcendit ingratus. Nam præcedentis miſericordiæ beneficium perdidit, qui putat eſurienti ſemel ſufficere quod donavit. Ille autem ad Dominum integros miſericordiæ fructus præmittit, a quo pauper nunquam triſtis abſcedit. Jugi medicamine opus eſt medico, ut gemitus alieni doloris excludat: quia infirmitas quæ in diem creſcit, medicinam in diem requirit. Sed nec minore cura nobis providendum eſt, ut abundantibus eleemoſynis curemus, ſi quid in nobis cruentum, ſi quid eſt ſordidum. Non enim ſtatim ſanantur vulnera, quæ ſemel laveris. Sæpe exciſi corporis medicina repetenda eſt. Si vultis itaque, dilectiſſimi, ut dies vitæ noſtræ nulla avaritiæ culpa contaminet; non claudamus aures noſtras ad clamorem infelicium, nec avertamus oculos noſtros a nuditate miſerorum. Nemo autem ſibi putet perire, quod pauperibus donaverit: Nam ſicut mendicitas inhumanitatem ſequitur, ita opulentia huma-

Prov. 28. 27. nitatis ſtudio comparatur, ita Propheta dicente: *Qui dat pauperibus, nunquam egebit; qui vero avertit faciem ſuam, in maxima penuria erit.* Ecce aures veſtras clamor eſurientis increpat, & jejunis faucibus januam tuam ſonus vocis de-

Pſal. 40. 1. ficientis accuſat. Quare tibi non occurrit illa ſententia: *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus?* Satis illum negotiatorem conſtat ſtultum, qui reconditum ſacculo tenet nummum, de quo inde poteſt habere commercium. Sed quod pejus eſt, avaritiæ multa conſentiunt. Hic ne miſereatur pauperi, obſtrepit vocem poſtulantium conturbatione ſermonum: ille ne audiat, aliud audiſſe ſimulat. Satis miſera eſt iſta vivendi conditio, ut homo dum ſtudet avaritiæ, auribus ſuis gravitatem conetur imponere.

Prov. 19. 16. Reſpice ad illam ſententiam quæ dicit: *Qui pauperi miſeretur, Deo fœnerat.* Quare ergo du-

bitet aliquis indigentem paſcere, cum videat ſe iſta Chriſto noſtro in pauperis refectione conferre? Sunt aliqui, qui miſerabilem mendicitatem ſpe procraſtinatæ humanitatis inludunt, qui cum excuſare poſtulantibus erubeſcunt, miſeros promittendo decipiunt. Ecce hic dicit, clavis deeſt, cuſtos abſentat: cum primum fueris reverſus, recipies. Non cogitas Prov. 3. 28. illam ſententiam Salomonis, quæ dicit: *Ne dixeris, abi & revertere, cras ego dabo: cum poſſis ſtatim benefacere.* Unde ſcis quid contingat ſequenti die? Dicis, cum primum fueris reverſus, accipies. Quando eſt illud, eſurienti ut villicus tuus redeat, qui forte te volente, frequenter abſentat? quando eſt, ut ad clamantem illa faſtidioſa ſecretorum tuorum clauſtra diſſiliant, quæ dum tuæ ſerviunt voluntati, neſciunt aperiri? Dicis: cum fueris reverſus, accipies. Quid ſi nudum gravior ſolito tempeſtas cædat? quid ſi deficientes fame artus exitus vicinæ mortis excipiat? Quis non judicet tuo judicio deputatum morti, quem videt tuo beneficio potuiſſe ſervari? Cum fueris reverſus, accipies. Cujus fide redit, quem virtus tota deſtituit? aut qua ſpe domum repetit, qui pridie confuſus abſceſſit? Deponamus quod promiſſioni tuæ redeundo ſatisfaciat; forte ſub hac qua pridie conditione venturus. Satis juſtius plane eſt, eleemoſynam ſtatim negaſſe, quam eſurientem ſpe promiſſa decipere. Audite Dominum dicentem: *Frange eſurienti panem tuum.*

Requiramus ſi vultis, dilectiſſimi, qua fractus panis mercede penſetur. Ecce dicit Dominus: Eſa. 58. 7. *Frange eſurienti panem: ſi videris nudum, veſti eum: & domeſticos ſeminis tui ne deſpexeris. Tunc erumpet temporaneum lumen tuum, & veſtimenta tua cito orientur: & præibit ante te juſtitia, & claritas Dei circumdabit te. Tunc exclamabis, & Deus exaudiet te: & dum adhuc loqueris, dicet, ecce adſum.* Videte, dilectiſſimi, quantum nobis conſtet erogatio tenuis expenſæ, ut ad petitionem noſtram tantæ majeſtatis Dominus dignetur oc- Matth. 10. 42. currere. Nam & alibi dicit: *Qui dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, amen dico vobis, quia non peribit merces ejus.* In hoc loco voluntas requiritur, non facultas. In maximis enim affectum integræ devotionis oſtendit, qui in minimis votum miſerationis exhibuit. Unusquisque ergo, dilectiſſimi, prout habet, ut poteſt, eroget, largiatur, expendat. Nemo claudum refugiat, nemo ſurdum non audiſſe ſe fingat, nemo debili manus ſubtrahat: quia omnia iſta in retributione conſiſtunt. Veſtire enim pauperem, corporis ſui eſt operuiſſe nuditatem, lucrum autem magnum eſt refeciſſe men- Matth. 25. 40. dicum. Sic enim dicit Dominus: *Quæcunque feceritis uni ex minimis iſtis, mihi feciſtis.* Tanta eſt enim apud Dominum noſtrum cura miſerorum, ut ſibi præſtitum putet, quicquid egentibus erogatio miſeranda contulerit. Videmus igitur aliquoties inter abundantis vini, frumentique commercia egentes viduas, quas ſexus & ſenectus decepit: quibus nec laborandi, nec providendi virtus ſuppetit. Satis ille impius eſt, quem non ad miſericordiam provocat aut infelicitas deſolationis, aut infirmitas ſenectutis. Videmus & quod pejus eſt, frequenter multitudinem captivorum nudis errare corporibus. Quid tibi prodeſt abundantia divitiarum tuarum, ſi in conſpectu tuo unus algeat, alter eſuriat? Ecce imminet tempus, dilectiſſimi, juſtæ retributionis, & promiſſæ in cæleſtibus munus hæreditatis. Erogemus ergo, & expendamus in hoc ſæculo, ſi vultis partem divitiarum obtineamus in cælo. Audite Dominum dicentem: *Theſaurizate vobis theſauros in cælo;* Matth. 6. 20. & alibi: *Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt.* Luc. 12. 33. Bene, dilectiſſimi, Chriſtus noſter boni operis fructum penſata facultatum qualitate diſpoſuit: ut in faciendis eleemoſynis nec dives, nec pauper excuſare ſe poſſit. Ita ut huic qui plurimum poſſidebat, theſauros juberet erogare: illum quem noverat paupertatis ſqualore ſordere, eſurienti panem juberet frangere. Quæ autem tam vacua horrea, quæ ſuſtinere non poſſint tam tenuem erogationis expenſam? aut qui tam miſeri cenſus, quos poſſit conturbare mendicus? Facile ſane & ſine difficultate poteſt implere mandatum, cui ultra poſſibilitatem nihil conſtat impoſitum. Scio quidem cenſus tenues frequenter bonæ voluntati obſiſtere: ita ut non ſit in quo ſe opera pretioſæ cogitationis extendant. Sed ſi illa quæ majora ſunt, implere non poſſumus, vel hæc quæ parva & facilia ſunt, non prætermittamus. *Frange eſurienti panem.* Ad hæc quis non devota mente reſpondeat, quamvis paupertate oppreſſus ſit, & tota victus mendicitate ſuſpiret? Alioquin aut nimium mendicus, aut ſatis vanus eſt, qui in facienda eleemoſyna non eſt fracti panis erogatione contentus. Sed dicis, multa minutatim diſpenſata maſſam faciunt. Verum eſt: ſed quantum eſt iſtud ad illud quod dicit Dominus: *Ego vobis reddam in* Matth. 19. 29. *centuplum, inſuper & vitam æternam?* Tu tamen, qui tam invitus fracti panis portiunculam porrigis, quid faceres, ſi a te auri pondus, ſi argenti pretioſum talentum, aut aliquid integrum peteretur? Neſcio ſi tu aliquando dato magno pretio captivum redimas, qui de re tam parva ſuſpiras. *Qui pauperi miſeretur, Deo fœneratur.* Unde, dilectiſſimi, moneo ut nemo partem divitiarum Deo ſubtrahat: qui juſtis laboribus non difficilem boni operis fructum reportat, cum miſericordiæ mercedem multiplici miſeratione compenſat. Non dubitemus itaque erogare: non diſſimulemus expendere: Maxima enim ſemper fuit apud cultores terræ ſpes alendæ vitæ, ex abundantia ſeminaſſe.

HOMILIA X.

De Paraſitis.

QUotieſcumque, dilectiſſimi, pro ſtudio diſciplinæ, ad confuſionem malorum, opus fuit bonarum partium virtutes exponere, multum amicitiis honoris exhibuimus, cum ſingula quæque pro ſuis meritis laudaremus; præferendo fraternæ conjunctionis ſtudia, quæ pacis & charitatis juncta conſortio, vitam perfectæ religionis inſtituunt. Sed dum aſſidue ſingularum rerum cauſas curioſus inquiro, & honeſtis actibus officium ſermonis accommodo, multum in ipſis amicitiis quod mihi diſplicet, inveni. Unde ne quid in adulatione bonarum partium ſubtraxiſſe videar diſciplinæ, auſus ſum inter illas inimicitiarum culpas etiam amicitias caſtigare: ſi tamen amicitiæ dicendæ ſunt, ubi operatur injuria multis acta vulneribus. In quo loco ad excuſandam execrabilis erroris invidiam, aliquanti forte luſum prætendant, & pœnalibus cauſis lætitiæ nomen imponant. Ferat hoc quolibet animo, qui hujuſmodi contumeliis ſubjacere conſuevit. Ego ibi amicitias exceſſiſſe omne genus captivitatis puto, ubi nec læſo iraſci, nec irato convenit vindicari. In quo loco, dilectiſſimi, quem ex duo-

duobus infeliciorem judicem, neſcio: utrum illum qui aliena deformatione vivit, an iſtum qui corpus ſuum ludibrio proſtituit, & inluſionibus tradidit. Nemo mihi in talibus cauſis patientiæ nomen imponat; ad luxuriam profecto pertinet pœna, quam iraſcentis inimici non extorquet injuria. Sed forte iſtis danda venia ſit, quos ad omnem contumeliam paupertas trahit, & infelix penuria luxuriantibus plagis ſubjacere compellit: qui dum neceſſitati ſerviunt, contumeliis adquieſcunt. Eſto ut his patientiam cauſa improbæ paupertatis indicat, quid de illis judicabimus, quos aliena paſcit contumelia? Qualis iſte gradus eſt amicitiarum, quem vinxit pœna, aſperavit injuria? aut quæ illi poteſt eſſe gratia familiaritatis, ubi eſt quotidie pœna venalis? Erubeſco quidem, dilectiſſimi, in confuſione miſerorum, quos fames improbæ cupiditatis inlexit: ſed multo plus illorum actu & converſatione ſuſpiro, apud quos pœnalis amicitia triſtitiam removit, & lætitiam cruentus amor familiaritatis exegit. Infelices quidem illos judico, quos ad jugem contumeliam venter invitat, & ad omnem injuriam gula nunquam poculis exſatiatura ſollicitat. Sed iſtos multo infeliciores puto, qui amica inſtigatione pugnas inſtituunt, & inter fluentes mero calices alieno ſanguine ſatiantur. Ecce hic convivium inſtituit, & votivo quodam apparatu undique greges adulantium congregavit. Inter quos procedit paraſitorum gula: cui conſuetudinis eſt injuriam mero vendere, & poculis ſciſſa plagis veſtimenta farcire. Videte ergo, quomodo iſti ferant odiorum cauſas, apud quos cruentas eſſe placet amicitias. Quid non invenit infelix ac damnoſa luxuria! Ecce fit ſpectaculo homo homini: & ad excitandam lætitiam aut ſermo turpis, aut vultus exigitur fœditatis. Huic denique manducanti barba vellitur: illi bibenti ſedilia ſubtrahuntur: hic ligno ſciſſili, ille fragili vitro paſcitur. Tanta eſt igitur libido ridendi, ut putent miſeri nullum ſine lætitia tranſire convivium, niſi in cibos verterint aut veſtimenta corporum, aut miniſteria poculorum. Quantis autem putatis miſeriis iſta conſtare? Ecce quicquid detrimenti menſa fecerit, inſatiabilis venter adquirit. Nam qui hujuſmodi voluptatibus ſervit, etiam mercedem laboris ſui aut bibendo conterit, aut vapulando conſumit. Sed hæc ante omnia illis imputanda ſunt, qui lætitiæ cauſa ad tam fœdum miniſterium gradum amicitiæ & familiaritatis inclinant. In meliore profecto ſtatu eſt apud Dominum ſervitus, quæ ſtandi lege deputato paret officio. Eſt illi inter accumbentes locus ridendi, & nulla tamen inter expectantes tenetur culpa peccati. Ecce inſtruitur acies poculorum telis armata. Expectatur primum in contentione verborum victoria, nec finis ponitur, donec abundantibus lacrymis aſpera quæque poculorum temperentur. Polluere eſt magis, quam exornare convivium, expectare infelicium pugnas amicorum: ſi tamen amici dicendi ſunt, qui captivorum lege ſerviunt, & gladiatorum more paſcuntur. Datur miſero inter ciborum novitates, vini liquores, quicquid vilius, quicquid aſperius: ut in tanta rerum abundantia incertum ſit, utrum eſurire, aut ſitire ſit melius. Minus plane ludibrio ſubjacet tenebroſis ſedibus deputata captivitas: ubi quamvis ſuſtineat homo durum dominationis imperium, accipit tamen ex ipſa rerum neceſſitate ſolatia. Non enim habet, in quo poſſit erubeſcere, cui neceſſe eſt invito ſervire. Velim tamen ſcire, dilectiſſimi, in quo relaxat expectantia animum injuria deformitatis alienæ. Adferant forte hujus rei amatores jocis iſta præſtari, quaſi revera deſit, unde homo non requirat. Oſtendam vobis, ſi placet, oblectamenta non incommoda: quæ facile omnem tabeſcentis animi poſſint mœſtitiam removere. Ecce infantibus quam ſunt verborum admiranda principia, ubi primum informis littera vocabulum matris operatur, & diſtantis ſyllabæ gemitus patris nomen orditur? Quis autem ibi lætus non ſit, cum inter illa ſermonum cura rudimenta, luctantes labiorum ſonos rudis lingua decipit, & os trepidum ſtillantia verba deſtituit? Quod ſi forte ſpectaculis delectaris, habes equorum, licet aliquotiens periculoſa, ſatis tamen grata certamina; cum plagis gradu concito ventos aut timeant, aut rapiunt. Nec parum lætitiæ conferunt illa ſtudia venationum, & canibus acta certamina, quæ nec periculis nec damnis conſtat expoſita: cum hic in conflictu æmulis curſibus aurito lepori imminet, ille argutis naribus cervi veſtigia latentis inquirit. Quæ tamen dimittenda ſunt ſæculo, in quo antiquo æſtuat errore luxuria. Nos vero aliter decet, quos Chriſtus noſter ſuis legibus vinxit, & ab illa ſuperſtitioſæ gentilitatis ſtultitia ſegregavit. Licet nec nobis deſint ſpectacula, quæ triſtitiam relevent, & anxium curis animum ſufficienter oblectent. Ponamus nobis ante oculos illas pugnas Martyrum, & intueamur admirabilium exempla virtutum: & videbitis ſubito, adcreſcente lætitia, cedere omnes infelicium æſtus animorum. Cui autem non lætitiam paret pugna, juſtis partibus ſuccedente victoria, quam ſerus hoſtis admotis tormentorum ſtimulis in Sanctorum perſecutione compoſuit? Quis igitur non rideat, quis non lætus ſit, cum videat militem Chriſti noſtri ſuppliciis exultantem? erubeſcente perſecutionis auctore, victum plagis ceſſiſſe tortorem? Si quis forte dulciſſimi cantus delectatur auditu, ad pſallentium Prophetarum choros ſollicita latius corda convertat. Impleatur os noſtrum cæleſtium exultatione Pſalmorum, referente Chriſto noſtro gratias, qui ſpe redditæ ſalutis in honore nominis ſui jugiter exultare nos voluit. Hæc ſit exultatio cordis noſtri, ut die noctuque lætemur in Domino. Hoc eſt autem exultare, mandatis Domini tota mente ſervire. Mandatis autem Domini ſervit, qui vitam ſuam ab omni vitiorum contagione cuſtodit. Ille vitam ſuam cuſtodit, qui ſidem proximis ſuis exhibet, pacem diligit, amicitias colit. Hoc eſt igitur amicitias colere, alienam iracundiam moderationis ſtudio ſuſtinere & ferventes fratris animos patientia temperare. Ita eſt ut futuro judicio inter cæteros inculpatus incedas, ſi de Chriſto noſtro in his omnibus quæ diximus, te probatum caſtigatus exhibeas.

HOMILIA XI.

Qui gloriatur, in Domino glorietur.

NOn recte ſentiunt, dilectiſſimi, qui putant vitæ ornamenta proprio labore componi, & ſine adjutorio omnipotentis Dei virtutum poſſe merita comparari. Si ergo noſtrum eſt tantum quod boni ſumus, quare vitiis ſubjacemus? aut ſi ex nobis deſcendit omne, quicquid poteſt hominem aut ornare, aut ſalvum facere,

quare pereundi lege concludimur? Omnem pro-
fecto modum ſacrilegæ ſuperſtitionis exceſſit,
qui in laboribus juſtis partem Deo ſubtrahit, a
quo ſapientiæ ſpiritum accepimus: qui totum
hominem regit, & ad omne opus bonum mor-
talium mentes accendit, cujus eſt, quicquid ex
illa juſtitiæ ſede deſcendit. Omnia itaque la-
borum inſignia ad Deum referenda ſunt, ne
ſancti Spiritus dona reſcindat. Nimiæ autem
præſumptionis eſt vitium, imperatore pugnan-
te, militem ſolum palmam velle reportare vi-
ctoriæ. Sane ſi vultis, poteſtis agnoſcere, cui
mala, cui bona debeant imputari, Propheta
Pſal. 118. dicente: *Bonitatem feciſti cum ſervo tuo Domine.*
56. Item alibi: *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt*
Pſal. 13. *Deus.* Videtis ergo, quod boni noſtra divi-
1. nitati debemus adſcribere, mala autem huma-
nis moribus imputare: quia ut bona procu-
rante Domino creantur, ita mala diabolo au-
ctore naſcuntur. Sed ut intelligatis vitam Dei
munus eſſe, mortem diabulo ſubjacere, audite
Matth. 25. Evangeliſtam dicentem: *Venite filii, poſſidete me-*
34. *cum regnum promiſſum vobis a conſtitutione mundi.*
Eſurivi, & dediſtis mibi manducare. Aliis vero
dicit: *Recedite a me maledicti in ignem æternum, quia*
non dediſtis mibi manducare. Videte ergo quod
boni actus cælo ſerviunt, mali inferni ſedibus
deputantur. Diviſio autem actuum noſtro-
rum eſt: cum bene facimus, Chriſti ſumus:
cum mala operamur, in diaboli poteſtatem
tranſimus. Nunquam enim deſerit Dominus
voluntatem religionis ſtudio florentem: nec
deſunt ſolatia divinitatis, ubi ſunt actus bonæ
converſationis. Tunc ſane nos bona deſe-
runt, cum deteriora ſuccedunt; quia non dubie
divino auxilio deſtituimur, poſtquam iniqui-
tatis deſideriis occupamur. Adſiſtente igitur
Deo ac Salvatore noſtro, ſine dubio domina-
tio diabolicæ poteſtatis abſentat: Ubi autem
virtutum Dominus diſceſſerit, facile hoſtis au-
lam vacuæ poſſeſſionis invadit. Una eſt ita-
que ſpes ſalutis noſtræ, ut malorum actuum
ordinem nobis imputemus, bonorum, Dei vir-
tutibus adſcribamus. Cito autem ille ad ſe im-
perium diabolicæ poteſtatis admittit, qui divi-
næ majeſtatis ſolatia non meruerit obtinere.
Sperandum ergo in Domino, ut boni ſimus:
& cum boni fuerimus, in Domino glorian-
dum. Audite Apoſtolum dicentem: *Quid ha-*
1. Cor. 4. *bes quod non accepiſti? Si accepiſti, quid gloriaris,*
7. *quaſi non acceperis?* Hæc actuum noſtrorum per-
fecta gloriatio eſt, ſi gloriemur in Domino,
apud quem victorious virtutum corona com-
ponitur. Ibi ſane de ſe hominem gloriari o-
portet, ubi pro nomine Domini voluntaria
crucis pœna ſuccedit, quæ tamen gloriatio
hunc habet fructum, ſi auxiliante Chriſto me-
reatur effectum. Nam Propheta in hoc loco
Pſal. 126. dicit: *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum*
1. *laborant qui ædificant eam: in vanum vigilant*
qui cuſtodiunt eam. Videtis ergo, quod nec ſine
Domino quod bonum eſt ædificari, nec ædifi-
catum ſine Domino poterit cuſtodiri. Ædifi-
catio divinæ hujus domus ædificatio eſt vitæ
noſtræ, quam oportet divinæ majeſtatis auxilio
communiri. Rogandus itaque ſemper eſt Chri-
ſtus noſter, ut in nobis bona nutriat; & exo-
randus, ut nutrita cuſtodiat: atque ita intelli-
gentiæ noſtræ corda componat, ut omnia quæ
bona ſunt gloriæ cæleſtis poteſtatis adſignet.
Stultitiæ vero genus eſt, ut homo ſuum eſſe
judicet quod laboravit, qui in alterius pote-
ſtate conſiſtit. Ecce hic modo divitiis exul-
tat, modo paupertate ſuſpirat: ſi in manu no-
ſtra ſunt bona noſtra, quare non cum volu-
mus aut penuria ceſſat, aut divitiæ perſeverant?
Hic modo ſanitatis vigore attollitur, modo in-
firmitatis dolore vexatur, ſi in poteſtate ho-
minis eſſet vitæ noſtræ ſalus, nunquam peri-
clitaretur mendicus, nec moreretur infirmus.
Requirat denique unuſquiſque initia vitæ ſuæ,
& auctorem quærat generis humani: quis cor-
pus formaverit, quis membra compoſuerit,
quis terrenam materiam in humanum uſum fe-
cerit vegetare. Nonne hæc omnia Dominus
ſapientia procurante conſtituit? Cum ergo
non ſit noſtrum quod ſumus, quomodo no-
ſtrum eſt quod habemus? Stultitiæ genus eſt,
ut cum alii debeas vitæ beneficium, tibi ad-
ſcribas ornamenta virtutum. Ecce hic hono-
re extollitur, ille ſibi de corporis integritate
blanditur: hic divitias labori ſuo imputat, ille
ſcientiam doctrinæ vigiliis adſignat. Nec nos
negare poſſumus, ornamenta religioſæ vitæ
vigilantiæ ſtudio comparari. Sed ibi Deus eſt,
ubi integræ religionis eſt animus, ita Apoſto-
lo dicente: *Exemplum ejus quæritis qui in me lo-* 2. Cor. 13.
quitur Chriſtus? Satis ibi vacillat humanum ſtu- 3.
dium, ubi non requiritur Dei auxilium. Nam
non dubie periclitatur fides, ſi non muniatur
patrocinio divinitatis. Noſtrum eſt igitur bo-
num velle, Chriſti vero perficere. Nam ita
Apoſtolus loquitur: *Velle adjacet mibi, perficere* Rom. 7.
autem bonum non invenio. Vides ergo boni ope- 18.
ris voluntatem ex nobis debere deſcendere,
perfectionem vero in Dei poteſtate pendere.
Quare autem aliquis mortalium fieri bona ſuo
tantum ſtudio adſignet, cum dicat Propheta:
Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Pſalm. 13.
Et Evangeliſta itidem doceat non eſſe bonum, 3.
niſi ſolum Deum? Ergo videtis, quod ſi quan-
do boni videmur, bonitatem Dei operamur.
Audite Apoſtolum dicentem: *Vos eſtis templum* 1. Cor. 3.
Dei, ſi tamen Spiritus Dei babitet in vobis. Tem- 16.
plum profecto Dei ſumus: ſed cum bene fa-
cimus. Si ergo templum Dei eſt homo, ne-
ceſſario Dei eſt quod habemus in templo.
Sed hæc bonis diximus. Verum non eſt
Dei templum, ubi convenit multitudo vitio-
rum. Nam ubicunque crimina porriguntur,
ibi diabolus dominatur. Ad illum ſcilicet re-
ſpicit pompa divitiarum, qui ſibi in magna do-
mo vindicat principatum. Nos procuratoris
loco fungimur, ſi aliquid lucri fecerimus, re-
feretur ad Dominum, ſi damni, referetur ad
procuratoris exitium. Quicquid enim ſervus
in Domini poſitus poteſtate laboraverit, ne-
ceſſario Domini eſt. Habet quidem ſervus
gratiam laboris ſui, ſed Domino debet fru-
ctum operis impleti. Denique utili ſervo ad
hoc pecunia creditur, ut Domino duplicati
fœnoris lucra numerentur. Reſpicite itaque
ad conſuetudinem converſationis humanæ, &
intelligetis utili ſervo ad hoc pecuniam credi,
ut Domino duplicati fœnoris lucra numeren-
tur: Nam ita in hoc loco Evangeliſta dicit, ad
eum, qui lucrum quadruplicatæ pecuniæ re-
verſo de peregre Domino portavit: *Euge ſerve* Matth. 25.
bone, quia in pauca fuiſti fidelis, in multa te conſti- 23.
tuam: intra in gaudium Domini tui. Ita Domi-
nus laudatur in ſervo bono: ſervus bonus
prædicatur in Domino. Unde cavendum eſt,
ne quando quod ad gloriam boni operis perti-
net, noſtris virtutibus adſcribamus: ſcientes
quod non per jactantiam victoriæ corona com-
ponitur: ſed per fidem & confeſſionem Do-
minicæ paſſionis, quibus reſpondent bonorum
operum ſtudia. Hæc eſt illa pecunia, cui dixi-
mus

mus cæleſtis regni reſpondere beneficia. Hoc illud negotium juſto fœnore duplicatum. Hæc eſt illa retributio meritis debita, ac beatis laboribus repromiſſa. Multiplicetur ergo in nobis pietas, fides, miſericordia, bonitas: ut cum venerit Dominus facere rationem cum ſervis ſuis, intremus in gaudium Domini Dei noſtri. Quod facile obtinere poſſumus, ſi uſque in finem cæleſtia mandata ſervemus. Sed non otioſe nobis laborandum eſt, ut mercede digni judicemur. Juſtis autem actibus facile honeſta ſuccedunt, ſi tamen non occupent animum pravæ voluptates: quæ non difficile in ventos evaneſcunt, ſi non divinæ majeſtatis ſolatia requirantur. Quiſquis ergo eſt in hoc, quo ſtat ſalus homini, religionis ordine conſtitutus, non extollatur gloria ſanctitatis: ſed magis fructum laboris ſui Domino reſervet, qui unicuique pro meritis cæleſtia dona componit. Qui gloriatur itaque, in Domino glorietur. Omni ergo ſtudio agendum eſt, dilectiſſimi, ut vitam noſtram Domino ita fides pura commendet, ne quid extollentia humana ſibi vindicet, aut ſuis laboribus donet. Totum autem perdidit quod laboravit, qui propriis virtutibus fructum ſanctitatis adſcripſerit.

HOMILIA XII.

De Bono conſervandæ Pacis.

SOlliciti ſunt forte aliqui malivolis exprobrare verbis ſtudium bonæ voluntatis, & timori aut ignaviæ adſcribere, ſi quando homo litibus cedit, & exulceratus injuriis ad omnem patientiam quietis amore confugerit. Ad confutanda tam pravæ mentis judicia, ſufficere quidem deberet Evangelicæ lectionis admonitio. Sed quod ex nobis eſt, fidem rerum etſi exiguo ſermone proſequimur: atque ea quæ plenitudo religionis poſtulat, pro affectu quo charitati ſtudemus, votis competentibus adjuvamus. Licet ſciam antiquis legibus ita multos devicto amore ſervire, ut odiis ſemper impugnent quicquid ſervandæ pacis cura ſuggeſſerit. Si quidem id ipſum quod dicturi ſumus multis divinarum Scripturarum teſtimoniis adprobemus: ita in hoc loco Domino dicente:
Matth. 5. 44. *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui vos oderunt.* Non dubito quod aliquantis ſatis otioſum, & impoſſibile videatur pro inimicitiis amorem deferre, pro contumeliis gratiam retuliſſe. Et vere, dilectiſſimi, difficile eſt, ut accepta injuria dolor non in quacunque parte corporis deſæviat. Sed ſapientis eſt ſupervenientem dolorem aut patienter ferre, aut fomentis mollioribus temperare. Infinita autem virtus eſt, odia viciſſe beneficiis. Nam ille inter cæteros palmam perfectæ virtutis obtinet, qui ad vicem veneni pocula dulci melle componit. Primus itaque dilectionis gradus eſt, charitatis affectum amicitiis nutrire: integræ autem dilectionis eſt cumulus, odium amore repenſare. Illud beneficiis adſcribitur: hoc virtutibus deputatur. Additur præterea ad cumulum perfectæ dilectionis illa ſententia, quæ ait:
Rom. 12. 20. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi; hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus.* Quicunque ergo tu es, quem alienæ inſolentiæ inquietat injuria, & dolor contumeliis excitatus ſtimulat, ſi vis perfectus eſſe, animorum iracundiam moderatione compeſce, & a te patientiæ bono odia improbæ indignationis exclude; aut certe, ſi tantum vindicare deſideras, miſerere his qui ignorant ſalutem animæ in hac dilectionis perfectione pendere. Forte odiis odia compenſentur, & ad compenſandum facinus vicaria injuria. Provocaſſe quidem ad iracundiam fratrem, crimen eſt; ſed provocatum non ceſſaſſe, deforme eſt. Ita enim odiorum ſemina abundantiſſimos iniquitatis fructus reddunt, & ſcelerum pœnas operantur: & cum auctor litis erubeſcit fratri ſatisfacere; & læſus juſto, quantum ipſe putat, judicio vindictam inlatæ requirit injuriæ. Audiſtis ecce, dilectiſſimi, quibus pacis ſtudia fructibus gratulentur: nunc diſcite, quantis odia criminibus incuſentur: Sic enim proponit Evangeliſta, Domino dicente: *Qui* 1. Joan. 3.
odit fratrem ſuum, homicida eſt. Videte utriuſ- 15.
que partis retributionem. Huic pro odio fratris homicidii macula adſcribitur: illi vindicta pro parva eleemoſyna præparatur. Reſpice denique & vide, quanto te amicitia quietis & pacis honore circumdet: quantum tibi favoris exhibeat, ſi averſus inimicitias amore contendas. *Diligite inimicos veſtros.* Longe autem Matth. 5.
minor fructus eſt, ſi amantem te diligas. A- 44.
lienis enim moribus ſervit, qui non amantem diligit: ſuis autem moribus ſervit, qui amantem diligit. Ad illum neceſſario charitatis gratia pertinet, qui inter tuos prior affectum amoris exhibuit: qui amantem diligit, debitum reddit: Nam non eſt novum meritum, ubi alterius præcedit officium: nec perfectioni adſcribendum eſt, ubi muneribus munera, præmiſſis officiis redduntur officia. *Si eſurierit ini-* Rom. 12.
micus tuus, ciba illum. Nunquid dixit, ſi eſurie- 20.
rit amicus tuus, ciba illum? Tu inimicum tuum paſce: nam amicus ipſe ſibi præſtat, ut non eſuriat; quid autem ibi operatur tua eleemoſyna, ubi amicum paſcit amicitia? Videamus tamen, quid interſit inter eum qui indigentem amicum paſcit, & eum qui eſurientem inimicum reficit. Ille gratiæ reddit debitum: hic exhibet miſerationis & virtutis exemplum. Glorioſum eſt quidem indigentem fratrem paſcere: ſed fortius eſt inimico in neceſſitate poſito ſubvenire. *Diligite inimicos veſtros.* Forte illi quem recens pulſat injuria, videantur iſta non convenire rationi. Sed reſpiciat, quicunque eſt, ad vitæ ſuæ quietem, & intelliget quia inimicum dilexiſſe, viciſſe eſt. Infinitum autem eſt, quantum periculi homini incumbat, cum duos æmulos furore conſimiles ad pugnam ille diabolus magiſter litis armaverit: cujus eſt conſuetudinis ad inſtiganda odia amaros portare ac reportare ſermones. Quando eſt autem, ut ille diem ſine tribulatione tranſigat; vel quando eſt, ut ab illo nox ſine impia cogitatione diſcedat, quem ira indignatione ſtimulat? Nunquam profecto ſine ſuſpicione vitam ducet, cui eſt ſemper neceſſe cogitare & timere quem læſerit. Summa itaque cura ſunt dolores aſperi blando verborum medicamine temperandi; quatenus & duritia cordis pacis ſtudio caſtigata molleſcat. In quo loco beatos illos judico, qui verba labiorum ſuorum tacito ore cuſtodiunt: & memores cæleſtium mandatorum alienæ vocis contumeliam non requirunt. Ceſſant enim odia, ubi non reputatur injuria: nec habet ullam virtutem iracundia, ſi deſit unius in contentione perſona. Ita duplex patientiam manet victoria, hominem viciſſe proprios animorum motus, & temperaſſe mores alienos. Scimus quidem, dilectiſſimi, quod aliquoties in contentione verborum laceratis auribus corda ſuſpirant. Sed ipſe ſibi injuriam facit, qui litigioſi homi-

nis verba cuſtodit: ipſe ſe maculat, qui alte-
rius dicta queritur in ſe fuiſſe collata. Plena
victoria eſt, ad clamantem tacere, & nnn re-
ſpondere provocanti: Habes enim mercedem
& de tua paticotia, & de fratris medela, ſi ob-
livioni deputetur injuria: ubi enim verbis ver-
ba ſuccedunt, iocendio ſomenta præſtantur.
Sicut nihil eſt deformius reſpondere furioſis:
ita nihil utilius tacere provocatis: Nam ſi accre-
ſcunt inimicitiæ, ſi cum alter ſe verbis defendit,
alterius dicta alter accuſet; nullus autem eſt finis
inimicitiis, niſi ad tempus obtemperemus iratia.
Dicia ſorte, non eſt culpa, ſi illud quod dicit
Pſal. 140. 3. Propheta, ſeceris: *Pone, Domine, cuſtodiam ori
meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Si non
vis injuriam pati, religa piectrum oris tui, &
obtura aures tuas, ne ad te iraſcentis fratris
verba perveniant: aut certe ſi pervenerint, ſi-
lentio deputentur. Sic fit ut conceptus furor
virtutem perdat, ſi uno tacente alter ſolus in-
Rom. 13. 10. ſaniat. Audite Apoſtolum dicentem: *Dilectio
proximi malum non operatur.* Vultis ſcire quod
ſit iſtud malum, quod gratiam fraternæ dile-
ctioois excludit? odia, rixæ, ſimultates, lites,
æmulationes: quæ omnem curſum vitæ præ-
ſentis infamant. Hoc ergo malo abſolutus eſt,
qui charitati ſervit: nec habet in eo locum
ruina vitiorum, qui calcatis odiis, integrum
charitatis cuſtodit affectum. Addit ecce di-
lectionis augmentum Evangeliſta dicens: *Dili-*
Matth. 22. 39. *ge proximum tuum, ſicut temetipſum.* Videamus
quis ſit iſte proximus, quem tanto ſtudio E-
vangeliſta commendat. Nnn ita Propheta
gradum parentelæ, aut neceſſitudinem conſan-
guinitatis expoſuit, ut extraneus a gratia fra-
ternæ dilectionis excluderet. Proximua tuus
eſt omnis homo, qui eadem tibi eſt Chriſtia-
nitatis lege conjunctus; proximus tibi eſt, qui ab
Eccleſiæ conſortio non videtur alienus; pro-
ximus tibi, quicunque eſt proximus Chriſti. Qui
ergo proximum diligit, Deum diligit. Ita qui De-
um diligit oportet ut Chriſti ſui proximum vene-
retur. Propheta laudans conjunctionem frater-
Pſal. 132. 1. nam dicit: *Ecce quam bonum & quam jucundum habi-
tare fratres in unum.* Quid in vita hominis eſt bo-
num niſi pax, ſub qua omnia quæ ſunt honeſta,
proficiunt, ac religioſa nutriuntur? Quid eſt
jucundius, quam ut omnes gentes uni Deo in
pace ſerviant, atque in unius Domini laudem
omnium populorum vota conveniant? Habi-
tare in unum, hoc eſt, in unum Deum crede-
re, & in uno Dei Filio fideliter permanere.
Hæc eſt mortalibus utilis & jucunda conjun-
ctio, ut non dividamus, ſicut hæretici faciunt,
Patrem a Filio, nec Filium a Patre, nec Spiri-
tum ſanctum ab utroque; ſed creamus hæc
tria nomina per perſonas diviſa unius deitatis
gaudere conſortio. Ita fit ut cum in unum
convenerit, nullum ſit in Eccleſia diſſidium
charitatis. Vitemus ergo ſemper, dilectiſſimi,
odia; ſed ut odia vitare poſſimus, ante omnia
cauſas vitemus odiorum. Primo loco ceſſet
invidia, quæ ad omnem litem animos humanæ
mentis accendit. Nemo in comparatione per-
ſonæ alterius natales infamet; & non eſt quem
inſolentia ſui oris accuſet. Cavendum ante
omnia eſt, ne quid per concertationem ſimul-
tatis accreſcat: Solet enim inſanabilis inimici-
tia ex contentione deſcendere. In quo loco
patientia opus eſt, cui non ſine fructu pro-
priæ ſalutis obſequeris. Nam ſicut illum qui
injuriam fratri infert, gravis peccati manet
culpa: ita te maxima protegit virtutis coro-
na, ſi accepta non iraſceris injuria. Ille enim
dilectionis plenus affectus eſt, ſi obliteratis con-
tumeliis infirmitatibus miſerearis alienis. Sci-
mus quod glorioſum eſt aliquantis, expectare
benignis oculis pœnas corporum, aut damna
miſerabilium facultatum: Sed ſi qui ſunt iſti,
audiant Dominum dicentem: *Orate pro calum-* Matth. 5. 44.
niantibus vobis. Multi accepta injuria vicariam
contumeliam parant, & vindictæ locum cum ani-
mo latrocinanti expectant. Et ubi eſt illud quod
Dominus dicit: *Nemini malum pro malo redden-* Rom. 12. 17.
tes? Ac ne aliquid ſibi vindicaret iracundia,
poteſtatis etiam ſpem abſtulit ultionis, cum
dicit: *Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Domi-* Ibid. 19.
nus. Dimittat ergo unuſquiſque fratri ſuo ex
toto corde. Nullus recolat injuriam, nemo
quærat ira perſeverante vindictam. Sint tibi
cum inimico tuo ſemper blanda, ſed pura collo-
quia, ceſſent obtrectationes, & ceſſent lites.
Sic eſt ut a te diligatur inimicus, ſi non addas
cauſas, quibus ſemper inflammetur iratus.

HOMILIA XIII.

Item de Bono Pacis conſervandæ.

ALiquanti ſorte æſtimant, dilectiſſimi, ab an-
tiquis legis juſtitiam, quam criminoſi ſatis
duram judicant, nimiæ bonitatis præjudicio
fuiſſe calcatam; ex hoc quod dicat Dominus
in Evangelio: *Diligite inimicos veſtros, benefacite* Matth. 5. 44.
*bis qui vos oderunt, & orate pro calumniantibus vo-
bis.* Satis crudelis eſt, dilectiſſimi, qui putat
juſtitiæ non convenire bonitatem: cum una
atque eadem ſit ratio providentiæ, malos bo-
nitate compeſcere, bonos legis vinculo cuſto-
diſſe. Denique currite ad ſanctum David, &
invenietis ſontem juſtitiæ ac bonitatis unius
eſſe virtutis, qui ita in parte Pſalmorum loqui-
tur: *Bonus es tu Domine, & in bonitate tua doce me* Pſal. 118. 68.
juſtificationes tuas. Nemo ergo, dilectiſſimi, le-
gis deſcriptionem aliud putet eſſe, quam bo-
nitatis, pietatiſque conſortium, quæ cum di-
ſciplinæ ſtudet, honeſtis actibus mores inſtituit:
& concitata iniquis cogitationibus corda ſeve-
ritate compeſcit. Nam ut ſciatis nihil de an-
tiquo jure fuiſſe ſubtractum, audite Dominum
dicentem: *Non veni legem ſolvere, ſed adimplere.* Matth. 5. 17.
Noo ſine cauſa, dilectiſſimi, Chriſtus noſter
præſentis ac veteris teſtamenti præcepta unum
corpus eſſe voluit. Sciebet alteram partem
ſine alterius adjutorio ſtare non poſſe; & vere
ita eſt: Nam ubi eſt diſtrictio judicantis, tem-
peramentum ſemper opus eſt bonitatis. Omne
denique poculum, dilectiſſimi, cujus auxilio
medicina ſpem humanæ ſalutis operatur, ex
amaris ſpeciebus & dulcibus conſtat. Quod ſi
quis medicus rationis ignarus nequeat tempe-
rare, dum remedium quærit, mortifera ægris
venena componit, quæ ita omnes extrinſecus
dolores accendit, ſi triſtes herbarum ſuccos
æquis neſciat miſcere ponderibus. Ita & lex,
dilectiſſimi, quæ Chriſtiana jura moderatur,
ex amaris & dulcibus, hoc eſt ex antiquis &
præſentibus inſtitutis eſt condita. Nam ut
eſt peccatoribus ingrata, ita & juſtis tota eſt
verborum ſuavitate compoſita, io tantum ut
his cæleſte promittat regnum, illis gehennæ
minetur incendium. In qua ſi quis ſapiens no-
verit humilitatis & pacis adjectione confectio-
nis ſervare menſuram, nullam exinde diſtrictio-
ris juris patietur injuriam. Nam ut eſt facile
aſpera quæque pocula mellis ſuavitate mollire:
ita non eſt difficile, honeſtis actibus antiqui
juris amaritudinem temperaſſe. Si quis itaque

veſtrum

veſtrum juſtitiam amat, utriuſque Teſtamenti
mandata ſtudeat: atque ita novellis legibua
ſerviat, ut illa quæ ſunt antiquitus conſtituta
non prætermittat. Sic ergo implebis legem
Chriſti, ſi nihil de antiquis aut præſentibus in-
ſtitutia ſubtraxeris veritati. Quis autem ſa-
piena opua juſtitiæ fructum neget eſſe bonita-
Pſal. 118. tis, cum audiat Prophetam dicentem: *Bonum*
71. *mihi, quod humiliaſti me, ut diſcerem juſtificationes*
tuas? Non dubito eſſe aliquos, dilectiſſimi, qui
ſub hac ſententia perfectam putent ſtare juſti-
Levit. 24. tiam, quæ dicit: *Oculum pro oculo, dentem pro*
20. *dente.* Dominabatur quidem iſta dudum apud
ſæculi homines: ſed ideo, quia necdum au-
ctor venerat bonitatis. Qualem autem illam
putatis fuiſſe juſtitiam, quæ ſolam mortis ope-
rabatur injuriam? Et nullus profecto adhuc
pœnæ finia eſſet, niſi Chriſtus noſter cruentis
legibus oleum miſericordiæ miſcuiſſet: hoc eſt,
vere ſine dolo impleſſet juſtitiam, bonitatis
exhibuiſſet doctrinam. His ergo, dilectiſſimi,
eruditionibua inſtituti, antiquæ legis amaritu-
dinem dilectionis ſtudio temperemua: ne vi-
deatur ille perfectæ modum exceſſiſſe juſtitiæ,
qui inlatæ vicem reportat injuriæ. Ecce dicit
Matth. 5. Evangeliſta: *Diligite inimicos veſtros:* Forte ali-
44. quantis videtur abſurdum, contumeliam amo-
re repenſare. Non eſt impoſſibile inimicum
diligere, ſi partium tuarum utilitatem cogites.
Ibidem. *Diligite inimicos veſtros.* Nemo ſub hoc man-
dati titulo, æſtimet ſe aliquod inimico præſta-
re beneficium. Qui inimicum diligit, ſe dili-
git: Sibi enim pepercit, qui latrocinantis dex-
teram magni muneris præda compeſcuit: &
ſuum corpus texit, qui armato hoſti precibus
obviavit, negotio quodam conatus ſervare
reverentiam pugnatori. Nam partem conſtat
eſſe victoriæ, prælium oblato auri pondere re-
Ibidem. demiſſe. *Diligite inimicos veſtros.* Hoc eſt ini-
micoa diligere, odiis non reſpondere, acce-
ptam contumeliam patienter ferre, donare in-
juriam, aut manu factam, aut verborum ſti-
Ibid. 5. mulis excitatam. Nam ita dicit Dominus:
39. *Qui te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi*
& ſiniſtram. Iſtud *præbere* ſcio quod aliquan-
tis ingratum eſt, qui neſciunt lites cavere, &
imminentes ſuppliciorum pœnas moderatione
compeſcere. Infinitum eſt autem, quantum
uni patientia ſua præſtet, ſi alter ſolus inſa-
niat. Nam ſicut duplicatas in ſe plagas exci-
tat, qui repugnat: ita majoris rixæ lucrum fa-
cit, qui manus ſuas, alio feriente, continuit.
Ibid. 5. *Benefacite his qui vos oderunt.* Primus gradus
44. eſt ille quem diximus, ut inimicum tuum dili-
gas: ſecundus vero, ut inimico benefacias:
Nam ibi affectus docetur, hic opus miſeratio-
nis exigitur. Aliud eſt enim inimicum dilige-
re, aliud miſero ſubveniſſe. Parum igitur a-
pud inimicum tuum proficit gratia dilectionis
tuæ, ſi eum, quem diligere te aſſeris, eſurire
Rom. 12. patiaris. Audite Paulum dicentem: *Si eſurie-*
20. *rit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi:*
hoc enim faciendo, carbones ignis congeres ſuper ca-
put ejus. Hic quantum video miſericordia
crudelitati famulatur. Quare ergo non ille
circa inimicos ſuoa pecuniam ſecurus expen-
dat, quem promiſſæ tempus ultionis expectat?
Neſcit ſine dubio iraſci, qui dubitat miſereri.
Ultra felicitatem autem conſtat eſſe victoriæ,
inimicum ſalvum feciſſe, & injuriam vindicaſ-
Matth. 5. ſe. Sequitur in hoc ipſo loco: *Orate pro ca-*
44. *lumniantibus vobis.* Sine dubio hic Dominus
conſcientiam ficti cordis admonuit. Sciebat
enim dilectionem verbis compoſitam, ac licet
largam erogationis expenſam, fieri frequenter
ingratam. Ita ergo te oſtendis non invitum
illam vindicem tui eleemoſynam feciſſe, ſi ini-
mici tui plagas cæleſti medico ſupplici oratio-
ne commendes, & profuſis lacrymia auxili-
um ſalutis implores. *Diligite inimicos veſtros.* Ibidem.
Si inimicos diligere jubemur, in quo ſtatu pu-
tatis eſſe illum, qui fratrem nullis excitatus
injuriis impia inſectatione inſequitur? De hoc
mihi videtur Apoſtolus dixiſſe: *Qui odit fra-* 1. Joan. 3.
trem ſuum ſine cauſa, homicida eſt. Et vere ita 15.
eſt ac ſi occiderit hominem, qui odiis perſe-
quitur innocentem. Sed videmus tamen qui
ſunt iſti, quos propter odia fraterna ſanctus
Joannes damnandos credidit. Puto illos eſſe,
de quibus Propheta dicit: *Invidia percuſſum*
eſt cor eorum. Iſti ſunt, qui adverſus ſe pu-
gnas inſtituunt, & domos ſuas proprio igne
incendunt: in quorum ſinu clauſo flamma te-
netur incendio. Nam non eſt hic quod al-
teri debeat imputari, ubi nullus eſt cum ad-
verſa parte conflictus, cum omnes pene cauſæ,
& omnia odia inter perſonas in acie provocatas
deſæviant. Si credibile eſt, ecce invenimus
reum, qui adverſarium non habet: habemua
itaque qui poſſit puniri, & non invenimus qui
debeat vindicari. Felicem plane illum judico,
cujus glorioſam vitam torvis oculis alter aſpe-
xit. Nam ſatis bono loco eſt illius cauſa, qui
aliena laborat invidia, quia non livet homo
niſi melioribua: nec invidiæ ſubjacet, niſi
quem ad celſiora melior vitæ profectus eve-
xerit. Illoa vero pluſquam miſeros puto,
quos lucra alienæ felicitatia exagitant; & ira-
cundia impia æmulatione concepta, occultis
cordis jaculis inquietat. Bene iſtos ſua tela
puniunt, ut videatur mihi ipſa invidia aliquid
habere diſcretionis, cum auctoris ſui cor re-
percutit, & male conſcium pectus cruento ju-
giter livore conſumit. Primo ergo caſtigan-
da invidia eſt, quæ ſemel animo concepta do-
lores operatur. Sane ubi occurrit oculis no-
ſtris alienæ gloria felicitatis, æmulationis nos
magis ſtudium teneat, non livoris: juxta illud
quod dicit Apoſtolua: *Æmulamini charifinata* 1. Cor. 12.
meliora. Ille profecto nihil ſubtrahit veris 31.
amicitiis, qui ſine invidia bonia æmulatur alie-
nis: nec alteri injuriam facit, qui exemplis ad
meliora contendit. Si quis ergo eſt ſapiens,
imitetur fructus juſtitiæ, ſequatur actus conti-
nentiæ, apprehendat humilitatis gratiam, &
cum bonis æmulo amore currat, ut ad melio-
ra perveniat: reſpiciens ad illam Apoſtolicam
ſententiam quæ dicit: *Sic currite ut apprehenda-* Ibid. 9.
tis. Quicunque ergo movetur aliena gloria, 24.
currat poſt bonos, & elaboret ut apprehen-
dat: & acquieſco ut præcedat, tantum ut ſine
animi livore contendat. Hoc eſt vere imma-
culatam exercuiſſe virtutem, ſine injuria vi-
ciſſe meliorem. Superbis ſane locum demus:
tantum ut nos in humilitate vincamus. Non
nos ad æmulationem provocet lucrum militiæ
ſæcularis. Maneat illos pompa divitiarum,
quos admonet cura filiorum: licet multo plus
lucri faciat, ac ſibi reponat, qui culturam mi-
ſerationis exercet. Nihil eſt autem tutius,
quam in ore pauperum partem recondere fa-
cultatum. Nam ita dicit ſcriptura, Domino
dicente: *Qui parce ſeminat, parce & metet.* Tibi 2. Cor. 9.
fraudas quicquid reſervas. Erogemus ergo, 6.
dilectiſſimi, multum, ut multiplices colligamus
fructus miſericordiæ. Sine lucro eſt autem
pecunia, quæ ſacculo tenetur incluſa: quæ ſi
negotio deputata fuerit, non multo poſt tem-

Digitized by Google

pore quadruplicata reſpondet. Quicquid pauperibus dederitis, ſine dubio ſœnori deputatis, reddituro vobis in poſterum, cum uniuscujuſque labores multiplicato honore cenſentur. Expectat enim ſingulos retributio operis ſui, ſive quos religioſa fides ornat, ſive quos manus larga commendat. Nam ita Evangeliſta
Matth. 5. 7. & 9. diait: *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Sit ergo nobis, dilectiſſimi, primo loco cura pacia: ſecundo miſerationis. Nihil fictum labiia corda noſtra ſuggerant: nihil dubii ora reſpondeant: reſpicientes ante omnia ad illam
Tob. 4. 16. ſententiam, quæ dicit: *Quod tibi non vis, alio ne facias.* Hæc illa, quam diximus, perfecta dilectio, quæ affectum iotegri amoris inſtituit. Ita eſt ergo, ut in te antiqui juris diſtrictio nihil habcat poteſtatis, ſi ea quæ legis plenitudo poſtulat, obedienter obſerves.

HOMILIA XIV.

De Bono Humilitatis.

NOn ſine injuria partis alterius, dilectiſſimi, eſt quoticſcunque opus eſt vocis præconia virtutum meritis exhibere: quia cum homo meliora laudat, deteriora caſtigat. Non enim dubie ſtultus notari ſe æſtima, ſi bonorum judicio ſapiena laudatus abſcedat. Sed quid facturi ſumus, qui non poſſumus nec bona ſine malorum increpatione diſponere, nec mala ſine bonorum commemoratione damnare? Dabit ergo veniam, qui ſe in hoc opere injuriam æſtimat accepiſſe. Melius eſt enim, ut mala conſcio pudore confuſa diſcedant: tantum ut ea quæ ſunt laudatinne digna non lateant. Duæ igitur cauſæ in unum veniunt, humilitas & ſuperbia: quarum exponi alteram ſine alterius verecundia, rerum natura non patitur: quia una ſuia actibus, altera erubeſcit alienis. Dicendum igitur eſt, quantum humilitas utilitatis habeat: ut poſſitis intelligere, quantum ſuperbiæ inſelicitatia incumbat: & exponendum, quantum ſuperbia odium pariat, ut diſcatis quantum amoris gratia humilitatia acquirat: quo facilius unuſquiſque agnoſcat veſtrum, quid in ſe debeat emendare, vel quid poſſit eligere. Non ita ſuperbiæ caſtiganda dominatio eſt, ut humilitatis prætermittenda ſit gratia: nec in tantum humilitas præferenda, ut ſuperbiæ tacenda ſint vitia. Quid enim prodeſt ſcire valetudinis cauſam, ſi neſcias medicinam? Aut quid juvat noſſe auxilium ſanitatis, ſi nulla ſit compeſcendi cura languoris?
Jac. 4. 6. Audite de hia Scripturam dicentem: *Humilibus Deus dat gratiam, ſuperbis autem reſiſtit.* Diſcite nunc, dilectiſſimi, utriuſque partis retributionem: & intelligetis quid diligere, quid odiſſe debeatis. Ecce hie pro amore humilitatis invitatur ad gratiam: ille pro ſuperbiæ crimine deputatur ad pœnam. Caſtiget ergo unuſquiſque in ſe, ſi cui adcreverit tumor aoimorum: ne adverſum ſe cæleſtis juſtitiæ arma commoveat. Difficile autem ſine periculo vitæ ſuæ tranſigit, cui adverſua ſublimiorem poteſtatem cauſa dimicationis incumbit. Inclinandus eſt itaque ad omoem humilitatem animus, ut ſit apud Dominum obtinendæ locus gratiæ. Poteſtis autem intelligere, quam gravis ſit culpa tumentis ſupercilii, quam neceſſe eſt tanto divinitatis labore compeſci. Beoe humilitas ſemper inlæſa eſt: neſcit enim vinci, cui non eſt cauſa pugnandi. Superbia vero non ſolum od is, ſed etiam periculia ſubjacet. Difficile enim poteſt fieri, ut non ſuſtineat pugnam, qui injuriam indicit. Sed facile a nobia omne periculum hujus neceſſitatis excludimus, ſi adverſua ſuperbiæ vitia humilitate pugnemua. *Humilibus Deus dat gratiam;* Ibidem.
ſuperbis autem reſiſtit. Si diligenter requiritis, dilectiſſimi, univerſa, quibua ab initio mundi Domino cœpimua diſplicere; invenietis omnium vitiorum principem fuiſſe ſuperbiam: & cognoſcetis facile, in quo aut humilitas meruerit cæleſtem gratiam, aut ſuperbia inciderit divinitatis offenſam. Periclitari denique ſuperbia hominem diaboli exitua docuit: qui in ſublimiori conſtitutus loco, humiliora deſpexit; ac propter vitium præſumptuoſæ mentia angelica dignitate depulſus, tyranoicæ ſententiam damnationia excepit. Videtis itaque, quod ſuperbiæ partes agit qui ſuperbiæ ſtudet. Quid autem ſupereſt illi, niſi damoationis ſententia, cui arrogantia dominatur? Comparemus, ſi placet, bonis mala, & deteriora melioribus: & intelligetis quanta bomo io diem ſuperbiæ vitio laboret invidia. Sed nec longe quærenda perſooa eſt. Tu aſſume officium libertatis, & ſtatim animum ſuperbientis agnoſces. Quæ, rogo, illis eſt vita, quibus quotidiana ſunt odia? Nunquam profecto ille aut ſine ſuo, aut ſine alterius peccato diem tranſigit, qui ſupercilio elatus iocedit: quia inter ſuperiores inferioreſque perſonas, ſemper aut deſpicitur, aut timetur. Superbia viliratia eſt vitium, & indiclum ignobilitatis: neſcit autem extolli nobilitaa meotis. Semper adcreſcit apud indignos morea cum poteſtate ſupercilium: Verum ubi eſt vitæ ſplendor, humilitas otioſa blanditur. Humilitatem illam veram & ſanctam dico, quam religionis & Dei amor ſuadet, non timor dominationis extorquet. Illius humilitatia facimus mentionem, quæ charitatis eſt juncta conſortio: quæ non auctoritate extorquetur imperii, ſed outritur lege vivendi. Nemo profecto mores naturæ tantum vitiis æſtimet imputaodos: cum facultate nutritur ſupercilium; cum poteſtate creſcit imperium. Quando igitur infirmis corporibus ſufficeret medicina, ſi cum homine naſcerentur & vulnera? Nutritur ſuperbia, dum hic ſe verbia ſapientiorem, natalibus judicat ille meliorem: hic dum non vult loco moveri, ille dum putat ſe poſſe contemni. Ita videmus vitio ſuperbiæ odia creſcere in comparatione perſonæ: dum hic adulantium oculis auri, argentique pondus ingerit: ille ambitum honoris oppooit: hie dum in ſe præſert abundantiam opum, ille ſermonum: hic dum ſe vult propter conſilium expeti, ille propter convivium deſiderat ſalutari. Eoumerari vix poſſuot vitia ſuperbiæ, quæ ſi homo vincere aut cavere poſſet, nullum laqueum diabolicæ damnationia incurreret. Ecce hic ut ſemper novus eſſe videatur, excuſationem ſalutatoribus mandat; ille ut quotidie ſalutetur, ægrotat, hic ut inveniat imputandi loeum, fingit ſe de omnibus eſſe ſolicitum; non quod abſentem deſideret, ſed ut reum iooſficioſitatis accuſet. Quærit eoim quam ex matutinia horis januam ſalutator obſederit, ut imputet quare amicorum pompa deſuerit. Ita cum ad ſalutationem non admittatur ille, qui præſto eſt; reus ſtatuitur ille qui deeſt: ac ſic cum huic qui occurrit, clauditur janua, illi qui deeſt, paratur offenſa. Nolo illos dicere faſtus animorum, cum egreditur diu meditato ſupercilio,

ac

ac ſuis locis ſuiſque meritis ordinationes inſtituit: ita ut cum hic oſcula porrigat, ille pectus opponat. Nullus illi ſermo gratus, nullus confabulatiunis ſervatur affectus: alios oculis præterit, alios ſermone deſpicit; * alteram, ut alteri ſe oſtendat iratum. Quæ, rogo, ibi eſt ſpes vivendi, ubi unus ſub ſpecie amicitiarum præſumit dominationem, alter dum nimium obſequitur, ſuſtinet ſervitutem? Videamus autem qualis ſit hic ſuperbus, cum inter æquales in judicio ſententiam daturus forte conſederit. Videor mihi videre pugnas verborum eructatione compoſitas, cum unus miſericordiæ ſtudeat, alter juſtitiæ favere ſe fingat; non ut recto judicio fidem ſervet, ſed ut ſtudia perſonæ ſuperioris expectet. Aliud enim ſenſiſſe ſe ſimulat, ut alterius diſceptatione diſſentiat. Non putat in conſiliis rectum, niſi quod ſolus ſenſerit: non putat juſtum, niſi quod ſibi ipſe perſuaſerit: Vult ſolus audiri, ac ſolus omnium ore laudari: nec deeſt, quod pejus eſt, ex hac parte qui faveat. Cito enim ſuperbia adulationi dat locum, dum aut hic quærit gratiam, aut ille veretur offenſam. Nec parva eſt in ipſis conviviis ſuperbia, cum altior tuto locus paratur; atque in tantum ſublimior lectus ſternitur, ut magis pendere, quam jacere videatur. Ita ſuperbia adquieſcit injuriæ, ne pati videatur injuriam. Quæritur quis adſurgenti manum porrigat, quis humerum regat, quis latus ſulciat. Nemu mihi excuſare poteſt boc vitium non eſſe tyrannicæ dominationis. Officium enim, quod homo homini exhibet, ſi non ad hoc ſolum deſeratur, ut tueatur infirmum, conſtat eſſe ſervitium. In quo loco laudo paupertatis patientiam, quæ cum propriis virtutibus deſeritur, alienis moribus famulatur.

Sed quid ſolis divitibus tantum ſuperbiæ pondus imponimus, cum videamus frequenter homines in ſumma penuria conſtitutos ſimili animorum infelicitate ſordere? De quibus dicit ille ſapientiſſimus Salomon: *Tres odit anima mea: pauperem ſuperbum*, & cætera quæ ſequuntur. (Eccli. 25. 3.) Excedit ſine dubio ille ſuperbiæ modum, cui nulla eſt conſcientia facultatum. In maximis, & in ſublimioribus humilitas præferenda eſt: humilem vero pauperem nemo miratur: invitus enim ſe humiliat, quem neceſſitas paupertatis inclinat. Humilitas in paupere grata eſt, in divite glorioſa: humilitas inter inimicos blanda: ſuperbia vero etiam inter amicos ingrata. Requiramus e contrario, dilectiſſimi, quæ ſint bona humilitatis. Blanda eſt & officioſa ſemper humilitas: in amicitiis grata, in contumeliis otioſa: non extollitur proſperis, non mutatur adverſis: nun inducit ſervitium, non extorquet: officio prior ad ſalutandum, tardior ad ſedendum: non ſe adulantium grege expectat deduci, non ſe ambitioſe deſiderat ſalutari: non laudis ſtudia poſtulat, non favorem vocis expectat: odit acclamantium choros, quia non ſine verecundia laudatur bona conſcientia. Non requirit voces adulantium, niſi qui ſe laudatione novit indignum: verecundius autem ſemper laudatur amicorum ſtudiis, qui meretur. Verum ubi indignitas dominatur, notari actus ſuos æſtimat, ſi inlaudatus abſcedat. Circumſepta eſt humilitas bonitate. Ut facere injuriam neſcit, ita a contumelia non requirit. Vir humilis in contentionibus magis vult tacere, quam vincere; in judiciis acquieſcit imperitus videri, quam impudens judicari: non in verbis promptus, non ad reſpondendum paratus. Citatus vero, & facilis eſt ſuperborum ſermo: plenus contumeliis, & refertus injuriis: nunquam ſine vulnere miſſus: nunquam ſine dolore jaculatus: cujus inſanabilis plaga eſt, & inremediabilis macula. Ubi autem prævenerit verborum culpa, mox per ſatisfactionem ſequitur medicina. Hanc ergo amare, dilectiſſimi, hanc quærere, hanc eligere, hanc tenere nos convenit, ut non perdamus gratiam mercedis munere promiſſam. Audite Evangeliſtam dicentem: *Qui ſe humiliat, exaltabitur, & qui ſe exaltat, humiliabitur.* (Luc. 14. 11 & 18. 14.) Exaltatio iſta damnatio eſt: quæ circa arrogantes & ſuperbos futuri judicii exerit poteſtatem. Inclinandus itaque nobis eſt animus, quatenus ſupploſa omni nota ſuperbiæ, odiorum ſtudia conquieſcant. Sic erit ut homo de humiliori loco ad celſiora perveniat, & remuneratus honore condigno cæleſtis gratiam poteſtatis acquirat.

HOMILIA XV.

De Bono Martyrii.

MUlta mihi loquendi apud vos fiducia eſt, dilectiſſimi, quotieſcunque opus eſt in amore beati Martyris ad memoriam præconia revocare martyrii, quæ animoſa fides peperit lucrativis incitata ſuppliciis, licet non tantum lingua ſufficiat, quantum martyria poſtulant. Quando autem omnia humani oris officium poterit expedire, quæcunque in paratum belli cælitus virtus operata eſt? Itaque quod ſolum poſſumus, favorem labiorum meritis exhibemus, ſi quidem nullius ſenſum latere poſſent facta certaminis, quod nobis per annos ſingulos reparat documenta virtutum. Audiſtis Pſalmiſtam dicentem: *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* (Pſal. 115. 15.) Quid pretioſius eſſe poteſt illa morte, quæ in conflictu pugnæ hoſtilibus telis neſcit cedere? Maximam profecto illam animam conſtat palmam reportare victoriæ, quæ non acquieſcit impiis legibus decepta ſervire. Hoc eſt vere eximiæ virtutis indicium, perſecutionis tempore plus morti favere quam vitæ. Licet æternæ vitæ locum faciat, quem in confeſſione Chriſti noſtri voluntaria crucis pœna commendat, ita Domino dicente: *Qui amat animam ſuam, perdet illam: & qui odit animam ſuam, in vita æterna inveniet eam.* (Joan. 12. 25.) Quia non ſapiens contempta hujus lucis uſura, ſi ita uſus venerit, ad martyrium ambitioſe feſtinet, cum videat ad lucrum vitæ pertinere morti animam deputaſſe? Quare autem non homo ad tam pretioſum opus devotus occurrat, ac ſe in impiorum manus audacter objiciat, quem cæleſtis gratia remunerationis expectat? Juxta illud quod Dominus in illa beatitudinis deſcriptione commemorat: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quia ipſorum eſt regnum cælorum.* (Math. 5. 10.) Videtis quantos fructus humanis fides ſuppliciis probata contulerit: vel in quo loco ſit poſita contemptu corporis acquiſita victoria? Quis autem poſſet de hac, quam commemoravimus mercede dubitare, cum videat ecce in amore Sanctorum totius orbis ſtudia convenire, & paſſim undique ad devotionem annuæ ſolemnitatis occurrere? Facile profecto intelligimus, quis illis in cæleſti ſede locus paretur, quorum memoriam tanta officiorum

* Forte: *alteram amat, ut alteri ſe oſtendat iratum.*

Digitized by Google

rum cura proſequitur. Aptemus itaque animos ad futuram gloriam, quæ repoſita eſt nobis, & præponamus terrenis cæleſtia, ut poſſimus illa æternæ vitæ promiſſa contingere. Nemo autem ſibi de hujus mundi ambitione blandiatur, quem videt in diem deficere acceſſu ætatis & temporis. Si comparemus denique æternis præſentia, ſatis vilia & inutilia conſtat eſſe quæ temporaliter poſſidemus. Require denique gratiam debitæ hæreditatis, & intelligis hujus mundi divitias diſplicere; ac judicas nihil auro obſcurius, nihil argenti ſplendore ſordidius. In comparatione autem paradiſi, vitro ſimilis eſt gemma pretioſior. Ita eſt enim hujus lucis & futuri temporis dignitas, ac ſi ſtante in cælo luna, oculis hominum radius ſe matutinalis infuderit. Tandiu enim placet lunare commercium, quandiu tenebroſæ nocti conſtitutis legibus præſtat officium, quæ quamvis placeat candore nocturni luminis, obſcuratur tamen ſupervenientis ſideris claritate melioris. Hoc eſt ſolum quod tempora præſentis vitæ commendet, ſi ea agimus, quæ futuro judicio non ſubjaceant accuſationi, nec poſſint accuſata convinci. Sed ut nulla in poſterum anima apud Deum injuſtitiæ laboret invidia, amplectendus eſt ille profecto
Pſal. 125. 5. Pſalmus qui dicit: *Qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent.* Hoc eſt in lacrymis ſeminare & gaudia metere, præcedentes vitæ actus proprio confutare judicio, & laſcivientem animam juſto ſubdidiſſe ſupplicio. Cito enim triſtitia lætitiam conſequitur, ſi diſtrictionem judicis ſatisfactione prævenias, & admiſſi criminis culpas aſſidua caſtigatione confundas. Sed ne minorem ex hoc gratiam comparaſſe puteris, afflictis & mœrore confectis ſubvenias, & cauſam tuam apud pauperes larga erogatione com-
Matth. 5. 7. ponas. Nam ita dicit Dominus; *Beati miſericordes, quoniam ipſis miſerebitur Deus. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.*

Si quis itaque veſtrum, dilectiſſimi, ſtudioſe Chriſti conſolationem requirit, alienos dolores eleemoſynis reſecet, ac ſtudioſe lacrymas ſuas huic, in cujus honore convenimus, patrono commendet: ac ſe frequentibus patrociniis inſinuet, quo facilius poſſit impetrare quæcunque Domino pro ſua utilitate ſuggeſſerit. Occurrendum eſt ſemper Dei amicis, ac ſerviendum eſt proximis, & inceſſabiliter ſupplicandum, ut ſanctæ interceſſionis poſſimus obtinere ſuffragium. Quis autem apud juſtum judicem locus erit veniæ, ſi amicis regis neſcias ſupplicare? Denique reſpicite ad ſæcularis ordinem diſciplinæ: & intelligetis quæ circa Sanctorum obſequia cura manere vos debeat. Sine dubio niſi prius placatus fuerit illius animus, qui ſecreta domus prætoriæ obſervat, non facile pervenitur ad ſublimioris amicitiam poteſtatis. Studioſe profecto expetenda ſunt ſuffragia patronorum, quibus ſolis datum eſt iraſcentis Domini amicos noſſe mollire, & iracundiam temperare. In magna igitur domo poſt Dominum ſecundus eſt ſemper gradus amicorum. Soli ſunt per quos apud dominum & ſuggerendi liber locus, & impetrandi facilis præbeatur acceſſus. Peculiari itaque veneratione excolenda nobis eſt memoria Sanctorum, ut januam ſalutis aperiant, & in notitiam Domini deſideria noſtræ pervenire faciant ſervitutis. Magna enim ſecuritatis eſt portio, in rebus aſperis de domo Regis habuiſſe ſuffragium. Nam decreſcit quodammodo invidia criminis, ubi reus ad amicitias regalis familiæ cœperit pertinere. Ita ſine periculo homo vitam tranſigit, ſi ſit qui apud Dominum negligentiam peccatoris excuſet. Nemo autem eſt, cui non opus ſit potentioris, etiam in maxima ſecuritate ſuffragium. Nam quamvis aliquantos in hoc numero fides probata ſanctificet, opus tamen eſt ut ſit qui ipſam fidem Domino ſupplici interceſſione commendet. Nullum enim tam fortem invenias, ut non egeat auxilio fortioris: ſicut bene ſub ſcuto militatur, ita tuto teſtibus ſub patrono res agitur, ubi quamvis immineat pœna, ſi ſit qui intercedat, non dubie obnoxia legibus donatur injuria. Quis autem modus eſſe poteſt mortis, ſi cum judex ſententia feriat, non ſit qui reo ſupplici interceſſione ſubveniat? Si cogitaremus, dilectiſſimi, quantum nobis civis Martyris virtus præſtitit, a laudibus Dei noſtri nunquam linguæ ſtudium, nunquam oris ceſſaret officium. Reſpicite ad illorum ſtudia, qui peregrinas aquas bibunt, & fontes longe poſitos ſitientes inquirunt: & videbitis quantum gratiæ habeat ſuis aquis inundata poſſeſſio. Æſtimari autem non poteſt, quantum patrimonio utilitatis accreſcat, ſi quando quod alibi ambitioſe quæritur, in propria poſſeſſione naſcatur. Vobis ecce Dominus virtutum, de quo quotidie præſumeretis, dedit fontem vivum habere, non deficientem, non aſperum, non amarum: de quo ſi quis voluerit bibere, ſemper juſtitiam ſitiet, nec unquam ab illa cæleſtium mandatorum lege diſcedet. Si vultis ergo, dilectiſſimi, ut ſit nobis in cæleſti ſede portio, quam victoribus Dominus repromiſit; imitemur primo loco ſancti Martyris fidem in confeſſione, & ſequamur viam ejus in virtute: nec dubitemus in amore Domini cruentis lictoris manibus pectus opponere. Voluntarium autem militem in conflictu pugnæ cito protegit corona victoriæ. Sed dum iſta beatis ſuperveniunt, & felicium meritis conferuntur; nos interim, quod ad præſentem animæ ſalutem pertinet, reſiſtamus adverſis. Non deeſt autem in quo poſſis quotidie vincere, ſi volueris carnis deſideriis repugnare. Reſpice, & vide quanta circa te ſæviant certamina criminum, vel quam multa ſit acies inſtructa vitiorum. Hinc ſuperbia, inde fidem noſtram impugnat invidia: modo ebrietas luxuriæ materiam ſuggerit: modo cupiditas animum ad omne genus falſitatis incendit: cujus ſtudium eſt inter cætera rixas ſerere, lites movere, odia comparare. Adverſus iſtas ergo legiones nobis eſt armis ſpiritualibus dimicandum, & die noctuque in acie ſtandum, donec aut vitia cedant, aut ad pœnitentiam inclinata confugiant. Quibus ſuperatis non dubie etiam illum, qui ſummam Martyrii palmam requirit, poſſumus inire conflictum. Quis autem ibi nollet pugnare, aut quis non conetur vincere, ubi non ſolum homo præcedentibus laborum meritis, ſed etiam præſentibus virtutum docetur exemplis?

HOMILIA XVI.

Item de Bono Martyrii.

SAtis neceſſaria fuit, dilectiſſimi, huic mundo, quantum res docet, ad excitandam virtutum gloriam victoriæ tam præclaræ cognitio. Qui adhuc ſine dubio jaceret in tenebroſis vinculis, ſi non inclytis Sanctorum illuminaretur exemplis: & circa devia & incerta pugnaret,

niſi

niſi incredulas. hominum mentes diffuſa per totum orbem martyrii corona confunderet. Ob quam rem Deo agendæ ſunt gratiæ; qui ad tantam patientiam mortalium mentes armavit, nec otioſius operis magni labores adſpexit: ita ut cum amatoribus ſuis indiceret pugnæ neceſſitatem, victoribus pararet juſta retributione mercedem, ita Evangeliſta dicente: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter*
Matth. 5. 10. *juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Quiſque ergo ſapiens ſtudio religionis ad ſuperiora contendit, diſcat prius unde magis veniat corona virtutibus. Nec enim longe nobis quærendus, quem ſequamur. Ecce ante oculos noſtros eſt, qui quotidie exemplis ſalutaribus provocat, & paterna affectione ad conſortium ſanctitatis invitat. Facile ergo, ſi vultis, ea quæ ſunt cœleſti regno digna apprehenditis, cum habeatis quotidie quem poſſitis ſequi, & quem debeatis imitari. Reſpicita, dilectiſſimi, ad aliarum regionum ſtudia, quæ videmus in amore Sanctorum peregrinis latius florere commerciis: & intelligetis quantum nobis Dominus præſtiterit, vel quantum circa nos ſollicitudinis aut amoris impenderit, qui inter cæteras nationes, quas ſalvandi ſtudio reſpexit, etiam loca noſtra Martyrii cruore perfudit. Requirite, & invenietis quam ambitioſe totus pene orbis expetat patrocinia ſanctitatis: ita ut tantarum virtutum merita certantibus votis ac frequentibus jugiter proſequantur officiis. Facile ergo agnoſcitis, quam ſpecialis circa vicem Martyrum officiorum cura nos maneat, cum videatis huc etiam extraneas nationes devotæ mentis amore concurrere; & prout cauſa exigit, ſancti Martyris ſolatia poſtulare. Habetis plane, quod peculiarius gratulari. * Nam ex veſtro fonte oritur, quicquid religionis ubique bibitur: & ex vobis naſcitur, quicquid alibi ſitientibus miniſtratur. Diſcite ergo ex hoc, dilectiſſimi, Deum diligere, qui ſe quotidie cæleſti imperio ſanguinis ſui effuſione commendat: & agnoſcite quantum amatoribus Chriſti noſtri patientia, quantum religionis actibus conferat in perſecutione triſtitia. Ecce ſicut lectio docet, victorem poſſeſſio regni cæleſtis excipit. Tanti eſt plane ſuſtinuiſſe carnificem, cui paret pœna mercedem. Quis igitur ſapiens, ſi ita uſus venerit, tantæ virtutis operam bene ſibi conſcius non requirat, ac ſe hoſtibus audaciter objiciat? Quare autem ille flammas non ſecurus adſpiciat, aut quare tortoris ungulas expaveſcat, quem tam pretioſa gratia remunerationis expectat? Perfectæ fidei eſt lucrativis locum dare ſuppliciis: præſertim cum tantis præcedentium virtutum docearis exemplis. Perfacile profecto poteſtis intelligere, quid profit fortiſſimis quibuſque in perſecutione viciſſe: cum videatis quotidie adverſus nequitiam diabolicæ præſumptionis per ſingula Sanctorum loca ſpiritalis judicii ſævire ſententiam. Non autem otioſa res eſt, dilectiſſimi, quod videmus frequenter in caſtigatione immundi ſpiritus corpora humana vexari, & invocatis Sanctorum nominibus, actus ſuos auctorem ſcelerum confiteri. Quando incredulis mentibus lectio ſola ſufficeret? quando humanis ſenſibus antiqua cognitio integram fidem veritatis inferret? aut quando ad credulitatem tantarum rerum deſcenderet animus, ſi ad aſſertionem præteritorum ſolus expectaretur auditus? Satis igitur infelix eſt, & alienus a Chriſto, cujus corda adhuc obſidentur ſtultæ incredulitatis errore: cum videat merita Sanctorum tantis ſtare virtutibus. Ad hos enim reſpicit, quod videmus frequenter aereum ſpiritum ſub alterius perſona pſallentem, & alieno ore trepidæ confeſſionis proferre ſermonem. In quo cum operetur flamma, non videtur injuria: alter cæditur, & alius confitetur. Tantum igitur Dominus per Sanctos ſuos virtutis operatur, ut diabolicæ nequitiæ actus per occultas vulnerum plagas, & inviſibiles lacrymas, judicii auctoritate confundat; & latentia ſcelerum blandimenta ſub quodam tortore caſtigata compeſcat. Quis ſapiens hæc expectet, & non ſtatim quicquid illud eſt in ſe infidelitatis accuſet: & memor conditionis ſuæ jugi officio Sanctorum memoriæ condigne honorem paret? Facile videlicet poteſt intelligere, quis illis apud Dominum locus ſit, vel quo honore a nobis habendi ſint, quibus examinatione palmarum commiſſum videt eſſe judicium. Horum ergo, dilectiſſimi, exempla ſectanda ſunt: horum fides ſequenda: horum virtus imitanda. Nec difficile eſt cuiquam iſta perficere. Nam ſi cogitetis promiſſæ remunerationis coronam, facile vobis erit vincere perſecutionis injuriam. Ecce dicit Dominus: *Qui perſeveraverit, dabo* Apoc. 2. 26.
illi victoriæ coronam. Nemo ergo diffugiat, ſi ita uſus fuerit, ſonitus catenarum, & tenebroſis ſedibus otioſa ſupplicia, in uſum impiorum parata nervorum. Sine dubio univerſus apparatus mortis cedit, ſi tamen pugnandi voluntas adcreſcat. Omnis igitur ſpes obtinendæ victoriæ in fide & voluntate conſiſtit. Si enim voluntas ſequatur fidem, nunquam deſerit voluntatem. Difficile autem eſt, ut ille ſentiat pœnam corporis, qui ſuſceperit injuriam voluntariæ paſſionis. Sane quo facilius in acie poſitus ſecurus incedas, ante oculos ponenda ſunt ſemper facta Sanctorum. Nam in maximis præliis non deſunt pugnatori ſolatia, ſi fortiſſimorum virorum requirantur exempla. Ecce dicit Dominus: *Tolle crucem tuam, & ſe-* Matth. 16. 24.
quere me. Sed forte non omnibus iſta conveniant: quia frequenter delectatum corpus cedit injuriæ. Qui de corporis ſui fragilitate deſperat, ad arma juſtitiæ confugiat, quæ voluntario deputatur officio. Facile autem ſupervenientis hoſtis impetum ſuſtinet, quem ad pugnam voluntas armaverit: nec expaveſcit cruenti lictoris gladium, quem munit virtus animarum. Sed cui iſta laborioſa videntur, dilectiſſimi, faciliora ſuſcipiat. Unum quidem eſt & arduum iter, ſicut Evangeliſta dicit, quod ducit ad vitam. Sed ſi requiramus, multæ viæ ſunt, per quas venitur ad gloriam. Ecce incumbit luxuria, dominatur ſuperbia, ſævit avaritia: adverſus iſtas pugnandum eſt nobis ſtudio diſciplinæ, cui omnis cæleſtis gloria virtutis obſequitur. Inclina denique ſuperbiam, & ſtatim conſequeris gratiarum coronam; compeſce avaritiam, & non dubie de omnibus vitiis poteris obtinere victoriam. Vince ergo prius deſideria carnis, & non difficile tibi erit vincere tormenta carnificis. Noſtis quantis malis invidia ſubjaceat: quæ dum aliis livet, ipſa ſe percutit: vel quantum anima cupiditatis periclitetur incendio. Scitis quam gravis aſpectus ad excitanda deſideria, quam ſint veloces jactus oculorum; quam turpis ebrietas; quam periculoſæ verborum ſagittæ, quæ non ſine dolore percutiunt, non ſine fatigatione diſcedunt. Adverſus hæc ergo paranda nobis eſt crucis pugna. Toties denique in die tolles præmium, quoties deſideria

* In Bibliotheca maxima Patrum de anno 1677. Tom. 8. legitur: *Habetis plane, quo peculiarius gratulari poſſitis.*

vinces animorum. Multa ſunt præterea, dilectiſſimi, quæ nobis neceſſitatem pugnæ frequenter indicunt, quibus devictis ac ſuperatis, non minimam palmam juſto victor labore conſequeris. Nam ſicut quanta ſunt in homine vitia, tanta ſunt & vulnera: ita quanta ſunt certamina, tanta ſunt præmia: quot ſunt victoriæ, tot ſunt coronæ. Non enim ille ſine triumpho parvo diem tranſigit, qui caſtigatis vitiis animo purificatus incedit. Ecce dicit Dominus:
Math 16. 24. *Tolle crucem tuam, & ſequere me.* Scio quidem
paucis deberi martyrii coronam, ipſo Domino
Ibid. 20. 16. dicente: *Multi vocati, pauci electi.* Sed dum iſta felicibus ſuperveniunt, in his quæ ſuperius expoſuimus, excitanda fides eſt, ut nos, cum opus fuerit, impugnatione religioſæ vitæ hoſtilis impetus paratos inveniat. Virtus enim magna in minoribus ſemper experimentum capit. Sic rudis miles, priuſquam ad pugnam veniat, adverſus arborem truncatam robur exercet, & inductæ manus vulnera ludendo componit. Nunc pedes attollitur, nunc rapido equorum curſu ventos imitatur. In tantum denique proficit ſtudium, ut pene minor labor ſit viciſſe hoſtem, quam exercuiſſe virtutem. In ſimilibus ergo, dilectiſſimi, præludendum nobis eſt, & aptandus eſt ſtudiis animus ad fortiora venturis. Virtus enim quæ in parvis promittitur, facilius in maximis exhibetur. Sic dum conſueſcimus minora vincere, majora diſcimus tolerare.

HOMILIA XVII.

Item 3tio de Bono Martyrii.

ASſerunt, dilectiſſimi, ſolliciti agricolæ rudem terram, & nullis unquam examinatam ſulcis, non ſtatim juſtis reſpondere ſeminibus: nec bene conceptum ſulco germen nutrire, niſi prius ſciſſa ac ſæpius repetita molleſcat. Jam tunc neceſſe eſt, ut dominus agelli ſui fructus ſecurus expectet, cum antiqui ceſpitis amaritudo ceſſaverit. Ubi ſi arandi ſtudium ſubito cultura deſtituit, prope eſt ut priſtino ſqualore terra ſordeſcat. Hæc eſt enim boni malique diſcretio, quod diligentia naturam vincit, negligentia revocat ad naturam. Sub hac, dilectiſſimi, vivendi ratione Chriſtianæ religionis cultura aut creſcit, aut deficit: nec minore in hoc opere cura ſuſpirat, cui neceſſe eſt duritiam humani cordis aſſidua caſtigatione mollire, & expoſita frequentius fide obſeſſum vitiis pectus excolere. Non autem dubie apud negligentes periclitatur religioſæ ſtudium profeſſionis: præſertim ſi cœleſtium verborum ſemina mens amara ſuſcipiat, & indociles animi neſciant fructus nutrire juſtitiæ. Nam ſicut ceſſante ſtudio ſolent ſpinis arva ſordeſcere: ita ubi religionis cultura negligitur, vitium naturæ renovatur. Apud illas forte nationes, dilectiſſimi, laborioſum ſit viam ſalutis juſto ſermone diſponere, quibus tantum verbo fides Chriſtianæ religionis innotuit. Inveniant iſti forte, etſi vanum, excuſationis ingenium, qui dicant nulla ſibi unquam quæ ſequerentur exempla admirabilium credita fuiſſe. Quorum vocem Propheta convin-
Pſal. 18. 5 cit dicens: *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Nos ad hæc, dilectiſſimi, quem gradum excuſationis opponimus, ſi quid in nobis Dominus aut negligentiæ deprehenderit, aut infidelitatis invenerit, apud quos Chriſtianum nomen a virtutibus cœpit? quorum non ſolum auribus, ſed etiam oculis quotidie ſub præſentia tanti Martyris fides religionis inſeritur? Et cujus tandem Martyris? Illius neceſſario, qui in hoc loco pugnam inclytæ virtutis primus exercuit, & quo ordine cæleſtis regni poſſeſſionem obtineremus oſtendit: qui in dies quid agendum nobis ſit exemplo docet; quid proficiamus, inquirit. Nemo autem dubitet illum pro actibus ſuis eſſe ſollicitum, quem videt ſibi parentelæ affinitate conjunctum. Oportet itaque primo loco, ut nos huic patrono frequentibus inſinuemus officiis, quatenus pro nobis apud Dominum peculiaris interceſſor invigilet, & viam noſtram dignationis ſuæ favore commendet. Nihil autem eſt quod non poſſit homo in qualibet neceſſitate poſitus obtinere, ſi amicis ſummi imperatoris non deſinat ſupplicare. Reſpicite illorum ſtudia, dilectiſſimi, qui ſitientes aquas a peregrinis fontibus petunt: hoc eſt qui ſanctas ac venerabiles Martyrum reliquias per extenſa ſpatia terrarum ſtudio religionis inquirunt; & diffuſa per totum orbem virtutum merita peculiaribus officiis proſequuntur: & intelligetis quo honore nobis ille habendus eſt, qui hujus urbis locum in conflictu cæleſtis pugnæ ſuo victor cruore perfudit. Vidimus enim per diverſas & longe poſitas regiones ſciſſi corporis plagas paſſim dividi, & pretioſa vulnerum documenta toto cominus orbe portari: ita ut non minor ſit illis Sanctorum cura, quibus ſola martyrii creduntur indicia. Patrocinium ergo, quod aliis fides præſtitit, nobis ultro Dominus majeſtatis exhibuit. Non itaque longe quærendus eſt, quem ſequamur. Hic habemus patientiæ magiſtrum, hic exempla præmiorum, hic formam virtutum, hic documenta meritorum. Aptemus itaque, ſi ita uſus venerit, ad omnem patientiam animam: & memores annuæ ſolemnitatis, quem veneramur meritis, ſequamur & exemplis. Videte quæ ſunt ornamenta pectoris, quæ pretioſo ſerico quaſi opus Dei tegitis, & fulvo auro ſidereum vultum oneratis: & diſcite, quæ ſit pompa vulnerum, quæ corona lacrymarum, in quo ſtet ſuſtinuiſſe carnificem, vel quanti conſtet viciſſe tortorem; vel in qua deſcendat exultatione victoria ſuppliciis comparata,
ita Propheta dicente: *Qui ſeminant in lacrymis,* Pſal. 125. 5.
in gaudio metent. Quis ſapiens his rebus edoctus non judicet temporalis vitæ uſum in comparatione martyrii debere contemni? Si autem reſpiciatis ad hæc, quæ quotidie Sanctis exhibentur officia, agnoſcetis perſecutionis tempore melius eſſe perire, quam vivere. Sed quare dicimus perire, cum Propheta dicat:
Juſtus vita vivet in æternum? Huic ergo, dile- Ezech. 18. 9.
ctiſſimi, virtutum magiſtro profuſis in diem lacrymis ſupplicamus, ut nos profuturis doceat ſervire vulneribus: oſtendat adverſum bellis pectus opponere, atque omnem conflictum injuriæ ſuſtinere. Neque enim difficile eſt ibi inire pugnam, ubi videas præceſſiſſe victoriam. Cito autem ſedet animis, quod docetur exemplis. Sed quod pejus eſt, propter vanitatem hujus mundi difficile eſt cuiquam ad cœleſtia pervenire. Non autem obtinet regnum promiſſum corporis delicata cuſtodia: nec ad coronam virtutum facile pervenit, qui non legitimo agone certaverit. Neceſſe eſt igitur, ut ad omnem injuriam corpus inclinet, qui ad locum victoriæ pervenire diſponit. In hoc autem ſtat obtinendæ locus gloriæ, ut diſcat prius diſplicere ſæculo, qui placere vult Chriſto. Audite in hoc loco Dominum dicentem:
Qui amat animam ſuam, perdet illam; & qui odit Joan. 1. 25
animam ſuam, in vitam æternam inveniet eam. Multa ſunt genera paſſionum, quæ Deo noſtro

n or-

mortalem hominem vivendi lege commendent:
in quibus etſi non eſt corona Martyrum, eſt
tamen non minima palma virtutum. Sane, di-
lectiſſimi, quia repoſita eſt hæc, de qua dixi-
mus, corona victoribus, nos interim vel quod
poſſumus, peccatis circumſtantibus repugne-
mus. Cui ergo illa prima martyrii pompa non
creditur, elaboret ſaltem, ut inter fortiſſimos
quoſque honeſtæ ac religioſæ vitæ præmia
conſequatur. Non igitur ignoratis, quantis
naufragiis mens humana ſubjaceat. Ecce cu-
piditas oculorum noſtrorum portas jugiter pul-
ſat, & corda hominum divitiarum ſtimulis in-
quietat. Hinc hominem ad omne facinus ani-
mus, inde invitat aſpectus. Non deeſt ergo,
in quo vincas, ſi pugnare non deſinas, & qua-
ſi in acie poſitus hoſtilibus telis per momenta
confligas. Ad hæc ſane expugnanda Evange-
Math. 5. 29. lica inſtitutione opus eſt, quæ dicit: *Si te ſcan-
dalizat oculus tuus, erue eum.* Hoc eſt oculum
eruere, vitia caſtigare, deſideria carnis extin-
guere, & diſciplinæ ſtudio vitæ laſciviam de-
primere. Paratus tibi eſt ecce campus, luxu-
riæ provocaris illecebris; & ut ſolet fieri, ſpe-
cie, cultuque deciperis. Si vis ut iſta ſupe-
res, pugnandum eſt ſtudio caſtitatis. Occur-
rat tibi Theclæ inter flammas & rabidas beſtias
cuſtodita pudicitia: quæ in tantum mundi hu-
jus ornamenta deſpexit, ut amore ſervandæ
pudicitiæ conjugales thalamos deſponſata con-
temneret, & integritatem profeſſæ virginitatis
pugnando nutriret, vincendo ſervaret. Fre-
quenter nos ad pugnam provocat iracundia,
& furor animorum, inſtigamur injuriis, con-
tumeliis laceſſimur. Diſcite quo ſtudio iſta vin-
camus, armemus ad patientiam animos, &
quod oratione obtinere non poſſumus, doceat
Ibid. 5. 39. nos ad hæc Evangelicus ſermo, qui dicit: *Qui
te percuſſerit in dextera maxilla, præbe illi & alte-
ram.* Videtis quod injuriæ acquieviſſe viciſſe eſt.
Nam non minimam coronam illum conſtat re-
portare victoriæ, qui juxta hæc quæ præmiſi-
mus verba mandati, læſus neſcit iraſci. Sug-
gerunt nobis aliquotiens oculi quod animus non
requirit: frequenter etiam ipſa ſuos lingua
prodit errores: erumpit in vocem turpia, &
inhoneſta reſonantem. In hoc loco hæc eſt
ratio adhibenda virtutum, ut taciturnitatis ſtu-
dio amoris verba claudantur, ubi in altercatio-
ne ſermonum loquendi modus eſt virtutis cu-
mulus. Audite de hoc Prophetam dicentem:
Pſal. 140. 3. *Pone Domine, cuſtodiam ori meo, ut non declinet
cor meum in verba mala.* Vincenda ergo eſt ava-
ritia, confutanda iracundia, caſtiganda luxu-
ria, & circumſtantiæ vinculo ora refrænanda.
His gradibus ad paradiſum tenditur: his virtu-
tum meritis ad Sanctorum conſortium perve-
nitur.

HOMILIA XVIII.

De Machabæis.

MUlta quidem ſpe, dilectiſſimi, ad æternam
ſalutem animus accenditur, ſi quando
ſingulorum Martyrum facta recoluntur; ſed
multiplicato quodammodo anima gaudio in
amorem Domini, favoremque ſe commovet,
quotienſcunque memoriæ Machabæorum mater
occurrit, quæ adhortatione ſua una die ſepte-
narium numerum martyrii corona veſtivit, tan-
to fide fortior, quanto partu videtur fuiſſe
fæcundior. In qua tanta virtutum documen-
ta, quanta fuerunt pignora. Nam tot una die
omnipotenti Deo Martyres tradidit, quot fi-
lios mater diverſis temporum vicibus adquiſi-
vit. Beata inter omnes matres, & ipſa orbi-
tate felicior: cui tantum fides contulit, ut ſub
una die ad cæleſtis regni gloriam cum tota
ventris fæcunditate migraret. Hinc reſpicite
illam Evangelicam ſententiam, quæ dicit Chri-
ſto noſtro nec parentes præferendos eſſe, nec
filios. Apud aliquantos forte glorioſum ſit,
& exemplis ſalutaribus proferendum, unum
filium Deo hoſtiam obtuliſſe. Hæc omnem
animarum virtutem & vota præceſſit: ita ut
in dolore ſævientis pœnæ nullum filiorum affe-
ctus maternæ pietatis exceperit. Videte au-
tem per quot virtutum gradus pretioſa fides
creverit, cum acquieviſſe ſemel ſatis ſit, hæc
ſepties in amorem Domini pietatem maternam
voluntaria orbitate multavit, bene ſibi con-
ſcia, quæ ſciret omnem fructum ventris ſui in
illa vitæ æternitate conſiſtere, juxta illam ſen-
tentiam quæ dicit: *Qui amat animam ſuam, per-* Joan. 12. 25.
*det illam; & qui odit animam ſuam, in vitam æternam
inveniet eam.* Docet lectio veteris teſtamenti
Abraham patrem noſtrum unicum filium ſuum
Iſaac immolandum Deo ſacrificium obtuliſſe.
Quod per totum orbem memorabile fidei con-
ſtat eſſe documentum. Ac licet nullus perfu-
derit ſanguis altaria, fuit tamen in voluntate
victoria: quia apud Dominum hoc eſt velle,
quod facere: Cui ita Angelum legimus accla-
maſſe: *Abraham, Abraham, ne injicias manus in* Gen. 22. 11. & 12.
*puerum. Sufficit quod agnovi, quod diligis Do-
minum Deum tuum.* Si ergo pater noſter
Abraham unum filium ſacrificium obtulit, &
placuit: quanto magis hæc, quæ uno tem-
pore ſeptem votis conſentientibus immolavit,
ſeipſam octavo loco hoſtiam Deo offerens;
ut quæ fuerat ad incitamentum cæleſtis gloriæ
magiſtra tot fortiſſimorum virorum, fieret eti-
am ipſa eximiæ virtutis exemplum. Sed ſi
placet, dilectiſſimi, ipſius pugnæ ordinem re-
colamus, ut diſcant parentes amare filios ſuos,
& filii obtemperare parentibus: Chriſti noſtri
amore prælato, qui victoribus legitimo agone
certantibus coronam vitæ cæleſti flore com-
ponit, ita Domino dicente: *Qui vicerit, dabo* Apoc. 2. 10.
illi coronam vitæ. Ecce, dilectiſſimi, quantum
rei geſtæ fides eloquitur: inſtituitur pugna pro
patriis legibus inter omnipotentis Dei & dia-
boli miniſtros, multis atque innumeris inſtru-
cta ſuppliciis; quibus armatus auctor iniqui-
tatis venena nequitiæ ſuæ conſuevit exercere.
Sed quamvis adverſus juſtitiæ miniſtros mul-
tis ſæviat hoſtilis ira terroribus, fit ſine trepi-
datione conflictus. In quo loco artifex ſcele-
rum & inimicus bonorum altiori interpellat
corda conſilio. Molitur igitur adverſus ſingu-
los impietatis ſuæ tela, & pœnali quodam ar-
gumento, ut mos eſt, certamen ſingulare di-
ſponit: dum credit in adverſis diviſam per par-
tes fraternitatem facile poſſe turbari; nec dif-
ficile vinci, ſi ſingulos in quæſtione poſitos
pœna confecerit. Producitur itaque primo
loco natu primus, circumſtantibus ac fremen-
tibus undique cum toto mortis apparatu im-
pietatis officiis: non otioſe perſecutore tra-
ctante, qui putaret, ſublato conjuratæ virtu-
tis capite, omne bellum poſſe finiri. Sed fe-
fellerunt eum miſero crudelitatis magiſterio
nimium edocta conſilia. Non tanto fœdius
hoſtis vincitur, quanto adverſus unum ju-
ſtum virum major tyranno ſatellitum turba fa-
mulatur. Maximum autem eſt indicium igna-
viæ, inter confertos hoſtium globos unum
palmam victoriæ retuliſſe. Sauciato itaque ho-

ſtis furore, cui diverſa tormentorum genera ſerviebant, currit per ſingulos manus cruenta carnificis: & ad incutiendum mortis timorem, unicuique fraternum ſanguinem portat, explorans metu mortis teſtimonia crudelitatis. Sed dum apud alterum victoriæ locum molitur, victum ſe ab alio confitetur. Stetit autem apud omnes inconcuſſa fides, vis ſuorum animata ſuppliciis. Succedit in aciem ſecundus: nec longo intervallo procedit & tertius: quibus coronatis, pugnam quartus aggreditur: nec quintum, aut ſextum mors funeſta deterruit. Eſt denique in omnibus una fides, una virtus, una conſtantia: ut omnes unum putares, atque omnes unum eſſe crederes: cum tamen ſingulos per partes laceraret injuria. Ita fraternitas victoriæ animata conſortio, dum paternis legibus ſervit, multiplicis virtutis inſignia reportavit. Inter tot igitur pompas funerum diſcurrit mater attonita, & curis anxia, ac metu & pavore conterrita. Sed neminem iſta res decipiat: trepidat quidem, ſed de victoriæ eventu, non de morte filiorum. Ad ſingulas interrogationes mater ſtat ſollicita, ne quem fides deciperet, ne quem a collegio ſanctitatis fragilitas humana ſegregaret. Nam adverſus cruentas hoſtis minas unumquemque ſedula adhortatione proſequitur, ne vellet aliud eſſe, quam frater. Singuli quidem patiuntur: ſed iſta cum ſingulis patitur, & cum ſingulis animo ſola torquetur. Tollit ergo palmam propriæ virtutis in amore omnipotentis Dei. Sed ſi reſpiciatis ad ſingula, quæ ſedulitas materna ſuſtinuit, cum omnibus filiis partem eſt ſortita martyrii. Poſt tam innumeras virtutum palmas, venitur ecce ad illum, cujus ætas hoſti obtinendæ victoriæ ſpem fecerat: & qui viderat circa fortiores ætate viros parum profeciſſe minacis inquiſitionem ſermonis, pueriles animos lactandos blandæ adhortationis alloquio, omni denique via ſubdolæ perſuaſionis aggreditur. Hunc divitiis & honore dignum judicat, illam unius filii abſolutione æſtimat eſſe palpandam. Sed animus jam totus directus ad cælum non facile recipit de terrena parte conſilium: accenditur magis ad virtutis culmen intrepidæ animus infantiæ adhortante matre. O novum & mirabile virtutis exemplum! orbitate ſua mater exultat: & unde pietas damnum patitur, lucrum reportat. Præmiſſo etiam hoc quem delicatius amabat filio, ipſa quoque viam glorioſæ mortis ingreditur, nec longe innumeris vexata ſuppliciis, cum triumpho proſecuta filios, ad cæleſtia & æterna contempta hac temporali luce proripuit. Cui ergo, dilectiſſimi, curæ ſunt ventris ſui pignora, hujus matris imitetur exempla, tam numeroſa, tam fortia. In quam ſi quis vincendi ſtudio intenderit, non dubie multiplicis gloriæ honore muneratus incedit. Quæcunque itaque mater eſt, filios ſuos hoc honore dignos judicet, ac ſub iſta quam didiciſtis adhortatione doceat, ut diſcant cæleſtium legum inſtituta ſervare. Qui autem Chriſto noſtro ſerviunt, fortiſſimorum virorum pugnas imitentur. Illa mater probat ſe amare filios ſuos, quæ hoc quo mundus nititur errore depulſo, de fructu ventris ſui hoſtiam Deo tradiderit, ac ſe ſuoſque Domino quotidie immolatura libenter obtulerit. Sed quo facilius illius cæleſtis virtutis inſignia obtinere poſſimus, contemnenda ſunt munera & honores hujus ſæculi, quæ humanos oculos vanitate ſuadente decipiunt. Hoc autem apud Dominum acceptabile conſtat eſſe ſacrificium, ſi prælato cæleſti honore ſæculum cœperis deſpicere.

HOMILIA XIX.

De Quadrageſima.

SI reſpiciamus, dilectiſſimi, cauſam præſentis ſolemnitatis, quæ nobis ſpem ſalutis æternæ, futuræ reſurrectionis lege commendat: non abs re eſt, ſi omnes hos in lætitia dies ducamus, atque illa diſtrictioris vitæ ſtudia temperemus. Sed in hoc mihi aliquoties diſplicet lætantium chorus, quod putat hono totum ſibi licere, quicquid Quadrageſimæ tempore illi religioſæ deputaverat diſciplinæ. Unde nulli dubium eſt, præcedentia officia in confuſionem venire, ſi neſcias cuſtodire quæcunque ad purificationem animæ jejuniorum & vigiliarum labore te conſtiterit comparaſſe. Cito autem ille quæ ſunt comparata reſcindit, qui immemor ſpiritalium munerum carnalibus deſideriis acquieſcit. Oportet enim inter hæc quæ diximus gaudia, illam religioſæ diſciplinæ viam teneri, quæ non dubie Domino hominem bonæ voluntatis inſinuat. Cui ſi ſciremus condignam legibus ſervare reverentiam, nullum gehenna ſuſciperet, nullum perpetuæ mortis pœna damnaret. Omni ergo ſtudio nobis agendum eſt, dilectiſſimi, ne purificati corporis conſcientiam indulgentia nimiæ emiſſionis impugnet: non tantum dierum illorum obſervatione contenti, quos annuatim jejuniorum cura commendat. Licet hanc ipſam aliquantis ob inutilem ſomnum & inſatiabilem gulam conſtet ingratam: qui dum ad ſanctæ Paſchæ dies deſiderio inſtigante feſtinant, accuſando vigiliarum ſtudia continentiæ bona * Paſcha convivia & jejunia copioſa. Quaſi revera quod quadrageſimæ dies probibeant, licito fieri ſolemnitas votiva permittat, & in abſolutione jejunii data ſit licentia peccandi. Ideo nemo putet ex eo omnia ſibi licere, quia videt diſtrictioris vitæ tempora præteriſſe. Solet enim omnem honeſtæ vitæ ſtatum remiſſio incauta decipere. Non æſtimet illo ebrietati aliquid fuiſſe permiſſum, qui videt conſtituto tempore ceſſare jejunium. Non credat mentes hominum ſomnolentiæ deputatas, qui videt juges vigilias ſuperveniente ſolemnitate fuiſſe ſuſpenſas. Non eſt utilis ſervus, qui feriatos dies ad hoc expectat ut dormiat. Major ſollicitudo agricolæ manet, poſtquam diutino terram labore contigerit. Vigilandum igitur eſt primum, ne forte commendata ſulcis ſemina, aut fera præſumptuoſa ſibi vindicet, aut avis inſidioſa contemnat. Sequitur ut ex otio in uſum aquæ bibula foſſa deducatur, ne ſuperveniens tempeſtas pullulantia germina aut occidat, aut rapiat. Opus eſt etiam herbas velli, & aridum ceſpitem ſarculo operante molliri, ac per illos quos ſibi agricolæ vindicant feriatos dies

* Totam hanc ſententiam faciunt perobſcuram tum omiſſæ interpunctiones, tum vox una corrupta, quam in hunc modum nunc emendamus: *accuſando vigiliarum ſtudia, continentia bona, parca convivia, & jejunia copioſa &c.* Mutata voce *Paſcha* in *iſtam parca*, ſuus orationi nitor reſtituitur.

Digitized by Google

dies improbum animal circumducta ſepe prohibere. Tantus eſt enim amor alendæ vitæ, tanta providentiæ cura, tantum culturæ ſtudium, ut nec tunc quemquam otioſum eſſe conveniat, cum agricolæ ariſta fructus perfecto flore commendat: Nam ſolent adultæ meſſes ſpinis adcreſcentibus impediri: atque illa quæ in ſpe maturitatis conſtituta ſunt, alieno ſemine ſuffocari. Ita intelligendum & multa agricolæ ſtudio creſcere, maxima quæque per negligentiam deperire. Sed dicis forte, omnes negligentias ſolemnitatis excuſant. Omnibus ſine dubio periculis ſubjacet, qui vitam ſuam quolibet tempore negligentiæ tradiderit. Nunquam denique equis otio deputatis bene fræna laxantur. Ita & poſt hyemis rigorem cito inebriata aquis terra luxuriat. Videamus etiam frequenter navigia maria portu proximo, quieſcentibus remis, ſubita vi incurriſſe naufragiis. Ad hæc ergo, reſpicientes, fratres dilectiſſimi, ita vitæ noſtræ ordinem diſponamus, ut primo loco caſtigemus illum conviviorum luxum, quatenus a nobis deſideria carnis fugitiva diſcedant. Non igitur ideo dico, quaſi adeo ſit abſtinendum cibis, aut in totum parcendum poculis: quis licet ſint ad crucem parata, tamen ſemper ſuſtinenda ſunt corpora. Diſplicet mihi ſolum in his diebus inſatiabilia gula, atque illa ventris infructuoſa commercia. Diſplicet profuſum ebrietate convivium, ac per totam noctem ludibrio expoſitum. Excedit profecto diſciplinæ modum, ſi quis plus bibat quam ſitiat. Quid igitur apud illos exoſum, ubi præter ebrietatis vitium, etiam detrimenta conveniunt facultatum? quis autem ferat illa damna vinolentiæ, ubi plus vergitur ebrietatis cauſa, quam bibitur? aut quis apparatum illius triclinii libenter aſpiciat, in quo omnia pereuntis vini odore ſordeſcunt? Nam ubi ſupercurrit merum, horret neceſſario turpi ſqualore convivium, perit profecto quicquid hydria plena ſuſceperit. Videat ergo quid futurum ſit, cui ebrietas placet: atque ad hæc, quæ dicturi ſumus, animum ſapienter accommodet: & non difficile cauſam ſuæ infelicitatis agnoſcet. Si oleo nimio vas compleveris, ad os patulum recurrit fervens unda vindemiæ, & cum fœditate revomet quicquid ex nimietate ſuſceperit. Videmus etiam frequenter exundante vino caprini generis vaſa corrumpi, & undis luctantibus cuppas figuli rimas aperire. Nihil profecto liceret morti, ſi ſcirent miſeri cauſas vitare pereundi. Debilitatis autem viam munit, qui infirmis corporibus plus aliquid oneris imponit. Ita eſt ut dubie cœptum iter peragat, quem injuſti faſcis pondus accuſat. Moneo itaque, dilectiſſimi, ut ſi quis Chriſto noſtro placere diſponit, primo loco deſideria gulæ caſtiget: quæ ebrietate famulante magiſtra ſolet eſſe damnorum. Denique hinc nuditas, hinc mendicitas, hinc ſolet aliquantis venire egeſtuoſa paupertas, ita Salomone dicente:
Prov. 23. 21. *Omnis ebrioſus pannis veſtietur.* Perſeverent magis in bonis illi fructus continentiæ, quibus videmur Domino Quadrageſimæ diebus devota jugiter mente ſervire: ne cum forte nos poſſidendos negligentiæ dederimus, videamur ſtudium honeſtæ vitæ temporibus ſolum præſtitiſſe, non moribus. Quid prodeſt, ſi te Domino quadraginta diebus bonum exhibeas, & una die furore impiæ crudelitatis offendas? Quid juvat per multa temporum ſpatia pudicitiæ ſervaſſe reverentiam, ſi poſtmodum ad turpe facinus luxuria inſtigante rapiaris? Quid prodeſt cupiditati ad tempus fraudem feciſſe, ſi poſt tantos miſericordiæ fructus, quos tibi manus larga contulit, alienis damnis & lacrymis delecteris? Petit profecto quicquid gratiæ homo per multos annos juſtis operibus acquiſivit, ſi ſub unius horæ ſpatio quocunque turpis vitæ depravetur errore. Hæc eſt igitur ſervandæ diſciplinæ ratio, ut integritatem in te nutrias, caſtitatem diligas, pacem colas, atque omnia quæ iniquitati ſerviunt, ſub metu diſciplinæ confundas: ita ut ſuperiori non ſuperbiat mediocritas, nec deſpiciatur in perſonarum comparatione paupertas. Sicut autem magnum eſt ſemper ſerviſſe melioribus: ita utile eſt & glorioſum humiliori perſonæ reverentiam præſtitiſſe: quia in quantum homo dignitate præditus humiliatur, attollitur. Ita Domino dicente: *Qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Luc. 14. 11. & 18. 14. Humilitatis itaque ante omnia via eligenda nobis eſt, quæ nec odiis ſubjacet, & multum ſemper amoris acquirit: ita Apoſtolo dicente: *Humilibus Deus dat* Jac. 4. 6. *gratiam, ſuperbis autem reſiſtit.* Cogitet ergo quia hujusmodi labore iniquo de pœna dubitare futuri judicii, qui videt adverſus ſeſe pœnam cæleſtis iracundiæ commoveri. Quam ſi quis humilitate prævenerit, non difficile erit, ut in cæleſti ſede locum æternæ poſſeſſionis inveniat, de quo ille diabolus ſuperbia operante depulſus ſententiam perpetuæ damnationis excepit. Sectemur ergo humilitatem, ſobrietatem, continentiam, pudicitiam: elaboremus obtinendo ſtudio ſanctitatis, ut vita noſtra nullis damnis animæ concutiatur, nullis unquam apud Dominum odiis addicta ſuſpiret.

HOMILIA XX.

De Avaritia.

ASſerunt, dilectiſſimi, autores omnium curationum diverſis doloribus medicinæ beneficia diverſa competere, & ſingulis infirmitatibus ſingula quæque beneficium peculiare præſtare: ita ut doceant tumentia aut ferro debere compeſci, aut medicaminis confectione molliri: latentia melius eſſe poculis indagari, frigida corporum ferventibus paſci, calidiora frigidioribus temperari. Ego vero in opere divinæ inſtitutionis aliter ſentio. Nam ſi illam epiſtolam ad Timotheum factam recenſeatis, invenietis ſub uno medicamine, & unius vulneris reſecatione multas valetudines poſſe curari. Quod autem iſtud vulnus ſit, in quo infirmitates diverſæ conveniunt, & mortiferos dolores operantur, ſanctus Apoſtolus Paulus evidenter expoſuit, dicens: *Radix omnium malorum eſt cupiditas; quam quidam* 1. Tim. 6. 10. *appetentes erraverunt a fide & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Tractandum eſt ergo, dilectiſſimi, quo opere, quo labore debeat tanta criminum ſylva ſuccidi. Sed prius concurrentium undique in unum omnium vitiorum cauſas debetis agnoſcere, & ſingula quæque unde deſcendant, quo vadant, quid deformitatis, quid doloris exhibeant, diligenter inquirere. Maxima enim ſpes eſt recuperandæ ſalutis, fontem noſſe languoris. *Radix* Ibid. *omnium malorum eſt cupiditas.* Et vere, dilectiſſimi, ſi reſpiciamus ad ſingula, quibus ab initio vitam ſuam habendi ſtudio conditio humana proſtituit: nihil eſt malorum, quod non cupiditas aut concipiat, aut parturiat, aut paſcat,

ſcat, aut nutriat. Ex hoc enim fomite videmus pullulare odiorum cauſas, hinc evenire criminum pugnas, hinc fraternas acies inſtrui, hinc amicitiarum fœdera diſſipari. Nemo ergo ſingulis infirmitatibus proprii doloris crimen adſignet. Nam cum omnia vitia conſtent nominibus ſuis, pendent tamen ſceleribus alienis. Videmus igitur ſuperbiam vanitatis tumore componi, & humillimum quemque arrogantiæ contagione moveri. Quem ſi inter æquales poſitum ſubito forte reſpicias, alium judicas eſſe quam fuerit. Ita elatum verbis incedere, & tumenti aſpectu aſpicias ad cælum collum portare: ac paupertatis beneficio diu clauſum iter linguæ verborum munire ponderibus, atque in tantum faſtidioſi oris verba diſponere, ut cum ipſe velit loqui, alium nolit audire. Sed hæc quamvis ſint per ſe gravia, conſtat inlecebris cupiditatis animari. Ceſſet denique divitiarum pompa, & non tam facile invenies,
1. Tim. 6. 10. qui ſuperbiæ laborêt invidia. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Curramus per ſingula, ſi videtur: & inveniêtis quantis malis pullulet vitium cupiditatis. Ecce armatur vicinitas frequenter ad litem. Unde eſt, niſi quod hic forte terminos tranſcendere, & ceſpitem juris alieni cogitat occupare? Quare non occurrit
Prov. 22. 28. oculis illa ſententia: *Ne tranſeatis terminos quos poſuerunt patres veſtri?* Ecce fit primum in hoc loco de proprietate contentio: & dum ſuam quisque cupiditatem verbis fovet, ſtimulum litis accendit. Creſcit poſtmodum de contentione cauſatio; atque utinam hoc ſolum ſufficeret cupiditati. Illud gravius eſt, quod dum nemo vult inchoatæ calumniæ facere jacturam, pervenitur ad rixam. Armantur ſervi, incitantur propinqui, & in alterius lucrum pectus opponitur alienum: animatur vino furor conductus, & effuſus ſanguis fit pretium poſſeſſionis. Aperitur poſtmodum legibus forum: & dum ultionis locus quæritur, congeminatur humicidium. Videmus etiam frequenter acies cupiditate componi: dum aut hic vult videri ditior, aut ille erubeſcit eſſe pauperior. Quibus inter ſe æmulantibus periclitatur interim vicina poſſeſſiune conſortium, dum quærit quis primus invadat, & cogitat ut immune poſſideat. Ita fit ut dum cupiditas quærit augmentum, patrimonium vacillet alienum. Quare non cogitant iſti illam ſententiam, quæ di-
Luc. 12. 20. cit: *Stulte, hac nocte requiretur a te anima tua: hæc quæ paraſti cujus erunt?* Et vere nihil eſt ſtultius, quærere dubia, & acquirere peritura. Quid enim proſunt homini opes, quæ ad hoc ſolum congregantur ut pereant? Certe te moriente remanet ceſpes avaritia propagatus: relinquitur ampliata poſſeſſio, & quamvis ſit in alterius poteſtatem transfuſa, teſtimonium tamen tui ſceleris ſervatura. In quo loco cogitandus eſt ſemper ille Propheticus ſermo: *Væ*
Eſai 5. 8. 2. Cor. 12. 14. *illi qui jungit villam ad villam.* Sed dicis, lego *parentes filii theſaurizare debere.* Ex hac ipſa ſententia potes agnoſcere, quid profecerit pietas tua. Ecce ad alium tranſeunt divitiarum tuarum ornamenta, & tecum remanet perſuaſionis invidia. Apud alium facultatum tuarum pompa reſedit, & tecum pœna migravit. Stultitiæ genus eſt, aliis feciſſe lucrum, & ſibi paraſſe ſupplicium. Nam ita dicit Apoſtolus:
1. Tim. 6. 9. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli.* Sed nec longo intervallo cæleſtis ſententia diſtrictionis ſuæ exerit poteſtatem. Nam quodam modo per gradus ad ultionem quandam præteritorum actuum vitiorum incrementa ſuccedunt. Denique hic parricidali animo, aut patris vitam increpat, aut matris mortem expectat. Tueatur illum forte ab hoc crimine cauſa debitæ hæreditatis. Verum eſt; ſed quanquam legitimus hæres ſit, non tamen ſine cupiditatis vitio ſucceſſionis vota componit. Vellet denique unicus eſſe, ſi poſſet: modo de patris morte cogitat, modo de fratris vita ſuſpirat. Non eſt hoc ſine grandi ſcelere impietatis. Nam quiſque hominum parentivæ mortis expectatione animam paſcit, parricidali crimine in hæreditate ſuccedit. In quo loco cupiditatis impulſu nutriuntur inter cohæredes odia. Necdum funus effertur, & jam teſtamenti fides juris interpretatione vacuatur. Alter de ſubſcriptione patris diſputat; alter de fratris perſona deſperat. Hic adſtruit ſcripturam non ſtare teſtibus: ille adſignat teſtamentum non convenire temporibus. Ita vacillat prædium in colliſione cauſarum: & quod acquiſivit avaritia parentum, perdit cupiditas filiorum. Audite Scripturam
dicentem: *Ne concupiſcas rem proximi tui.* Enumerari non poteſt, quantis modis cupiditas ſæviat. Exod. 20. 17. Ecce ubi teſtamentum profertur, ſtatim de falſitate cogitatur. Quæritur quis mutum audierit loquentem, quis mortuum hæredes noverit ordinantem. Nec difficile eſt, quod pejus eſt, cuiquam invenire perſonas, aut ſcelere conjunctas, aut pretio comparatas. Imitatur hic infelix ſubſcriptionem manus alienæ. Ita ſcripturam, quam teſtator non inſtituit, cupiditas calamo ſæpius repente componit. *Radix* 1. Tim. 6. 10. *omnium malorum eſt cupiditas.* Hic ad confirmandam fraudem armat perjurio falſitatem: ille alienis litibus corruptum nonnunquam pectus opponit. Ita ſub unius cupiditatis vitio facultas & acquiritur, & laceratur. Ubi eſt quod dicit Scriptura: *Falſus teſtis non erit impunitus?* Prov. 19. 5. Cui hoc imputandum putamus, quod inter illos, quos audimus aliquoties criminibus interfuiſſe, etiam innocentes in crimen vocantur? Venit enim frequenter in quæſtionem ſuſpicio: & cum apud alterum reſideat furti culpa, ad alium tranſit perſuaſionis invidia. Ita dum augmentum facultatum quæritur, etiam bene acquiſita lacerantur. Sic fit ut aliquoties deſcendat ex cupiditate falſitas, & ex falſitate 1. Tim. 6. 10. paupertas. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Unde eſt quod videmus inter ſe frequenter armatas ſtare legiones? Quid autem aliud eſt, niſi quod aut ille aliena occupare quærit, aut ille occupata cuſtodit? Inde deſcendit, quod aliquoties de imperii poteſtate contenditur, & de primatus ambitione certatur. Omnia profecto in pace conſiſterent, ſi hominem impe- Ibidem. trandi cupiditas non teneret. *Radix omnium malorum eſt avaritia.* Requiramus cujus ſit vitium, quod tenui tabulato hominis vita committitur, & dubiis caſibus pelagi incerta tentantur. Nonne cupiditati adſcribendum eſt, cum ſuperveniente procella altum mare nauticus clamor incuſat? Nonne ad cupiditatis recurrit invidiam, cum ſcrupeis rupibus naufragum corpus illiditur, & tumentia aquis membra ignotis littoribus pelagi unda jactantur? Nunquam ſe profecto nauta navigio crediſſet, niſi navigandi deſiderium negotiandi cupiditas incitaſſet. Fertur denique homo undis voto quadruplicandæ pecuniæ: portatur aurum, ut reportetur cum falſitate perjurium. Nunquam enim negotium ſine fraude agitur, ubi ad hoc ſolum vilius emitur, ut carius diſtrahatur. In qua re etiamſi votis hominum

navi-

Digitized by Google

navigatio quieta ſucceſſerit, non ſine naufra-
gio eſt, cum inter vendentem & ementem ini-
quia aut ponderibus, aut menſuris, quis aut o-
peratur, aut patitur. Quare iſti non cogitant
Matth. 7. illam ſententiam, quæ dicit: *Sicut menſus fue-*
2. *ris, metietur tibi?* Erubeſcimus illa dicere, dile-
ctiſſimi, quæ luxuria agente deferuntur, cui
deſcendit ex cupiditate commercium. Fre-
quenter igitur conjugalis pudor pecuniæ taxa-
tione vileſcit: & diu incontaminata virginitas
ſub parvo auri pondere proſtituta fidem inte-
gritatis amiſit. Tanta eſt apud aliquantos cu-
piditas, ut venalis pudor pretium fœditatis in-
veniat. Nam ita ad corruptionem corporia
pecunis ſtudioſe penſatur, quaſi dignum aliquid
comparetur. Infelix profecto eſt, qui plus cupi-
ditati conſulit, quam pudori. Damnaſſe eſt
promiſſæ hæreditatis gratiam, integritatis feciſ-
ſe jacturam. Videte ſub uno crimine quam
diſſimile commercium cupiditatis. Hic pecu-
niam dedit, ut corruptionem emeret: illa pu-
dorem perdidit, ut pecuniam compararet.
Nihil enim ſine cupiditate agitur, quoticſcun-
que peccatur. Nam ſi removeas ornameoto-
rum cultum, nullum patieris in corporis con-
taminatione naufragium. Ceſſet denique auri
deſiderium, & nec conjugalis fides perit, nec
1. Tim. 6. virginalis integritas erubeſcit. *Radix omnium*
10. *malorum eſt avaritia.* Hic proditionia arguitur,
ille delator alieni criminia accuſatur. Quia
dubitet, quod ſecretum pectoris oblatæ pecu-
niæ pondus irruperit? Nihil clauſum conſtat,
quod auro argentoque non pateat: nihil occul-
tum, quod non pecunia indagante ſit cogni-
tum. Unde periculoſe illis conſcientiæ fides
creditur, quibus cupiditas dominatur. Habe-
ret profecto iotegritas totum ſecretum, ſi in
aliena domo proditrix pecuoia oon haberet in-
Ibidem. greſſum. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.*
Ecce ille Dominus ac Salvator noſter exitum
voluntariæ paſſionia vitio alienæ cupiditatis
implevit. Legimus damnationem Redempto-
ris noſtri triginta argenteis comparatam. Sed
ſicut vidiſtia proditionem ex cupiditate veni-
re: ita debetis agnoſcere damnationem ex
proditione deſcendere. Proditus quidem du-
ctus ad ſupplicium, ſed proditor currit ad la-
queum. Ecce quid fructus habet cupiditas;
pecunia damnationia ad comparationem ſepul-
turæ repoſita, hoc eſt funeribus deputata. In-
telligite ergo, in quo ſtatu ſit culpa cupidita-
tis, cum io damnationem venerit pretium pro-
Act. 8. 2. ditionis. Nam & Apoſtolus Petrus dicit: *Pe-*
cunia tua tecum ſit in perditionem. Forte ſit ali-
quia de ſtultia & avaris, qui ſibi de hac ſen-
tentia blanditur, & præferat quod audit, ſe-
cum ſuam pecuniam migraturam. Nihil vo-
tis iſtius ex hac parte ſubtrahimus. Ventura
quidem tecum eſt, non ut putas ad ornamen-
tum corporis, ſed ad teſtimonium ſalſitatis.
Non tamen ad illos eſt ratio, quos miſericor-
dia comitatur. Alia illos manet cauſa, quos
pecunia ſua circa pauperes expenſanda, Domi-
no larga erogatione commendat: alia illos,
quos recconditæ per ſcelus facultates accuſant.
Iſtis denique adnumeratur ad ſupplicium: illis
vero paratur ad regnum, ita Domioo dicente:
Venite filii, poſſidete mecum regnum paratum vobis a Matth. 25.
conſtitutione mundi. Eſurivi, & dediſtis mihi man- 34.
ducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: nudus eram
& veſtiſtis me. Sit ergo, dilectiſſimi, unuſquiſ-
que veſtrum illa pecuniæ qualitate contentus,
quæ gratiam ſalutis adquirat, non quæ cauſam
damnationis accendat. Caſtigemus itaque
primo loco cupiditatem, ſi volumus ut omni-
um vitiorum vincamus errorem. Nemo appe-
tat aliena, & non eſt qui inimicitiarum laburet
invidia; nemo impetat conſortium, & nullum
eſt de pervaſione certamen. Sit unuſquiſque
contentus propria, & nulla eſt de occupsta
poſſeſſione cauſatio. Contemne aurum & pa-
ratum evaneſcit homicidium; nec parricidalia
odia feruntur, ſi cupiditatis oculus caſtigetur.
Non eſt in quo hæres erubeſcat, ſi quia ad me-
diocritatem portionis ſuæ contentus accedat.
Non ſit qui pecuniæ augmentum quærat: &
neminem culpa proditionis accuſat. Si non
requiras lucrum, nullum patieris in tempeſtate
naufragium; & cum agelli tui otioſus ſecreta
cuſtodis, alienum periculum ſecurus aſpicies.
Vitare iſta, dilectiſſimi, per ſingulos gradus
forte difficile eſt, & laborioſum multis ſimul
hoſtibus per diverſos errores occurrere.
Quærendum eſt ergo compendium belli, & au-
ctor litis requirendus: ut cum illo nobis ſit
pugna, a quo proceſſit injuria. Non enim du-
bie legiones armis inſtructas poteris vincere,
ſi tyrannum potueris obtinere. Totam au-
tem cauſam belli finivit, qui auctorem pugnæ
ſuperavit. Inſtruamus ergo virtutum acies
adverſus paratas ſcelerum legiones. Sed ante
omnia adverſus ipſum, quæ caput belli eſt,
hoc eſt cupiditatem, fide auxiliante, pugne-
mus. Ita non difficilis erit de illa quam dixi-
mus vitiorum labe victoria, matre captiva.

HOMILIARUM FINIS.

S. VALERIANI
EPISCOPI CEMELIENSIS
EPISTOLA AD MONACHOS
De Virtutibus & Ordine Doctrinæ Apoſtolicæ.

IMpoſitæ mihi votorum circa me veſtrorum
ſarcinæ etſi interim corpore, ut ſcriptum
1. Cor. 5. eſt, abſens, præſens tamen ſpiritu ac men-
3. & Co- te ſuccedo. Nec parum, ut reor, dile-
loſ. 2. 5. ctioni veſtræ officii atque amoris exhibeo:
quia vos quoque in ſpiritu, non in carne age-
Rom. 8. 8. re confido, dicente Apoſtolo: *Quicumque in*
9. *carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem in*
carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei
habitat in vobis. Nec ſane incognitam ſpiritua-
libus viam teneo, ſi ædificationis veſtræ ſolli-
citudinem ſermonibus eloquii epiſtolaris ex-
promo: præcipuum beatiſſimi Pauli exemplum
præ manibus habens; quem ſequi cupimus,
etſi conſequi non valemus. Etenim etſi nos
comparatio illius in nullo recipit: vobis tamen
obedientia eorum eſt coæquanda, quos edo-
Ibid. 1. 8. cet. Ut doctrinæ ordine conſtituto, cum
ROMANIS prædicari credulitatem veſtram in
2. Cor. 6. toto orbe cupientes, cum CORINTHIIS * ſe-
6. & 13. cunda emendatione correcti, pace integra, ca-
12. ritate non ficta invicem vos, ut ſcriptum eſt,
Galat. 4. ſancto oſculo ſalutetis. Cum GALATIS men-
10. & 31. ſium, temporum, dierumque obſervatione re-
jecta, repudiantes mundum, ac ſequentes Deum,
non ancillæ vos filios intelligatis, ſed liberæ.
Epheſ. 1. Ut in verbo veritatis cum EPHESIIS permanen-
13. & 4. tes, unum Dominum, unam fidem, unum De-
5. um Patrem omnium, qui ſuper omnes, & per
omnia, & in omnibus nobis eſt, noveritis.
Philip. 2. Cum PHILIPPENSIBUS irreprehenſibiles & ſim-
14. 15. plices, omnia ſine murmuratione & hæſita-
tionibus facientes, in medio gentis pravæ, ſi-
Coloſ. 3. cut luminaria luceatis. Cum COLOSSENSIBUS
16. verbo Chriſti in vobis abundanter habitante,
invicem vos pſalmis, hymnis, & canticis ſpi-
1 Theſ. 4. ritalibus doceatis. Cum THESSALONICENSIBUS
3. & 5. 17. voluntatem Dei abſtinentes a fornicatione ſe-
21. ctemini, orantes ſine intermiſſione, omnia pro-
bantes, quæ bona ſunt, retinentes. Dehinc
præcepti ordinem cum omni labore ſectantes:
2. Theſſ. ut ſi quis operari non vult, nec manducet.
3. 10. Ipſe enim eſt panis, qui de cælo deſcendit; cui
Joan. 6. admiſceri neminem decet, niſi opera, quibus
52. ille delectatur, exerceat. Ut TIMOTHEUS vo-
1. Tim. 5. bis forma ſit, etiam poſt diuturnam aquam vi-
23. no modico uti præceptus, ad ſuſtinendum ſto-
machum, non ad opprimendum: quia quamvis
geminis commonitionibus erudiatur: niſi quis
ſobrius fuerit, miniſterium ſuum implere non
poterit. Ut TITI vos informet exemplum, Tit. 2. 5.
non ſolum ſobrios eſſe debere, ſed etiam con- Ibid. 1. 8.
tinentes: quia omnia munda mundis, coinqui- 15.
natis autem & infidelibus nihil eſt mundum.
Denique hæc Apoſtolicæ concluſio tota do-
ctrinæ myſtici numeri ſummam, abſterſi corpo-
ris purificationem complevit: quia nihil eſt
tam Deo proximum, quam hominem non
eſſe corruptum. Attendamus quippe poſt
hæc circumſpectius, quid ſequatur. Fugitivus Philem. 1.
quondam Domino famulus redit, & conditio 10.
converſione mutatur. Apoſtolicis vinculis ge-
nitus ad utilitatem inutilis proficit: nec ſolum
in fratrem, ſed etiam in cariſſimum fratrem,
gradum conjunctorum nominum faſtigio tran-
ſcendit animorum; nec tantum appellationis
meretur vinculum, ſed etiam amoris affectum.
Ad hoc enim Domini dignatione perducitur
pura caſtitas ſobrietate nutrita, ut quod par-
citas vini curavit in Timotheo, quod abſtinen-
tia & continentia purgavit in Tito, id ad in-
dulgentiſſimam libertatem accreſcat in ONE-
SIMO. Hæc & exſequenda doctis, & agnoſcen-
da ſunt imperitis: quia, ſicut ſcriptum eſt, &
ignorantia mors eſt, & fides ſine operibus mor- Jac. 2. 20.
tua eſt. Gemina vobis ratio adhibendæ ob-
ſervationis incumbit, ſciendi cura, cum labore
complendi: quoniam ea quæ in divinis elo-
quiis præcipiuntur, non ſolum non facere, ſed
etiam ignorare peccatum eſt. HEBRÆOS deni-
que in exemplum conſummatæ perfectionis
aſſumens, contemptum præſentium rerum ob
amorem cæleſtium inſinuo præmiorum. Ut
ſi forte quiſpiam vobis, aut perſecutionis pon-
dus intulerit, aut diripuerit univerſa, quæ ve-
ſtra ſunt: vos quoque nobile illud ac ſingu-
lare teſtimonium, quod in eximia eorum laude
venerando Paulus ore deprompſit, non diſpari
ſanctæ imitationis proſequatur affectu, quo ait:
Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum Hebr. 10.
veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis. 34.

* *Cum Corinthiis*] Has duas voces, quæ in Sirmondi editione deerant, reſtituit Cotelerius in Notis ad Canones Apoſtolorum.

THEO-

THEOPHILI RAYNAUDI

SOCIETATIS JESU

APOLOGIA

PRO

S. VALERIANO

CEMELIENSI

ADVERSUS

NICOLAUM CHICHON.

Digitized by Google

Digitized by Google

PROLOQUIUM.

Agendi pro VALERIANO Cauſæ & Modus.

AD omnes æque cum ſe dat occaſio, nec facultas deeſt, pertinere cenſendum eſt, illud ſive monitum, ſive præceptum parentis optimæ, ad dilectum uteri ſui Samuelem in viſione qua eum erudit Proverb. 31. *Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum qui pertranſeunt.* Si maxime genuinum loci, alioqui non perſpicui, ſenſum quærimus; muto os aperit, quisquis innoxium, qui tamen pro ſe dicere, & cauſam ſuam tueri nequeat indemnem præſtat ab inſultibus quibus appetitur: Quod ipſum eſt, cauſam filiorum pertranſeuntium, hoc eſt imbellium, & ad ſui defenſionem inidoneorum (cujuſmodi fere ſunt pertranſeuntes & advenæ) propugnandam ſuſcipere, eique os aperire, quod tanquam inſigne charitatis opus, mater amantiſſimo filio commendatum voluit, eſtque cuivis alteri imitatione exprimendum. Hoc conſilio, cum e diuturnis tenebris nuper eductus Valerianus Cemelienſis Epiſcopus, acri Theologi cujuſdam criminatione, ac zelo incenſiſſimo, quem ne ipſi quidem Alpini rigores temperare valuerunt, famæ diſcrimen adierit ac etiamnum adire pergat; eo quem dixi PARCO CHARITATIS * criminatore, Valerianum tanquam Semipelagiani erroris compertum atque convictum, ubique proſcindente, & quibus poteſt clamoribus anitente; ut Valeriani opus, ac nomen, priſtino ſepulchro ac tenebris redonetur; charitati conſentaneum duxi, viro ſin minus ſancto (nam hoc etiam ei decus per accuſatoris zelum periclitatur) aut muto ſaltem, nec jam pro ſe dicere idoneo, aperire os meum, & pertranſeuntis cauſæ, laborantique Valeriani famæ, opitulari. Nam quamvis maculæ ei a criminatore inſperſæ, non parvæ duntaxat ſint, ſed etiam minimæ; tamen etiam labeculæ exquiſitum candorem infuſcant, & muſcæ (tantulæ licet) unguenti cui immoriuntur, ſuavitatem exterminant. Ad hoc porro officium præter communem hactenus propoſitam, ea me impulit privata cauſa, quod harum (ut de Eucherii lucubrationibus ſcite dixit Hilarius Arelatenſis) florulentarum, omnique amœnitate vernantium homiliarum fragrantia viciniæ noſtræ cui Valerianus Epiſcopus præfuit, atque adeo etiam oris noſtri, quamvis alterius & Diœceſeos & Provinciæ, tamen non adeo diſſitis, afflata ſit tam multis ante ſæculis, dignumque videatur omnem ab eis pudorem, ut ſuaviter afflare pergant, diſpellere. Quod commode præſtiturus videor, ſi præmiſſis iis quæ ad Valeriani perſonam ſpectant (quod ita neceſſarium videatur ad avertendam doctrinæ labem, ut ex dicendis liquebit) has ejus homilias, quas negata benigna interpretatione, PARCA CHARITATIS criminatio impetit, naviter diligenterque excutiam, prolatis iis omnibus, unde labes aliquas ſinceræ & undecunque Catholicæ, Scriptoris hujus doctrinæ aſpergi videtur. Illis autem expoſitis, & ad ſanæ doctrinæ amuſſim exquiſite aptatis, alterum quoque criminationum caput attingat; diſquirens, rectene Valerianus, *Sancti*, titulum, quo illum MM. SS. perantiqui Codices donant, retinere in poſterum debeat.

CAPUT I.

Valeriani ſedes. De ejusdem ætate, natione, genere, ſtatu privato, Conjectanea.

ELeganter ut omnia Theodoretus orat. 9. de provid. imitatus Chryſoſt. hom. 7. in Ep. ad Coloſſ. ad illud, *vita veſtra abſcondita eſt*, plerosque Sanctorum, etiamſi apud Deum illuſtres, jamque gloria cumulatos, tamen quandiu ſæculi fluctibus volvuntur, margarito conferri poſſe obſervat; quod velut in oſtreo abditi, & quod homines inglorii deliteſcant: ut propterea concludat, providendum a Deo fuiſſe alterius ſæculi ſtatum, quo decus uniuscujusque ac pretium in aperto ſtatuatur, appareatque quid fuerint etiam cum obſcuri incognitique premerentur. Hoc cum in aliis ſanctiſſimis viris innumeris, tum nominatim in Valeriano deprehendere licet: quem tametſi ſanctitatis nomine ſuperſtes aliqua antiquitatis aurula illuſtrem [illegible]at; magna tamen hactenus in plerisque obſcuritas, & communis, ut ita dicam, livor ævi preſſit; ita ut e capitibus propoſitis de ſola ſede conſtet; in cæteris, conjectura fere utendum ſit: conabimur nihilominus a ſede quæ explorata eſt, re[illegible]tare ad reliqua.

(I) 1. Sedes

* Is erat prædictus NICOLAUS CHICHON.

2. Sedes itaque Valeriano Cemelii, ſive Cellæ aut Cemelini. Totidem enim nominibus dictam invenio civitatem, cujus nunc vix aliqua rudera ſuperſunt prope Nicænam Salyum, in colle cui etiamnum Cemelii appellatio, & florentis quondam civitatis fama rerum vacua, durat. Nam ſi Deiparæ ædem ſacram, & S. Pontii Abbatiam demas, cætera campi tantum ſunt, & vineta, ubi Cemelium fuit. Nimirum ut eſt apud Senecam epiſt. 91. *Nihil privatim, nihil publice ſtabile eſt. Tam hominum quam urbium fata volvuntur.* Et quod idem ſcite dixit epiſt. 71. *Certis eunt cuncta temporibus, naſci debent, creſcere, extingui. Nulli non ſenectus ſua eſt. Omne humanum genus quodque eſt, quodque erit, morte damnatum eſt. Omnes quæ uſquam, rerum potiuntur urbes, quæque alienarum imperiorum magna ſunt decora, ubi fuerint aliquando quæretur.* Sapienter etiam de morte Antonius lib. 4. de vita ſua num. 38. *Quot urbes mortuæ, ut ita dicam, ſunt? Helice, Pompeii, Herculanum, & aliæ innumeræ.* Nec diſſimiliter S. Ambroſius epiſt. 8. quæ eſt ad Fauſtinum, memorat *ſemirutarum urbium cadavera, terrarumque ſub eodem conſpectu expoſita funera.* Ad has Cemelium adjungo, quam vixiſſe aliquando, nec ingloriam, rudera indicant, & Plinii, ac veterum Geographorum teſtimonia, non obſcure produnt.

3. Ex conſtituta Valeriani ſede non invalida de ævo conjectura ducitur: Nam ex Epiſtola Hilarii Papæ ad quoſdam Galliæ Epiſcopos habetur, decreto ſancti Leonis magni, Epiſcopatum Cemelienſem, conjunctum fuiſſe Epiſcopatui caſtri (ita enim appellat) Nicænenſis, haud dubie ob tantam utriuſque loci viciniam, & Diœceſeon anguſtiam. Ab eo itaque tempore, idem Cemelienſis, qui Nicæenſis Epiſcopus fuit. Nec Cemelienſis tantum, vel tantum Nicæenſis; ſed conjuncta utriuſque civitatis nomenclatione nuncupatus eſt, ut liquet ex V. Synodo Aurelianenſi, cui Aetius Presbyter ſubſcripſit, nomine Magni Epiſcopi Cemelienſis & Nicæenſis. Quanquam in excuſis Synodi illius exemplaribus, mutila eſt ea ſubſcriptio, ut notavit R. P. Jacobus Sirmondus, qui Valerianum eduxit. Subinfert autem ex propoſita obſervatione, quandoquidem Valerianus abſolute Cemelienſis Epiſcopus nuncupatus legitur, oportuiſſe eum ante factam a ſancto Leone utriuſque ſedis conjunctionem, Cemelienſi Eccleſiæ præfuiſſe; atque adeo poſteriorem non eſſe ſancto Leone Magno. Hoc non gravate conceſſerim. Addit præterea Valerianum ſub annum Chriſti 450. hoc eſt ſancto Leoni æqualem ſtatuendum, argumento inde ducto, quod extet ad Valerianum & Ingenuum Ebredunenſem, Valeriani Metropolitanum, cæteroſque vicinarum Galliæ Provinciarum Epiſcopos, ejuſdem ſancti Leonis epiſtola de Vaſenſis Epiſcopi ordinatione, ex Cod. MS. Arelatenſi a Card. Baronio evulgata: & alia, inter ſancti Leonis Epiſtolas num. quadrageſima ſecunda, ad omnes Galliæ Epiſcopos, qua Valerianus & Ingenuus, inter Galliæ Epiſcopos, quorum ad ſanctum Leonem epiſtola proxime præceſſerat, referuntur. Item quod Concilio per eadem tempora Rhegii in Gallia celebrato, ſubſcripſiſſe legatur Valerianus, cum aliis illius tractus Epiſcopis. Tandem quod habeatur Valeriani Epiſcopi cum laude mentio, in recens reperto Concilio Arelatenſi ſub Ravennio ſancti Leonis æquali in hæc verba: *Cauſam quæ inter ſanctum Epiſcopum Theodorum, & ſanctum Valerianum, vel ſanctum Maximum, item Epiſcopos; atque Abraham Fauſtum, necnon & reliquos fratres inſulæ Lyrinenſis acciderat, abſque dubio, omnes nos qui in Chriſto unum ſumus, differre non poſſumus, niſi id agamus qualiter curetur & abſtergatur.* Erat Theodorus Epiſcopus Forojulienſis; Maximus vero Rhegienſis, cui poſtea Fauſtus ſucceſſor, *bis ſucceſſor*, ut ad eum canit Sidonius. Itaque ſuborta inter Theod. Lerino vicinum, & Fauſtum Lerini Abbatem, controverſia, Maximus Lerini olim Abbas, tunc Rhegienſis Epiſcopus, pro Fauſto & Lirinenſibus ſtetit. Et tempora ac loca conſentiunt, ut Valerianus ille Epiſcopus, qui item a Fauſti partibus ſtetit, fuerit hic noſter Cemelienſis Epiſcopus, quem olim in Lerinenſi Aſceterio Monachum egiſſe, poſtea attingam. Has conjecturas, ut non diffiteor eſſe admodum probabiles, video tamen conjecturas tantum eſſe & quæ indocilem animum ægre permoveant: præſertim quia in citatis Epiſtolis & Conciliis, Valerianus nuſquam appellatur Cemelienſis. Nec Ingenuus, qui poſt Valerianum adſcribitur in citatis Epiſtolis, dicitur fuiſſe Metropolita Ebredunenſis: idque ex ipſa poſteriori loco poſita Ingenui adſcriptione, infirmari videtur, ut non urgeam, quod ad Concilii plenitudinem, aut tituli poſtea appoſiti vitium referri poſſe video: Nempe Epiſcopos illos ad Metropolim Arelatenſem, & diverſam ab Ebredunenſi, cui Cemelium ſubeſt, & ab Aquenſi cui ſubjacet Rhegium, pertinere. Denique plures ſimul eodem tempore in illo Galliæ tractu floruiſſe Valerianos Epiſcopos, docet Gallorum Epiſcoporum Epiſtola ad ſanctum Leonem, & ejuſdem Pontificis ad eos Reſcriptum, quod eſt inter Epiſtolas 52. ut plene incertum fieri neceſſe ſit, quis eorum hoc noſtro recurrat. Quanquam cum pro Valeriano plures ſuppetant, & reliqua adjuncta conſentiant, non injuria exiſtimatur, eorum aliquem eſſe hunc ipſum quem quærimus Valerianum Cemelienſem. Et ita omnino habeo perſuaſum. De Valeriani ævo ſatis.

4. Natio minus obſcura eſt. Ex dictis enim perſpicuum videtur, Gallum fuiſſe, & ſedes conſentit. Nam quamvis Cemelium a Plinio, Ptolomæo, Leandro, aliiſque nonnullis Geographis in Italia collocetur, tamen apparet id ab eis idcirco factum, quod Italiæ limitem ſtatuant Varum fluvium: cum tamen olim Galliarum finibus ad Alpem ſummam porrectis, Cemelium Galliæ finibus concluſum fuerit, & ita ferant antiqua itineraria, ac notitia civitatum Galliæ, quæ Cemelium inter Alpium maritimarum civitates Ebredunenſi metropoli ſubjectas, numerat. Sed & in Romano Martyrologio, pridie Idus Maii, ſanctus Pontius qui duos Philippos Cæſares ad Chriſtum adduxerat, in Gallia ſub Valeriano & Gallieno paſſus proditur. At paſſim Cemelii conſtat, & diſerte utrumque; id eſt, & Cemelii, & in Gallia paſſum, affirmant Uſuardus ad eam diem, & Petrus Exquilinus Epiſcopus in Catalogo (qui eum etiam facit Epiſcopum Cemelienſem) annuuntque antiqua acta quæ Surius edidit. Hunc Pontium Cemelii pro Chriſto obtruncatum, triplici homilia de laude martyrii celebravit Valerianus, tanquam peculiare Eccleſiæ ſuæ decus, ut docent illa ex homil. 17. trita de eo argumento: *Illius Martyris qui in hoc loco pugnam inclytæ virtutis*

primus

primus exercuit. Nam quamvis in eo tractu, imo Niciæ quæ Cemelio ſtanti prope continens erat, ante ſanctum Pontium alii ſanguinem pro Chriſto fudiſſent, ut S. Baſſus ſub Decio 5. Decembris, tamen Cemelii primus Martyrii agonem conſummavit Pontius. Igitur Galliæ finibus concluſum eſt Cemelium; quando Cemelii paſſum Pontium, in Gallia, ut vidiſti, paſſim produnt Martyrologia, & Acta, in quibus ex Italia egreſſus, Cemelium adiiſſe ſcribitur. Nec aliud ſane de Cemelio quam de Nicia, Cemelio, ut dixi prope continente, ſtatui poteſt. Ac Niciam Galliæ finibus concludunt, Romanum Martyrologium 12. Cal. Junii, cum de S. Hoſpitio Confeſſore; & ejusdem occaſione Gregorius Turonenſis lib. 6. hiſt. Franc. c. 6. Sigebertus anno Domini 581. aliique paſſim. Itaque Valerianus in Gallia Epiſcopus, non abs re Gallus conjicitur, cum nihil ſuppetat quod illum aliunde eo delatum, ſedem Cemelii nactum ſuadeat. Ut ex hoc proinde novo ſidere, tot micantiſſimis, illius quod dixi ævi, Galliæ aſtris adjuncto, Eucherio Lugdunenſi, Hilario Arelatenſi, Solonio, Verano, Claudiano, aliiſque præſulibus; Gennadio item, Vincentio, Salviano, Proſpero, Presbyteris, inſignem plane Galliarum, jam illis temporibus, ſplendorem liceat agnoſcere.

5. Et quando Eucherii facta mentio, non debeo inter alias de Valeriano conjecturas miſſam facere quam ſuggerit Heribertus Roſueidus in notis ad Eucherii Parænesim: eum videlicet Valerianum ipſius cognatum, quem philoſophiæ ſæculari tunc addictum, Eucherius omni floridiſſimæ ſcriptionis vere oſtentato ad mundi contemptum invitat, hunc ipſum eſſe Valerianum Cemelienſem. Quod ſi admittimus, lux affunditur Valeriani generi, ac nobilitati. Nam Valerianum illum ad quem Eucherius ſcribit, fuiſſe ipſi ſanguine junctum, frons ipſa Parænesеos Eucherii præfert. Et cum Eucherium conſtet ſplendidiſſimis natalibus inſignem fuiſſe, idem decus ad Valerianum transfunditur; ipſeque Eucherius illum ita affatur eo quem ſignavi loco: *Quamvis in maximos ſæculi apices, patre, ſoceroque elevatus, illuſtribus ex utroque titulis ambiaris: ego tamen longe ſuperioris in te honoris faſtigia concupiſco.* Vides genus illuſtriſſimum. Sed & obiter *ſoceri* vocem adverte, quæ Valerianum illum conjugio illigatum prodit. Id vero videri poſſet omnem conjecturæ hujus vim elidere, cum Valerianus Cemelienſis & Epiſcopus fuerit, & ante Epiſcopatum Monachus vixerit, ut aperte habetur ex initio Epiſtolæ ad Monachos, qui illum ſibi tametſi abſentem, in Præfectum elegerant. Nihil tamen conjecturæ propoſitæ inde decedere perſpicuum eſt ex ipſa Eucherii ad ſanctum inſtitutum invitatione; quæ docet vel Valeriani conjugium non fuiſſe niſi deſignatum, ideoque fas illi adhuc fuiſſe ad aliud vitæ genus convolare: vel quod aliis pleriſque accidit Valerianum, annuente conjuge, aut non ultra ſuperſtite, liberum fuiſſe ad ſanctum inſtitutum capeſſendum, & conſecutam promotionem in præfecturam monaſticam ac Epiſcopatum.

6. Et hinc via utcunque aperitur, ad agnoſcendum Valeriani ſanctum obitum, & beatitatem. Nam quod per ea tempora, *altrix magnorum montium plana Lerinus*, ut eam Ennodius nominat, illuſtriorum virorum a ſæculi fluctibus in Gallia ſecedentium frequentiſſimus portus eſſet; admodum veriſimile eſt, in ea inſula Monachum egiſſe Valerianum; indeque primo alicubi a Monachis abſentem in Præfectum fuiſſe expetitum: tum vitæ ſanctitate ſanguinis ſplendori conjuncta illuſtrem, ad ſedem Cemelienſem in ea ora poſitam, fuiſſe translatum, ubi ſancto fine quieverit, juxta ea quæ de S. Valerii Lerinenſis olim Monachi depoſitione, Arnauldus in Martyrologio monaſtico his verbis tradit: *Nono Cal. Auguſti, Niciæ in Provincia, depoſitio ſancti Valerii Epiſcopi & Confeſſoris, qui ex Monacho Lerinenſi ad Epiſcopatum aſſumptus boni Paſtoris officium implere ſtuduit, & in gaudium Domini ſui introductus, audire meruit, Euge ſerve bone, &c.* Idem conſignatur in tabulis Lerinenſibus ea die. Hunc porro eſſe noſtrum Valerianum, exiſtimant nonnulli Nicienſes. Quos inter V. C. nec juris tantum utriuſque conſultiſſimus, ſed omni quoque politiore literatura excultiſſimus, D. Honoratus Leotardus, datis, de eo argumento litteris, hunc eſſe ſenſum ſuum ſignificavit. Nec vero refert, quod Sanctus ille ex Lerinenſi Monacho Epiſcopus, Valerius dicatur, non Valerianus. Nam potuit in antiquioribus tabulis, unde illud Martyrologium confectum eſt, per feſtinationem amanuenſium, notarum compendia (ut aſſolet) conſectantium, ſcribi pro Valeriano, Valerius, adhibita nota, qua in alis exſcriptione non adhibita, manſerit Valerius. Hac ſane vel ſimili alia ex cauſa, in Concilii Arauſicani ſubſcriptionibus, Valerius cum Valeriano confunditur in pleriſque Codicibus. Minus etiam movet, quod locus depoſitionis, non Cemelium, ſed Nicia notetur in iiſdem tabulis, & Martyrologio. Nam juncto per illud tempus a S. Leone Epiſcopatu Cemelienſi & Nicæenſi, contingere facile potuit, ut Valerianus utriuſque ſedis Epiſcopus, Niciæ potius quam Cemelii corporis exuvias poneret: & in tanta Niciæ Cemelii propinquitate, mirum non eſſet, etiam ſtante Cemelio Niciæ exceſſiſſe e vivis Valerianum, tametſi in gregis ſui excubiis aſſiduum. Præterquam quod non ultra ſtante Cemelio cum illud Martyrologium confectum eſt, vel exſcriptæ tabulæ antiquæ, e quibus fuit depromptum, facile potuit qui Valerianum iis inſeruit, ut obſcuritatem vitaret, abjecta Cemelii diruti mentione, civitatem continentem, in quam Cemelium, ejuſque populus, & ſedes Epiſcopalis, aliaque jura conceſſerant, aſſignare pro loco in quo e vivis exceſſerit ſanctus ille Epiſcopus. Quid vero ſi locum quidem obitus ſignavit, ſed locum quo ejus illa die e vita excedentis depoſitio recolitur, quod Cemelio everſo, Niciæ fieri oportuit?

7. Sed me quidem conjectorem diutius agere in tam obſcuris Valeriani rebus piget. Multoque etiam magis pigeret, niſi animadverterem, criminatorem, longe tenuioribus indiciis, immo apertis hallucinationibus nixum; ſecure Valerianum harum homiliarum parentem longe aliis coloribus expingere, quam prout a me expreſſus eſt. Statuit enim per ſe evidens, ac illuſtriſſimi Card. Baronii teſtimonio firmat, hunc eſſe nefandiſſimum hæreticum Pelagii & Cœleſtii partiarium ex Occidente profectum Alexandriam, ut habetur ex Epiſtola Euſebii cujusdam ad S. Cyrillum Alexandrinum, quam profert Baron. anno Chriſti 417. n. 15. Ea Epiſtola, is quem dixi Euſebius amice expoſtulat cum S. Cyrillo, quod

truncati gladio ſedis Apoſtolicæ, Pelagius & Cœleſtius, communione Alexandrinæ Eccleſiæ potirentur, interventu ac opera hominis peſtiferi, eorumdem hæreſeos capitum ſœderati Valeriani ventriloqui, gulæ ventriſque mancipii, genere humili, & conditione ipſa ſervi, Ariminenſis poſſeſſionis illuſtriſſimi Valerii Comitis. Additque Baronius conjectare ſe, hunc eſſe illum ipſum Valerianum, cujus apud S. Hieronymum eſt mentio epiſt. 79. Qui enim ibi in vulgatis codicibus dicitur Annianus Pſeudodiaconus Celedenſis, cujus libros contra ſe editos S. Hieronymus teſtatur ſe per Euſebium Presbyterum ſuſcepiſſe; reſpondens S. Auguſtino & Alippio, qui ſciſcitati erant eoſne libros confutaſſet? hunc Baronius ſuſpicatur corrupte legi Annianum, dicendum autem Valerianum. Quandoquidem veriſimile eſt, hunc eſſe illum Euſebium, qui Valerianum apud Cyrillum inſimulaverat, atque adeo non alium quoque eſſe Annianum illum, quam Valerianum Euſebio inviſum: Qui item corrupte dicatur Celedenſis Diaconus, cum de Eccleſia Celedenſi nuſquam ſit mentio, ſed Cenetenſis potius ſit dicendus. Ita enim ſubſtituit Baronius, teſtatus aliam lectionem habere *Arelatenſis*. Quid ſi *Avellanenſis*, quæ Juliani aliquando Capuani Epiſcopi, Pelagianorum accerrimi, agnominatio ex patria, teſte Proſpero? Quid ſi item *Celanenſis*? Nam hunc Julianum, Beda lib. 1. in Cant. *in ipſo initio*, vocat Epiſcopum Celanenſem, in Campania. Hic Valeriani noſtri criminator, triumphum canit, & Cardinalis Baronii auctoritate eum aperte gravari, immo opprimi, perſpicuum exiſtimat.

8. Verum hæc exiſtimatio tam inſulſa eſt, ut ne ingeſto quidem ſalis modio, deſatuanda videatur. Tota enim vis argumenti quo nititur, eo univerſa revolvitur, quod Cardinalis Baronius de Valeriano Cemelienſi, & his homiliis, earumque parente prorſus tacens, prodat Hieronymi & Auguſtini ætate, vixiſſe Pelagianum quemdam nomine Valerianum, Diaconum Cenetenſem. Inde infert criminator, hunc eſſe Valerianum Cemelienſem Epiſcopum, harum homiliarum parentem. Quæ cujuſmodi ſit conſecutio, ineptiam ipſe quoque, ſi demonſtrare contendam. Quare obiter tantum dico, non ſi unus aliquis fuit hæreticus nomine Alexander, aut Joannes, aut Sergius, fas illico eſſe, omnia quæ perverſe ab illo facta dictave ſunt, transfundere in quemcunque ejuſdem nominis ea ætate florentem, quamvis neque munus, neque alia perſonarum adjuncta diverſa eſſent, ut hic ſunt plane diverſa. Periclitabitur ſane per hanc inſerendi & criminandi licentiam auctor Catholicæ Epiſt. B. Judas argui proditionis & venditionis Chriſti Domini, patratæ a bipedum nequiſſimo, ejuſdem nominis, muneris, ac ævi cum S. Apoſtolo. Deſino calamum per ſe quaſſatum conterere.

Nihil porro præterea ſuppetere quod Valerianum noſtrum gravet ex iis quæ ſive ex Euſebio illo, ſive ex Hieronymo adducta ſunt, nullo negotio evinco. Nec urgeo quanta ſit fides quorundam ſub Euſebii illius nomine vulgatorum ſcriptorum de vita S. Hieronymi, & aliorum ejuſdem ingenii partuum ad S. Cyrillum, & Auguſtinum, quæ hæreſibus atque ineptiis farta, Lovanienſes tom. 2. Auguſtin. obſervarunt, ſuffragante Baronio anno Chriſti 420. a num. 42. & in Rom. Martyr. ad 30. Sept. Hæc tametſi diſſimulata velim, quis non videt eum Valerianum, quem Euſebius ille ἐγγαστρίμυθον nominat, fuiſſe Pelagii & Cœleſtii diſcipulum ac ſœderatum: hunc autem Valerianum, cujus homilias indemnes præſtamus, fuiſſe eorundem juratum hoſtem, ut & Semipelagianos reliquos, quibus ab adverſario non ſatis memori, poſtea adjungitur? Semipelagiani enim viri alias probi & docti, Pelagium & Cœleſtium, quorum Valerianus ille ventriloquus, partiarius proditur abominabantur, ut infra referam. Nihil igitur noſtro huic Valeriano, cum Valeriano illo quem Euſebius apud Cyrillum eſt inſectatus, commune revera eſt, præter nomen. Unde quo jure criminator, Valeriano noſtro infamiam Valeriani hæretici affricat, tantum quia ejuſdem eſt nominis; eodem noſter, ſi ineptire liberet, cumulari poſſet elogiis queis per eadem tempora Prudentius Valerianum Epiſcopum celebrat hymno 10. periſteph. aut quibus Valerianus Epiſcopus Aquilejenſis ſub eam ætatem florens exornatur a S. Hieronymo, & Ruffino aliiſque.

9. Tametſi vero cauſæ præſenti nihil incommodat, quod Valerianus ille ventriloquus, idem ſit cum Anniano Celedenſi Diacono, ut Baronius conjectabat: multa tamen ſunt quæ ſuadeant fuiſſe longe diverſum, & conjecturam ſcriptoris ſapientiſſimi omnique ſuperioris, infirment. Omnes enim antiqui Codices & Hieronymi & Auguſtini (nam hujus quoque tom. 2. ea Hieronymi epiſtola inſerta legitur) conſtanter legunt Annianum; nec ulla lectionis varietas, in manuſcriptis quæ Marianus Victorius, & Auguſtini emaculatores adhibuerunt, notata eſt in eo nomine. Quod vero Euſebius aliquis (incertum an idem qui ad Cyrillum ſcripſit) ad Hieronymum Anniani ſcripta tranſmiſerit, non ſufficit ad transformandum Annianum in Valerianum. Immo quia potior eſt plurium Codicum fides, unius novi Codicis teſtimonio; ſi demus eumdem eſſe illum Euſebium, qui ad Cyrillum de Valeriano ſcripſit, & ad Hieronymum ſcripta ejuſdem erronis transmiſit, colligendum potius erit mendum eſſe in ea Euſebii epiſtola quæ recens profertur, legendumque in ea eſſe, pro Valeriano, Annianum. Sed demus ſane irrepſiſſe mendum in Hieronymi & Auguſtini Codices, proque Valeriano, corrupte in eis legi Annianum. Quid Valeriano Celedenſi Diacono, cum Valeriano Cemelienſi Epiſcopo? Quid blaſphemo ſcriptori, poſt deluſam cum Pelagio Synodum Dioſpolitanam, calamum adverſus S. Hieronymum ſtringenti, cum ſcriptore cujus omnes apices, pietatem, humilitatem, charitatem, & reliquas Chriſtianas virtutes inſigunt?

Altera prætenſa in Hieronymi Codice vitiato, ut maxime admitteretur, pugnaret potius quam ſœdaret Valerianum Cemelienſem, probri quod ei inſpergebatur, derivatione in alium Valerianum ex ſuſpicione Cenetenſem, aut ut una lectio habet, Arelatenſem. Nullam tamen extare Celedenſem Eccleſiam, (quæ fuit unica mendum cauſandi ratio) ſcriptori diligentiſſimo excidit, cum Hieronymi epiſt. 77. quæ illi 79. prope continens eſt, ſcripta ſit ad Marcum Presbyterum Celedenſem. Ex

qua

qua conſtare videtur Celedenſem Eccleſiam in Syria fuiſſe; quandoquidem S. Hieronymus, Marcum illum qui in Celedenſi Eccleſia plurimum poterat, expoſcit auxiliatorem adverſus eos, qui e Syriæ eremo, quam tunc incolebat Hieronymus, ipſum extrudere nitebantur. Nec eſt quod data gratis identitate Valeriani illius de quo Euſebius ſcribebat ad Cyrillum, & Anniani de quo Hieronymus; novum videatur, hominem ſorte in Occidente natum (quod Ariminenſis illa ſervitus ſignificat) adſcriptum fuiſſe Celedenſi Eccleſiæ in Syria. Frequentiſſimum enim per ea tempora erat, ut qui in Occidente nati eſſent, commeantes in Orientem, ibi inaugurarentur. Ipſeque S. Hieron. origine Dalmata, Antiochiæ initiatus eſt ſacerdotio.

Video me tempus prodigere, & tam male ſubnixam Valeriani noſtri ex ea Euſebii epiſtola denigrationem, jam ſatis ſuperque obductam eſſe; planeque conſtare quanto jure Valeriani noſtri Criminator, ſibi ex ea Epiſtola triumphum cecinerit; quam denique veriſimiliores ſint conjecturæ noſtræ, ſi earum cum Criminatoris argumentis fiat contentio. Qualiacunque vero fuerint quæ præmiſi conjectanea, placuit ea non præterire, quod & ſua probabilitate non vacent, & aliquid apud cordatos & affectu liberos conferre poſſint, ad ſuſpendendum vel temperandum judicium de Valeriani recta fide, in ea criminatione ad quam progredior.

CAPUT II.

Quæ adverſus Valerianum facere viſa, aut videri potuerunt.

1. DUo in Valeriano ſugillat Criminator, doctrinam Semipelagianam, & Sancti prænomen. Auſpicabor a priore criminationis parte cui etiam ſubnectam ſi quæ alia in doctrina Valeriani occurrerint vel morboſa, vel ſuſpicionem latentis mali movere apta. Qua in re nec criminatoris diligentia, nec mea inſuper indignatione & ſcrutatione contentus fui; ſed oculatiſſimorum præterea Cenſorum judicia & emunctiſſimæ naris hominum ſagacitatem ſtudio meo adjunctam volui.

Semipelagianiſmi ſuſpectum Valerianum, vel etiam (ſi accuſatorem audimus) plane compertum, faciunt quæ variis harum homiliarum locis, ſparſi habentur. Signabo quæcumque occurrerunt. Homilia prima, omnium judicio undecunque ſana eſt: & idcirco apud Auguſtinum tomo 9. ubi jampridem habetur ſub nomine libri *de bono diſciplinæ*, non modo Eraſmi arroſionem effugit, ſed etiam Lovanienſium Theologorum cenſuram; qui quamvia recte libellum illum loco movendum pronuntiaverint, tanquam ab Auguſtino non conſcriptum, nihil tamen in eo reprehenderunt; ut neque Card. Bellarminus in cenſura Tomi 9. D. Auguſt. quamvis de parente libelli anceps ſit, nec definire audeat, aliuſne ab Auguſtino ſit, an ipſe Auguſtinus. Quæ dubitatio, poſtea quam ea ſcripſit Bellarminus, plane evanuit, prolatia poſteriorum diligentia veteribus Codicibus ex Floriacenſ. & S. Galli Bibliotheca, in quibus diſerte liber ille Valeriano Cemelienſi adſcribitur. Et ut fides veterum Codicum deeſſet, ſtylus plane clamat, auctorem non eſſe Auguſtinum, ſed eundem cui adſcriptæ leguntur reliquæ unde viginti, hoc eſt Valerianum. Ex eo tamen quod tantus vir auſus non fuerit eum libellum D. Auguſt. abjudicare, perſpicuum eſt nihil illum ſuboluiſſe in eo minus ſanum, olidumve. Itaque intacta ſane abire poſſet ea prima homilia, niſi Valeriani criminator, qua eſt in deprehendendis aliorum erroribus odora vi, hac quoque primam homiliam ſuffixiſſet, quod prima ejus verba hauſta ſint a Pelagio, quem ait, *ſæpius eo dicendi modo eſſe conqueſtum.*

2. Homilia ſecunda *ſub initium* ita loquitur Valerianus de anguſta via: *Hæc eſt illa via, dilectiſſimi, per quam juſti pergunt & ſancti immaculatique gradiuntur.* Liquet ſermonem eſſe de via juſta arcta, non philoſophice tantum, ſed etiam Chriſtiane. Et tamen hæc ſubit quæ Maſſilienſe fermentum ſubolent, quo voluntas, Dei manum veluti prehendere, & ad illam ex ſe ſurrigi dicitur: *Hujus ergo via & eligendus nobis & muniendus acceſſus eſt, quia ſicut eſt arduus, ita eſt pervius: facilem autem ſe volentibus præſtat, ſi non aut vanitas impediat, aut fallax hujus mundi ornatus obſiſtat.* Hoc illud ipſum eſſe videtur, quod Caſſianus, & alii ejuſdem furfuris toties ingeminant, damnaturque Can. 6. Conc. 2. Arauſicani, *miſericordiam Dei conferri volentibus.*

In eandem ſententiam hom. 3. *Omne igitur opus dilectiſſimi, in quo ſtudium humanæ conſervationis invigilat, voluntarium requirit officium.* Et mox: *Religio Chriſtiani nominis in qua vocati ſumus, liberi arbitrii ſuſcepit officium.* Hæc voluntaria liberi arbitrii officia, Caſſiani & Fauſti, ut locutionem, ita & fuliginem referunt. Diſerte ſane Fauſtus Epiſtola ad Lucidum, ſalutis initium, quod naturæ viribus tribuit, ait: *officii rem eſſe non meritum.* Rurſus inferius, eadem homilia: *Chriſto noſtro, quotidie gratiarum hoſtias immolemus, ut ſi alios commendant virtutum merita, nobis ſaltem locum gratiæ faciant, voluntaria ſervitutis officia.* Quid clarius pro eorundem Maſſilienſium errore, cum humana ſervitua gratiam devocare, eique locum facere perhibeatur? Nomen porro *officii*, deſignare opus honeſtum intra naturæ ordinem, atque adeo non niſi humanam ſervitutem Deo ab homine impenſam denotare, docent Tullii, ut Lactantius non ſemel nominat, *Officiales libri*: itemque Panætii & filii ejus; ac etiam Ariſtotelis (referente S. Ambroſ. 1. offic. c. 7.) libri de officiia. Item Nicolai Damaſceni opus de eodem argumento, ac cum eadem inſcriptione, commendatum a Simplicio in c. 37. Enchir. Epicteti. Et denique Zenonis Stoici ſcriptio, prænotata voce quæ latine *officium* vertitur, ut eſt apud Laertium lib. 7. in Zenone. At conſtat hos Ethnicos, ſupra honeſtatem mere naturalem non aſſurrexiſſe. Igitur qui gratiæ locum fieri per voluntaria, ſive liberi arbitrii, officia, affirmat, ut hic a Valeriano factum, videtur tribuere humano labori advocationem gratiæ, qui eſt Maſſilienſium error.

3. Homilia 7. æque lubrice, poſt enumerata ſancta pleraque opera, quibus cælum virtutum meritis emercari licet, ſubjungit: *Sed hæc omnia una & eadem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti in nobis virtus operatur, quæ perfectionem juſtis laboribus præſtat, ac bonæ voluntati, quæcunque ſunt optima ſubminiſtrat.* Agnoſcat Lector, ſolemnia verba quibus Semipelagianiſmus apud indubitatos ejus aſſertores concipitur: *Deum eſſe qui perfectionem præſtat, homine initium præbente:* Et ſubminiſtrari quidem a Deo

 optima

optima omnia, nempe cæleſtes ſuppetias, & gratiam, cum actualem tum ſanctificantem; tamen præmiſſa ex homine per naturæ vires bona voluntate.

An non vero idem fuerunt illa ex homilia 9. *Videte, dilectiſſimi, quantum nobis conſtet erogatio tenuis expenſæ, ut ad petitionem noſtram, tantæ majeſtatis Dominus dignetur occurrere?* Dominum occurrere dicit, ſed expetitum, & humanis votis advocatum, quod noſtrum quantulumcumque initium, Maſſilienſes dandum naturæ viribus in ſalutis negotio contendebant, ut eſſet unde Deum acceptionis perſonarum labe eximerent, qui aliquibus præſto eſſe, alios abjicere videatur. Eoque trahit Valerianus locum ex c. 15. Eſaiæ, quod item facit Caſſianus Collat. 13. cap. 8. & 11.

4. Homilia 11. error, de quo agimus, traditur primum ſubobſcurius, verbis illis: *Nunquam deſerit Deus voluntatem religionis ſtudio florentem, nec deſunt ſolatia divinitatis ubi ſunt actus bonæ converſationis.* En, voluntatem ex ſe ſtudioſam Deus ſuperinditis auxiliis communit ac promovet, & actibus noſtris humanis ſolatia gratiæ aſciſcuntur. Mox vero apertiſſime, & ita ut ipſius Solis radiis ſcriptus videatur Semipelagianiſmus. *Nec nos negare poſſumus ornamenta religioſa vitæ, vigilantiæ ſtudio comparari: ſed ibi Deus eſt ubi integræ religionis eſt animus, ita Apoſtolo dicente: Experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſtus? Satis ibi vacillat humanum ſtudium, ubi non requiritur Dei auxilium. Nam non dubie periclitatur fides; ſi non muniatur patrocinio divinitatis. Noſtrum eſt igitur bonum velle, Chriſti vero perficere. Nam ita Apoſtolus loquitur: Velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio. Vides ergo boni operis voluntatem ex nobis debere deſcendere, perfectionem Dei poteſtatem pendere.* Rurſuſque infra: *Habet quidem ſervus gratiam laboris ſui, ſed Domino debet fructum laboris impleti.*

Conclamatus plane videri poteſt Valerianus, nec videtur tam morboſo loco, Chiron ullus medicinam ſatis idoneam facturus. Quid enim aliud Pelagianorum reliquiæ obtruderat? Audi Caſſianum collat. 13. cap. 9. in fine. *Ut evidentius clareat, etiam per naturæ bonum quod beneficio Creatoris indultum eſt, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen niſi a Domino dirigantur, ad conſummationem virtutum pervenire non poſſunt, Apoſtolus teſtis eſt dicens: velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* S. item Auguſtinus in expoſitione quarundam propoſitionum ex Epiſt. ad Rom. num. 60. cum junior tunc ſic ſcripſiſſet: *Quod credamus noſtrum eſt, quod autem bonum operemur illius eſt qui credentibus in ſe dat Spiritum ſanctum;* poſtea recenſens illud opus 1. retract. c. 23. & lib. de prædeſt. SS. cap. 3. reprobat eam propoſitionem, quam tanquam Semipelagianiſmo fœtam, commendabant Semipelagiani, & D. Auguſtino objiciebant, ut teſtatur Hilarius Epiſt. ad Auguſt. Immo Julianus Capuanus, Pelagianorum ſignifer, cum quo S. Auguſtin. gemino certamine confligit, eo tandem adactus eſt, ut non aliud aſſereret, quam quod proxime propoſito loco Valerianus: *Volens intelligi,* verba ſunt Auguſtini, ſententiam ejus referentis l. 4. prioris reſponſ. c. 3. *hominem per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia.* Et ibi 1. lib. 2. cap. 8. *Volunt,* Pelagii ex parte aſſeclæ de quibus ibi agit, *in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, & hujus cœpti meritum, etiam perficiendi gratia conſequatur.* Ut jam Valerianus non tantum Semipelagianiſmi, hoc eſt Pelagianiſmi diluti, ſed ipſius fœcis Pelagianæ propinator audire poſſe videatur.

5. Quid ſi & Ethniciſmi? Hierocles ſane, homo Gentiliſſimus, ad verſ. 47 Pytag. late confirmat, electionem bonorum in bonis eſſe, perfectionem autem eorum eſſe a Deo, & ſtudium quidem noſtrum, eſſe veluti extenſionem manuum ad bonorum captationem; Deum autem eſſe, qui manum porrigentibus præſto eſt, & largitur volentibus ac petentibus. Itaque tanquam formam materiæ, preces operi & conatui noſtro eſſe imprimendas docet, ut eo inter nos petentes & Deum largientem medio interpoſito, perficiamus juvante numine, quod per nos ipſos non adduceremus ad perfectum. Vocatque Hierocles impiam virtutem (ſi ita dici poteſt) illius qui in ſuis duntaxat operibus confidens, exprompta vi ſua naturali perfectionem a Deo non expectet. Seneca eodem ſenſu, Epiſt. 73. in fine, negat Deos faſtidioſos eſſe; *admittunt, & aſcendentibus manum porrigunt.* Quaſi diceret: plane Dii homines admittunt, ſed venientes. Manum iiſdem porrigunt, ſed adſcendentibus & ex ſe conantibus id præſtare quod per naturam poſſunt. Unde ita ſubdit, nullam ſine Deo mentem bonam eſſe, ut tamen naturalia boni ſemina, per culturam in fruges promovenda, non ſileat. Tantum non dicens, noſtrum eſſe velle, Deo vero perficere. Plane gemina habet initio Epiſtolæ 41. ubi bonum virum ſine Deo nemini eſſe conteſtatur, nec poſſe quemquam niſi ab illo adjutum exſurgere; non poſſe item rem tantam ſine adminiculo numinis ſtare; a nobis tamen ducendum eſſe initium, eo quod Deus prout a nobis tractatus eſt, ipſe nos tractet; eſſeque proinde a nobis ipſis impetrandam bonam mentem, ſive bene volendi exordia, quibus Deus conſummationem adjungat. Qui eſt Stoicus ille typus, quem S. Auguſtinus in gratiæ hoſtibus toties exarat; ac nominatim ſerm. 13. de verb. Apoſt. & tract. de Stoicis & Epicureis.

Philo pulcherrime lib. de ſacrific. Abelis & Caini ad illud, *& factum eſt poſt aliquot dies,* hoc ipſo errore ait laboraſſe Cainum, & proinde liceat teterrimi hujus dogmatis aſſertores, pro Caini germanis habere. Diſtinguit enim Philo tres claſſes eorum qui Deo gratias non agunt. Primam leviter præ reliquis peccantium; eorum videlicet qui per beneficiorum oblivionem, gratiarum actionem, qua nihil pretioſius, miſſam faciunt. Alteram deterrimam hoc eſt eorum, qui per nimiam arrogantiam, ſeipſos habent pro auctoribus bonorum ſuorum. Tertiam malignitatem veluti mediam eorum qui bona ſua referunt ad auctorem Deum; ſed ita ut cenſeant ſe merito ſuo illa conſequi, attracto ad ſe per bonum aliquod ſuum opus, Deo: & per illud rati ſe dignos factos divina gratia. Diceres expreſſos a Philone, pluribus poſt ſæculis naſcituros Pelagianos & Semipelagianos. Nam Pelagianis perbelle congruit claſſis illa ſecunda, Semipelagianis vero tertia. Et utramque Philo manifeſtis veteris inſtrumenti oraculis, quæ profert, convulſam docet, & Cainitarum eſſe confirmat. Annuitque de more S. Ambroſ. lib. de Cain & Abel. cap. 1. quamvis initio capitis ſecundi, aliam eorundem duorum fratrum allegoriam, magis approbet, hac non rejecta. En igitur quantum virus in prolatis Valeriani locis latet: ſi tamen latet, & non potius aperte ſe prodit;

cum

Digitized by Google

cum tam diſerte, homini initium bonorum ſuorum arroget, ſolam vero perfectionem Deo tribuat: ut Semipelagiani reliqui.

6. Fides autem Catholica hæc eſt, ait Chryſoſt. aut quivis alius auctor homiliæ de Adam & Eva, cujus hanc partem legere etiam licet apud Cæleſtinum, Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ: *Ut omnium bonorum effectuum atque operum, & omnium ſtudiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur auctorem, & non dubitemus ab ipſius gratia, omnia hominis merita provenire, per quem item fit ut aliquid boni & velle inveniamur & facere.* Ex hac plane Catholica regula, malus cæteroqui auctor, nec prorſus abs re Eutychianiſmi inſimulatus Joannes Maxentius, in calce profeſſionis Catholicæ, in hunc modum ferit eos quibus relata ex Valeriano verba placent. *Abominamur eos qui contra vocem Apoſtoli audent dicere,* noſtrum eſt velle, Dei vero perficere: *idem Doctor, & velle, & perficere donum teſtatur eſſe divinum, ipſo dicente: Deus enim eſt qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* Ita ille, conſentanee ad Catholicum dogma de Deo ſalutis humanæ initiatore: Nimirum qui filii Dei fiunt, imitatione filii naturalis, ut Fulgentius lib. de Incar. & grat. Chriſti cap. 20. recte advertit non ex voluntate carnis aut viri, ſed ex Deo naſcuntur. Et quamvis unuſquiſque præeunte Deo, poſſit ſibi pater effici, & matrem ſe vel fœminam, hoc eſt ſanctum vel improbum efficere, ut pulcherrime tradit Nyſſenus hom. 6. in Eccleſ. & l. de vita Moyſis, ac Bernardus ſerm. 57. ex parvis, tamen niſi Deus præcedit, jacendum eſt homini æternum in nihilo, multo magis quoad eſſe gratiæ (quippe ſublimius) quam quoad eſſe naturale.

Ipſe fidei, & totius ſanctitatis noſtræ, ut Fulgentius ſupra ex Apoſtolo urget, non conſummator tantum, ſed etiam initiator & auctor. *Ipſe* juxta D. Auguſtinum homil. 14. ex 50. *retribuendo bona pro malis, invenit quo modo retribueret bona pro bonis,* &c. *Cum ergo bona retribuit prævenit ſe, dando bona quibus retribueret bona. Ipſe,* ut eſt apud eundem Auguſt. cap. 32. Enchir. *hominis voluntatem bonam & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, ſed non omnia. Quæ autem non præcedit ipſa, in eis eſt & ipſa.* Hæc e triplici in nos ad ſalutem diffuſa benedictione, omnium ſuaviſſima, & animæ recogitantis palato maxime ſapiens, eodem Bernardo judice ſerm. 39. ex parvis. Ubi miſericordiam ac benedictionem Dei prævenientem nos, adjuvantemque & conſummantem diſtinguens: *Verum,* inquit, *in his tribus, non immerito dulcius ſapit, ea quæ non modo immeritos, ſed male meritos prævenit; ut dum adhuc filii ſumus iræ, & operamur opera mortis, ipſe cogitet ſuper nos, cogitationes pacis; & ne petentibus quidem, immo & impetentibus; non invocantibus, ſed provocantibus; non interpellantibus, ſed etiam repellentibus, ſpiritum bonum, ſpiritum vitæ, ſpiritum adoptionis largitur. Quid illi animæ dulce ſapiat, cui miſericordia tanta non ſapit? Merito proinde benedictio dulcedinis nominatur, ea quæ prævenit.* Admodum igitur corrupta, aut nulla, ſpiritualiter guſtandi vi præditum oportuit Valerianum, cui ea benedictio dulcedinis, non modo dulce non ſapuit, ſed ne ullo quidem pacto percepta eſt. Aliter ſentimus Catholici. Non, inquam, quod Valerianus affirmabat, prævenimus ipſi Deum, ac veluti ſollicitamus, ut operi par nos cœpto, opitulator & conſummator accedat, ſed ipſe anteoccupat & prævenit nos. Videndus quoque Richardus Victorinus lib. de gradibus charitatis cap. 3. initio.

Concludo hunc locum inſigni plane diſputatione Eccleſiæ Lugdunenſis in opere contra Joannem Scotum, circa caput ejus quartum, *in fine,* ubi hæc ejus propoſitio refertur: *Semper naturam inchoare poſſe, ac perficere non niſi per gratiam.* Hoc Lugdunenſis Eccleſia his verbis rejicit: *Quod ſic ita dicit, quaſi natura hominis per liberum arbitrium ſuum ſemper poſſit bonum inchoare, ſed non niſi per gratiam Dei perficere, ut inchoatio totius boni ſemper homini deputetur, Deo autem tantummodo ejus perfectio; ut primam partem boni agendi ſibi vendicet homo, ſecundam Deus; talis ſenſus omnino Pelagianus eſt, & contrarius Evangelicæ & Apoſtolicæ veritati. Quia ipſe Dominus, ut initium boni noſtri oſtendat non eſſe ex nobis, ſed ex illo, ait:* Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos. *Et Apoſtolus dicit Fidelibus:* Quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu. *Et iterum:* Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis; verum etiam ut pro illo patiamini. *Et beatus Joannes Apoſtolus dicit:* Non quaſi nos dilexerimus Deum; ſed quia ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris. *Et iterum beatus Paulus Apoſtolus ait:* Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in auctorem & conſummatorem fidei noſtræ, Jeſum. *Si ergo vere Catholici eſſe cupiamus, totum fideliter divinæ gratiæ deputare debemus, & initium videlicet boni operis noſtri, & finem: quia ſicut præmiſſis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis clariſſime demonſtratur, Dominus elegit Sanctos ſuos, non illi eum. Deus in ſuis Fidelibus & incipit bonum & perficit. Ab ipſo donatur Fidelibus qui pro eo patiuntur, & initium fidei & finis martyrii. Ipſe prior dilexit Sanctos ſuos, ut & illi eum poſſent diligere. Et fides noſtra Dominum Jeſum habet auctorem, eam in nobis inchoando; & ipſam habet conſummationem perficiendo. Hæc ergo fideliter teneamus, ut in vera fide fundati ab errore hæretico tuti ſimus.* Non eſt quærenda fortior & dilucidior confutatio erroris Valeriani, quoad ſupernaturalis operis initium ex nobis, ſolam vero perfectionem ex Deo.

7. Aliorum contra ſanam doctrinam errorum, notatum a criminatore Valerianum, non inaudivi. Amicus tamen homo, ingenio acri & perſpicaci, quem ad ſcrutandum in lucernis Valerianum adhibui, ſignificavit unum præterea & alterum locum, in alio negotio, poſſe lectori minus attento, aut æquo duriorem videri.

Quinetiam ne quid prætercam quod gravando Valeriano conferre poſſit, moneo his ſemel ac iterum pridem vulgatis, incidiſſe me in opus Bernardi Vindingi, cui titulus: *Criticus Auguſtinianus caſtigatus.* Ibi in Obſervationibus ad Auguſtini Tomum nonum, cui inſertus eſt liber de dono diſciplinæ, qui idem eſt cum prima Valeriani Homilia, abjudicatur ea lucubratio Auguſtino, nec in ea aliud reprehenditur, quam quod cap. 1. dicatur: *non eſt imperium, niſi ubi aliquid jubetur injuſtum.* Idemque quod cap. 8. obſcure admodum dicatur, *cui ſtudium eſt Chriſtum colere, prius cordis & corporis ſuſcipiat indumenta.* Sed non eſt quod iſta nos moveant: Nam quod auctor illius lucubrationis quæ recte B. Aug. abjudicatur, dicat imperium

perium non eſſe, niſi cum jubetur injuſtum; ſumi debet juxta phraſim murmuratorum quos ſibi ſugillat Valerianus, qui ſollicitudinem & accurationem Præpoſitorum inſimulabant tyrannidis ac ſuperbiæ. Hoc perverſe dici monſtrat Valerianus contendens bene moratum & humilem ſubditum, quandiu nihil ei injuſtum mandatur, nun debere duri ae tyrannici juſſi inſimulare præceptum Superioris. Locus ex eap. 8. optime habet. Agit enim ibi Valerianus de converſo qui illius in ſæculo calcibus factus ſit Monachus, ac proinde veſtem mutarit. Eum ergo monet ut ſicut aggrediens ad ſervitutem Dei & religioſum cultum iniens, mutavit veſtem eorporis, ita novam animæ veſtem ſuſcipiat propoſito & voluntate. Quid ibi obſcurum aut non nitens? Quare his, quæ exordia ſunt, prætermiſſis, excutiamus bina illa quæ ab amico, emunctiſſimæ naris homine, Joanne Garatio notata dixi.

Prior locus habetur hom. 3. ubi cæteros quidem Chriſtianos negat perſolvere unquam Deo poſſe quod debent: At Martyres, Deo debitum exacte perſolviſſe, profitetur. *Non otiq;, inquit, Domino ſerviendum, cui quamvis quilibet quotidie honoris aut muneris exhibeamus, nunquam tamen perſolvimus quod debemus. Quando autem eſt, ut ille perſolvat debitum, quem conſtat vicario pœnæ munere comparatum? niſi forte pro amore Redemptoris ſe ſimilis ſententia aut mortis, aut damnationis excipiat.* Audacter plane, ſanguis hominis puri pro Deo fuſus cum pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati componitur, quandoquidem debitum quo Chriſtus nobis ſibi obſtrinxit, dicitur perſolvi, ac velut extingui ea ſanguinis repenſione. Sapientius Chryſoſtomus, aut quivis alius, auctor homiliæ de Adam in creaturas reliquas prælatione nominum, quibus Deo obſtringimur, indiſſolubilitatem expendit. Suaviſſime de more S. Ambr. lib. de virg. prope in fine. *Bonus ſervus in pretium ſtudet præparare Domino quod pro ſe ſolutum eſt. Noli aurum parare filia, noli argentum. Non divitiis iſtis te Chriſtus redemit. Paratum habeto pretium, non ſemper exigeris, ſed ſemper debes. Sanguinem ſolvit, ſanguinem debes. Ille pro te ſolvit, tu pro te redde. Eramus oppignerati malo creditori peccatis. Contraximus chirographum culpæ, pœnam ſanguinis debebamus. Venit Dominus JESUS, ſuum pro nobis ſanguinem obtulit. Sed non poteſt ſanguinem reddere*, ipſum inquam Chriſti ſanguinem, nam de eo agit, negatque reddi vel compenſari poſſe: *Bonus quidem ſervus debet pretium ſuum reparare Domino ſuo. Sed ſi non poteſt pretium reddere, vel hoc faciat, ne pretio videatur indignus. Ergo & tu dignum te gere tali pretio*, quaſi diceret, compenſatio ejus deſperanda tibi eſt: ſaltem igitur connitere, ne tantum litrum fruſtra ſit exhibitum. Diſertiſſime item ac veriſſime Salvianus l. 2. ad Eccleſ. *Quidquid libet, homo pro Deo perferat; ſolvi omnino non poteſt, quod Deus pro homine perpeſſus eſt. Quia etiamſi paſſio ipſa non differat genere pœnarum, multum tamen differt neceſſe eſt diverſitas patientium.*

Poſterior ſuſpectus Valeriani loeus habetur homil. 8. Valerianus videtur aſſerere, peccatum linguæ eſſe vulnus abſque remedio. Sic enim loquitur: *Tamdiu ſanari poteſt iniquarum valetudo cogitationum, quandiu id quod corde concipitur, ore tacito continetur. Verum ubi ſemel lingua votante proruperit, fruſtra medicum quærit. Sine remedio eſt enim culpa verborum: quia deleri non poteſt, quicquid lacrymarum inſerta per aures propagavit injuria.*

8. Hæc ſunt, quæ præter Semipelagianiſmum de quo Valerianus a eriminatore traducitur, ajebam poſſe in eo dure dicta videri, quæ tamen nullo negotio molliuntur: Nam prior locus tantum eontinet deeus illud Martyrum, quo mortem Salvatoris morti rependunt; & ex divina conceſſione ac privilegio martyrii, abſtergunt omnem reatum & maculam, uſque ad noviſſimum quadraotem perſolventes quod debent; juxta illud Tertulliani in calce Apologetici: *Quis non pati exoptat, ut totam Dei gratiam redimat, ut omnem veniam ab eo compenſatione ſanguinis ſui expediat? Omnia enim huic operi delicta donantur.* Et S. Cyprianus epiſt. 52. Martyres omnia peccata paſſione purgaſſe ait, ſtatimque ab obitu ad gloriam pervenire, ut proinde neque ſuffragiis, neque ſacrificiis, per vivos abſque injuria juvari queant, ut Innocentius Papa dixit: Qua neceſſitate, adulti fere omnes qui aliter e vita excedunt, obſtringuntur. Rari enim ſunt adulti, quibus ad purum alia via, id eſt per baptiſmum, aut contritionem abſolutiſſimam vel ſatisfactionem perfectam, abſtergantur ſordes peccatorum, abſque additione ignis emendatorii. Itaque non cogitavit Valerianus de contentatione & æquiparatione ſanguinis Chriſti, & ſanguinis Martyrum. Quanquam ſi aliquid tale protuliſſet, non difficilius exponeretur quam Sanctus Cyprianus, cujus ſunt illa ad calcem libri de laude Martyrii: *Cum ad exemplum Dominicæ Paſſionis, atque ad omne teſtimonium Chriſti, animam tuam ponas, nec fundere ſanguinem metuas, martyrio totum neceſſe eſt cedat. Martyrii inæſtimabilis gloria, infinita menſura, immaculata victoria, nobilis virtus, inæſtimabilis titulus, triumphus immenſus, quippe quo & propria confitentis laude præfertur, velut ſocio Chriſti cruore decoratus.* Et mox: *O beati, & quibus vere dimiſſa ſunt peccata! Si tamen qui Chriſti compares eſtis, aliquando peccaſtis.*

9. In poſteriore loco, noluit Valerianus aſſerere linguæ peccatum eſſe immedicabile; ſed tantum oſtendere intendit quantum ſit noeumentum, quod verbo improvide emiſſo plerumque infertur, quamque ſæpe ea plaga ægre obducatur, immo frequenter nullo unquam tempore obdueatur; eo qui transfixus eſt, ſpiculum cordi infixum, non tantum non revellente, ſed etiam altius ae firmius adigente. *Sagitta enim infixa femori carnis, ſic verbum in corde ſtulti.* Præclare omnino in hanc rem diſputat noſter, hom. 5.

Quare his, quæ plane levia ſunt, nec a criminatore objiciuntur, prætermiſſis, inſiſtendum eſt depellendo Semipelagianiſmi probro, cujus Valerianus acriter vehementerque incuſatur. Unde etiam a criminatore ſubinſertur ejus de Sancti gradu dejectio: eum enim ſine fide recta impoſſibile ſit placere Deo, temerarium omnino cenſet, homini cujus fides ambigua ſit, vel potius aperte oblæſa, Sancti prænomen arrogare. Accedit altum de Valeriano ſilentium in tabulis Eccleſiaſticis, & omnibus retro Sanctorum indicibus, in quibus veriſimile non eſt prætermittendum, tam univerſaliter, tamque conſtanter fuiſſe Valerianum, ſi ſanctitatis laude vivus claruiſſet, & Sancti nomine dignus exceſſiſſet e vita.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

Quæ prima Valeriani quoad Semipelagianiſmum defenſio, ejuſque improbatio.

1. PRiuſquam relego veſtigia adverſus Valerianum preſſa, & oſtendo quam vana ſuſpicio, tetiam ei Semipelagianiſmi labem affricuerit, referre juvat, quid in ejus defenſionem proponi poſſet, & revera ad aliorum graviſſimorum Patrum purgationem eſt neceſſarium.

Erunt ergo qui exiſtiment, eam maculam eſſe in Valeriano adverſariorum opinione minorem; quod Valerianus eo ævo vixerit, quo Semipelagianiſmus nondum erat exploratus error, eaque in regione, cujus plerique omnes Præſules, & viri ſanctitate ac eruditione præſtantes, ad eundem ſcopulum naufragantes, de initio fidei ex humanæ voluntatis aliquo per ſeipſam niſu; deque gratia Dei humanæ invocationi ſubjuncta; & omnibus quantum ex Deo eſt, divinæ gratiæ rore æque reſperſis; a D. Auguſtino impune diſſentiebant: donec poſt annos circiter ſexaginta, eoque amplius, Concilii Arauſicani 2. definitione, proſcripto errore, veritas Catholica conſtabilita eſt: quod juxta poſtremam, (nam multoties in hoc puncto variavit) Cardinalis Baronii ſententiam, contigit anno Chriſti 529. ſub Conſulatu Decii junioris, quæ eſt anni nota Concilio adſcripta, cum tanto ante floruiſſet Valerianus. Itaque videri poſſet ex hoc capite Valerianus, non niſi leviter, immo non niſi materialiter erraſſe. Tametſi tota accuſatio de Semipelagianiſmo homiliis ejus inſperſo, veritate niteretur. Unde non eſſet, quod quicquam de ejus Sanctitate detractum cenſeretur, cum conſtet, viros ſanctiſſimos, ſalva ſanctitate, in multo apertioribus impegiſſe, non communi errore, ſed privata ſua opinione ac ſenſu ductos. *Non enim error hæreticum, ſed pervicax obſtinatio facit*, inquit Petrus Damiani lib. 1. epiſt. 13. *nec omnes hæretici dicendi ſunt, qui opinantur errorem; ſed qui pertinaciter & audaciter prædicant falſitatem.*

2. Mitto reliquos; cum in hac ipſa Semipelagianiſmi cauſa, ſuppetant exempla luculenta Caſſiani & Fauſti Rhegienſis. Caſſianus enim, etiam poſt ſcriptas & evulgatas collationes, S. Leone familiariſſime uſus eſt, ut docet epiſtola qua Caſſianus S. Leoni opus de Incarnatione inſcripſit. Quanta autem ſanctitatis laude claruerit, docent non tantum ejus ſcripta, quæ Chriſtianæ perfectionis medullam jure dixeris, ſed etiam memoria qua in benedictione eſt Maſſiliæ, ubi a tam multis ſæculis, ſancti titulum retinet & Cæleſtium honoribus colitur. Ejus enim caput, argentea theca incluſum inter ſacras reliquias Abbatiæ S. Victoris, ubi Caſſianus olim vixit, exhibetur venerandum, Sacrum de eo, & quidem peculiare ac proprium, celebratur; die ſecto honoratur, omni denique cultu qui cœlitibus impendi ſolet, religioſe afficitur. Quæ videtur fuiſſe cauſa, cur Petrus de Natalibus l. 7. catalogi Sanctorum c. 59. eum Sanctis adſcripſerit. Varias Diœceſes in quibus Caſſianus colitur ut Sanctus, notavit Alenardus, in præludiis ad concordiam regularum S. Benedicti Anianenſis cum de Regularium auctoribus Paulinus Aquilejenſis Epiſcopus lib. 1. contra Felicem Urgelitanum *ſub finem*, & lib. 2. ſemel ac iterum, nec non lib. 4. initio allegans Caſſianum, appellat eum, *Beatum Caſſianum.* Diſertiſſime quoque Thomas Vvaldenſis lib. 3. doctrin. artic. 3. cap. 28. num. 2. Caſſianum adducens, vocat *Sanctum Caſſianum*, & a Catholicis talem agnoſcendum, luculento præconio ei exhibito, contendit. In concordia Regularum per S. Benedictum Anianæ Abbatem, frequentiſſime allegatur regula Sancti Caſſiani, & raro omittitur prænomen Sancti. Iidem honores Fauſto Rhegii in Provincia habentur; ubi templum Deo, in Fauſti tanquam Sancti honorem, jam olim extructum cernitur, & quotannis feſtum de eo, cum Octava tanquam de inſigni Sancto celebratur. Primus eum Joannes Molanus, non ita pridem e Gallicano Martyrologio, cui illuc uſque tanquam Sanctus adſcriptus fuerat, expunxit; exemplo nequaquam probando in Doctore privato. Quamvis igitur & Caſſianus, & Fauſtus hujuſmodi fuerint, tamen utrumque errori patrocinatum, & materialiter fuiſſe hæreticum, ita exploratum eſt, ut non ſit effugio locus.

3. Nam Caſſianus, ut poſtea apertiſſime demonſtrabo, quibuſdam eorum qui ſalutem capeſſunt, ſalutis initium ex naturæ viribus conceſſit. Nec audiendi ſunt, ſive Henricus Cuichius, ſive Petrus Ciaconius, ſuis ad Caſſianum annotationibus: quorum ille Collationem 13. ob Proſperi impugnationes, & Gelaſii decretum, eſſe hæreticam fatetur; ſed abſque Caſſiani labe, quem ait retuliſſe tantum non etiam approbaſſe, ſententiam Abbatis Chæremonis: alios autem Caſſiani libros errore liberos contendit: & ſicubi Caſſianus contrarium videtur tradere, interpretatur id Cuichius de bona voluntate per gratiam excitata, & præcedente uberiora auxilia, eaque utcunque promerente. Ciaconius vero propoſitione 2. & 10. ex Caſſiano excepta, & paſſim in cæteris propoſitionibus ad quæſtionem de gratia pertinentibus, etiam collationem 13. purgat a crimine; eo quod Caſſianus & ea collatione, & multo magis alibi, aſtruat tantum naturale aliquod meritum remotum, ſive naturalem diſpoſitionem remotam ad gratiam ſanctificantem, non autem proximam diſpoſitionem, quam ſolam Ciaconius cum errore admitti cenſet.

4. Sed neutra Caſſiani excuſatio eſt idonea: Nam mens Chæremonis non eſt alia quam ipſius Caſſiani, qui, ut cum Proſpero loquar, in procemio libri contra Collatorem, *Chæremonis ſe oſtendit per omnia probaſſe ac ſuſcepiſſe ſententiam.* Et ſane niſi hanc admittamus fuiſſe Caſſiani mentem, fatendum erit omnia quæ in collationibus habentur, ad eos tantum ſpectare, qui inducuntur loquentes: quod non minus extra rem eſſet, quam ſi quis Platonis Dialogos, Platonis mentem continere negaret: aut ſi quis diceret in Dialogis S. Hieronymi contra Pelagianos, non haberi quid revera de gratia ſenſerit S. Hieronymus. Itaque perſpicue Caſſianus revincitur erroris quoad collationem 13. Eccleſiæ authoritate ſuffixam. Dicere autem, quod in ea collatione aſſeritur morbidum eſſe; quæ vero alibi iiſdem prope verbis ab eodem authore traduntur, eſſe alio ſenſu accipienda, divinare eſt, vel potius tenebras gratis effundere. Evaneſcit ergo omnia illa prior Caſſiani excuſatio.

5. Nec poſterior eſt magis idonea. Nam

admittere naturale aliquod meritum remotum, & naturalem diſpoſitionem etiam remotam, ad gratiam ſanctificantem, reprobum eſt & maledicto proximum. Ea ſiquidem diſpoſitio, quamvis eſſet remota reſpectu gratiæ ſanctificantis, eſſet tamen proxima reſpectu alicujus gratiæ auxiliantis, per quam gradus fit ad ſanctificationem. At concedere, auxilium gratiæ poſſe naturaliter acquiri, & ſub meritum cadere, eſt Semipelagianus error, quem proinde ſibi affricat, qui ea ratione Caſſianum purgat. Quod ſi nomen diſpoſitionis remotæ, acciperetur improprie, quo pacto uſurpatur a pleriſque Scholaſticis, admittentibus naturalem diſpoſitionem remotam, id eſt meram obicis remotionem abſque inductione ullius proportionis, & quacunque, moraliter idonea, ſive Dei attractiva, & qualitercunque meritoria, aut etiam impetratoria, aptatione ſubjecti ad formam ſupernaturalem: ſic vitio vacaret ea Ciaconii doctrina, ſed ad rem non faceret: quia Caſſianus perſpicue agit de naturali diſpoſitione; tenui quidem, ſed tamen proprie accepta, & aliquali gratiæ merito fœta. Quare fatendum eſt Caſſianum erraſſe circa initium ſalutis. Eumque errorem, iis quæ extant ejus operibus contineri docent, quæ in Caſſiano reprehendit Proſper, habenturque etiamnum apud Caſſianum. Ut propterea diſpliceat quod Card. Baronius anno Chriſti 433. affirmat, nempe nunc quidem ſanum eſſe Caſſianum: olim tamen priuſquam Eucherii Lugdunenſis & Victoris Martyritani, ac Caſſiodori labore purgaretur, iis rejectis quæ cum Eccleſiæ Catholicæ doctrina non cohærebant, morboſum exitiſſe. Hoc rejicio; cum extent ut dixi etiamnum apud Caſſianum, quæ Proſper ex eo verbatim retulit, atque confixit.

6. Fauſtum quoque laboraſſe errore Semipelagianorum quoad ſalutis initium, diſerte aſſerit Petrus Diaconus lib. de Incarn. & grat. Chriſti cap. ult & non poſſe eum nota illa eximi, quamvis ſubobſcure plerumque errorem prodat; at ita ut ægre teneatur, mihi videtur indubitatum, ex tam multorum illius ævi Catholicorum Doctorum concitatione in Fauſtum. Nam S. Avitus Viennenſis Epiſcopus, *in quo* (ait Ennodius in vita Euphanii) *ſe peritia velut in diverſorio lucidæ domus incluſit*; S. Fulgentius, S. Cæſarius, & in Oriente Joannes Presbyter Antiochenus, adverſus Fauſtum, partim adhuc ſuperſtitem, partim non ita multo ante defunctum, inſurrexerunt, ut docemur ex Iſidoro l. de viris illuſt. c. 14. Gennadio c. 86. Catalogi, Auctore vitæ S. Fulgentii cap. 28. Adone Viennenſi in Chronico ad Chriſti annum 492. Joanne Maxentio in reſponſione ad Hormiſdæ epiſtolam: Ut proinde operam laudant recentiores, qui pro Fauſto pugnant, & eum uſquequaque Catholicum fuiſſe, tanto poſt tempore perſuadere nituntur, decepti exilitate meriti naturalis quod reſpectu gratiæ admittit, & interdum vix nomine meriti dignatur, ob tenuitatem; ita ut non obſtante aliquali illo merito, gratiam agnoſcendam inculcans, eandem ſincere aſſerere videatur.

7. Caſſianus ergo & Fauſtus, pii & ſancti viri, nec in vita duntaxat pietatis laude clari, ſed etiam poſt mortem, iis in locis in quibus ævum exegerunt, ſanctitate commendati, & cælitum honoribus illuſtres, humanum aliquid paſſi, re nondum per Eccleſiam perſpicue definita, aliter de ſalutis initio ſcripſerunt, quam ſana doctrina ferat: nec tamen idcirco omnino proſcribuntur: Quin potius quæ utiliter ſcripſerunt, cum fructu leguntur, eorum memoria in benedictione eſt. Erit igitur qui non aliter de Valeriano ſtatuat.

Mihi tamen hujuſmodi excuſatio, perparum reipſa, vel nihil a vera accuſatione, quod punctum de quo agimus, abeſſe videtur. Sic enim non homiliæ, de quarum ſinceritate & ſana doctria quærimus, errore liberæ demonſtrantur, ſed probabilis ignorantia Auctoris, ejuſque involuntaria ceſpitatio allegatur. Quod unicum eſt pro Caſſiano perfugium, interclufis, propter authoritatem Proſperi, cui Romana Eccleſia ſuffragata eſt, omnibus benignis Caſſiani in ſenſum Catholicum interpretandi viis quas inire aliqui antehac infeliciter tentarunt ut monſtravi; nec deſunt qui idem etiamnum cogitent, eventu ut auguror non diſſimili, conſilioque parum probabili. Quid enim attinet, collaudatam a Gelaſio, cum cæteris Proſperi opuſculis, impugnationem Caſſiani, retractare; ipſumque etiam Caſſianum, eodem decreto in plenis ac non corruptis editionibus ſuffixum velle indemnem præſtare, iis quæ adverſus eum conſtituta ſunt, labefactandis, aut potius male tentandis? Eo ſane devenire videntur qui Caſſianum purgant, ut Proſperum Cœleſtini & Gelaſii elogiis illuſtrem, vel calumniæ in detorquenda Caſſiani mente, vel inſcitiæ in ea perſpicienda, inſimulent: quod quam ſit intutum & injuſtum, nihil attinet dicere. Ipſeque Caſſianus, quamvis Proſperi impugnationem moleſte tulerit, ut Proſper ſub initium epiſtolæ ad Ruffinum refert, tamen non eſt calumniam cauſatus, quod fuiſſet avertendo Proſpero accomodatiſſimum. Fauſti vero, quamvis non adeo explorata videri poſſet hallucinatio; & nonnihil anceps cauſa, quod complures pro eo Catholici Scriptores ſteterint (ſane Sinodius Fauſtum habuit pro *viro doctrinæ ſalutaris ac ſingularis*. Ruricius vocavit *doctorem eximium*, *paſtorem egregium*. Hilarius Arelatenſis, adhuc Abbatem ita honoravit, ut medium locaret inter ſe ac Theodorum & Maximum Epiſcopos. Hilarius Pontifex dignum duxit qui in Synodo Romana ſecum una præſideret) tamen eadem mihi videtur eſſe ratio; & illum æque rejecit Gelaſius Pontifex.

8. Non igitur e re & exiſtimatione Valeriani eſſe videtur; ſi Caſſiano & Fauſto, ut erroris, ſic excuſationis ſimilitudine accenſeatur. Et quod communis eo ævo, eaque in regione, fuiſſe Semipelagianus error obtenditur, pertinet ad potentiorem labis illius diffuſionem, non autem ad Valeriani ab ea immunitatem. Nam ſicut bonum juxta Senecam epiſt. 73. Dionem, Chryſoſtomum orat 40. & Tyrium diſſert. 33. quo communius & diffuſius, eo etiam auctius eſt: Ita & malum, quod idem Dio eleganter de more proſequitur orat. 32. quoad plures permanat, eo eſt tetrius & gravius. *Quæ paria ſunt merito*, ait Proſper contra Collat. c. 9. de malis agens, *non minuuntur coeundo, ſed creſcunt*. Pulcherrime item S. Hilarius initio ſexti libri de Trinit. demonſtrat quanta ſit gravitas erroris, ex quo pervulgatus & communis efficitur. Quare alia via incunda eſt purgando ſolide ac vere Valeriano; ita ut non commiſerationem erga eum

movere

Digitized by Google

movere velle, aut deprecari juſtam cenſuram, ſed innoxium oſtendere, & juſto judicio interpoſito, cauſaque diſcuſſa evincere, judicemur.

CAPUT IV.

Germana Semipelagianiſmi expoſitione tradenda, proluditur ad legitimam Valeriani ab ea labe exemptionem.

1. QUia criminator dicam Semipelagianiſmi, Valeriano maxime impingit, minus de reliqua accuſatione ſollicitus; operæ pretium eſt præmittere quis fuerit Semipelagianorum germanus error, quod diſcrepantes de eo ſententiæ ſint, & verendum videam, ne Valeriani criminator aliter fortaſſis Semipelagianiſmum quam par ſit & veritas ferat, interpretetur; & idcirco fucus fiat imperitis. Idque excutere, in errore non adeo pervio, magis neceſſarium videtur: Quandoquidem idem Valeriano maſtix, qua eſt antiquitatis Eccleſiaſticæ & hæreſeon peritia, ac ſagacitate in pervadendo ad ipſa errorum cubilia; Arrianiſmum, quo vix ullus fuit in Eccleſia error minus ambiguus, non eſſe de divino verbo in natura tantum divina ſubſiſtente, ſed de Chriſto ex divinitate & humanitate compacto, accipiendum contendit: quaſi idcirco erraverit Arrius, & tot Synodorum fulminibus contritus ſit, quod dixerit Chriſtum eſſe Patre minorem: Quæ quanta ſit, ut quam mitiſſime dicam, ceſpitatio, nihil attinet exaggerare.

Delatores Semipelagianorum Gallorum, Proſper & Hilarius alius ab Arelatenſi.

2. Ut igitur vera Semipelagianiſmi notitia habeatur, adeundi ſunt Proſper & Hilarius, qui de eo errore ad D. Auguſtinum adhuc ſuperſtitem litteras dederunt, quæ extant præfixæ libro D. Auguſtini de prædeſtinatione Sanctorum. Ex quibus, ut hoc præmittam, quod uſum aliquem in hoc negotio habere poteſt, conſtare puto, Hilarium illum non modo non eſſe S. Hilarium Pictavienſem, ut ſenſerunt aliqui relati a Baronio ad Rom. Martyrol. 5. Maii *littera I.* Et idem per calami vel Typographi exerrationem, habetur apud Caſſiani Gloſſatorem ad l. 12. de inſt. c. 13. (hallucinatione plane gemina ei qua impegit Eraſmus in notis ad Eucherii Parænesim) ſed etiam non eſſe Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, ut paſſim affirmatur. Nam Hilarius Epiſcopus Arelatenſis, unus fuit eorum qui adverſus D. Auguſtinum querelas moverunt. Audi Proſperum in calce epiſtolæ ad Auguſtinum. *Speramus non ſolum tenuitatem noſtram diſputationum tuarum præſidio roborandam; ſed etiam ipſos quos meritis atque honoribus claros, caligo iſtius opinionis obſcurat, defæcatiſſimum lumen gratiæ recepturos. Nam unum eorum præcipuæ auctoritatis & ſpiritalium ſtudiorum virum, ſanctum Hilarium Arelatenſem Epiſcopum ſciat Beatitudo tua admiratorem ſectatoremque in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ, & de hoc quod in querelam trahit, jampridem apud ſanctitatem tuam, ſenſum ſuum per litteras velle conferre. Sed quia utrum hoc facturus, aut quo fine ſit facturus, incertum eſt*, &c. expende particulas illas, *unum eorum* utique adverſus Auguſtinum agentium, de quibus ſermo erat: Et *in aliis omnibus*: Nam quoad negotium, de quo Proſper tota epiſtola, atque adeo quoad errorem Semipelagianum, non erat Auguſtinianæ doctrinæ admirator, immo eam *in querelam habebat.* Et Proſper liquido teſtatur, ſe eum habuiſſe ſuſpectum; cum dubitet, quo fine eſſet cum Auguſtino per litteras acturus, quod ſe præſtiturum receperat. Ut propter ea plane videatur Hilarius Arelatenſis is fuiſſe *& vita meritis antecedens, & adepto nuper ſummo ſacerdotii honore ſupereminens, ad cujus authoritatem ſe parem non eſſe*, agnoſcit Proſper eadem epiſtola: Numerus enim pluralis, quem eo item loco adhibet, facile referri poteſt ad communem loquendi modum de aliquo, cum ejus nomen ex cauſa premitur.

Is vero Hilarius cujus epiſtola ad Auguſtinum extat, non modo non erat Epiſcopus, cum Proſper ad Auguſtinum de hoc negotio deque Hilario Arelatenſi Epiſcopo ſcriberet, ſed etiam laicus fuiſſe videtur: Quandoquidem ſuæ ad D. Auguſtinum ſcriptionis rationem reddit, quod D. Auguſtini *contradictores eſſent ex parte tales, quibus conſuetudine Eccleſiaſtica*, laicos, ſummam reverentiam neceſſe ſit exhibere: quod ita ſe ſervatum ſubdit, ut tamen modeſte pro Auguſtino egerit, quæ liquet cadere in laicum. Quid quod Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, vir fuit & doctiſſimus, & quod ejus ſuperſtites lucubrationes aliquæ produnt, eloquentiſſimus. Hic vero Hilarius, haudquaquam ſe ſtylo ſimilem Hilario Arelatenſi exhibet in epiſt. citata, in cujus etiam calce fatetur ſe tenuitatis ſuæ conſcientia adactum agere *cum viro*, inquit, *tum moribus, tum eloquio, tum ſtudio claro, ut quanta poſſet collecta ſuis litteris intimaret, quas conjunctas his deſtinare curavi. Eſt enim talis, qui etiam præter hanc neceſſitatem, dignus tuæ ſenectutis notitia judicetur.* Quæ aperte cadunt in Proſperum, qui ſe Auguſtino de facie ignotum teſtatur initio epiſtolæ, & cum Hilario pro Auguſtino apud Cœleſtinum Papam poſtea ſtetit. A quo cum uterque vocetur filius, ea ipſa epiſtola qua alii Galli Epiſcopi, ad quos ſcripta eſt, vocantur fratres; cum item uterque a Divo Auguſt. vocetur filius, initio libri de prædeſt. Sanct. perſpicue haberi videtur, ne Proſperum quidem eo tempore Epiſcopum fuiſſe: ac fortaſſis etiam neque poſtea; cum a Gelaſio, Fulgentio, Marcellino Comite, & aliis eum ſubſecutis, nunquam vocetur Epiſcopus, ut paſſim alii in Gelaſii decreto, ſed tantum *vir religioſus, eruditus, & ſanctus.* Ac ut Epiſc. Rhegienſis fuiſſet, num tamen videtur fuiſſe præmittendus Hilario Arelatenſi, longe ſublimioris ſedis Antiſtiti, *& ex pleniſſima mundanæ poteſtatis ſede*, ut in parænesi loquitur Eucherius, ad religionem primum, tum ad Arelatenſes inſulas evecto, quæ aperta eſt confirmatio diſcriminis quod ſtatuimus inter Hilarium Arelatenſem Præſulem, & iſtum qui pro Auguſtino ſtetit cum Proſpero.

Emendandum vero eſt in Scriptore cæteroquin diligentiſſimo, quod Hilarium iſtum Auguſtini ſtudioſum, non tunc quidem cum Auguſtinum interpellavit, ſed poſtea, fuiſſe Arelatenſem Epiſcopum ſtatuit; illum ipſum Hilarium, qui non minus eruditione & eloquentia quam nobilitate claruit, ac etiam ſanctitate; cum vero Auguſtinum interpellaret, ait fuiſſe duntaxat Presbyterum. Ita habet an-

no Chriſti 426. num. 20. & anno 430. num. 89. & anno 441. num. 3. pleneque in Rom. Martyrolog. ad 5. Maii *littera I.* Hæc ex dictis per ſe concidunt. Oſtenſum enim eſt, eum Auguſtinus ab Hilario & Proſpero interpellaretur, celebrem illum Hilarium Arelatenſem jam fuiſſe adeptum eam ſedem, & ab iia ipſis Auguſtini interpellatoribus, vocatum in ſuſpicionem. Item monſtratum eſt, Hilarium cujus eſt epiſtola ad Auguſtinum adverſus Semipelagianos, cum eam ſcriberet, non niſi laicum fuiſſe, ac proinde non fuit tunc Presbyter.

Ex quo obiter præterea deprehenditur, ambigi poſſe, an hic Hilarius diverſus ſit ſtatuendus ab illo Hilario Syracuſano qui longe anterius, in cauſa Pelagii tunc in Sicilia verſantis, Auguſtinum pulſavit iis quæſtionibus quæ apud Auguſtinum epiſt. 88. leguntur, & enodantur epiſt. 89. ubi Auguſtinus eum ſemper vocat filium. Eo enim guſtu Auguſtinianæ doctrinæ percepto, potuit hie Hilarius ad Auguſtinum in Africam pergere, ſalubribus ejus uberibus præſens nutriendus; quo beneficio excidiſſe magnopere dolet ſub finem epiſtolæ adverſus Semipelagianos, addens id ſibi maxime accidiſſe fratris cauſa, quem cum matrona ſua continentiam profeſſum renunciat, ex Galliæ ora maritima, unde dici poſſet ad Auguſtinum ſcripſiſſe, ſive in tranſitu, ſive aliqua ex cauſa eo divertens.

Cum vero hoc ambiguum videri poſſit, exploratum tamen arbitror, illum alium Hilarium quem D. Auguſtinus epiſt. 94. de recenti errore Pelagii admonet; ab Hilario Semipelagianorum delatore, diverſum eſſe. Ille enim alius Hilarius, conſacerdos & paſtor a D. Auguſtino vocatur, ea epiſt. 94. cum tamen Hilarius Auguſtini familiaris, laicus (ut dixi) fuerit, extrema ætate D. Auguſtini. Videtur ergo fuiſſe Hilarius, Narbonenſis primæ Epiſcopus, qui tunc florebat. Nam quominus concedam eſſe Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, ratio temporis non patitur. Data enim eſt ea Auguſtini epiſtola ſub Innocentio primo, anno Chriſti 461. ut ibi n. 5. obſervat Baronius, quo tempore Hilarius ſedi Arelatenſi nondum fuerat præfectus. Nam ſucceſſit S. Honorato, qui ſedit poſt Patroclum. At hic, teſte Proſpero in Chronico, cæſus eſt Arelatis, anno Chriſti 426. ſedente Romæ Cæleſtino, cui præiverat Innocentius, eumque ante Cæleſtinum ſubſecuti, Zozimus & Bonifacius. Ut perſpicuum ſit nondum per ea tempora, Hilarium titulo conſacerdotis & paſtoris, potuiſſe affici ab Auguſtino. At de his ſatis.

Prædictorum Semipelagianorum motus, & de Auguſtino querelæ.

3. Ex horum igitur Auguſtini æqualium & ſtudioſiſſimorum epiſtelis, liquet, ſub extremam D. Auguſtini ſenectutem, in Gallia Narbonenſi, maxime Maſſiliæ, pleroſque, & inter eos non neminem *& vita & meritis ſummi ſacerdotii honore ſupereminentem*, id eſt, Epiſcopum, ægre tuliſſe, quod S. Auguſtinus, revocata priore ſua doctrina, de initio gratiæ & juſtificationis ex naturali conatu, quam juvenis & negotii gratiæ minus ſciens tradiderat, primum plane ſalutis noſtræ exordium, divinæ præventioni concedendum doceret, quas eorum querelas S. Proſper in reſponſione ad tria prima Genuenſium excepta, late refert. Et quanquam initio, fere tantum ſuſurrando, & clanculum, Auguſtino adverſabantur, ut idem Proſper epiſt. ad Ruffinum teſtatur; tamen ſenſim, quod idem in præfatione libri contra Collatorem diſerte tradit, magnis motibus in eam poſteriorem D. Auguſtini doctrinam efferbuerunt; quod putarent, ea ratione ruinam peccatoria refundi in Deum, & hominis ſalutem non ſtatui in ejus manu, contra quam antiquus Eccleſiæ ſenſus ad ea uſque tempora tulerat. Alii ex iiſdem Auguſtini æmulis, alia apponebant. *Auguſtinum*, inquit Proſper ep. ad Ruffinum, poſt præmiſſum illuſtriſſimum ejus elogium, *quidam noſtrorum infamant, dicentes, eum liberum arbitrium penitus ſubmovere, & ſub gratiæ nomine, neceſſitatem prædicare fatalem: Adjicientes etiam, duas illum humani generis maſſas, & duas credi velle naturas, ut ſcilicet tantæ pietatis viro Paganorum & Manichæorum adſcribatur impietas.* Alia item addebant, dura & dira, quæ in Capitulis ipſorum, apud Proſperum extantibus, videre licet. Quantis item & quam portentoſis calumniis, ipſum Proſperum Auguſtini defenſorem onerarent habetur in præfatione ad objectiones Vincentianas, apud eundem Proſperum.

4. Exiſtimarim autem, primam horum omnium in Auguſtinum & aſſeclas motuum originem, fuiſſe gliſcentem in ingeniis pleriſque infirmis errorem, ex male intellecta D. Auguſtini doctrina de electorum vocatione ſecundum propoſitum, ac non uniformi electione omnium ad eadem gratiæ auxilia, atque ideo neque ad gloriam. Aliquos enim Monachos, inde admodum fuiſſe turbatos, conſtat ex D. Aug. ep. 46. & 47. & ex libris de gratia & lib. arbitrio, ac de correptione & gratia. Eodemque etiam pertinuiſſe videtur deſperatio illius Monachi in ipſo D. Auguſtini monaſterio, quam deſcribit lib. de dono perſev. cap. 15. Nam quamvis D. Auguſtinus, eam ſolam præſcientiam cauſarum refert; tamen ſunt duo illa ſatis conjuncta, & fere infirma ingenia ad utrumque illum ſcopulum allidụntur; ac cur præſciantur tales futuri, cauſam referunt in non ſuppeditata largiora illa & ſecretiora beneficia, quæ electis obtingunt. Hi ergo, aliique infirmi, ſcandalum paſſi ſunt in propoſita D. Auguſtini doctrina. Reſque eo devenit, ſi Sigebertum audimus, anno Chriſti 415. & idem habetur in Chronico Proſperi per Pithorum edito, anno Honorii 23. ut hæreſis inde conflaretur *Prædeſtinatorum*, qui ſubnervabant corda ſervorum Dei, negabantque habendam eſſe ſalutis ſollicitudinem: quod niſi quis eſſet e felici illo puſillo grege electorum, quibus Deus gloriam antecedenter decrevit, & auxilia ſpecialia, altamque & ſecretam vocationem præparavit, neceſſario perdendi eſſent: ſalvandi autem neceſſario forent, ſi ad eum numerum, & beatum Dei peculium pertinerent.

Alii tamen hæreſim Prædeſtinatorum longe poſteriorem faciunt, & magnam partem aliter explicant. Tribuunt quippe eam Authori Goteſcalco, Monacho Sueſſionenſi, qui ſub annum Chriſti 800. vivebat. Ejus autem error his verbis refertur ab Eccleſia Lugdunenſi, contra Joannem Scotum, ex ipſius Scoti libro, in quarti capitis examine. *Tertiam ponit hæreſim,*

ſim,

ſum, prædeſtinationibus neceſſitatem & vim inferentem. Cujus ut ſibi videtur, Authorem non tacet, vocans eam Goteſcalcanam, a quodam videlicet miſerrimo & infeliciſſimo monacho, jamdudum illic, (neſcimus quo ordine) damnato, & annis jam plurimis carcerali ergaſtulo retruſo, nomine Goteſcalco. Hunc & alios ejuſdem Goteſcalchi errores, eadem Eccleſia libro de tribus epiſtolis, initio ex cujuſdam (credo Hincmari) epiſtola refert: illud item addens, cum Goteſcalcus e Gallia ad extremas Germaniæ oras ob Evangelii prædicationem profectus eſſet, inde cœpiſſe prædicationis exordium, quod Deus quos voluit, ab æterno, ſive ad gloriam, ſive ad ſupplicia prædeſtinaverit, & ita quidem, ut nec electi perire, nec reprobi ſalvari poſſint: nec velit Deus omnes ſalvari, ſed eos duntaxat qui ſalutem reipſa conſequuntur, pro quibus item ſolis venerit & paſſus ſit Chriſtus. Ob hæc & ſimilia in quibus obfirmate hærebat, adjudicatum flagris Goteſcalcum a Monachis & Abbatibus, & pene uſque ad obitum ſine miſeratione dilaceratum, traditur eodem libro poſt medium, adactumque ſuis manibus in flammam projicere librum quem pro prædictis propoſitionibus ſcripſerat. Videſis de Goteſcalco Pithæum in Annalibus, Trithemium in Chronico Hirſaugienſi, Frodoardum lib. 3. hiſt. Eccleſ. Remenſ. cap. 14. & omnium maxime Hincmarum qui aderat, epiſtola de eo ad Nicolaum I. ubi bene advertit, Goteſcalcum non fuiſſe revera authorem primum, ſed inſtauratorem duntaxat, hæreſeos Prædeſtinatianorum, quam a prima origine repetimus. Multa quoque de Goteſcalchi nequitia & pœnis ei inflictis leguntur apud Rabanum, Epiſtola ad ipſum Hincmarum, & alia ad Heberardum Comitem. Nam in alia quæ eſt ad Noringum, ita errorem Goteſcalchi repellit, ut de eo prorſus ſileat. Similiter, qui nunc lucem aſpexit Author Operis contra hæreſim Prædeſtinatianorum, & confictum Auguſtini nomine librum adducit integrum ad hujus hæreſis penetralia educenda in publicam lucem, Goteſcalchi nuſquam meminit, & hæreſim Prædeſtinatianorum exortam ipſis D. Auguſtini temporibus agnoſcit; proximeque a Neſtoriana eam collocat ante exortam Eutychianam de qua ſilet.

Scopulus Scopulo ab eis declinatus.

5. Ab hac ergo hæreſi, tunc per eam quam dixi occaſionem gliſcente, quam maxime receſſuri nonnulli, *ut ſemper erroris eſt abrupta dementia*, juxta Novatianum de Trinit. c. 20. in alterum extremum deflexerunt; negantes ſpecialem beneficentiam Dei in electos, & vocationem eorum ſecundum propoſitum. Item divinam electionem ad gloriam, nulla meritorum per gratiam comparatorum ratione habita, factam, repudiabant: & qui inter eos erant turbulentiores, antecedentem illam electionem, ad augendam infamiam, magna mendaciorum acceſſione cumulabant. Antecedentem quoque gratiæ excitantis præparationem, & omnem voluntatis humanæ præventionem, a Deo gratiæ Authore factam averſabantur, tanquam libertati humanæ infeſtam. Eoque conſilio, Deum communem omnium Patrem, & nullius perſonam accipientem, probaturi; ſalutis item humanæ poteſtatem in uniuſcujuſque manu repoſituri, auxilia gratiæ, voluntati naturaliter exſertæ, & auxilium per naturales vires imploranti, ac ſe ad ſalutem conanti, ſubjungebant. Cordatiores tamen ac ſedatiores, ac etiam religioſiores nonnulli, ut de Caſſiano dicam, ſubjunctionem illam gratiæ excitantis ad humanam voluntatem, non fundabant in ſecutura libertatis temeratione per gratiam prævenientem, aut in defutura homini ſalutis ſuæ poteſtate ſi præveniatur, præſertim ut propoſiti divini affectantis electionem antecedentem ad gloriam: (hæc enim omnia videntur agnoviſſe) non ſequi revera, ſive ex electione æterna ad gloriam & ſpecialem gratiam, ſive ex temporali præventione vi æterni decreti facta: propter eaque in quibuſdam libere ſalvandis agnoſcebant præventionem gratuitam; ſed fundabant ſubjectionem illam gratiæ ad voluntatem, in quibuſdam Scripturæ locis male detortis, ad gratiam ſubſequentem pertinentibus, quibus Deus dicitur peccatorem expectare, & in maturitate præveniri.

Expenſa Proſperi & Hilarii delatio.

6. Ut perſpicuum teſtatumque fiat hæc ita ſe habuiſſe (nec enim deſunt qui refragentur, & errorem Maſſilienſium aliter referant,) itemque ut ea quam diximus ſententiarum & fundamentorum inter Maſſilienſes varietas perſpiciatur, adeundi & audiendi ſunt qui naſcentem eorum errorem Auguſtino primum, tum Cœleſtino Pontifici renunciarunt Proſper & Hilarius. Ita igitur Proſper epiſtola ad Auguſtinum, poſt late expoſitas Maſſilienſium querelas adverſus ſpecialem quorumpiam electionem ab Auguſtino aſſertam, eorumque vocationem ſecundum propoſitum, non communem aliis, ajunt: *Quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: Quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo ſponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint. In iſtam vero talis gratiæ prædicationem, hi quorum contradictione offenditur, cum prius meliora ſentirent, ideo ſe vel maxime contulerunt, quia ſi profiterentur ab ea omnia bona merita præveniri, & ab ipſa ut poſſint eſſe donari, neceſſitate concederent Deum, ſecundum propoſitum & conſilium voluntatis ſuæ, occulto judicio & opere manifeſto, aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam, quia nemo niſi per gratiam juſtificetur, & nemo niſi in prævaricatione naſcatur. Sed refugiunt iſtud fateri, divinoque adſcribere operi Sanctorum merita formidant: nec acquieſcunt prædeſtinatum electorum numerum nec augeri poſſe, nec minui: nec locum apud infideles ac negligentes cohortantium incitamenta non habeant, ac ſuperflua ſit induſtriæ ac laboris indictio, cujus ſtudium ceſſante electione fruſtrandum ſit. Ita demum enim poſſe unumquemque ad correctionem aut profectum vocari, ſi ſe ſciat ſua diligentia bonum eſſe poſſe, & libertatem ſuam ob hoc Dei auxilio juvandam, ſi quod Deus mandat, elegerit. Ac ſic cum in his, qui tempus acceperunt liberæ voluntatis, duo ſint quæ humanam operentur ſalutem; Dei ſcilicet gratia, & hominis obedientia, priorem volunt obedientiam eſſe quam gratiam, ut initium ſalutis ex eo qui ſalvatur, non ex eo credendum ſit ſtare qui ſalvat; & voluntas hominis, divinæ gratiæ ſibi pariat opem, non gratia ſibi humanam ſubjiciat voluntatem.* Vides initium ac progreſſum erroris, ad metam uſque barathro & voragine concluſam.

7. Similia Hilarius initio epiſtolæ ad Auguſtinum, brevius quidem quoad erroris originem, diſtinctius tamen quoad progreſſum & varia adjuncta erroris. *Ajunt*, inquit de Maſſilienſibus, *novum & inutile eſſe prædicationis, quod quidem ſecundum propoſitum eligi dicantur, ut id nec*

arripere valeant nec tenere, niſi credendi voluntate donata. Excludi putant omnem prædicandi vigorem, ſi nihil quod per eam excitetur, in hominibus remanſiſſe dicatur. Conſentiunt omnem hominem in Adam periſſe, nec inde quemquam poſſe proprio arbitrio liberari: ſed id conveniens aſſerunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum proſtratis & nunquam ſuis viribus ſurrecturis annunciatur obtinendæ ſalutis occaſio, eo merito quo voluerint & crediderint a ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum, & totus ſanitatis ſuæ conſequatur effectus. Cæterum ad nullum opus, vel incipiendum, nedum deficiendum, quemquam ſufficere ſibi poſſe conſentiunt. Neque enim alicui operi curationis eorum, annumerandum putant exterrita & ſupplici voluntate, unumquemque ægrotum velle ſanari. Quod enim dicitur, crede & ſalvus eris: unum horum exigi aſſerunt, aliud aſſerri, ut propter id quod exigitur ſi redditum fuerit, id quod offertur, deinceps tribuatur. Et mox: *Non putant negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum Medicum quærat, non autem quicquam ipſa jam valeat. Nam illa teſtimonia, ut eſt illud, ſicut unicuique partitus eſt menſuram fidei, ad id volunt valere, ut adjuvetur qui cœperit velle, non ut etiam donetur ut velit; rejectus ab hoc dono, aliis pariter reis, & qui poſſint ſimiliter liberari, ſi ea quæ pariter indignis præſtatur credendi voluntas, etiam ipſis ſimiliter præſtaretur. Si autem ajunt, dicatur voluntatem omnibus remanſiſſe, qua vel contemnere quis valeat, vel obedire, de compendio putant rationem reddi electorum vel rejectorum, in eo, quod unicuique meritum propriæ voluntatis adjungitur.* Rurſuſque infra: *Quod autem dixit ſanctitas tua neminem perſeverare niſi perſeverandi virtute percepta, eatenus accipitur; ut quibus datur, inerti licet præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur: quod ad hoc tantum liberum aſſerunt, ut velit vel nolit admittere medicinam: Cæterum & ipſos abominari ſe & damnare teſtantur, ſi quis quicquam virium in aliquo remanſiſſe, quoad ſanitatem progredi poſſit, exiſtimet: Nolunt autem ita hanc perſeverantiam prædicari, ut non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit. Nec ad incertum voluntatis Dei deduci ſe volunt, ubi eis quantum putant, ad obtinendum vel amittendum, evidens eſt, qualecumque ſit, initium voluntatis.* In prædictis Hilarii verbis, ad plenam erroris de quo agimus introſpectionem, deſideratur lux aliqua quoad duo: Nempe & quoad *initium* illud *qualecunque*, quod Semipelagiani arbitrio ex ſe expectato dabant; & quoad *opus* ad quod neceſſariam gratiam eſſe fatebantur.

Quod fidei initium Semipelagiani humanæ voluntati arrogarent.

8. Et quidem *initii* nomine in ipſis erroris ſui cuoabulis cujuſvis booi operis exordia deſignabant, ita ut non primi duotaxat boni actus liberi, ſive fidei; ſed quorumvis bonorum operum ad perſeverantiam neceſſariorum exordia nudo libero arbitrio adſcriberent. Poſtea tamen convicti, ut D. Auguſtinus refert lib. de prædeſt. SS. c. 2. & in ejuſdem libri calce, & lib. de bono perſever. c. 17. palinodiam cecinerunt, ſeque reſtrinxerunt ad ſolum ſalutis initium, & perſeverantiam in ea, ut bis cap. illo 17. teſtatur D. Auguſtinus. Placet ipſa verba appendere; quod recentiores aliqui ſecure pronuncient, Semipelagianos, circa ſolum ſalutis initium, non item circa perſeverantiam, aberraſſe. Ita ergo loquitur Auguſtinus, referens Semipelagianorum ſententiam: *Sed ii, qui ſolum initium fidei & uſque in finem perſeverantiam, ſic in noſtra conſtituunt poteſtate, ut Dei dona eſſe non putent, neque ad hæc habenda atque continenda Deum operari noſtras cogitationes, & voluntates, cætera vero ipſum dare concedunt, cum ab illo impetrantur credentis fide.* Et mox: *Hæc ergo ex Deo dona ſunt, ideſt, ut de aliis taceam, ſapientia & continentia. Acquieſcunt & iſti*, Semipelagiani. *Neque enim Pelagiani ſunt ut adverſus iſtam perſpicuam veritatem, dura & hæretica perverſitate contendant. Sed hæc, inquiunt, ut a Deo dentur nobis, fides impetrat, quæ incipit a nobis. Quam fidem & incipere habere, & in ea uſque in finem permanere, tanquam id non a Domino incipiamus, noſtrum eſſe contendunt.* Vides in quas taodem anguſtias devenerint Semipelagiani, coacti ſolum fidei initium, & perſeverantiam io ea nudæ voluntati tribuere; eoque confugientes, ut Deum labe, hominem neceſſitate in ſalutis negotio eximereot.

Sed intutum plane fuiſſe perfugium illud, clamant Scripturæ infinities quoad perſeverantiam. Non minus item luculenta pro fidei initio ex ſupernaturalibus tantum ſuppetiis concipiendo extant teſtimonia, quam pro initio reliquorum ſupernaturalium operum, ut videre eſt in longa & inſigni diſputatione quam inſtituunt S. Auguſtious lib. de prædeſt. SS. & inſigniter ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, Proſper l. de vocat. gent. c. 23. & Fulgent. lib. 1. de verit. prædeſt. ut probent fidem eſſe donum Dei: Nec taotum *fides ſupplementum*, ut D. Auguſtinus eo libro c. 2. loquitur, ſed etiam *fidei cœptum*, de quo ſolo Semipelagiani ibi impugnati refragabantur. Et quamvis Concilium Arauſicanum quod Semipelagianiſmi ſœces ſiccavit, damnet, non eos tantum qui fidei initium ſibi arrogabant, ſed etiam eos qui cæterorum bonorum exordia eodem modo vindicabant nudo arbitrio, & naturæ viribus: Tamen hoc non eo pertinet, quaſi Semipelagiani ita philoſophati ſint de cujuſvis extra fidem bonæ actioois initio; ſed cum principio ita ſenſiſſent, ne qua ſupereſſet erroris ſcintilla, id quoque reprobavit. Quamquam cum fides ſit prima radix in ſalutis negotio, ſitque de ea multo potior ratio quam de ſubſequentibus actibus, ac ſic evictum fuerit initium ejus a Deo eſſe, de aliis quoque omnibus multo potiori jure idem evictum videri debeat: mirum non eſſet, etiamſi admitteretur Semipelagianos in eodem ſemper errore de cujuſvis operis initio perſtitiſſe: Divum tamen Auguſtinum incubuiſſe præſertim io eam curam, ut demonſtraret fidei initium, a Deo eſſe, non autem a nudo libero arbitrio

9. Cum autem ejuſdem D. Auguſtini teſtificatione lib. de prædeſt. SS. c. 2. compertum ſit, Semipelagianos non potuiſſe obſiſtere maniſeſtiſſimis Scripturæ locis, quibus fides donum Dei eſſe monſtratur: perſpicuum videtur, eos nomine *initii fidei*, non iotellexiſſe fidem rudem adhuc & modicam; ſed nomine *initii fidei*, intellexiſſe eam credendi volitionem fidei præviam quam Concilium Arauſic. 2. can. 5. vocat *credulitatis affectum*; aperteque S. Fulgentius l. de Incar. & grat. Chriſti c. 18. Semipelagianos refellens circa voluntatem credendi quam ab homine eſſe contendebant, eam nominat *initium credulitatis*. Ex quo ſequitur *quod fidem cœptam*, cui Semipelagiani ut D. Auguſtious c. illo 2. loquitur, rependi ajebant *fidem auctam*, non eſſe fidem eſſentialiter conſtitutam, tametſi intenſive imperfectam; ſed eſſe affectum anteriorem, qui ſit fidei veluti præludium; quamvis moraliter unus cum

ea

Digitized by Google

ea actus computetur, & ideireo donetur plerumque eodem nomine. Similiterque ſequitur, ſidem auctam quæ ibidem appellatur *incrementum fidei*, non eſſe auctarium & acceſſionem aliquam ad fidem ante inchoatam in eodem genere, ſed eſſe fidem ordiois ſuperioris, ſuccedentem imperfecto illi initio, ſpectanti ad laburem humanum. Provocari autem ajebant, fide illa cœpta, fidem auctam, quia exiſtimabant, hominem, exhibito initio, qualitercumque emereri internum gratiæ auxilium neceſſarium ad credendum. Et ipſum quidem hominem, ex parte ſua primum conſerre volitionem: eam autem cum primum emicuiſſet, ſoveri & promoveri a Deo. Quod ipſum aliter effcrebant dicentes; *bomines initium præbere, Dei vero eſſe perficere.* Itemque ut Proſper epiſtola citata refert, iis conferri ſanctitatem qui bono naturæ, quod vocabant *gratiam initialem*, bene uſi eſſent, eoque aliquali merito divinam in ſe ſupernaturalem beneſicentiam provocaſſent.

Quid apud eoſdem opera, quæ Deo adſcribebant.

10. Eo credulitatis naturali affectu ex nobis ſuppoſito, quo prnlici aſſerebant divinæ gratiæ adjutorium, quodque ajebant a divina vocatione expectari; addebant Semipelagiani, reliqua omnia quibus nomen *operum* dabant, ipſumque etiam fidei aſſenſum eſſe a divina gratia. Idque affirmabant, cum ajebant, ad quodcumque opus humanæ eurationis, & incipiendum, & perficiendum, neceſſariam eſſe gratiam. Tantum quippe excludebant ab operum ſyllabo eum quem dixi naturalem credendi affectum, diſponentem utcumque ad gratiam. Hoc enim duntaxat voluntati nudæ ſalvum volebant in negotio ſalutis, quod ita neceſſarium cenſerent, ut ſalus in cujuſvis adulti poteſtate locaretur, & Deus liberaretur ab acceptatione perſonarum, quibus duobus incommodis poſteriorem D. Auguſtini doctrinam premi calumniabantur: a ſe autem declinari exiſtimabant, admittendo ex parte bominis qualecumque initium, ſeu tribuendo bono uſui liberi ſolius arbitrii, meritum aliqnod quantumcunque exile, ac tenue, ut in eo initio tota gratiæ ſubiſtrictio fundamentum baberet. Idque initium pure naturale, noſtroque nudo arbitrio expromptum, ajebant a Deo expectari, tanquam anſulam, qua voluntatem divina auxilia prebenſantem acciperet.

Frivola interpretatio, expectati a Deo juxta eos initii bumani, exploſa.

11. Ridiculi vero prorſuſque inſulſi ſunt, qui aliter eam expectationem interpretantur, affirmantes hoc errore ſordere, qui dixerunt, conſenſum prout libere a voluntate præſtitum gratiæ vocanti præmiſſæ, expectari a Deo tanquam rationem cur ipſe quoque eum conſenſum velit a ſe prodire. Ita ut cum duæ hæ cauſæ concurrant ad illius conſenſus productionem, prior ratione ſit voluntas ante præventa. Eam vero præſtoletur Deus, & ad ejus nutum atque adeo poſterius ratione, ſe applicet ad cooperandum, & dandum conſenſum. Quam cenſores prædicti, cenſent eſſe reprobam illam doctrinam de Deo voluntatem noſtram expectante, a Caſſiano collat. 13. cap. 12. male ſundatam in illis Iſaiæ verbis cap. 30. *expectat Dominus ut miſereatur veſtri*, damnatamque in Concilio Arauſic. 2. can. 4. & a Proſpero, Fulgentio, aliiſque gratiæ contra Semipelagianos deſenſoribus, conſutatam.

Hoc vero eſt in erroribus antiquis referendis, & in Conciliorum contra eos definitionibus interpretandis, locari: cum exploratiſſimum ſit, Semipelagianos divinam gratiam excitantem & primum initium a Deo puſitum excluſiſſe, timentes bumanæ libertati ex præventione, & divinam immunitatem à vitio acceptionis perſonarum prætexentes. Eo itaque ſenſu damnantur, quod voluntatem a Deo expectari affirmarent: cum tamen Deus non expectet voluntatem ut eam vocet; etiamſi jam vocantem vere expectet quoad conſenſus liberi productionem. Id eſt nolit eam inconſultam abripere ad cooperandum, vel adigere ad eudendum conſenſum; ſed id libertati ejus permittat: nec niſi ab ea jam præventa advocatus, accurrat ad cooperandum. Advocatus, inquam, nun per actum divina cooperatione anteriorem, quem conſtat eſſe impaſſibilem, ſed per exigentiam naturæ tunc operabundæ, & in talibus circumſtantiis, ac præmiſſa divina fœcundatione præveniente, exprompturæ actionem, ſi poſſet abſque Deo ſe ad cooperandum adjungente, eam expromere. Eam enim ſuam exigentiam voluntas eontuendam Deo objiciens, & objective non formaliter exhibens, advocat Deum ad cooperandum, & cum ipſa producendum conſenſum liberum. Itaque illa per Deum expectatio humanæ voluntatis, quam Concilium Arauſicanum reprobavit, alia non eſt quam quæ ab ipſis Semipelagianis poſita fuerat, hoc eſt expectatio voluntatis ut vocetur, ita ut prius bomo ex ſe & ſuis viribus, Deo nibil adbue circa ſalutem hominis moliente expromat ſuum qualemcunque niſum, ejuſque interventu utcunque mercatur, ut Deus qui eum duntaxat niſum, languidum licet & enervem, expectabat, illico accurrat, promotor & conſummator initii noſtri, cui tanquam aliquali meritu, & cauſæ moraliter moventi, exhibet ſupernaturales ſuppetias.

Quale gratiæ meritum ei bumano initio tribuerent.

12. Semper dico, juxta Semipelagianos initium illud ſalutis quod eſſe a nobis affirmabant, tenue aliquid & exile ſuiſſe, nec niſi aliquale meritum auxiliorum gratiæ continuiſſe. Perſpicuum namque videtur, illos non affirmaſſe competere tali initio meritum de condigno, reſpectu ſalutis ad quam ajebant illud diſponere. Ita diſertiſſime tradit Caſſianus collat. 13. c. 9. & 13. & 16. lib. 12. de inſtit. c. 11. 13. 14. Idemque ſunant verba illa Semipelagianorum, quos ſupra ex Hilario retulimus dixiſſe, initium iſtud ſeu voluntatem qua quæritur Medicus, *non valere quicquam*, id eſt, perexigui eſſe momenti ac meriti. In quo Semipelagiani a Pelagio diſſidebant, qui naturali ſalutis negotiationi, meritum ejus condignum conceſſit.

Nec placent qui Semipelagianos quoad boe Pelagio adhæſiſſe & meritum condignum invexiſſe affirmant; ut Vega lib. 8. in Conc. 5. Toletus in c. 8. ad Rom. annot. 31. & in c. 11. ad illud *ſi autem gratia, jam non ex operibus.* Non placent, inquam: Nam ſanctus Auguſtinus qui locis allegatis hoc Semipelagianum meritum improbat, tamen ibidem & epiſt. 105.

ac ſæpe alibi, concedit peccatori divinitus præmoto meritum congruum remiſſionis peccatorum, negatque ſimile meritum naturalibus viribus poſſe concedi reſpectu primæ gratiæ. Ergo agnovit gratiam non tantum everti conceſſione meriti naturalis condigni (quanquam eo maxime) ſed etiam conceſſione meriti naturalis congrui, & aliqualis tantum ac perexigui, quale invexerunt Semipelagiani; qui exiguitatem hujus meriti conſiderantes eo devenerunt, ut profiterentur quod ei noſtro qualicunque initio rependitur, eſſe gratiæ donum, & initium illud non eſſe meritum, nempe perfectum & ſimpliciter dictum. Quod minus pervadentes nonnulli, inconſtantiæ damnant Caſſianum & Fauſtum apud quos locutiones illæ frequentes ſunt quaſi erroris ſui ea in parte immemores. Revera tamen perſtabant in errore, nec niſi meritum ſimpliciter dictum inficiabantur, cum tamen omnis plane naturalis ad ſalutem diſpoſitio, & vis qualitercumque meritoria, quam illi admittebant, neganda ſit tanquam gratiæ everſiva, quod Tuletus ſupra male diffitetur.

Quam vane timerent divinæ ſanctitati, & libertati humanæ circa ſalutem, negato voluntati creatæ eo initio.

13. Neque vero recte Semipelagiani, per hunc errorem proſpici a ſe putabant humanæ libertati in negotio ſalutis, & divinæ exemptioni a labe acceptionis perſonarum, quem fuiſſe illis geminum erroris ſcopulum, præmiſi: male inquam, errorem errore declinabant. Nam quamvis veriſſimum ſit, ſalutem eſſe in cujuſvis adulti poteſtate, & Deum longe abeſſe a perſonarum acceptione, eſt tamen falſiſſimum quod Deus præveniatur ab homine: ſive quod homo, ſalutis ſuæ negotium, per bonum uſum nudi liberi arbitrii auſpicetur: ſed ad locandam in manu cujuſvis adulti ſalutem ſuam, ſatis ſuperque eſt, quod præventus a Deo, poſſit vocanti conſentire aut diſſentire, ut plane luculenter tradit Fulgent. lib. de Prædeſt. & Gratia cap. 9. poſt Auguſtinum lib. de Spir. & Lit. c. 34. Et quamvis ea præventio non ſit æquale beneficium omnibus quibus impenditur, ſed in quibusdam talis ſit, ut faciat facere (tametſi luctabiliter) eo quod ſit victrix ſuavitas atque delectatio, prout vocatur a D. Auguſtino lib. de peccat. merit. c. 27. Tamen ſemper eſt ſufficiens ad operandum, & talis ut per ſolam hominis negligentiam ac culpam non ſortiatur effectum. Quæ autem eſt ſelecta & ſpecialis, non infert Deo labem acceptionis perſonarum, quæ locum non habet in mere gratuitis, etiamſi diſtributio fiat inæqualis, nulla prorſus interpoſita cauſa ex parte recipientium.

Eſt tamen ibi ingeniis omnibus fixa crux, hærendumque eſt in divino, juſto, ſed occulto judicio, juxta illud Auguſtini de Spir. & Littera c. 34. *Si ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos coarctet, cur illi ita ſuadetur ut perſuadetur, illi autem non ita: duo ſola occurrunt interim quæ reſpondere mihi placeat. O altitudo divitiarum, Et: Nunquid iniquitas apud Deum? Cui reſponſio iſta diſplicet, quærat doctiores; ſed caveat ne inveniat præſumptores.* Cavendum item eſſe in ea quæſtione præcipitium movet ſerm. 20. de verbis Apoſt. & pulchre ſerm. 11. *Movet me, inquit, quod ille perit, non ille: Movet tanquam hominem: ſi verum vis audire, & me movet, quia homo ſum. Sed etſi tu homo, & ego homo, audiamus dicentem: o homo, tu quis es qui reſpondeas Deo? Si poſſet loqui pecus, & dicere Deo, quare iſtum hominem feciſti, & me pecudem; non juſte ſuccenſeres, & ejiceres: o pecus, tu quis es qui reſpondeas Deo? Et tu homo es, ſed a Deo pecus es, & utinam ſis pecus ejus, & ovis paſcuæ ejus.* Videndus in eandem ſententiam epiſt. 105. & Proſper 2. de vocat. gent. c. 30. *in fine*, & S. Chryſoſt. hom. 26. in ep. ad Rom. *in mor.* Itaque admotæ a Semipelagianis machinæ nullo negotio ſubvertuntur. Alta ratione eas machinas disjicere ſe putant alii, ſed quæ revera non eſt ſolida, nec erroris pura. Nam non video quam commode a Semipelagianiſmi labe liberari poſſit Author operis contra Prædeſtinatianos, ſæpe concedens, toto libro tertio gratiam prævenire voluntatem, ſed hoc accipiens de præmiſſa incarnatione, & Chriſto fonte gratiæ ad ſalutem noſtram a Patre dato, qua ratione argumenta contra Semipelagianos ex neceſſaria gratiæ præventione elidere poterat. Sed non ſufficit ad illud initium quod contra Semipelagianos agnoſcendum eſt, tanquam proprium gratiæ prævenientis; intelligi enim debet de gratia actuali, quæ eſt actus nobis receptus, ac excitans nos ad operandum: qualem gratiam præire ex parte Dei, & antevertere noſtram operationem, hic Author, non videtur agnoſcere. Et idem videtur innuere Arnobius junior in Pſalmum 147. Itaque ſola Catholica & ſolida ratione evertendi Semipelagianorum machinas, ea eſt quam propoſui.

Aliæ vulgi Gallorum in Auguſtinum calumniæ eliſæ.

14. Illæ autem aliæ calomniæ in Auguſtinum, quas præterea memorabam Maſſiliæ & per eam Galliæ oram diſſeminatas, quod electionem ad gloriam partim per ſe evaneſcunt, ut Proſper eas referens l. ad objectiones Vincentianas recte demonſtrat: partim commodiſſime mihi videntur depellendæ, ſi dicamus D. Auguſtinum admiſiſſe quidem in Deo formalem gloriæ electorum intentionem, meritis præviſis anteriorem, a qua originem ducat præparatio vocationis congruæ, & ſecundum propoſitum (Ita enim aperte ſerunt quæ diſputat lib. de corrept. & gratia cap. 7. & 12. & lib. de Prædeſt. SS. cap. 3. & l. de bono perſever. cap. 9. aliiſque locis. Et id quoque ſuadet ſpecialis illa cura & amor Dei in electos, in Scripturis ab Auguſtino expenſis, tam ſæpe celebratus) eam tamen intentionem juxta eundem D. Auguſtinum, non aliter ſtatuendam eſſe efficacem, quam per ordinem ad auxilia congrua per eam procuranda. Nam electio mediorum congruorum, & eatenus efficacium ita connectitur cum divina illa electione & intentione, ut non debeat hæc intentio concipi efficax, priuſquam hæc media, & ordo ad ea cogitetur. Cum autem ea media non ſint ineluctabilia, ſed abſolute loquendo poſſint non habere effectum, ut alibi demonſtratur, & ſplendidiſſime tradit S. Macar. hom. 37. agens de gratia tradita Apoſtolis jam confirmatis in gratia, ne graviter delinquerent, quæ utique efficax fuit, recte ex his mediis conjectamus efficacitatem intentionis a D. Auguſtino invectam non eſſe firmiorem. Atque ita concidunt omnes machinæ quæ ex eo admovebantur, quod ſalus electi, juxta D. Auguſti-

guſtinum, ſit plane neceſſaria & everſu impoſſibilis. Aliud enim eſt certo & infallibiliter non fore evertendam, aliud non poſſe everti, etiamſi bomo vellet. Primum eſt veriſſimum, poſterius vero falſiſſimum.

Quamquam nihil quoque verſatili libertatis humanæ conditioni timendum ceoſerem; etiam ſi admitterem, electionem ad gloriam juxta D. Auguſtinum eſſe plane efficacem, ſed tantum intra ordinem intentionis, eo quod Deus ob prævisam conditionaliter cooperationem voluntatis humanæ, ſi his vel illis ſuavibus mediis juvetur, noluerit de voluntate abripienda per auxilia ineluctabilia quicquam decernere, conſequenter ad ſuam illam robuſtam planeque antecedentem electionem, quam ex ſeipſo concepit, decreturus, ſi humanæ voluntatis indocilitatem, & obſirmationem adverſus illa mitiora & molliora media, prænoviſſet. Sic enim libertas humana, ejuſque circa ſalutem vertibilitas, ſalva perſtat, non obſtante ferreo illo decreto prorſus immanente, & voluntatem qualis ex ſe erat, atque adeo plane exſolutam relinquente. Salus tamen ſit indefectibilis, quia quamvis intentio divina ſit pura intentio ob præcognitam inflexionem liberam voluntatis per gratiam repudiabilem, tamen ſi voluntas aliter ſe habere vellet, adigeretur ad capeſſendam hanc vel illam viam, divino decreto antecedenti quod ſupponitur, conſentaneam. Quia vero ea ſalutis indefectibilitas, quamvis cum præſenti libertate cohærens, mihi alias ob cauſas non probatur, idcirco propoſitam D. Auguſtini ſententiam eo quem retuli modo exponere præſtat; ut cavillis & calumniis minus obnoxia ſtatuatur. Hæc alibi plene diſcuſſa nunc tetigiſſe ſat eſt, ad aperiendam inanitatem querelarum a Maſſilienſibus jactatarum, de quibus hactenus.

Caſſiani error privatus in hac cauſa.

15. Vidit Caſſianus reliquorum Maſſilienſium errorem hactenus expoſitum, quo prima gratia ſtatuitur ſemper voluntati & invocationi humanæ ſubjuncta, cohærere non poſſe cum plerisque Scripturis quibus docemur Deum palam fieri neſcientibus ipſum, & apparere iis qui illum non interrogabant. Itaque aliud aliquid commentus eſt. Nempe quod interdum quidem homo præveniat Deum, & bono liberi arbitrii uſu, promereatur utcumque gratiam Dei, petitioni ac ſtudio naturali ſuperinductam, qui fuit error Semipelagianorum, ſeu vulgi Maſſilienſium: Interdum tamen Deus præveniat nos & a nobis nondum vocatus, pulſet ad oſtium, ac voluntatem præoccupet. Quod eſſe Caſſiani placitum notarunt Cuychius annot. 20. in Caſſianum, & Ciaconius in obſervationibus ad eundem, aperteque habetur ex Proſpero lib. contra Collat. præſertim c. 5. 9. & 38. *Nec cum hæreticis* ait c. illo 5. *tibi nec cum Catholicis plena concordia eſt. Illi in omnibus juſtis hominum operibus, liberæ voluntatis tuentur exordia: Nos bonarum cogitationum ex Deo ſemper credimus prodire principia. Tu informe neſcio quid tertium, & utique parti inconveniens reperiſti, quo nec inimicorum conſenſum acquireres, nec in noſtrorum intelligentia permaneres.*

Sed quid aliunde Caſſiani mentem venamur, cum extent perſpicua ipſius Caſſiani loca, quibus ea quam dixi Caſſiani opinatio liquido deprehenditur? Illuſtriſſime collat. 13. c. 7. *Dei benignitas cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcunque ſcintillam emicuiſſe perſpexerit; vel quam ipſe tamquam de dura ſilice noſtri cordis excuſſerit, confovet eam & exſuſcitat, ſuaque inſpiratione confirmat.* Et cap. ſequenti: *Cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim atque confortat, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantaverit, vel noſtro conatu viderit, emerſiſſe.* Similibus disjunctionibus ſcatet tota illa collatio: & propterea Concilium 2. Arauſic. can. 8. peculiariter ac ſeorſim, ſupreſſo licet Caſſiani nomine, damnat ejus errorem, quo aliqui ad Deum accedere dicuntur per liberum arbitrium prævenientes Deum; alii vero, per divinam miſericordiam a Deo præventi, idem præſtare dicuntur. Quod Concilium ait exſcindi univerſali illo oraculo: *Nemo enim poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Et effato Apoſtolico omnes æque comprehendente; *Nemo*, plane nemo, ut Concilium expendit, non aliqui dumtaxat, *poteſt dicere Dominus JESUS niſi in Spiritu ſancto.*

Quare cum Caſſianus alicubi tantum memorat præventionem Dei per voluntatem creatam cujus motum præſtoletur; alibi autem ac nominatim collat. 3. non ſemel, memorat tantum præventionem divinam, qua omnis voluntatis motus antevertitur, non eſt inconſtantiæ inſimulandus, ut aliqui hic quoque faciunt: ſed cum ſpecialis ejus error ferat, aliquando Deum, aliquando voluntatem ponere initium juſtificationis, conſequenter quandoque unam præventionem, quandoque aliam pro inſtituto & ſubjecta materia proponit, ut Proſper etiam notavit lib. contra Collat. c. 38.

Cur tamen Semipelagianis accenſeatur.

16. Hæc licet ita ſe habeant, nihilominus paſſim Caſſiani error Semipelagianiſmi nota ſuffigitur, ipſeque Caſſianus Semipelagianis accenſetur, quia qua ex parte voluntatem aliquando Deo præire ſtatuit in ſalutis negotio, ea ex parte Semipelagianiſmum ſectatus eſt: ſicut ipſi Semipelagiani, quia qua ex parte ſtatuebant præventionem humanam auxilium Dei antecedere, Pelagio adhærebant, Pelagianiſmi ſæpe notantur, & Pelagiani dicuntur apud Auguſtinum, Proſperum, Fulgentium, alioſque antiquos. Non laboravit tamen Caſſianus aliis erroribus, qui in aliis ejusdem furfuris notati ſunt: Et quamvis Divo Auguſtino occulte obloqueretur, ut Proſper late memorat Epiſt. ad Ruffinum, tamen quæ ſupra retulimus portenta calumniarum de D. Auguſtino, non confixit, aut diſſeminavit, ut indicant illa ejusdem Proſperi lib. contra Collat. c. 2. *Ne ad obſcurandam ſcientiam doctorum, ea exagitare videamur, quæ vulgus ignobile, & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit; unius potiſſimum definitiones, quem non dubium eſt illis omnibus in ſanctarum ſtudio Scripturarum præſtare, referemus:* Hoc eſt Caſſiani quem rurſus paulo poſt vocat *virum ſacerdotalis ordinis, qui diſputandi uſu, inter eos quibus cum degit, excellit:* & ut vides liberat eum nota procacitatis in Auguſtinum; moxque toto opere refellit tantum in Caſſiano errorem de divina per hominem præventione, tacitis omnibus aliis ſupra memoratis, quibus gravatum ab aliquibus ea ætate & regione D. Auguſtinum præmiſimus.

Summa erroris Semipelagianorum, & cur dicti Semipelagiani, vel Pelagii reliquiæ, ac Maſſilienſes.

17. Habemus igitur quis vere fuerit error

Semipelagianorum, tum quatenus maxime parti Maſſilienſium communia, tum quatenus Caſſiano peculiaris ac quorſum Semipelagianiſmus dicatur. Quia enim aſſertores erroris propoſiti, non omnino adhærebant Pelagio, ſed ex parte tantum nempe negando primum juſtificationis initium eſſe ex divina gratia, quam alioqui agnoſcebant, idcirco Semipelagiani appellantur. Et aptius vocarentur reliquiæ Pelagianorum, qua etiam ratione interdum nominantur; quia revera non amplexabantur dimidium erroris Pelagii, ſed in uno dumtaxat puncto, tam multis in quibus Pelagius præterea erraverat, rejectis, cum eo conſentiebant, *ea una parte ſuperbæ prædicationis* (id eſt Pelagianæ) *cæteris abdicatis retenta*, ut loquitur Proſper Epiſt. ad Demetriadem. Quin etiam in illo unico puncto, non omnino Pelagium ſectabantur, ſed veluti dimidia ex parte. Nam cum Pelagius, meritum condignum in naturalibus operibus reſpectu humanæ ſalutis agnoſceret, ipſi longe temperantius philoſophati, aliquale duntaxat meritum naturale admittebant, quod eſſet ſalutis noſtræ fundamentum, & gratiam homini conciliaret; quamvis illud adeo exile cenſerent, ut vix nomine meriti illud dignarentur. Quia tamen hic eorum error, erat veluti portio plenitudinis illius errorum a Pelagio invectæ, & illa gratiæ, ut cum Fauſto loquar, *voluntatis anſulam prehendentis* advocatio per humanum laborem, ſternebat viam ad renovandum præcipuum Pelagii errorem, quo divinam gratiam per naturalia merita dari contendebat, propterea dicti ſunt Pelagianorum reliquiæ; *in quorum detruncationibus* (verba ſunt Proſperi epiſt. ad Ruffinum) *hæreſis Pelagiana palpitaret*. Et in Ep. ad Aug. *In iſtis Pelagianæ pravitatis reliquiis, non mediocrem virulentiæ fibram nutritam* queritur. Et lib. contra collat. cap. 11. hujus erroris aſſertores, refovendo cineres Pelagiani dogmatis jam extincti, deficientem fumi nidorem in redivivam flammam conatos accendere.

18. A pleriſque vocantur Maſſilienſes; quia revera Proſper initio Epiſtolæ ad Auguſtinum, eos quorum errorem tota Epiſtola refert, ait in Maſſilienſi urbe fuiſſe conſtitutos, quos *claros & egregios in omni virtutum ſtudio viros* fuiſſe teſtatur; nimirum ea tunc urbe e Caſſiani diſciplina excultiſſimis in re Aſcetica & virtute Monachis inſtructiſſima: quos inter, ipſe Caſſianus, velut inter ignes luna minores, *inſignis & clarus*, ut Proſper Tyro in Chronico loquitur ad Chriſti annum 436. ſplendebat, & eruditione & ſanctimonia. Ut propterea S. Proſper epiſt. ad Ruffinum, de hoc in Maſſilienſibus *virtutum ſtudio, exortum periculum, & de morum probitate diſcrimen*, ingemiſcat; ſecuturis facile populis, quod illud tam illuſtrem gregia Chriſti portionem probaſſe perſpicerent. Hilarius tamen initio Epiſtolæ ad Auguſtinum, eadem cum Proſpero ad Auguſtinum ventilata, referens ait: *Maſſiliæ, vel aliis etiam in locis in Gallia*, fuiſſe ventilata. Nec id Proſperum latuit, qui etiam Hilarii Arelatenſis querelas, ut ſupra vidimus, ac etiam Genuenſium dubia non tacuit; ex quo patet luem illam Maſſilienſem, omnem illum tractum & Galliæ oram pervaſiſſe, ac Genuam etiam & Italiæ fauces tentaſſe.

Si tamen Maſſilienſis lues dicenda eſt, quæ primum in Africa videtur exorta, non modo quoad rixas *de vocatione*, *ſecundum propoſitum*, quibus ſedandis S. Auguſt. librum de corrept. & gratia ſcribere adactus eſt, ut ejus libri initio, & epiſt. 47. docet; ac etiam Proſper initio Epiſt. ad Auguſtinum: ſed etiam quoad enatum ex eo circa ſpecialem vocationem diſſidio, placitum Semipelagianum de prima gratia humanæ invocationi ſubjuncta. Aperte enim S. Auguſtin. ante delatos a Proſpero & Hilario, Gallos epiſt. 107. & lib. 2. contra duas epiſt. cap. 8. contrito jam Pelagio, refert ſubnatos, qui errorem de prima gratia humano labori expenſa tuerentur, dimiſſis reliquis Pelagii erroribus, qui eſt Pelagianiſmus ille dilutus quem ſero ſapientibus Afris, Maſſilienſes aliique vicini Galli fere omnes, aliquandiu admiſerunt, nec ſine obfirmatione aliqua. Ita ut quamvis D. Auguſtini a Proſpero & Hilario admoniti, divinis plane libris de Prædeſtinatione Sanctorum & dono perſeverantiæ (quos D. Auguſtini cygneas voces, & Teſtamentum jure quis dixerit) videri poſſet error ille plane contritus, neceſſe tamen poſtea fuerit Cœleſtinum Romanum Pontificem ab iiſdem Proſpero & Hilario interpellatum, gravi increpatione, Auguſtino ſuperſtites in Galliani Semipelagianiſmi profeſſores, & conniventes ad eorum errorem, vel etiam ei ſtipulantes Epiſcopos coercere; non magno quoad hunc errorem pretio operæ. Nam per annos inſuper non paucos, in eo tractu viguit, quod Galli D. Auguſtini authoritate non admodum moverentur, hac in parte, in qua ipſe alias ſenſiſſet aliter: ejus vero poſteriorem ſententiam, duram & immitem eſſe calumniarentur. At Cœleſtini authoritatem declinare ſe ſatis exiſtimarent, cauſando libros de Prædeſtinatione Sanctorum & dono perſeverantiæ quibus Semipelagianiſmus convellitur, non fuiſſe a Cœleſtino approbatos, ſed tantum doctrinam anteriorum Auguſtini operum, quibus Pelagium cineraverat, fuiſſe a Cœleſtino commendatam. Id enim Gallos obtendiſſe, late refert Proſper in fine lib. contra Collatorem.

Extrema eorum per Eccleſiam contritio quando facta, & circa quid præciſe.

19. Nec prius fumans adhuc hæc Pelagii favilla, plane extincta eſt, quam ſedes Apoſtolica tranſmiſſis ad tractus illius Epiſcopos capitulis, quæ Arauſicæ in Liberianæ Baſilicæ dedicatione publice propoſita, & a Patribus congregatis firmata ac denuntiata ſunt, omnem incendii illius velut ſcintillam, doloſo cineri tuendæ humanæ libertatis ac divinæ juſtitiæ ſuppoſitam, feliciter compreſſit anno Chriſti juxta noviſſimam Card. Baronii ſubductionem, 529. ſedente Felice IV. longe poſt S. Leonem Caſſiani æqualem, cui titulus a collectore gratis appoſitus, eam capitulorum Apoſtolicorum tranſmiſſionem adſcribit. Et acceſſit inſignis eorumdem capitulorum confirmatio, per Bonifacium II. datis ad S. Cæſarium litteris quæ leguntur Tom. 1. Conciliorum Galliæ *pag. mihi* 223

Conſideratione porro dignum eſt, in illis capitulis ſive canonibus, ea tantum definiri, quæ ad excludendam ſubjectionem divinæ gratiæ ad humanam voluntatem pertinerent, & ad gratiæ neceſſitatem pro toto juſtificationis progreſſu: intactis iis quæ ad electionem ad gloriam ſpectant, & pleriſque quæ in D. Auguſtini doctrina diſplicuerant. Similiterque Cœleſtinus in fine Epiſtolæ poſt conſtitutam fidem Catholicam de veritate noxæ parenta-

Digitized by Google

lis & gratiæ neceſſitate, ac primatu, profitetur reliquas quæſtiones de quibus D. Auguſtino negotium faceſſebatur, neque a ſe negligi, neque decidi; ſed liberæ Doctorum diſputationi permitti, intra eos fines quos Chriſtiana charitas & modeſtia præfigit. Quod ego ad quæſtionem de electione abſoluta ad gloriam, ante vel poſt prævifa merita per gratiam procreata, pertinere exiſtimarim. Quia enim in eo puncto D. Auguſtinus multos & graves contradictores ſuſtinebat, nec antiquiores Patres ea in parte perſpicue prodiderant aliquid tanquam ex fide tenendum; aliunde autem fatalitas quædam ſub nomine electionis & prædeſtinationis ad gloriam, prorſus antecedentia conſenſum humanum, induci meticuloſis videretur; ſatius duxerunt Pontifices in quæſtiones non neceſſarias non excurrere, contenti tradidiſſe quæ ſine fidei violatione negari non poterant; quoad illas autem non neceſſarias quæſtiones, indixiſſe modeſtiam; & D. Auguſtini ſugillatione, tanti viri merita, exantlatoſque pro Eccleſia labores dedecente, interdixiſſe. Quin etiam S. Proſper, quamvis Auguſtini placitorum tenaciſſimus, tamen in Epiſtola ad Auguſtinum, poſt relatas Semipelagianorum querelas in varia doctrinæ a D. Auguſtino traditæ capita, cum extremam veluti lineam placiti quod iſti e contrario ſtatuebant eſſe docuiſſet ſubjectionem gratiæ ad nudam voluntatem humanam: hoc duntaxat videtur reprobare tanquam Pelagii virulentia imbutum, intactis cæteris: *Si principium ſalutis male in homine collocatur, ſi divinæ voluntati impie voluntas humana præfertur, ut ideo quis adjuvetur quia voluit, non ideo quia adjuvatur velit, ſi originaliter malus, receptionem boni non a ſummo bono, ſed a ſemet ipſo inchoare male creditur, ſi aliunde Deo placetur, niſi ex eo quod ipſe donaverit.* Quæ liquet ad ſolum gratiæ primatum ac neceſſitatem pertinere.

Quæ falſo aliqui Semipelagianis affingant.

20. Non video autem unde aliqui incumbentes parieti inclinato & maceriæ depulſæ, plures contra fidem aperte pugnantes errores, in Semipelagiania tanto poſt tempore ſubodorati ſint, quam Pontifices, & Concilia, & illorum temporum Patres perſpexerint. Affingunt enim Semipelagianis, quod interna gratiæ auxilia veramque ſpiritus ſubminiſtrationem ſuſtulerint: itemque quod dixerint, hominem naturæ viribus, immediate ſuſtolli ad gratiam ſanctificantem, nullis interpoſitis diſputationibus liberis. Addunt alii, negatam ab eis fuiſſe gratiam ſanctificantem, & divinam cooperationem ad actiones liberas: Quæ omnia quo jure Semipelagianis affingantur, equidem non video.

Nam quod attinet ad gratiam ſanctificantem, ne ipſe quidem Pelagius eam aperte ſuſtulit, ut ex eo liquere videtur, quod Concilia & Patres Pelagium impugnantes omnino ſilent de gratia habituali: & exaggerationes virium naturæ, quas Pelagius epiſtola ad Demetriadem, & iis qui ſuperſunt Commentariis in Paulum inſeruit, prætenſa item ab eo libertatis læſio per gratiam, ut habetur ex D. Auguſtino l. 4. contra Julian. cap. 8. & ex lib. 2. contra duas epiſtol. c. 5. ad ſolam gratiam actualem ſpectabant, non autem ad habitualem. Quanto magis igitur Semipelagiani, viri & docti & probi, gratiam ſanctificantem non ſuſtuliſſe cenſendi ſunt.

Quod vero attinet ad gratiam actualem internam revelationis ac externæ propoſitionis objecto contradiſtinctam, certum eſt eam negaſſe Pelagium, primo quidem abſolute & ſimpliciter, poſtea vero tanquam neceſſariam. Contendebat enim ad ſummum eſſe utilem, & juvare ad facilius operandum quod abſolute poſſet per nudas naturæ vires effici, ut memorat D. Auguſtinus epiſt. 106. & luculenter lib. de geſtis Pelagii cap. 14. habeturque ex ipſo Pelagio epiſt. ad Demetr.ad. Niſi ſi quod Auguſtinus eodem lib. de geſtis Pelagii cap. 31. ſatis innuit, de hæreticorum more Pelagius cum res tulit, mendaciter admiſit quod alioqui inficiebatur. Pelagianos certe, de Magiſtri poſteriore placito minus ſollicitos, internam gratiam excitantem inficiatos eſſe, multis confirmat Bellarminus in recognit. cap. 13. lib. primi de grat. & lib. arbit. aperteque tradit S. Auguſt. lib. 1. contra duas epiſt. cap. 19. & in ſecunda reſponſ. contra Julian. lib. 1. cap. 95. ubi refert eos gratiam internam vocaſſe *neceſſitatem*. Sic igitur de internis gratiæ auxiliis ſentiebant Pelagius & Pelagiani, quocumque verborum colore hæreſim obtegerent: Semipelagiani autem non ſic: idcirco enim S. Auguſtinus lib. de prædeſt SS. cap. 1. laudat eos, quod gratiam ſimpliciter dictam atque adeo internam admittentes, recederent a Pelagio. Quorſum ergo eis affingamus contrarium, & non jam Semipelagianos, ſed pure Pelagianos quoad gratiæ negotium eos ſtatuamus?

Idem dico de impacta iiſdem negatione divinæ nobiſcum cooperationis in actibus liberis: Nam quamvis de Pelagio, problema ſit, expunxeritne divinam cum cauſis ſecundis cooperationem, & nominatim cum voluntate libera; & non pauci partem affirmantem, plerique etiam negantem tradant, ut videre eſt apud Salam. 1. 2. tract. 5. d. 3. n. 9. & alios quos adduxi in Natur Theo. diſt. 8. n. 338. de Semipelagiania tamen nuſquam apud antiquos legitur, quod divinæ cooperationi ſint adverſati. Nec id ſane ad ipſorum ea ſam referebat, ut videtur ex dictis perſpicuum.

21. Sileo de ea inſulſitate, quam nuperi quidam in Semipelagianis damnant, quod admiſerint actus mere naturales circa objecta illa materialia quibus ſupernaturales actus diſtinentur. v. g. quod admiſerint dari poſſe naturalem aliquem aſſenſum objectorum, queis intellectus ſupernaturali fide roboratus, præſtat aſſenſum: & naturalem aliquem amorem, charitati Theologicæ in ſuo ordine proportionalem, abſque ullo tamen ordine ad gratiam & juſtificationem. Hoc Semipelagianis vitio vertere ac ſuffigere, ineptire eſt: nec vacat injuria in graviſſimos Theologos, veteres juxta ac novos qui ita ſenſerunt.

Satis de Semipelagianorum errore; ſi rei apud pleroſque implexitatem & argumenti fœcunditatem ſpectes, omnino paucis: ſi inſtitutum hoc loco noſtrum, plane multis. Nunc an hic ipſe error Valeriano jure impingatur, conſideremus, repetitis & ad examen vocatis locis illis, quæ offenſionem ingeneraſſe ſupra vidimus.

CAPUT V.

Demonſtratur directe, Valerianum a Semipelagianiſmo proxime expoſito abhorruiſſe.

ALienum omnino ab errore propoſito fuiſſe Valerianum, duplici via pandam. Nempe

primo directe: hoc eſt oſtendendo quam illa gratiæ divinæ ſtudioſus aſſertor fuerit, primaſque ei ſemper detulerit: ſecundo indirecte, iis nimirum quæ Semipelagianiſmum ſapere viſa, apte conditis, & ad Catholicum ſaporem, idonea expoſitione aptatis.

Plane Catholicam apud Valerianum gratiæ divinæ aſſertionem ferunt varia loca. Sic enim loquitur homil. 3. extrema: *Servitii noſtri hæc eſt ratio, ut beneficia Chriſti noſtri, ſemper recolas; & in quo religioſæ fidei labore profeceris, auctori tuæ libertatis aſſignes.* Et homil. 7. initio: *Hæc ipſa quæ fides in nobis operatur, quamvis humano labore proficiant, ad Dominum referenda ſunt, per quem & in quo, ſi qua ſunt bene geſta, conſiſtunt, & in poſterum quibuſque profutura ſervantur. Unde nemo ſapiens Dei beneficia ſuis virtutibus æſtimet applicanda, ne audiat illam Apoſtoli ſententiam dicentis: Quid habes quod non accepiſti? Aut ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Ex hoc Apoſtoli loco, Venantius Fortunatus expoſitione orat. Dom. circa tertiam petitionem, in inſigni digreſſione contra Semipelagianos, contendit perſpicue & aperte everti eorum errorem: ita ut quiſquis hoc cum Apoſtolo, quem *Eccleſiæ oculum*, ſcite nominat, humiliter profitetur, eo ipſo profiteatur, bonam quoque voluntatem, & ſalutis initium a Deo eſſe: æque ac prima incenſio lampadis ab intrinſeco eſt, quo ille exemplo egregie aperit a Deo præveniri hominem, imitatus Auguſtinum tract. 23. in Joan. Non diſſimiliter ergo ſenſit, qui locum illum in eam rem æque adhibuit Valerianus. Qui mox ibidem, enumeratis variis bonis operibus ſupernaturalibus addit: *Sed hæc omnia, una atque eadem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti in nobis virtus operatur, quæ perfectionem juſtis laboribus præſtat, ac bonæ voluntati, quæcunque ſunt optima, ſubminiſtrat.* Alludit aperte ad illa Apoſtoli verba, quæ totius de gratia doctrinæ breviculum jure quis dixerit. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum.*

2. Splendidiſſime homil. 11. prope tota. Nominatim vero in ipſa homiliæ fronte, verbis illis: *Omnem profecto modum ſacrilegæ ſuperſtitionis excedit, qui in laboribus juſtis, partem Deo ſubſtrahit, a quo ſapientiæ ſpiritum accepimus, totum hominem regit, & ad omne opus bonum, mortalium mentes accendit. Omnia itaque laborum inſignia ad Deum referenda ſunt, ne S. Spiritus dona reſcindat.* Et mox prolatis aliquot Scripturæ teſtimoniis: *Videtis ergo quod bona noſtra divinitati debemus adſcribere, mala autem humanis moribus imputare: quia ut bona procurante Deo creantur; ita mala, diabolo auctore naſcuntur.* Partem laboris juſti & ad juſtitiam promoventis, non eſſe Deo ſubtrahendam; accipi a Deo ſpiritum ſapientiæ ac veluti primum halitum vitæ ſupernaturalis; accendi a Deo mentes noſtras ad omne opus bonum, & quicquid hujuſmodi eſt, Deo procurante creari, ideoque hæc omnia eſſe illi adſcribenda; quantum abeſt a Semipelagianiſmo, quo prima radix boni operis homo ſtatuitur, & boni procuratio eidem adſcribitur!

Specialiter vero quod ait bona creari in nobis procurante Deo, mala autem naſci auctore diabolo; argumentum continet in rem noſtram efficaciſſimum, ex eo ductum; quod quemadmodum fœtus non poteſt ſibi ipſi dare primum eſſe, ſed neceſſario ſupponit patrem: ita ſpiritualis fœtus, ille, inquam, abſconditus cordis homo qui in nobis formatur, quamvis ad ſuum augmentum & conſervationem poſſit aliquid conferre, tamen quoad primum initium neceſſario aliunde prodit, hoc eſt a Deo, qui voluntarie generat nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus. Hoc ipſo ſenſu Semipelagianiſmum plane exſcindente, locutum Valerianum, liquet ex illis aliis ejuſdem homiliæ verbis: *Requirat unuſquiſque initia vitæ ſuæ, & auctorem quærat generis humani: quis corpus formaverit, quis membra compoſuerit, quis terrenam materiam in humanum uſum fecerit vegetare. Nonne hæc omnia, Dominus, ſapientia procurante, conſtituit? Cum ergo non ſit noſtrum quod ſumus, quomodo noſtrum eſt quod habemus? Stultitiæ genus eſt, ut cum alii debeas vitæ beneficium tibi adſcribas ornamenta virtutum.* En apertiſſimam Semipelagianiſmi profligationem, eo quod dicebam argumento ſubnixam, uſurpatam quoque a D. Aug. in Pſal. 144. ad illud, *& juſtitia tua exultabunt.*

Nec dimitto indiſcuſſam vim verbi quo ut mala auctore Diabolo in nobis naſci, ita bona procurante Deo creari ajebat Valerianus. Nam ſive verbum *creandi*, preſſe ac ſtricte, ſive laxius uſurpemus, ſuppetet quod huic rei referat nonnihil. Et ſtricta quidem acceptatio qua vox *creandi* ſignet productionem ex nihilo, recta impetit Semipelagianiſmum & quodcunque ſalutis initium ex naturæ viribus, ut propterea S. Auguſt. ad veritatem Catholicam ea in parte confirmandam, uſurpare paſſim ſoleat verba illa Pſ. *pro nihilo ſalvos facies eos*; ita luculenter in Pſal. 55. itemque illud Apoſtoli: *Ipſius factura ſumus, creati in Chriſto Jeſu, in operibus bonis*, & ſimilia quæ ad hoc inſtitutum urget lib. de grat. & lib. arbit. cap. 8. Eodem ſenſu S. Baſil. in Pſ. 32. tractans illud: *Ipſe dixit, & facta ſunt; mandavit, & creata ſunt*, proferens varias Scripturas, in quibus creatio, quia eſt productio ex nihilo, ſpiritualem noſtram procreationem ex nullo noſtro initio factam ſignat; addit poſſe eum Pſalmi verſum, quoad priorem partem de effectione naturali accipi, qua dicente Deo factus eſt mundus: Quoad poſteriorem vero partem, intelligi poſſe de generatione in Chriſto, quæ eſt moralis creatio, excluſo in ea morali quocunque influxu ſubjecti, quoad primam gratiam auxiliantem. Nec diſſimiliter Anaſtaſ. Sinaita l. 7. hexaem. *initio*, ait in 2. capite Geneſeos iterari narrationem creationis rerum, quæ poſſet ſuperflua videri, niſi inſtituta denuo eſſet, ad deſignandam ſecundam creationem longe ſublimiorem, quæ eſt in Chriſto & per Chriſtum. Hoc denique voluiſſe oportuit antiquos illos Scholaſticos, qui vel in 1. diſt. 26. vel in 4. diſt. 1. cenſuerunt gratiam fieri in nobis per creationem. Hoc enim in rigore phyſico loquendo, ſi de gratia habituali ſit ſermo, improbabile eſt: Nam accidenti valde præternaturale eſt, produci abſque ſubjecto, atque adeo ex nihilo phyſico. Et multo etiam improbabilius eſt agendo de gratia actuali, quæ forte nulla vi poteſt ſic effici. Senſus ergo Scholaſticorum illorum eſſe debet, quem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. ad. 2. perſpicue expreſſit: Nempe gratiam ſanctificantem moraliter creari; quia ſpectata prima radice ex mera Dei prævenientis liberalitate obtingit, quod ſimiliter dicendum eſt de gratia actuali. Atque ita primus hic ſenſus creationis noſtræ per emiſſum Dei ſpiritum, ac Deo procurante factæ, aperte evertit Semipelagianiſmum.

3. Si

3. Si autem verbum *creandi* ſumatur paulo latius, ita ut dicantur procurante Deo creari bona, mala autem naſci auctore Diabolo, quia bene ſupernaturaliter operantes, non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo naſcimur, tanquam ex patre fœcundante, & primum initium totius procreationis indente, æque concidet per ea verba Semipelagianiſmus. In quam rem juvat afferre perelegantem doctrinam cui Gulelmus Pariſienſis l. de Sacram. Matrimonii cap. 5. inædificat animæ humanæ cum Deo nuptias, ad concipiendam & pariendam prolem bonorum operum, non abſque univerſo apparatu illis nuptiis comitante, per analogiam ad noſtrates nuptias. Eſt autem ea doctrina Richardi Victorini in Pſal. 28. ad illud: *Dilectus quemadmodum filius unicornium*, & Bernardi lib. de inter. domo cap. 68. qui aperte ex Richardo profecit. Obſervant hi Doctores, quamvis poſſimus patres eſſe Chriſti, cooperantes ad alienam ſalutem, eumque gignentes in alieno corde; tamen unumquemque noſtrum in quo Chriſtus formatur & generatur, non ſe habere ad Chriſtum ſic genitum ut patrem, ſed ut matrem duntaxat, quæ ex alieno ſeminio concipit. Propterea que expendunt, interminatam in Scriptura maledictionem ſterili & quæ non parit; nec ſimiliter dictum, maledictus qui non gignit: quia non æque in poteſtate noſtra eſt, præveniri ſancta cogitatione qua veritas perſpiciatur, ac eſt in noſtra poteſtate, adhærere veritati intellectæ & interius guſtatæ, Domino dante ſuavitatem. Ea enim præventio, conferens primum ſalutis initium, mere ex Deo eſt, qui proinde jure dicitur habere rationem Patris in hac ſpirituali nativitate, contra quam ſentiebant Semipelagiani, qui ſibi ipſis abſque gratia, nativitatis illius initium arrogabant. Liquet ergo quantum ab eis abſuerit Valerianus.

Inferius quoque eadem hŏmilia 11. allegato initio Pſ. 126. *Niſi Dominus ædificaverit*, &c. ita infra: *Videtis ergo, quod nec ſine Domino quod bonum eſt ædificari, nec ædificatum ſine Domino poterit cuſtodiri. Ædificatio divinæ hujus domus, ædificatio eſt vitæ noſtræ, quam oportet divinæ majeſtatis auxilio communiri. Rogandus itaque ſemper eſt, Chriſtus noſter, ut in nobis bona nutriat, & exorandus ut nutrita cuſtodiat, atque ita intelligentiæ noſtræ corda componat, ut omnia quæ bona ſunt, gloriæ cœleſtis poteſtatis aſſignet.* Expendo ædificationem divinæ domus, id eſt exordium & initium juſtificationis, Deo tribui æque ac ejuſdem jam ædificatæ cuſtodiam. Ex eo enim quod Dei ſit domum noſtram internam ædificare, inferri ipſum quoque juſtificationis exordium a gratia eſſe repetendum, tradit egregie Naz. orat. 31. num. 8. & Nazianzeni auditor S. Hieronymus Jerem. 18. Itemque Joannes Epiſcopus Hieroſolymitanus adductus & commendatus a S. Auguſtino lib. de geſtis Pelagii cap. 14. ac etiam Proſper ad excerpta Genuenſ. dub. 8. Adverto inſuper gratiæ divinæ prævenientis auxilia, uiſdem a Valeriano verbis expreſſa, quibus deſignantur in Eccleſiaſtica oratione Dominicæ 6. poſt Pentecoſten, qua petitur a Deo, *ut quæ ſunt nutriat, ac pietatis ſtudio, quæ ſunt nutrita, cuſtodiat.* Præterea obſervo eodem loco Valerianum, non aliqua, ſed plane omnia quæ Chriſtiana bona ſunt, cujuſmodi etiam eſt primum juſtificationis initium, aſſignare Deo gratiæ auctori, & monere rogandum Deum, ut ita intelligentiæ noſtræ corda componat, id ut agnoſcamus & facto præſtemus. Quæ omnia ſunt a Pelagii reliquiis alieniſſima. Valet enim ex ejuſmodi dicto ea D. Auguſtini illatio quam conficit 1. Retract. cap. 9. ubi expendens quod dixerat lib. 3. de lib. arbitr. omnia bona ex Deo eſſe, ſic concludit: *Quia omnia bona ex Deo ſunt, ſequitur ut ex Deo ſit & bonus uſus liberæ voluntatis quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.*

4. Infra quoque Valerianus ex illis Scripturæ locis: *Non eſt qui faciat bonum, & nemo bonus niſi ſolus Deus*, argumentatione ei gemina quam Proſper cap. 20. contra Collat. ex iiſdem locis conficit ad probandum noſtræ ex Deo ſalutis initium, concludit in hunc modum: *Ergo videtis quod ſi quando boni videmur, bonitatem Dei operamur.* Item addit, cum bene facimus in ordine ad ſalutem, Deum in nobis ut in templo habitare, & ſcilicet operari in nobis illud ipſum bonum, quod tametſi noſtrum ſit, tamen quia radicaliter & principaliter a Deo pendet, *bonum Dei* a Valeriano appellatur: Eo ipſo ſenſu quem egregie expreſſit S. Greg. lib. 33. mor. cap. 25. & 26. tractans illud: *Quis ante dedit mihi, ut reddam ei;* Et homil. 9. in Ezech. ad illud: *ingreſſus eſt in me ſpiritus, poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſuper pedes meos.* Appono partem loci illuſtriſſimi, tanquam radium quo vera & catholica Valeriani hoc loco doctrina, colluſtrari poteſt. *Sciendum eſt, quia mala noſtra ſolummodo noſtra ſunt: bona autem noſtra, & omnipotentis Dei ſunt, & noſtra: quia ipſe aſpirando nos prævenit ut velimus, qui adjuvando ſubſequitur, ne inaniter velimus, ſed poſſimus implere quæ volumus. Præveniente ergo gratia, & bona voluntate ſubſequente; hoc quod omnipotentis Dei donum eſt, fit meritum noſtrum. Quod bene Paulus brevi ſententia explicat dicens: Plus illis omnibus laboravi. Qui ne ſuæ videretur virtuti tribuiſſe quod fecerat, adjunxit: Non ego autem, ſed gratia Dei mecum. Quia enim cœleſti dono præventus eſt, quaſi alienum ſe a bono ſuo opere agnovit; non autem ego: ſed quia præveniens gratia, liberum in eo arbitrium fecerat in bono, quod libero arbitrio eandem gratiam eſt ſubſecutus in opere, adjunxit: ſed gratia Dei mecum. Ac ſi diceret, in bono opere laboravi, non ego, ſed & ego. In hoc enim quod ſolo Domini dono præventus ſum, non ego. In eo autem quod donum voluntate ſubſecutus, & ego.* En S. Greg. gratiam prævenientem & ſalutis ex Deo initium, colligit & probat ex eo quod bonum opus noſtrum, dicatur *bonum Dei*, noſque dicamur alienum bonum operari, quo ipſo modo loquitur, ut vidiſtis, Valerianus. Quæ mihi videntur idonea argumenta bonæ cujuſvis voluntatis etiam primæ, ab eo adſcriptæ auxilio gratiæ, in ſalutis negotio.

In calce denique ejuſdem homiliæ 11. hæc verba habet: *Qui gloriatur ergo in Domino glorietur: omni ergo ſtudio agendum eſt, dilectiſſimi, ut vitam noſtram Domino ita fides pura commendet, ne quid extollentia humana ſibi vindicet aut ſuis laboribus donet. Totum autem perdidit quod laboravit, qui propriis virtutibus fructum ſanctitatis adſcripſerit.* Hæc plane gemina effato S. Cypriani *in nullo gloriandum eſſe, quando noſtrum nihil ſit.* Ex quo teſtimonio S. Auguſtinus lib. de prædeſt. SS. c. 3. & lib. de dono perſever. c. 14. fatetur ſe adductum ut ſententiam ſuam priorem circa ſalutis initium retractaret. Quomodo ergo Valerianus, eodem modo locutus, ſalutis initium homini arrogaret? Et vero quod ne-

gat fas eſſe extollentiam humanam aliquid ſuis laboribus vendicare, videtur intortum in errorem Semipelagianorum, qui humano labori ſubjungebant gratiam, eamque adſcribebant ei labori quo voluntas petendo, pulſando, quærendo, Deum advocat. Ut ſuſpicio eſſe poſſit univerſam hane homiliam qua Valerianus ex inſtituto rejicit eos qui Deum gratiæ Authorem ab aliquo laboris ſui conſortio in bonis operibus excludunt, non tantum in Pelagium intorqueri, qui abſolute gratiam inficiabatur; ſed etiam, & quidem multo magis in Semipelagianos, quorum puſt Pelagii cineres, favillæ fumabant.

6. Tandem alieniſſimum eſt a ſenſu & modo loquendi Semipelagianorum, quod habetur hom. 16. verbis illis: *Omnis igitur ſpes obtinendæ victoriæ, in fide & voluntate conſiſtit. Si enim voluntas ſequatur fidem, nunquam deſerit voluntatem.* Utique fides. Sane Semipelagiani erroris flos, vel potius fœx, eſt ſubſecutio & ſubjunctio fidei ad voluntatem bonam. At Valerianus, diſerte voluntatem bonam ſubjungit fidei: Ita ut etiam prima credendi voluntas, non ſit ex nuda facultate voluntatis; ſed divinum fidei ſeminium, ſive gratiam voluntati præviam ſubſequatur. Quæ eſt Catholica doctrina contra Semipelagianos. Idcirco enim eos ſugillans S. Petrus Chryſologus ſerm. 135. poſt commendatam S. Laurentii in vivicomburio conſtantiam, monet Auditores ut mirantes S. Laurentii fidem & patientiam, donum Dei mirentur: Dei enim donum fuiſſe, tantam fidem, tantum in tantis cruciatibus, animi robur. Tandemque eoncludit: *Ergo Martyrum merita, velut Dei dona laudemus; amemus, oremus, ſubinferamus voluntatem noſtram. Voluntas enim ſequitur, non prævenit. Sed tamen non deeſt charitas, ſi non deſit voluntas. Ipſa enim ardens voluntas, vocatur charitas.*

CAPUT VI.

Quæ prioribus locis Semipelagianiſmum ſubolere in Valeriano viſa, demonſtrantur Catholica.

1. PErgo ad indirectam Valeriani expurgationem, que in locorum ſuperius propoſitorum expoſitione conſiſtit: Tractabo ſingula eo ordine quo adducta ſunt; qui idem eſt cum ordine ac ſerie homiliarum, de quarum morboſitate aut ulcere ſuſpicio ſuit.

Gratiæ aut libertatis ſuppreſſio neutram excludit.

Præmittendum tamen eſt unum, quod non ad Valeriani tantum, ſed etiam ad plurimorum Patrum indemnitatem obſervare operæ pretium eſt: Nempe, non ſi aliquando Patres auxilium gratiæ in opere talis auxilii indigo reticent, cenſeri illico poſſe excluſum, cum ſæpe ſubintelligatur, nec ſemper neceſſe ſit omnia exprimi. Id quod etiam in ipſis Scripturis ſervatum a Spiritu ſancto, graviſſimi Patres notarunt. Ut S. Baſilius in cap. 6. Iſaiæ tractans illud: *Ecce ego mitto*; & S. Ambroſius ad Lucæ proœmium expendens illa verba, *viſum eſt & mihi*; & obſervans, Evangeliſtam, etiam ſi tacuit loquentem in ſe Spiritum ſanctum, non idcirco tamen id negaſſe, ſimiliterque Chriſtianum ſi in opere ad ſalutem pertinente, eodem modo loquatur, & de divina cooperatione taceat, non idcirco eam diffiteri. Deſcripſit eum D. Ambroſii locum S. Auguſtinus lib. de grat. Chriſti c. 46. & lib. de dono perſever. c. 19.

Sed inſigniter idem tradit S. Anſelmus in concor. 2. p. c. 15. his præter cætera: *Cum aliquid dicit Scriptura ſacra pro gratia, non amovet omnino liberum arbitrium; neque cum loquitur pro libero arbitrio, excludit gratiam: quaſi ſola gratia aut liberum arbitrium ſolum, ſufficiat ad ſalvandum hominem, &c. Ita quippe intelligenda ſunt dicta divina, ut hoc excepto quod dixi de infantibus, nec ſola gratia, nec ſolum liberum arbitrium, ſalutem hominis operetur.* Illuſtrat hoe nonnullis Scripturis adductis; tum profert inſignem ſimilitudinem: *Sicut ergo quamvis naturalis uſus non procreet prolem ſine patre, nec niſi per matrem; non tamen removet ullus intellectus aut patrem aut matrem a generatione prolis; ita gratia & liberum arbitrium non diſcordant, ſed conveniunt ad juſtificandum & ſalvandum hominem.* Appoſitiſſime. Quid enim familiarius quam ut ſimpliciter dicamus, *hic homo eſt filius illius mulieris*, tacito, nee tamen idcirco excluſo patre? Similiter ergo, quamvis voluntas noſtra de Spiritu Dei concipiat, nec niſi cæleſti ſemine fœcundata, ae divinæ illuminationis prægnata conceptu (ut S. Fulg. loquitur initio ſecundi ad Traſim.) eniti poſſit partum ſalutis; tamen plerumque, ſolius liberæ voluntatis opus illud fundantis ſit mentio, non expreſſo, nec tameo negato divino ſeminio per quod fœcundata eſt voluntas; ſine quo non plus poſſet concipere aut parere fœtum ſalutis, quam poſſit naturaliter mulier effici mater abſque viri opera.

Itaque qui voluntatis ſolius meminerunt, exprimunt duntaxat, quid hæc cauſa in ſuo genere & ordine, ad effectum & ipſi & gratiæ communem contribuat, non negato (quamvis non expreſſo) gratiæ concurſu. Quod, ut dicebam, in Scripturis ipſis ſervatum videmus. Et longe æquiſſimum eſt eodem modo accipere ſimilia Patrum dicta, in longioribus præſertim diſputationibus, aut eum ad populum agunt: quia illa diligens & anxia utriuſque cooperariæ cauſæ expreſſio, vel nauſeam, & faſtidium pareret, vel offenſionem ex ingenerata ſuſpicione hominis de auditoris aut lectoris ingenio aut ſecuritate diffidentis. Ita plane, ſua quædam de libertatis humanæ viribus duriuſcule in ſpeciem dicta lib. 3. de lib. arbit. emollit ipſe D. Auguſtinus 1. retract. e. 9. oſtendens tacitam tunc a ſe, ſed non exeluſam gratiam. Quam (ut vocat) *regulam*, Auguſtino allegato, commendat Fauſtus Rheg. lib. 1. de grat. c. 6. *Apud regeneratos*, inquit, *quando gratia ſine labore, vel labor ſine gratia, in ſcripturis ponitur, ſupprimitur, non ſeparatur. Cum unum ſine alio dicitur, tacetur alterum non negatur, ſecundum illam regulam quam Antiſtes Auguſtinus inſinuat: Non omnia quæ tacentur, negantur.* Non me latet, Pelagianos hoc ipſum ſtudioſe inculcaſſe, ſic enim Critobulus partes Pelagii ſuſtinens apud Hieronymum lib. 1. contra Pelag. *fere initio*, objicienti Attico Catholieo, quod gratiæ non meminiſſet, ideoque eam inficiatus videretur, reponit: *Ex eo quod non negavi, dixiſſe exiſtimandus ſum, neque enim quicquid non dicimus, negare arbitrandi ſumus.* Et apud Paulum Oroſium in Apolog. pro arbitrar. libert. hæc adverſus ipſummet Pelagium ſcripta habentur: *Quamlibet crebro dicas de gratia Dei, non ideo negavi, quia non dixit; ſed ideo dixiſſe accipiendus ſum, quia non negavi: Quaſi vero & Su-*

ſanna

ſanna ideo de adulterio confeſſa credenda ſit, quia arguentibus aliis non negavit, aut teſtimonium falſorum teſtium, Dominus JESUS quia tacuit, approbaverit. Hæc, inquam, a Pelagianis dicta non inficio: Neque tamen idcirco vacillat regula propoſita, quia non omni quod hæretici proferunt, illico adverſandum eſt. Poterit enim quod dicunt (ut ſane hic contingit) non eſſe fœtus eorum; ſed ab Eccleſia & probatis Doctoribus mutuo ſumptum. Itaque cum PP. hoc ſtatuant quaſi pro canone, jure ratum eſt habendum. Accedit quod plerumque Patres, ut Sanctus Auguſtinus etiam notavit lib. de Prædeſtinat. SS. cap. 14. intenti in rem quam tractant, non ſunt adeo ſolliciti de exprimendis ac diſtincte & explicite proponendis omnibus, quæ fide certum eſt ad aliquid intervenire, ſed ſecure loquentes agunt quod agunt. Atque ita ſtatim & obiter gratiæ auxilia plerumque ſupponunt, aut attingunt potius quam tractent; quamvis non idcirco ea diffiteantur, vel divinam voluntatis noſtræ præventionem inficientur; ſed quod muneris noſtri eſt, & in poteſtate noſtra locatur, potius urgeant.

2. Hoc quod generatim de Patrum ſcribendi & loquendi modo in hac re præmiſi, locum omnino habere potuit in Valeriano; ut non ſit quod rigidius auſteriuſve cum eo agamus, ſi aliquando e duabus cauſis ad ſalutis noſtræ negotium intervenientibus, alterutrius tantum meminerit, non expreſſa altera, quam non idcirco inficiatur. Hujuſmodi cautione præmiſſa, quæ ad pleraque Patrum dicta in aliis materiis commodare æque poteſt, ut ad ſuppreſſionem alicujus e divinis perſonis, in opere univerſis communi (quo eam adhibet Paſchal. Diacon. l. 2. de Spiritu ſancto c. 4. *in fine*) accedamus ad expendenda ſigillatim ſuſpecta apud Valerianum loca ſuperius propoſita.

Nihil in prima homilia non ſincerum & Semipelagianiſmo putens.

Primam homiliam ex ea cauſa ſuffigebat criminato, quod ipſa prima ejus verba hauſta ſint a Pelagio, quem ait, *ſæpius eo dicendi modo eſſe conqueſtum.* Non poſſum non ſuſpicere tantam ſagacitatem in Pelagii veſtigiis ſubolfaciendis. Nam hic eſt frons primæ illius homiliæ: *Multi qui ſanæ doctrinæ adverſantur, juſtitiam culpant, & diſciplinam imperium eſſe judicant; ac rationabilem caſtigationem, ſuperbiæ aſſignant, cum non ſit imperium, niſi ubi aliquid jubetur injuſtum; nec ſit ſuperbia, niſi ubi negligitur diſciplina.* Subjiciturque continenter, longum diſciplinæ encomium. Quid hic Pelagianum fermentum ſubolet? Vel quæ, ſaltem in ſpeciem, hujus principii cum Pelagiana impietate communitas? Extat indiculus errorum Pelagii apud Auguſtinum hær. 88. & lib. de geſtis Pelagii cap. 11. 14. & 35. Quid inter eos errores affine commendationi huic diſciplinæ regularis? Nam de ea ſermo eſt Authori cum Monachis agenti, ut ſatis liquet ex inutilitate famæ converſionis, quam religioni profeſſæ denuntiat, niſi diſciplinæ ſtudium acceſſerit. An vero S. Cyprianum initio libri de diſciplina & habitu virginum, Chryſoſtomum homilia de eruditione diſciplinæ, Hugonem Victorinum libro de inſtitutione Novitiorum a cap. 10. S. Bonaventuram in ſpeculo diſciplinæ propter Novitios, Laurentium Juſtinianum lib. de diſcipl. Monaſt. & alios qui diſciplinam non ſecus celebrant, quam hic Valerianus; & grave a diſcolis haberi jugum ejus expoſtulant, Pelagianæ fuliginis inſimulabimus ea ex cauſa?

Quam vere autem ſubdatur a criminatore, *Pelagium ſæpius eo dicendi modo eſſe conqueſtum*; intelliget qui adverterit, ex Pelagii ſcriptis præter plagulas apud Auguſtinum, ſupereſſe duntaxat Epiſtolam ad Demetriadem, male a quibusdam, jam a Bedæ temporibus D. Hieronymo inſcriptam, & ab eodem Beda lib. 1. in Cant. Juliano Celanenſi Epiſcopo, qui cum Auguſtino conflixit, attributam. Item commentarios breves in Paulum, Hieronymo quoque inſcriptos, diſerte autem a D. Auguſtino lib. de geſtis Pelagii cap. 16. & lib. 3. de pecc. merit. cap. 1. & 11. Pelagio adſcriptos. Ac denique ſymbolum ſecundum, quod habetur tomo 9. Hieronym. incipitque: *Credimus in Deum Patrem*, deſinit autem per ea verba, *hæreticum comprobavit.* Nam hanc fidei profeſſionem S. Auguſt. l. de grat. Chriſti cap. 32. & 33. & lib. de peccato orig. cap. 1. & 21. a Pelagio ad Innocentium tranſmiſſam monſtrat. Nuſpiam vero in illis lucubrationibus comparent querelæ illæ Pelagii, de neglectu aut duritia regularis diſciplinæ, apud aliquos effrenes & jugi impatientes. Et ut extarent alicubi ex Pelagio illæ querelæ, parum omnino id referret; cum non quæcunque ab hæreticis dicta ſunt, reſecanda videri debeant, niſi eadem falce omnia prope fidei dogmata reciſa velimus, ut Ruſticus Cardin. Diaconus Dial. contra Aceph. probe monuit.

Sed neque in ſecunda.

3. Homil. 2. illud notabatur, quod agens de via Chriſtiana Valerianus dicat, acceſſum Chriſtianæ viæ facilem ſe præſtare volentibus, quæ videbantur ſubolere Semipelagianam gratiæ ſubjunctionem ad voluntatis conatum. Sed hæc eſt plane inanis criminatio. Quid enim apud Patres & morum Magiſtros decantatius, quam volenti nihil difficile? Et ſi velimus divinæ gratiæ qua prævenimur, cooperari, fore ut conſenſus ad virtutem, quantumcunque præruptus & horridus, non miteſcat modo, ſed etiam cum ſuavitate ſuperetur? At hoc unum eſt quod affirmat Valerianus.

Nec minus perſpicue, abſque nota vel erroris ſuſpicione idem tradiderunt, ut alios nunc prætercam, Clem. Alex. 2. Strom. cap. 7. & S. Auguſt. l. 1. de l. arbit. cap. 13. & variis locis S. Chryſoſtom. Et Clemens quidem diſputans de adoptione filiorum Dei hæc verba habet: *Velle ergo omnia antecedit. Rationales enim facultates ſunt ejus, quod eſt velle, miniſtræ. Velis*, inquit, *& poteris.* Idem quod Valerianus conceptis verbis tradidit S. Maximi de Scopo Incarnat. & qui hoc ipſum mellitiſſime ſic expreſſit Eucher. in Paræn. ad Valer. n. 7. *Si hominum quiſpiam clarus ac locuples, in locum liberorum te adoptaturus accineret, ires per oppoſitas rerum difficultates, & per quodvis longi receſſus iter vectatus accurreres. Deus, univerſitatis rerumque Dominus, te in adoptionem vocat; illud, ſi velis, tibi blandum filii nomen impertiet, quo Deum noſtrum, unicum ſuum nuncupat. Et non accenſus raperis? non properus urgeris? ne conditionem tantam, celeri occurſu, mors feſtina præripiat? Atque ad hanc obtinendam, tu non invias terræ ſolitudines, nec longinqui maris incerta penetrabis. Cum volueris, hæc adoptio tui, tecum eſt.* Sed & Laurentius Novanenſis homil. de pœnitent. idem explicate ſic tradit: *Homo,*

noli differre, res in promptu eſt, vita in manu eſt, victoria in arbitrio eſt. Si voluiſti, viciſti; ſi nolueris, victus relinqueris. Qui vult vincere, conatur ut vincat; qui deſperat, amiſit victoriam. Itaque perſpicue ſtatuit cuique in manu ſua, vincere peccata; quæ victoria infert ſanctitatem. Neque tamen quiſquam idcirco notavit Laurentium, vel Semipelagianiſmi inſimulavit; quia ſuppreſſit divinam præventionem.

Sanctus vero Auguſtinus, loco allegato, longam de voluntatis vi ad chriſtiane vivendum diſputationem concludit his verbis: *Ex quo conficitur ut quiſquis honeſte recteque vult vivere, ſi id ſe velle præ fugacibus bonis velit, aſſequatur tantam rem tanta facilitate, ut nihil aliud ei quam ipſum velle ſit habere quod voluit.* Quem locum recognoſcens 1. retract. cap. 9. agnoſcit Catholicum & uſquequaque ſanum eſſe, tametſi ſolius voluntatis facta in eo ſit mentio, dimiſſa nec tamen excluſa gratia quod id loci illius non intereſſet, & nondum tunc exortis Pelagianis non videtur neceſſarium, diligentius ac ſollicitius loqui. Non diſſimiliter ſerm. 31. ex 40. novis, hortatus ad tenendam juſtitiam & libertatem a ſecunda morte ſubdit: *Quæ ſi nolis ideo non erit, quia illud unde te ab iſta morte redimes, ſi volueris, erit. Juſtitiam voluntas impetrat a Domino, & bibit illam tanquam de fonte ſuo: ad quem fontem nullus prohibetur accedere, ſi dignus accedit.* Et mox: *Sanguis Domini tui, ſi vis, datus & pro te; ſi nolueris, non eſt datus pro te.* Rurſuſque paulo poſt: *Sanguis Chriſti volenti eſt ſalus, nolenti ſupplicium.* Tandem in Pſalm. 102. ad illud, *qui ſanat omnes languores tuos*, multa præfatus de Deo medico, & animorum ſanatione, ſubdit: *Sanabit te? opus eſt ut ſanari velis. Sanat omnino ille quemlibet languidum, ſed non ſanat invitum. Quid autem te beatius, quam ut tanquam in manu tua vitam, ſic habeas in voluntate ſanitatem tuam? Si velles eſſe in aliquo ſublimi honore in hac terra, ducatum, proconſulatum, præfecturam, ſi concupiſceres, nunquid continuo poſſes quod velles? Nunquid voluntatem tuam poteſtas ſequeretur?* Hæc & alia hujuſmodi apud Auguſtinum frequentia, nemo unquam inſimulavit erroris, vel affinitatis cum Semipelagianorum fuligine. S. Chryſoſtomus eodem fere modo loquitur homil. 5. in 1. ad Theſſalon. *in ipſo fine*, inculcans, ut boni fiamus & Chriſtianas virtutes adipiſcamur, ſat eſſe ita velle, juxta illud Iſaiæ quod allegat, *ſi volueritis & audieritis me.* Alibi item multus eſt hac in parte; ſed diſertiſſime hom. 18. in ep. ad Rom. *Paulo ante partem moralem*, ubi propoſita ſalvatione reliquiarum per electionem gratiæ, cujus (ut ait) ſunt in hominis ſalute potiores partes, opponit ſibi, cur igitur non omnes ſalventur, ſi ex gratia ſalus eſt? Reſpondet autem in hunc modum: *Quia noluiſtis. Gratia ſiquidem licet gratuita ſit, volentes tamen tantummodo ſalvat: non eos qui nolunt, qui continuo averſantur, qui contradicunt.* Nimirum, ut ait initio homiliæ 19. *potior quidem pars gratiæ eſt, non tamen totum.* Longum & pulchrum in eam rem locum legere licet apud Theodorum Studitam catecheſi 43. *ſub finem.*

4. Itaque recte omnino ac Catholice dicitur, viam ſalutis patere volentibus, eſſeque eis facilem: non enim excluditur gratiæ adjutorium voluntatem vegetans: ſed ſubintelligitur æque ac in illa D Ambroſii locutione, ſub finem libri de Viduis, *unicuique voluntas ſua proſperitatis eſt auctor. Ex voluntate enim ſapientia naſcitur.* Et perſpicue agit de ſupernaturali ſapientia. Itemque æque ac in aliis illis locutionibus, *propria voluntas eſt unicuique cauſa ſuæ ſalvationis*: &, *Bona voluntas Deum ad nos deducit, & nos in Deum dirigit. Per bonam voluntatem Deum diligimus, Deum eligimus, ad Deum currimus, ad Deum pervenimus, & eum poſſidemus. Per eam ad Dei ſimilitudinem reformamur, & ei ſimiles efficimur.* Habentur hæc omnia in Manuali quod nomine D. Auguſtini circumfertur cap. 23. Et plane ſimilia habentur apud D. Bernardum lib. de interiori domo c. 8. Nec diſſimiliter ac durius etiam Nazianzenus, ob additam particulam excluſivam, & tamen ſimili ſubintellectione adhibita condiendus verbis illis orationis 40. *Ite & emite, ac vinum nullo perſoluto pretio bibite! o ingentem benignitatis celeritatem! o facilem contrahendi rationem! Hoc bonum ſola voluntate venale tibi proponitur: cupiditatem ipſam Deus ingentis pretii loco habet. Sitit ſitiri.* Particula excluſiva intelligenda tantum eſt cadere in ea quæ ex parte voluntatis conferri debent.

Eodem denique modo accipienda ſunt illa S. Juſtini in Apolog. ad Antonin. ubi recolens locum Iſaiæ de peccatoris juſtificatione & ſecunda nativitate jam antea adductum ab ipſo, *ſi volueritis & audieritis me*, ac ſecundam iſtam nativitatem cum ea quæ fit adulti Baptiſmo contraponens ſubdit, Apoſtolos docuiſſe primam quidem hominis nativitatem fuiſſe neceſſitatis opus, quod homine neque ſciente, neque volente, peracta ſit. Providiſſe tamen Deum, ut non maneremus neceſſitatis & ignorantiæ filii, quales ex prima nativitate eramus; ſed efficeremur filii voluntatis & ſcientiæ, adipiſcentes remiſſionem peccatorum & ſanctitate volentes renaſci. Ubi certum eſt ita exprimi nativitatem ex liberi arbitrii delectu quo homo volens ſcienſqua formatur, & naſcitur denuo, ut tamen non excludatur divina gratia volitionem & præveniens & promovens.

Indubieque eadem mens fuit Nyſſeni homil. 6. in Eccleſ. ad illud, *tempus pariendi & tempus moriendi*: Juxta quem: *Novis ipſis quodammodo patres ſumus, quando per bonum animi inſtitutum, liberumque arbitrium, nos ipſos formaverimus, & genuerimus, & in lucem ediderimus. Hoc autem facimus ex eo, quod Deum in nos ipſos admittamus effecti filii Dei, & filii virtutis, & filii altiſſimi.* Idem optima lib. de vita Moyſis, exponens nativitatem ad gratiam: *Eſt vita humana mutationi ſemper ſuppoſita. Quare oportet cum non ſit æterna & immobilis, ſemper naſci. Sic autem naſci, non aliena fit appetitione, nec extrinſecus ut in corporali nativitate, ſed electione propria unuſquiſque naſcitur. Unde fit ut nos ipſi patres ſimus noſtri, qualeſcunque nos volumus electione gignentes & aut marem aut fœminam, vitii ac virtutis ratione fingentes.* Non poterat magnificentius bonæ voluntatis interventum in ſalutis noſtræ negotio proponere: meritoque poſſet hoc ejus dictum ſalebroſius videri, quam quod Valerianus dixit, viam ſalutis patere volentibus. Hactenus tamen Nyſſenus, calumnia negatæ præventionis gratuitæ oneratus non eſt & merito. Nam ut cætera loca taceam, in orat. catech. cap. 30. diſertiſſime aſſerit gratiam prævenientem. Et cum ibid. cap. 39. accurate tradat quod ex eo aliis locis allegatis protuli, nempe hominem liberæ ſuæ voluntatis electione gigni ex Deo & filium Altiſſimi effici: perſpicuum eſſe videtur, non pugnare duo illa, nativitatem ſecundam obtingere volentibus, & a Deo vocante & præparante eſſe quod voluntas velit ut obtingat,

Quod

Quod attendentes nonnulli Patres adducti c. 5. n. 3. dixerunt neminem in ſpirituali nativitate eſſe ſibi patrem, ſed matrem duntaxat, quia hæc ex aliena tantum anteriori operatione fœcundatur.

Tertia item homilia Semipelagianiſmo libera.

5. In homilia tertia ſuſpectus primum erat locus quo aſſerebatur depoſci a Chriſtiano *voluntarium officium.* Sed perperam trepidatur timore ubi non erat timor. Vel enim ſuſpecta eſt vox *voluntarii* in negotio ſalutis, vel vox *officii.* Neutra vero jure inſimulatur. Nam David qui voluntarie ſe ſacrificaturum ſpondebat, non habetur erroris ſuſpectus. Ejuſque non inſimulatur Princeps Apoſtolorum, qui Chriſtianos ad ſervitutem voluntariam cohortatur. Non item S. Ambroſius qui lib. 1. de Jacob, c. 3. ſtudium noſtrum commendans, & in eo dicens eſſe omnia, ita ut aut culpam adjungat, aut gratiam, ſubdit: *Quid in alios derivamus? Voluntarium ſibi militem legit Chriſtus, voluntarium ſervum ſibi diabolus auctionatur.* Nec denique S. Paulinus cujus illa ſunt in epiſtola 2. ad Severum. *Quæ nobis gratia, ſi in alieno tantum fideles fuerimus, niſi de proprio ſerviamus, id eſt, de libero voluntatis arbitrio, ex toto corde noſtro, & ex totis animæ noſtræ viribus diligentes Deum? In quem nos affectum laceſſit Propheta qui dicit,* voluntarie ſacrificabo tibi? *Hoc enim acceptum & placitum coram Deo, ut bonum noſtrum ſit voluntarium.* Sane omne obſequium noſtrum Deo exhibitum eſſe debere voluntarium, notio ipſa obſequii fert, etiamſi divina præventio ſupernaturale obſequium exigatur. Immo quia præventio illa ad voluntarium obſequium ſollicitat, ſcite Iſidor. Peluſ. l. 4. epiſt. 51. tractans illud: *iis qui ſecundum propoſitum vocati ſunt,* ait vocationem *non eſſe violentam & coactam, ſed voluntariam ac ſpontaneam;* ab effectu eam conſequente, ſive a propoſito noſtro voluntario, de quo verba illa Apoſtoli accipit, denominans eam *voluntariam.* Tantum abeſt ut humano conſenſui & obſequio negaturus eſſet rationem *voluntarii.*

6. Æque facile purgatur vox *officii*; quam tametſi in Eccleſiaſticis libris non tam uſitatam, ut loquitur S. Auguſtinus epiſt. 19. & ab Ethnicis uſurpatam ad deſignandum naturale decus actionum intra naturæ fines honeſtarum, tamen S. Ambroſ. 1. Offic. c. 8. docet: *non eſſe tantummodo Philoſophorum Scholæ aptam,* ſed Chriſtiano quoque ſenſu uſurpari poſſe, ſive officium ab efficiendo dictum velimus, quaſi *efficium*, una littera propter ſermonis decorem immutata; ſive ab eo quod ea agantur quæ nulli officiant, proſint omnibus. Utravis enim officii notatio & ſignificatio ut probetur, monet æque eam vocem in Chriſtianos & ſupernaturales actus honeſtos, ac in naturales cadere. Et idcirco idem S Pater lib. 4. in Lucam, ad illa verba capitis quarti, *nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus*, vocem officii intrepide adhibuit agens de obſequio ſupernaturali. *Evidenter*, inquit, *hic ſermo nos Domini ſalutaris informat, & ad ſtudium venerandæ divinitatis hortatur, quod nemo ſanatus oſtenditur, & maculoſi morbo corporis abſolutus, niſi qui religioſo officio, ſtuduit ſanitati: Non enim dormientibus divina beneficia, ſed obſervantibus deferuntur.* Neque vero quia Caſſianus & Fauſtus voces *voluntarii officii* uſurpaverunt, damnandæ confeſtim ſunt tanquam reprobæ & Semipelagianiſmo gravidæ. *Non enim omnia quæ hæretici dicunt, figmenta ſunt aut recuſanda*, ait S. Cyrillus epiſt. 30. annuentibus Origene homil. 9. in Num. & Hieronymo epiſt. 75. & 152.

7. Calumnia quæ alteri ejuſdem homiliæ loco inædificabatur, non minus facile diſpelli tur. Quod enim ait Valerianus, quando *alios commendant virtutum merita, curandum eſſe, ut nobis locum gratiæ faciant voluntariæ ſervitutis officia*, non eo pertinet quo detorquebatur. Senſus enim eſt; quando Martyrii laurea, de qua agebat, non ſemper in promptu eſt (nec erat ſane quo tempore has homilias habebat Valerianus in altiſſima tunc pace Eccleſiæ) enitendum eſſe ut voluntaria ſervitus ſuppleat quod ſupplicium extrinſecus irrogatum & patienter exceptum præſtare poſſet, ſi inferretur: pateatque ea ratione aditus ad gratiam Dei. Quod perinde eſt, ac ſi dicatur: ſatagendum eſſe ut per bona opera acceſſio fiat ad gratiam ſanctificantem anterius partam, juxta illud S. Ambroſii ſerm. 14. in Pſalm. 118. v. 4. *Voluntarium organum uberiore ſpiritus ſui gratia Chriſtus implevit.* Vel ut per bona opera de ſancti Spiritus inſpiratione concepta, contritionem, inquam, perfectam & amorem exquiſitum, divinam gratiam ſanctificantem advocemus, depulſo peccato quo forte prius ſordebat anima.

Nec non ſeptima.

8. Homilia 7. notabatur locus quo divina virtus dicitur perfectionem juſtis laboribus præſtare, & ſubminiſtrare bonæ voluntati quæcumque ſunt optima. Quod tantum abeſt ut notari debuerit, ut potius admodum pie & Catholice a Valeriano dictum ſit, ad humanum faſtum (ut fert Valeriani eo loco inſtitutum, & proxime antecedentia docent) deprimendum, agnoſcendamque Dei in nos beneficentiam, a quo eſt omne donum perfectum & datum optimum, juxta Apoſtoli ſententiam ad quam Valerianus aperte alludit. Itaque quod ait, perfectionem præſtari a Deo laboribus juſtis, ſenſus non eſt hominem ſolum inchoare, Deum vero perficere: ſed ſenſus eſt, ipſam totam perfectionem & dignitatem operum juſtorum, ex Deo manare: eique decus juſtorum operum illibate eſſe adſcribendum. Conformiter ad S. Macarium, cujus ſunt illa plane inſignia homil. 26. *Oportet hominem dedita opera & conſulto excolere terram cordis ſui, & elaborare: Requirit enim Deus laborem, fatigationem, ac operationem ab homine. Verum niſi ſupernitus apparuerint nubes cæleſtes ac pluviæ gratiæ, nihil proderit agricolæ labor. Hoc autem eſt indicium Chriſtiani cultus, quantocumque quis labores ſuſtineat, & quantaſcunque juſtitias peregerit, ac ſi nihil effeciſſet, ita ſe gerere*: Omnia ſcilicet bene per nos ac juſte facta adſcribendo gratiæ. Nec diſſimiliter S. Leo ſerm. 2. de Epiph. cap. 3. verbis illis: *De cordibus noſtris quæ Deo ſunt digna promamus. Quamvis enim omnium bonorum ſit ipſe largitor, etiam noſtræ tamen fructum quærit induſtriæ. Non enim dormientibus provenit regnum cælorum, ſed in mandatis Dei laborantibus atque vigilantibus, ut ſi dona illius irrita non fecerimus, per ea quæ dedit, mereamur accipere quod promiſit.* Similia habet ſerm. 5. de Epiph. c. 3. Quod item ait Valerianus, ſubminiſtrari bonæ voluntati quæcunque ſunt optima, non eſt trahendum ad ſuppeditationem auxiliorum gratiæ ob præviam volitionem

nem naturaliter bonam; quod eſſet aperte contra ſcopum Valeriani, nec bumanum tumorem comprimeret, ſed augeret: Accipiendum itaque eſt de ea quam dixi, ſubminiſtratione cujuſvis dati optimi, facta a Deo voluntati ex ſe egentiſſimæ, nec unquam ad ſupernaturalia aſſurrecturæ, niſi erigeretur & præveniretur divinitus.

Item Nona

9. Ex homilia 9. arguebatur locus qoo dicitur Dominum dignum occurrere ad petitionem noſtram. At hæc eſt admodum inſulſa criminatio, & quæ, æque in Eſaiam, ipſumque Spiritum ſanctum poſſet cadere. Tractat enim ibi Valerianus illud Eſaiæ: *Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet, ecce adſum.* Inde vero infert, ineffabilem eſſe Dei dignationem, qui ad clamorem noſtrum ac petitionem dignetur occurrere, ſeque paratum ad opitulandum præſtare: quod ipſum Propheta eo loco, immo per Prophetam Spiritus ſanctus profitetur. Poſſet ſane non ſuſpectus modo, ſed etiam compertus erroris eo loco haberi Valerianus, ſi clamorem illum ex meris naturæ viribus conceptum diceret: aut ſi petitionem cui Dominus occurrit, ex naturæ nudo vigore profectam vellet, qui eſſet error gratiæ humanæ invocationi ſubjuncta in Concilio 2. Arauſicano confeſſus. Sed hujus perverſi ſenſus, non alia apud Valerianum indicia extant, quam apud Prophetam cujus verba adhibuit.

Concinunt plane alii Patres: ut S. Chryſoſtomus homil. 27. in Geneſ. tractans ſimilem ejusdem Prophetæ locum ex c. 65. *Adhuc loquente te, dicam, ecce adſum.* Hortatus enim ad innitendum divinæ gratiæ, & ſummam Dei in nos beneficentiam exaggerans, quæ non ut inter homines aſſolet, primum obſequia exigat, tum beneficia ſua elargiatur: ſed prius benefaciat, & prioribus beneficiis excitet nos ad exhibenda ſancta obſequia: ſubjungit ad conſequendam ſanctitatem & remiſſionem peccatorum, non eſſe plurimo tempore opus: quod latronis exemplo confirmat, qui ne hora quidem eguit ad plenam emundationem. *Tanta eſt Dei erga nos miſericordia: Nam ubi viderit voluntatis noſtræ propoſitum firmum, & ferventi nos deſiderio ad ſe accedere, non retardat, neque differt, ſed accelerat, ſuamque ſolitam liberalitatem exhibens, dicit: Adhuc loquere, & dicam: Ecce adſum.* Id quod late confirmat exemplo ſervi illius qui rogatus rationem reddere, cum non eſſet ſolvendo, ſupplex Domino factus, immenſæ ſummæ remiſſionem exoravit, ac etiam ſupra quam petebat, obtinuit.

Similia illa apud Ambroſiom in calce ſermonis 47. *Multi diabolici fluctus ſunt in hoc mundo, tentationum multa naufragia, a quibus ita liberari poſſumus, ſi clamantibus manum ſuam Salvator extenderit. Nos ergo clamare ad Dominum non ceſſemus, ille auxilium ſolitum non negabit.* Durius item lib. 3. de Virgin. *Didiciſti*, inquit, *ubi Chriſtum requiras, diſce etiam quemadmodum poſſis mereri ut ille te quærat. Excitat Spiritum ſanctum dicens:* Exurge Aquilo & veni Auſter, aſpira hortum meum, & perfluant aromata mea. Deſcendat frater meus in hortum ſuum, & manducet fructum pomiferarum ſuarum. *Hortus verbi animæ vernantis affectus eſt: & in pomiferis virtutis eſt fructus. Veni ergo; & ſive manduces, ſive bibas, ſi Chriſtum invocas, adeſt dicens:* Venite, manducate panes meos, & bibite vinum meum: *Sive etiam dormias, pulſat ad januam.* Extrema hæc verba, aperte ferunt præventionem divinam gratuitam, qua Deus ipſe homines, necdum aperientes cordis oſtium, ſollicitat & illicit ad bonum. Et tamen in anterioribus verbis docet S. Ambroſius, peccatorem iovocando, mereri ut Deus illum quærat: item excitare Spiritum ſanctum. Quæ ſi crude acciperentur, non modo cum veritate Catholica, toties alibi per S. Ambroſium tradita non cohærereot, ſed neque cum extremis illis verbis quibus Deus pulſare ad januam cordis, hoc eſt prævenire hominem & præmovere ad bonum dicitur: Itaque reſtat ut S. Ambroſius dicatur tribuiſſe homini invocanti, meritum ut a Deo quæratur, & excitet Spiritum ſanctum: non agendo de invocatione humana qua primum gratiæ auxilium comparetur, ſed agendo de invocatione facta ex anterioribus gratiæ auxiliis ad promerendam ulteriorem & uberiorem. Quo ipſo modo accipi longe meliora Valeriani verba quæ nunc purgamus, eſt longe æquiſſimum.

Denique concioit S. Macarius cum alibi variis locis, nominatimque hom. 16. & 23. tum luculenter homil 46. ubi longe etiam durius loquitur quam prædicti omnes; quamvis multus, immo plurimus variis locis ſit in aſſertione gratiæ prævenientis, ut infra monſtrabo. Locum adſcribo, ut qui in Valeriani oculo feſtucam vident, hanc primum trabem ejiciant ex S. Macarii oculo. *Quemadmodum ſi quis morbo aut febri detineatur, licet in cubile corpus projectum ſit, non valens perficere opus aliquod terrenum, non tamen quieſcit animus, ſed diſtrahitur & curans quæ ſuperagenda, medicum requirit, & ipſis ad eum amicis ſuis: eodem quoque modo anima poſt tranſgreſſionem mandati, in infirmitatem affectionum redacta, & languidior reddita, ubi acceſſerit ad Dominum, & crediderit, auxilium ab eo conſequitur & abnegata priori peſſima vita, licet antiqua ægritudine decumbat, & nequeat opera vitæ vere peragere; nihilominus curare quæ ad vitam pertinent, ſedulo deprecari Dominum, & inquirere verum Medicum, & habet & poteſt. Ex non ut ajunt quidam perverſa doctrina ſeducti, prorſus mortuus eſt homo, ut omnino non poſſit quicquam boni peragere. Etenim infans licet nihil poſſit perficere, aut propriis pedibus accedere ad matrem nequeat: nihilominus volvitur, clamat, & plorat inquirens matrem; ergo quem ſumma afficitur miſericordia mater, & gaudet de infante quærente eam cum labore & clamore. Et cum non poſſit infans ad eam pervenire, nihilominus ob multam pueri inquiſitionem ipſa mater abit ad illum, amore pueri capta, & amplectitur, circumfovet, atque alimentum profert ſumma cum dilectione. Hoc ipſum benignus quoque Deus facit in anima ad eum accedente, & ejus deſiderio detenta.*

Sive de languore & ægritudine animæ ex caſu primi parentis; ſive de ægritudine & languore ex propria anteriori culpa loquatur S. Macarius, perinde eſt. Statuit enim animam in utrovis illorum ſtatuum, clamare poſſe, & inquirere medicum, & id negantes perverſa doctrina imbutos vocat: quia ſcilicet agit de anima clamante & ioquirente, præmiſſa cæleſti præventione & ſollicitatione, quamvis eam hic non exprimat. Adhibet porro, ut vides, illud ipſum ægri exemplum, quo poſtea uſi ſunt Semipelagiani ad declarandum ſuum errorem, ut ex Hilarii epiſtola ad Auguſtinum diſcimus. Propterea que dixi durius

aliis

aliis jam memoratis loqui S. Macarium, quamvis ei benigna interpretatio non negetur, quæ proinde neque aliis mitius locutis, ac inter eos Valeriano neganda eſt.

Tandemque undecima, omnium in ſpeciem morboſiſſima.

10. Homilia 11. maxime morboſa viſa eſt. Duo in ea notabantur loca. Prior quo dicitur: *Deum numquam deſerere voluntatem religionis ſtudio florentem, nec deeſſe ſolatia divinitatis, ubi ſunt actus bonæ converſationis.* Hic tamen locus uſquequaque ſanus eſt. Voluntatem enim religionis ſtudio florentem a Deo deſeri, quis niſi impius, & divinæ benignitatis prorſus rudis effutiat? Cui vero ignotum illud a Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. traditum poſt D. Auguſt. lib. de nat. & grat. cap. 26. ac Proſperum ad 7. & 13. objectionem Vicentianam, & lib. 2. de vocat. c. 12. & ad 7. capit. Gallorum: *Deus neminem deſerit, niſi prius ipſe deſeratur.* At non deſerit Deum, voluntas religionis ſtudio florens. Itaque quam ei gratiam contulerat Deus, ut religionis ſtudium conciperet, eoque floreret; eandem lubens volens prorogat, cæleſtiaque auxilia & ſolatia, bonis actibus ex divina largitate procreandis intentio homini deeſſe non ſinit. Prior ergo ille locus facilem ut dixi, explicatum habet, vel potius otioſe opponebatur. De poſteriore quia putatur deſperandus, ſeorſim pronunciandum eſt.

CAPUT VII.

Catholice omnino a Valeriano dictum eſſe, noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere, multipliciter oſtenditur.

1. TOta adverſus Valerianum belli moles, in poſteriorem locum ex homil. 11. notatum incumbit, cum diſerte tradat eo loco Valerianus, *noſtrum eſſe bonum velle, Dei vero perficere; & boni operis voluntatem ex nobis debere deſcendere, perfectionem vero in Dei poteſtate pendere. Et habere quidem hominem gratiam laboris ſui, ſed Domino debere fructum laboris impleti.* Quod videtur eſſe ipſiſſimum virus Semipelagianum quo homo ita Deum admittit in ſubſequentibus cooperarium, ut tamen quod D. Auguſtinus l. de prædeſt SS. cap. 2. egregie notavit, primas ſibi partes in ſalutis ſuæ negotio vendicet, Deo ſecundas tantum concedat, & *quaſi componat cum Deo, ut partem ſibi vendicet, atque illi partem relinquat. Et quod eſt elatius, primam tollit ipſe, ſequentem dat illi, & in eo quod dicit eſſe amborum, priorem ſe facit, poſteriorem Deum.* Tantum tamen abeſt, ut hic locus deſperandus ſit, ut potius commodiſſime, nec uno modo oſtendere liceat, nihil in eo affirmari cum ſana doctrina minus conſentiens.

Idque videtur agnoviſſe Eccleſia Lugdunenſis libro contra Joannem Scotum, circa propoſitionem ejus quartam in ipſo fine. Poſt longam enim rejectionem propoſitionis illius, *noſtrum eſt inchoare, Dei per gratiam perficere*, ſubdit Lugdunenſis Eccleſia; *Si iſtius verba alium ſenſum habent, oſtendit ipſe qui ſcripſit.* Quæ verba aperte innuunt, præter ſenſum aperte hæreticum, qui verbis illis in extima cruſta ſpectatis ſubeſſe poteſt, alium adinveniri poſſe, Catholicum & labis expertem: Eum nos (quicquid ſit de Joanne Scoto, qui gratiam prævenientem inficiatus videri poteſt) circa Valerianum, affinibus licet verbis uſum, exhibere conabimur, nec difficile (ut ſpero) exhibebimus, & quidem multiplicem.

Scopus Valeriani, nobis velle, Deo perficere tribuentis.

Et in primis ſpectandum eſt Valeriani inſtitutum, & ſententiæ quæ in invidiam vocatur cohæſio ac textura cum antecedentibus & conſequentibus. Valet enim univerſe, quod præclare circa Scripturæ loca annotatum eſt a D. Chryſoſtomo hom. in illud Jerem. *Scio Domine, quia non eſt hominis via ejus.* Nempe nullam eſſe periculoſiorem, aut magis præpoſteram loci alicujus interpretationem, quam quæ datur uni alicujus loco, a corpore tractationis, cui commiſſus erat, avulſo, neglecta antecedentium & conſequentium cohæſione & ἀκολουθίᾳ ſcopoque Auctoris. Scopus ergo Valeriani eo loco erat infigere, *ſtultitiæ* ut ait *genus eſſe, ut cum alii debeas vitæ beneficium, tibi adſcribas ornamenta virtutum.* Cum, inquam, agnoſcas te a Deo habere quod ſis ſecundum naturam, inficieris tamen te ab eodem habere ut tibi bene ſit ſupra naturam, & quoad virtutes infuſas, aliaque ſupernaturalia animæ decora. Hoc ita confirmat Valerianus, ut tamen negatum nolit ornamenta religioſæ vitæ vigilantiæ ſtudio comparari; noſque ad eam animæ exornationem & mundum ſupernaturalem, aliquid conferre. Nimirum aſſenſum liberum quo admonenti Deo annuimus; cum in poteſtate noſtra ſitum eſſet refragari, & divinam ſollicitationem ac motionem nos prævenientem abjicere, ut Tridentinum diſerte tradit ſeſſ. 6. cap. 4. Ne vero inde animus humanus intumeſcat, addit Valerianus, neque ex aſſenſu illo & volitione boni adhibita per voluntatem, præberi vanæ gloriationis occaſionem, cum ea ſtudii noſtri exhibitio etiamſi per gratiam exprompta, ac de voluntatis ſilice velut excuſa, imprimis Dei auxilio eguerit ut excuderetur: Deinde jam excuſa tota non ſit & periclitetur, niſi divinitus firmetur, muniaturque adverſus ſupervenientes difficultates, quæ plurimæ ſemper & graves impendent in ſupernaturalium operum exercitio.

2. Primum illud humilitatis motivum, a Valeriano propoſitum, ex eo quod conſenſus non fuerit per nos exhibitus, niſi per gratiæ auxilium & præveniens & coadjuvans; continetur verbis illis, quæ in invidiam a criminatore vocantur, cum tamen ſint Catholiciſſima, & uſquequaque ſana. *Nec nos negare poſſumus ornamenta religioſæ vitæ, vigilantiæ ſtudio comparari. Sed ibi Deus eſt, ubi integræ religionis eſt animus, ita Apoſtolo dicente: Experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Chriſtus?* Hæc in invidiam vocantur, & morboſa a criminatore cenſentur, qui putat ſenſum eſſe, ſtudium humanæ vigilantiæ, excluſo Dei auxilio, parare ornamenta religioſæ vitæ, eo quod Deus adveniat quo eum vocat animi religio integra, & naturæ viribus concepta. Sed hic ſenſus eſt aperte contra ſcopum Valeriani, & pugnat cum ratione ex loco Apoſtoli proxime adducto petita.

Germanus itaque Valeriani ſenſus eſt ex im-

Digitized by Google

mediate præmiſſis repetendus. Dixerat, ſtultitiæ genus eſſe prima ſua initia naturalia Deo abſcribere, non item ſupernaturalia. Inde tacite occurrens objectioni quæ proferri a ſuperbo poterat, ex eo quod ornamenta virtutum comparentur hominis ſtudio; ſubdit, ſe quidem negare non poſſe quin humanum ſtudium conferat ad ea ornamenta comparanda; ſed hoc ſtudium non eſſe a nobis, ſed a Deo præveniente & cooperante. *Ubi enim eſt integræ religionis animus, ibi Deus eſt*; non conſequenter, ſed antecedenter. Quaſi diceret: Vere quiſquis es qui id tacite tractas, vigili ſtudio aliquid feciſti, ſed cujus ope? & unde illud ſtudium? An non a Deo, ut de ſuo in bonum animarum ſtudio pronunciavit Apoſtolus, cum dixit: *An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſtus?* Itaque vigilantia quidem laudanda eſt, commendanduſque conatus ad boni operis exercitium expromptus; ſed niſi anteceſſiſſet divina præventio, conatus ille ac niſus voluntatis, non modo languidus plane & caſſus fuiſſet, ſed prorſus nullus. Hunc ipſum ſenſum de hominis vigilantia ac juſtificatione produnt illa Auguſtini ſerm. 15. de verb. Apoſt. c. 11. *Juſtificationem & habeamus in quantum habemus, & augeamus in quantum minores ſumus, & perficiamus*, &c. *Sed totum ex Deo, non tamen quaſi dormientes, non quaſi ut non conemur, non quaſi ut non velimus. Sine voluntate tua, non erit in te juſtitia Dei. Voluntas quidem non eſt niſi tua; juſtitia non eſt niſi Dei. Eſſe poteſt juſtitia Dei ſine voluntate tua: ſed in te eſſe non poteſt, niſi per voluntatem tuam.* Et mox: *Sine te fecit te Deus; non enim adhibuiſti aliquem conſenſum ut te faceret Deus. Quomodo conſentiebas, qui non eras? Qui ergo fecit te, ſine te, non te juſtificat ſine te. Ergo fecit neſcientem, juſtificat volentem.* Satis de primo humilitatis motivo per Valerianum propoſito.

Prima dicti illius Catholica expoſitio.

Addit etiam ſecundum jam tactum humilitatis motivum, ad deprimendum tumorem, ex ea ſtudii humani libera collatione, in comparationem ornamentorum animæ. Nempe quod præter divinum auxilium præveniens atque cooperans, egemus divino auxilio ſubſequente, quo firmemur & muniamur in bono ex divina inſpiratione concepto. *Satis ibi vacillat humanum ſtudium, ubi non requiritur Dei auxilium. Nam non dubie periclitatur fides, ſi non muniatur patrocinio divinitatis. Noſtrum eſt igitur, bonum velle; Chriſti vero perficere. Nam ita Apoſtolus loquitur: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Denunciat Valerianus nos nobis non ſufficere, ne ad bonum quidem aſpirante Deo jam conceptum: eo quod facile ob infirmitatem ſimus vacillaturi, in tantis fluctibus & turbinibus, tantaque noſtra imbecillitate. Itaque requirendum ſive implorandum humillime eſſe Dei auxilium ſubſequens ac muniens in tot diſcriminibus. Quod ſane ad cohibendam inflationem ex bono opere, & collato libere aſſenſu voluntatis divinitus ſollicitatæ, eſt appoſitiſſimum: cum inde liqueat, nos quidem jam præventos, tantulum quid contuliſſe: conſenſum ſcilicet liberum quo Deo vocanti adhæſimus: Tamen niſi Deus beneficia anteriora præventionis & cooperationis, novo ac ſpeciali ſubſequentis gratiæ & perſeverantis beneficio cumulet, caſſum fore laborem noſtrum, & minime diuturnum. In quem ſenſum illud Apoſtoli accipit: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.*

3. Quo ipſo modo eundem locum accepit Proſper lib. contra Collat. cap. 8. *Cum donatum*, inquit, *nobis fuerit bonum velle, non ſtatim invenimus & facere, niſi quærentibus, petentibus, atque pulſantibus, qui dedit deſiderium, præſtet effectum. Vox namque iſta dicentis*: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio, *vocati eſt, ſub gratia conſtituti, qui condelectatur quidem legi Dei ſecundum interiorem hominem: ſed videt aliam legem in membris ſuis, repugnantem legi mentis ſuæ, & captivantem ſe in lege peccati. Et quamvis acceperit ſcientiam recte volendi, virtutem tamen in ſe non invenit, eorum quæ optat operandi, donec pro bona voluntate quam ſumpſit, mereatur invenire quid faciat.* Eodem modo illum Apoſtoli locum accepit S. Gregor. 29. moral. cap. 25. tractans illud: *De cujus utero egreſſa eſt glacies, & gelu de cælo qui genuit.* Oſtendit enim pleroſque poſt ſancta deſideria turbari in executione, nec poſſe concepta virtutum ſemina in fruges operum promovere, eo quod intervenientibus tentationibus reverberentur, ne de propoſito bono divinitus indito extollantur, immemores inanitatis ſuæ & egeſtatis: idque cenſet voluiſſe Apoſtolum eo quem dixi loco. *Quid aliud*, inquit, *quam de Dei vero utero glacies producitur, quando de interno ſecreto diſpenſatio egreditur: & voluntates noſtræ, etiam in bonis deſideriis frænantur? Videamus paulo (infuſa videlicet terra) quanta diſciplinæ glacie prematur, dum ait*; Velle adjacet mihi: perficere autem bonum non invenio. *Qui enim velle habere ſe aſſerit, jam per infuſionem gratiæ quæ in ſe lateant ſemina oſtendit. Sed dum perficere bonum non invenit, profecto indicat quanta illum diſpenſationis ſupernæ glacies premat.* In eundem ſenſum interpretatus eſt Apoſtolum S. Thomas Rom. 7. lect. 7. improbata illa ejusdem loci interpretatione quam refert: ut eam etiam minus probavit D. Auguſtinus 1. retract. 23.

4. Ad eum ergo modum, locum Apoſtoli uſurpavit Valerianus, eoque ſenſu cum Apoſtolo loquens dixit, *noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere.* Id eſt conſenſum quidem per nos præſtari Deo vocanti (conſenſum enim, præventi & divinitus adjuti, contribuimus de noſtro) ut tamen conſenſus ille ſollicitanti Deo præſtitus, irritus non ſit, nec in auras abeat, vel etiam ante executionem concepti deſiderii avaneſcat; neceſſarium inſuper eſſe ut divina protectione, jugique ſubſequentia auxilii munimine firmetur. Quod item ferunt illa alia verba ſub homiliæ finem: *habet quidem ſervus gratiam laboris ſui, ſed Domino debet fructum operis impleti.* Itaque nulla hic in Valeriano labes ſe prodit, ſed nitela & puritas undecunque.

Illuſtratio expoſitionis datæ quoad utramque dicti partem.

Id ut diſtinctius appareat, quandoquidem hic eſt potentiſſimus adverſarii aries, quo dejecto reliqua peſſum ibunt; ſecernenda ſunt duo in præſenti Valeriani ſententia. Primum quod dicat *noſtrum eſſe velle*, id eſt in ſalutis negotio hominis partes eſſe Deo prævenienti aſſenſum præſtare: Alterum quod dicat, *Dei eſſe perficere*, & difficultates ſupervenientes diſpellere. De hoc ſecundo, negotium Valeriano non faceſſitur: Quia rata eſt inter om-

nes

nes, ſubſequentia gratiæ & Dei confirmantis quæ operatus eſt in nobis, non utilitas tantum, ſed etiam neceſſitas. Idque ut cætera nunc extra locum taceam, perbelle expreſſit S. Ephrem, laudum gratiæ frequens buccinator tract. de ſuga pravarum conſuetudinum, qui habetur tom. 1. *Audiamus*, inquit, *ipſum Apoſtolum dicentem*: Cum metu & tremore veſtram ſalutem operemini. *Et neque ſi quis adhuc juvenis ſit hoc parvi pendat, neque ſenes negligat. Utriuſque enim incertus eſt finis. Contemplemur ergo agricolas. Hi enim terram adæquantes ſeminant; & vireſcentibus terris, ſolerter eas ſervant, volucres & quadrupedia inde arcentes, ne dum adhuc ſemen eſt tenerum ac molle, a talibus evellatur & nullius bonæ frugis reddatur. Et quando jam ad meſſem excreverit, ne tunc quidem cura & ſollicitudine vacant; ſed anxii hærent, ne forte grandine fruges concutiantur, aut locuſtæ meſſem devorent aut ventus æſtuans fructum corrumpat. Unde & aſſidue vota Deo nuncupant, ſupplicibusque Deum votis interpellant, ut ſalvos & innocuos ipſis Dominus ſuos fructus concedere dignetur. Tunc vero fructus in ſua recondentes horrea, magno cum gaudio feſtum celebrant. Sic quoque & eos qui ſpiritualem vitam aggrediuntur, vigilare & ſobrios eſſe, ac divini verbi ſemen cuſtodire oportet*, &c. Non poterat familiarius neceſſitatem divini auxilii perficientis quod aſpirante Deo cœptum eſt, declarare. Proptereaque paſſim alii Patres ad exponendum ſalutis negotium, eam comparationem uſurpant, & cor noſtrum, agro ac ſolo: gratiam cæleſti ſemini ac divinis nubibus: Scripturas, ligoni: ardorem ſancti Spiritus, ſtercorationi: ſtudium noſtrum, culturæ per agricolam impenſæ: denique curæ ad meſſem uſque & illationem frugum in horreum, divinam gratiam ſubſequentem componunt. Videris nominatim eundem Ephremum in decade capitum de virtute, cap. 10. Macarium homil. 26. interrogat. ult. & penult. Paulinum optime epiſt. 30. ſive 2. ad Aprum & Amandam, & ep. 35. *ſub finem*. Prudentium lib. 3. contra Symmachum *ſub finem*. Prius autem illud dictum, ſeu quod *noſtrum ſit velle*, caſtum plane eſt, in ſenſu quem Valeriano dedi: eſſe autem ſenſum illum vere germanum, declarato & prolato inſigni loco ex homilia in illud Iſaiæ, *ſi volueritis & audieritis me*, &c. quæ Chryſoſtomo tribuitur, tametſi fortaſſis alium, & quidem latinum auctorem habeat. Ita loquitur in homiliæ initio: *Si velle aut nolle, noſtrum non eſſet, hoc eſt ſi vivendi recte, an ſecus, libertas adempta nobis fuiſſet, nec bonus unquam cæleſte munus digne perciperet, nec malus ſupplicium competens inveniret, ſed totum Deo deputaretur auctori.* Quæ fuſius mox explicat, declarat eatenus dici, *noſtrum eſſe velle*, quatenus *liberæ quis voluntatis arbitrio, præcepta aut implet, aut contemnit: unde ſibi quiſque quod meretur inſtituat, nec poteſt aliud mereri quam velit; quippe cui legis propoſitus tenor ſit, ex quo quid velit eligat, & quod nolit contemnat, ut judicio hominis, Dei judicium celebretur; & qui libertatem conceſſam, in obſequium dederit, muneretur, qui in contemptum duxerit, condemnetur.* Quod hic auctor tam explicate dicit, eatenus noſtrum eſſe velle in negotio ſalutis, quatenus libere præſtamus aſſenſum, quem negaremus ſi liberet, omnino Catholicum ac certum eſt, quia non idcirco excluditur gratia præveniens, ſed potius non obſcure inſinuatur in voce *aſſenſus*, quæ connotat antecedentium invitationem & ſollicitationem, cum qua eundem ſenſum & animum induit qui conſentit.

Igitur omnino Catholicus ſenſus ſubeſt propoſitis ex Valeriano verbis, quæ tantum fuerunt *noſtrum eſſe velle*, id eſt, ut Auctor adductus ſua hæc verba expoſuit, noſtrum eſſe conſentire, & exequi, vel detrectare divinum imperium. *In nobis namque manet*, ait Bernardus lib. de Inter. domo c. 68. *ad quærendam ſalutem, arbitrii libertas; ſed admonente prius Deo & invitante ad ſalutem, ut vel eligamus, vel ſequamur. Poteſtatis noſtræ eſt, divinæ inſpirationi acquieſcere, & quæ ad ſalutem noſtram pertinent, eligere, & ſequi: Divini vero muneris eſt, ut poſſimus adipiſci, quod ſequendo cupimus conſequi.* Verba ſunt iis quæ apud Valerianum ſuſpecta habebantur, plane gemina. Deſcripſit Bernardus locum ex c. 21. de Eccleſ. dogmat. Gennadii, (ſi tamen Gennadii, & non alicujus qui Gennadii librum ea additione interſerit; cum ipſe quidem Gennadius ex Caſſiani & Fauſti laudibus, Proſperi autem rejectione, non obſcure ſe prodat Semipelagianum.) Ut ut ſit, probavit & deſcripſit eum locum Bernardus, itemque Rabanus lib. 4. de univerſo c. 10. & Auctor libri de ſpiritu & anima c. 48. Hanc primam interpretationem dicti, toto Valeriani opere in ſpeciem difficillimi, exiſtimo planam & commodiſſimam, maximeque cum anterioribus & tota homiliæ textura cohærentem; nec dubito talem habendam ei qui animo in ſolam veritatem intento & docili ac non præoccupato, Valeriani mentem eo loco inquiſierit.

Secunda ejuſdem dicti expoſitio Catholica.

6. Subjicio ſecundam interpretationem æque Catholicam, juxta quam id unum voluit Valerianus, volitionem liberam qua Deo vocanti conſenſum præſtamus, ita ſimul a nobis & a Deo eſſe, ut tamen prius ratione a nobis profundatur, quam a Deo; & rationem cur Deus ad illam per nos libere formandam cooperarius accedat, ex eo petendam, quod nos bene utentes divina præventione, operari velimus, cum poſſemus adverſus ſtimulum calcitrare. Et nihilominus totam ſupernaturalitatem ſive perfectionem ordinis ſuperioris quæ cernitur in illo libero conſenſu cui noſtra determinatio & applicatio libera initium dedit, eſſe a Deo. Qua ratione, *perfectio*, non ſonat conſummationem rei jam inchoatæ, & eatenus imperfectæ, ſed dignitatem & eminentiam ordinis ſuperioris, quæ in actu eſt, ſecundum quam actus habet proportionem cum ulteriore gratia & gloria. Ut hæc reſponſio perſpiciatur, duo ſunt præmittenda.

7. In primis præmitto non debere mirum videri, quod noſter converſus in actum liberum, ſtatuatur ratione anterior concurſu divino ad eundem actum, ſive divina cooperatione nobiſcum: Neque enim hic ſermo eſt de divina excitatione quam Deus in nobis, abſque libera noſtra cooperatione, & eatenus ſine nobis producit, quæ excitatio perſpicue antecedit conſenſum noſtrum ſupernaturalem: ſed ſermo eſt de eo concurſu quo Deus actionem liberam nobiſcum cudit. Eam enim actionem, ſive conſenſum liberum, ponere vel omittere, eſt in poteſtate voluntatis, divino anteriori rore reſperſæ, & divino adjutorio gratiaque adjuvante ſuffultæ. Deus autem pro ea magna reverentia qua creatam voluntatem diſponit, quoad hoc eam non prævenit, ut ſæpe loquitur Sanctus Chryſoſtomus; id eſt, non adigit illam, neque vim infert, ut in hanc potius

partem quam in aliam flectatur, quod faceret præuperando, & ut ita dicam prææagendo ac præcurrendo, ſed voluntati gratia ſua roboratæ, permittit delectum hujus vel oppoſitæ actionis; ſive actionis & omiſſionia. Ratio autem cur ipſe Deus ſe applicet ad concurrendum nobiſcum, & coefficiendam hanc vel illam actionem, eſt, quia videt determinationem noſtram ferre, ut hic & nunc non ſit juſtitium in voluntate, ſed exercitium alicujus actionis, itemque ut hæc ſpecie non alia actio exerceatur, quomodocunque tandem videat id ferre determinationem noſtram, quod explicare alterius eſt inſtituti. Hac ipſa ratione concurſum divinum ad noſtras operationes liberas ſubſequi ratione determinationem noſtram, late alibi expoſitum eſt, recteque tradunt Scotus in 4. d. 1. qu. 1. *littera Ss.* & in 2. d. 37. quæſt. unica *litt. V.* Ocham in 1. d. 42. qu. unica *litt. F.* Gregor. in 2. diſt. 34. qu. 1. artic. 3. ad 8. Gabr. in 2. diſt. qu. 2. *litt. F. & M.* Capreol. in 4. diſt. 12. quæſt. unica ad 1. Scoti contra 2. Majur in 2. diſt. 37. dub. ultimo. Almain. tract. 2. moral. cap. 10. *in fine.* Ruardus artic. 7. propoſ. 10. *ſub finem;* aliique adducti cum de divino concurſu, & libertatis humanæ cohæſione cum divinis decretis, & primæ cauſæ cooperatione nobiſcum. Et ſpecialiter in ſupernaturali cooperatione, idem non obſcure colligitur, ex eo quod Deus noſtrum ſe adjutorem & cooperatorem profitetur. At qui adjuvatur, quatenus adjuvatur, prius ſaltem ratione ſupponitur ſe accinxiſſe ad operandum, idemque eſt de eo cui Deus cooperatur, juxta illud D. Auguſtini ſerm. 15. de verbis Apoſtol. *Si non eſſes operator, ille non eſſet cooperator.* Tametſi quæſt. 15. in Deuteron. rationem habens gratiæ prævenientis, ait Deum operari, hominem vero cooperari.

8. Præmitto præterea, *perfectionem* poſſe duobus modis uſurpari. Nempe primo prout connotat anteriorem imperfectionem, quæ adjectione vel appoſitione aliqua conſummetur. Qua ratione parvulus cum creſcit, adeptione novæ molis ſupra anteriorem dicitur perfici: & gratia habitualis quoties novo aliquo auctario cumulatur, perfici dicitur. Hoc ſenſu D. Thomas 1. p. q. 4. art. 1. ad 2. ait Deum ſpectata vocis notione non poſſe dici *perfectum.* Sumitur deinde *perfectio* ſecundo, prout denotat nobilitatem & dignitatem rei quæ perfecta affirmatur. Quo pacto minimus gradus gratiæ dicitur eſſe maximæ perfectionis præ bonis omnibus naturalibus. Et hoc modo Deus cui nihil accedere aut decedere poteſt, dicitur, *perfectus,* quamvis nulla in eo præjacuerit inchoatio boni, quæ ſuperventu alterius complenda & conſummanda ſit. Hoc item ſenſu S. Jacobus dixit omne donum perfectum, deſurſum eſſe. Neque enim mens Apoſtoli erat, ea tantum dona cœlitus dimitti, quibus nulla ulterius fieri debeat acceſſio: qua ratione omnia gratia quam hic adipiſcimur, quandiu creſcere licet, expungenda eſſet ex albo donorum perfectorum, deſcendentium a Patre luminum. Mens ergo Apoſtoli erat, omne donum ordinis ſuperioris, a Deo gratiæ Auctore proficiſci, in quibus donis magna omnino perſectio, id eſt dignitas entitativa atque nobilitas elucet.

9. His ita præmiſſis, perſpicua ſecunda illa Valeriani interpretatio quam proponebam. Cum enim ait, in negotio ſalutis, *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere,* quaſi eo ordine ſumetur conſenſus liber ut primum nos velimus, Deus vero perfectionem apponat, Senſus eſſe poteſt: in conſenſu libero qui a voluntate divinitus præventa & adjuta profunditur, duo eſſe; nempe & quod ſit conſenſus liber, & quod ſit talis perfectionis ac dignitatis, habeatque proportionem cum gratia ſanctificante, ad quam per eum conſenſum fit progreſſio; ac etiam cum gloria quæ eſt meta totius ſupernaturalis progreſſus. Quod ergo ille conſenſus liber ponatur in rerum natura, habet & a noſtra voluntate divinitus præventa per gratiam excitantem, & Deo nobiſcum cooperante. Prius tamen ratione eſt quod nos velimus agere, quam quod Deus velit coagere. Nec Deus vult ad illum actum liberum nobiſcum procreandum ſe applicare, niſi quia divinus intellectus qua eſt perſpicacia, videt voluntatem in his circumſtantiis operabundam: id eſt, eruptam in hunc illumve certæ ſpeciei actum, ſi ſe ſola poſſet in eum erumpere. Hoc ferunt verba illa, *noſtrum eſſe velle.* Quod tamen conſenſus ille noſter ſit illius dignitatis ac perfectionis cujus revera eſt; hoc eſt quod ſit ſupernaturalis, id habet a Deo gratiæ Auctore, qui hunc actum principiat, cum ratione auxilii præimmiſſi & coadjuvantis, tum etiam ratione coefficientiæ & applicationis ſupernaturalis, qua divina potentia exequens, humanæ voluntati ſupra connaturalem ejus exigentiam cooperatur. Hoc exprimunt verba illa: *Dei vero eſt perficere.* Sicut enim determinatio ad exercitium actus liberi, tribuitur voluntati creatæ divinitus præventæ, tanquam directæ & proximæ cauſæ talis exercitii in manu ejuſdem divinitus fœcundatæ conſtituti; ita ſupernatualiter & perfectio ordinis ſuperioris, ob quam iſte conſenſus habet proportionem cum ſanctitate & gloria hominis, reſpondet Deo ut cauſæ directæ ac proximæ. Non quod gradus quoque ſupernaturalitatis non ſit conjunctum a voluntate ſimul & a Deo; ſed quod ſi ſpectetur ratio & cauſa a qua habet quod ſit ſupernaturalis, ea non ſit alia quam Deus. Sicut intellectio ſupernaturalis, v. g. aſſenſus fidei; quod ſit objecti expreſſio habet ab Intellectu; quod ſit talis expreſſio, habet a ſpecie impreſſa determinante univerſalitatem & indifferentiam potentiæ; quamvis entitative tota intellectio & ab intellectu ſit, & a ſpecie impreſſa armante, ut Philoſophus loquitur, ac determinante potentiam, ad actum talis eſſentiæ, ſive ad exhibitionem talis objecti.

Quare ut in pauca contraham hanc ſecundam Valeriani interpretationem: *Noſtrum eſt velle,* id eſt, quod operatio libera exerceatur, id a nobis divinitus præventis, tanquam a cauſa directa proficiſcitur. Quod autem ea operatio quæ ad nutum voluntatis divinitus præventæ exercetur, habeat ſupernaturalem perfectionem, a Deo eſt, tanquam a cauſa directa.

Patres doctrinæ propoſitæ adſtipulari.

10. POſſumus hanc doctrinam, Patrum auctoritate communire. Luculenter eam tradit S. Macarius homil. 37. diſerte tradens a voluntate hominis eſſe, ut opus ſupernaturale exerceatur, nec Deum in eo genere quicquam operari, niſi ad voluntatis præventæ exigentiam. Locum infra dabo cap. 9. num. 3.

Auctor operis imperfecti in Matth. homil. 32. expendens verba illa capitis 19. *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt,*

hæc

hæc verba habet : *Quod dicit*, quibus datum eſt, *non hoc ſignificat, quoniam quibuſdam datur, quibuſdam non datur; ſed illud oſtendit, quia niſi auxilium gratiæ acceperimus, nihil ex nobis valeamus. Quoniam autem volentibus gratia non denegatur, in Evangelio Dominus dicit:* Petite & dabitur vobis; quærite & invenietis; pulſate & aperietur vobis: Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, invenit; & pulſanti aperietur. *Debet autem voluntas præcedere, & ſic ſequitur gratia. Nam nec gratia ſine voluntate aliquid operatur, nec voluntas ſine gratia poteſt. Nam & terra non germinat niſi pluvias ſuſceperit, nec pluvia fructificat ſine terra.* Tradit diſerte hic Auctor individuam gratiæ & voluntatia in edendo ſupernaturali opere ſocietatem, quamvis neceſſe ſit gratiam prævenientem priuſquam de facto opus illud coefficiat, antecedere, ac veluti rigare voluntatia ariditatem, ut in exemplo pluviæ ac terræ contingit. Itaque quod ait: *debere voluntatem præcedere*, ne intra unam & alteram lineam admittatur manifeſta repugnantia, ac ut ratio quæ ſubjicitur cohæreat, exponendum neceſſario eſt de anteceſſione illa ratiunis, qua oſtendimua voluntatem & gratiam ita ſimul coefficere actum liberum, ut præmiſſo tactu voluntatis per gratiam prævenientem, quod ad coeffectionem de facto expromptam attinet, prius ratione agat voluntas libera: eo quod cauſa cur Deus ad illud opus cum voluntate coefficiendum ſe applicet, ſit determinatio voluntatis conditionaliter prævisa. Atque ita locus ille Auctoris operis imperfecti, diſertiſſime continet traditam Valeriani interpretationem.

Video excipi poſſe, opus illud mendoſum eſſe, & ſartum erroribus. Verum ea exceptio, hoc loco non valet. Nam S. Bonav. lib. 2. pharet. cap. 26. & S. Thom. in catena Matth. 19. verba propoſita deſcribentes, nihil in eis corruptum aut putens ſubolfecerunt. Conſtat quidem Arrianos opus illud interpolaſſe, & admiſto hæreſeos ſuæ fermento vitiaſſe. At res de qua agimus, nihil ad Arrianam impietatem fecit.

11. Nec deſunt affinia loca ex indubitatis, & ut ita dicam, azymis Chryſoſtomi operibus: Nam homil. 23. in Matth. operis perfecti, inveſtigans, cauſam mundationis Manaſſia reſpondet, id factum pœnitentiæ fletu & ſtudio voluntatis, ſubditque : *Non eſt quippe, non eſt aliquod omnino peccatum, quod non cedat pœnitentiæ virtuti, imo gratiæ Dei. Cum ad meliora convertimur, nobis continuo cooperator efficitur. Si enim bonus eſſe malueris, qui prohibeat, nullus omnino eſt. Immo eſt quidem Diabolus prohibens, ſed profecto nihil poterit te eligente meliora; magis autem, hoc Deum tibi in adjutorium copulante.* Perperam latina interpretatio habet *Deo copulante*, cum legendum ſit, *Deum copulante*, ut Græca ferunt, & ſenſus exigit. *Quod ſi tu certe nolueris, retroque receſſeris quinam ille te tutabitur? Non enim neceſſitate ac violentia, ſed cum tua te vult voluntate ſalvare.* Subjicit in eam ſententiam quamplurima quibus confirmat Deum quidem non velle nos violenter adſtringere; *Si tamen ſolam ad placendum ei oſtenderimus voluntatem*, nullo modo nos deſtituturum, ſed acceſſurum ad compugnandum, ut fert Græca vox, ſeque nobis poſcentibus adjuncturum cooperarium & protectorem. *Utinam*, inquit poſt multa, *nos ita erga illum ſervaremus affectum, ut illius viſcera noſtra charitate flammentur. Sed tantummodo occaſionem Deus iſtius ignis requirit, & ſi modicam ſcintillam ipſe præbueris, ingentem omnino ſummum beneficiorum in te ejus, accendes.* Et mox præcludera vanum metum timentium Deo veluti obſtrepere, negat metuendam eſſe in eo ad Deum acceſſu inurbanam importunitatem. *Sicut enim reſpirare importune omnino nunquam eſt, ita etiam non quidem petere, ſed non petere potius, importunum eſt. Sicut enim reſpirare, hoc jugiter indigemus, ita etiam eo quod a Deo præſtatur auxilio. Quod ſi voluerimus, facile illum ad nos poterimus inflectere. Et hoc profecto declarans, atque oſtendens Deum promptum eſſe ſemper, ad beneficia largienda dicebat;* ſicut diluculum paratum inveniemus eum. *Quotieſcumque enim venire & ad illum voluerimus accedere, expectatas ab illo eſſe preces noſtras continuo ſentiemus.* Videa quam perſpicue Chryſoſtomus præceſſionem illam applicationis voluntatis divinitus præventæ expoſcat, ut Deus illi adjungatur cooperarius in pugna cum Satana, & liberi conſenſus formatione, quam hoſtis noſter intercipere ſatagit.

In eundem ſenſum ſumenda ſunt illa ex homil. 15. ejuſdem operis : *Si modo initium rei ipſe præſtiteris, habebis ſupra omnia opitulantem tibi pacis Deum, flammamque illam, primum ipſo cooperante diſcuties.* Et illa ex homil. 16. *Facilem facit Deus eſſe virtutem cooperando nobis, noſque ſemper in bonis actibus adjuvando. Ubi enim volueris exiguum quid devotionis afferre, reliqua omnia celeriter ſubſequentur. Propterea enim vult & te aliquid laborare, ut tua quoque poſſit eſſe victoria.* Et denique illa ex lib. 1 de compunct. cordis, quæ male aliqui habent pro immedicabiliter ægris: *Non ſola Dei gratia facit unumquemque perfectum: Requiritur enim ut & nos, quod in propoſito noſtro & viribus noſtris eſt, expleamus. Idcirco venit quidem ad unumquemque gratia Dei; ſed apud nos qui digne explent ea quæ mandata ſunt, in ipſis permanet: Ab his vero qui minus digne agunt, cito diſcedit: Ad eos autem qui nec initium faciunt convertendi ad Dominum, omnino non venit. Rectas enim mentes diligit, & ſine fuco propoſitum.* Sunt ſane hæc immedicabilia, ſi ſenſus ſit, primum gratiæ auxilium, non venire ad hominem, niſi is operatione honeſta ex naturæ viribus elicita, naturali, inquam, converſione ad Deum, tanquam initio ſalutis ex parte ſua poſito, illam proliciat. At hic ſenſus eſt a Chryſoſtomo & a veritate alieniſſimus. Senſus igitur germanua eſt, gratiam compugnantem & cooperantem, quæ efficit hominem perfectum, omnino non venire ad eos qui nec initium faciunt convertendi ad Dominum. Ut enim gratia cooperans & compugnans accedat, & nobiſcum eliciat conſenſum quo diſpoſitive ultimo perficimur, neceſſe eſt ut prius ratione faciamus converſionia initium. Idque abunde ſufficit ad obſtruendum os loquentium iniqua. Hæreticorum, inquam, adverſus quos poſtremo illo loco obiter agit Chryſoſtomus, & ignavorum Chriſtianorum, qui culpam non adeptæ perfectionis referebant in gratiam aliquos velut aſpernantem, & ad eos non venientem. Hoc perperam obtendi ait Chryſoſtomus, quod gratia compugnans & perfectioni adipiſcendæ coadjuvans, quantum eſt ex ſe, ad omnes veniat. Et his quidem qui ea uti aſſidue voluerint, prompta ſemper ſubſerviat atque conſtanter. Utentibus vero primum, ſed mox reſilientibus, & aliorſum ſtudia ſua vertentibus, ipſa quoque deſiſtat adeſſe, donec ipſi denuo illius coefficientiam exigant; eaque exigentia voluntatis operabundæ, advocent divinam illam gratiam ad compugnandum &

cooperandum. Illis denique, qui inertes prorſus, ac otio marcentes, primum actum liberum converſionis ad Deum elicere renuerint, prorſus ſe neget: eo quod divina ſapientia ut tumori noſtro ſimul & honori conſuleret, ut ſapientiſſime ponderat hic Ipſe S. P. homil. 83. in Matth. & 60. ad pop. *in ipſo initio*, voluerit nec totum libertatis eſſe ne ſuperbiremus; nec totum gratiæ, ut virtus eſſet aliqua ex parte bonum noſtrum, quatenus ſcilicet voluntas præventa, admiſit libere & advocavit gratiam, prout actu cooperantem & coefficientem: quia voluntas prius ratione, præmiſſo cæleſti afflatu, determinavit ſe ad agendum.

12. Addo poſtremo loco inſignem S. Bernardi locum tract. de gratia & lib. arbit. *aliquantulum a principio*; ubi late confirmat velle ineſſe nobis ex libero arbitrio, atque adeo noſtrum eſſe velle, quamvis ut velimus bene in Chriſtiana ſignificatione, id non ſit noſtrum, ſed gratiæ; *Velle*, inquit, *ineſt nobis ex libero arbitrio, non etiam poſſe quod volumus. Non dico velle bonum, aut velle malum, ſed tantum velle: Velle enim bonum profectus eſt; velle malum, defectus: Velle vero ſimpliciter, ipſum eſt, quod vel proficit: vel deficit. Porro ipſum ut eſſet, creans gratia fecit: ut proficiat, ſalvans gratia facit: ut deficiat, ipſum ſe dejicit. Itaque liberum arbitrium, nos facit volentes, gratia benevolos: ex ipſo nobis eſt velle, ex ipſa bonum velle.* Declarat hæc multo pluribus, & inter alia accipit in hunc ſenſum illud Apoſtoli: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*, docens Apoſtolum agnoviſſe, velle quidem ſibi ineſſe ex libero arbitrio, tamen ut illud velle, ſit velle ſupernaturaliter bonum, id habere a gratia facientе Chriſtiane benevolum, ſive bene volentem in ordine ad ſalutem. Agnoſcit ergo Bernardus, *noſtrum eſſe velle*, & quidem prius ratione, quam gratia cooperans aſſenſum liberum nobiſcum coefficiat: Nam ratione ſaltem, prius eſt velle, quod noſtrum eſt, quam bene velle, quod eſt a gratia, Deoque ejus auctore, ſupra naturæ debitum operante.

Obſigno hanc ſecundam Valeriani interpretationem verbis Proſperi. l. de vocat. gent. cap. 26. alias 9 quibus doctrina hactenus propoſita continetur & egregie illuſtratur. *Gratia Dei*, inquit, *in omnibus juſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis ſubjungitur ei atque conjungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidiis, ut divino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium; de ſua habens mutabilitate ſi deficit, de gratiæ opitulatione ſi proficit. Quæ opitulatio per innumeros modos, ſive occultos, ſive manifeſtos, omnibus adhibetur: & quod a multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ; quod autem a multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt divinæ, & voluntatis humanæ.* Quod autem ſuppoſita excitatione hominis non libera, conſenſus liber gratiæ illi non liberæ ſubjunctus, prius ratione ſit ab homine juxta Proſperum, quam a gratia, prout actu coefficiente, declarant quæ ſubdit in calce capitis, hoc in primis agere gratiam, *ut in eo quem vocat, primam ſibi receptricem & famulam donorum ſuorum præparat voluntatem. Nam virtus nolentium nulla eſt.* Annititur, inquam, gratia præveniens, ut voluntatem exhibito conſenſu libero ad gratiæ cooperantis admiſſionem, & dona ulteriora deducat; quod ſine eo conſenſu, reliquus progreſſus in ſalutis negotio plane intercludatur, ac proinde ratione primus ſit poſt gratiam prævenientem. Non diſſimilia petere licet ex Richardo Victorino lib. 3. de contempl. c. 16.

Expoſitio tertia Catholica ejuſdem dicti.

13. Subjicio tertiam Valeriani interpretationem Catholicam, ſimulque duas hactenus traditas illuſtro ex Anſelmo, ſeu potius Hervæo in c. 1. ad Philipp. ad illud, *qui cœpit in vobis opus bonum, ipſe perficiet.* Quem locum exponit hac ecphraſi. *Deprecor Deum pro vobis, confidens hoc ipſum de bonitate ejus, quia ipſe qui per prævenientem gratiam cœpit in vobis opus bonum, per ſubſequentem & cooperantem perficiet illud, dans perſeverantiam uſque in diem Jeſu Chriſti; id eſt uſque ad extremum diem vitæ uniuſcujuſque, quando anima de corpore egrediens, præſentatur ante tribunal Chriſti judicanda. Cooperando in nobis, Deus perficit quod operando incipit, quoniam ipſe ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Nam ut velimus, ſine nobis operatur: cum autem volumus, & ſic volumus ut faciamus, nobiſcum cooperatur.* His verbis, & duæ jam propoſitæ Valeriani interpretationes continentur, & tertia ſubindicatur. Non prima quidem traditur, cum dicitur, Dei eſſe perficere quod ex ejus præventione bene volumus; perficere, inquam, dando perſeverantiam. Secunda vero, cum dicitur, Deum cum volumus, cooperari, atque adeo quia volumus, operando nobiſcum in nobis actum quo ſummopere perficimur, quia eſt datum optimum & donum perfectum, ſuperans omnia ex naturæ feracitate enaſci apta. Tertiam eruo ex eo quod dicitur Deus cooperans perficere quod operando incipit. Ubi verbum *perficiendi*, uſurpandum eſt cum connotatione anterioris imperfectionis, expletæ & conſummatæ per adjunctionem perfectionis ſupervenientis.

Quia ergo cooperatio divina, & noſter liber conſenſus ſupernaturalis, ſi comparentur cum divina præventione, ſe habent ut imperfectum & perfectum; ſive ut ſemen ac fructus, ut pulchre declarat S. Anſelmus in concor. 2. p. c. 16. idcirco quatenus Deus nos invitat & excitat ad bonum; recte dicitur, opus ejus eſſe in nobis imperfectum: Hominis autem ſic præventi eſt, volendo efficere, ut Deus quod ſe ſolo cœpit operando, perficiat cooperando. Noſtrum enim eſt velle, ac uti immiſſo divinitus gratiæ ſemine: quo ipſo Deus agnita voluntatis determinatione, adjungit ſe illi, non jam excitatorem, ſed cooperarium, perficitque quod inſpirando cœperat, & terra noſtra fructum ſuum non dante, imperfectum manebat. Deſcripſit verbatim Hervæus Auguſtinum lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. cui proinde hæc tertia Valeriani interpretatio innititur potius quam Hervæo. Et poteſt etiam fundari in illis Fulgentii verbis lib. de prædeſt. & grat. cap. 11. quibus docet, Deum eſſe qui dicitur in nobis perficere, quod vocatio inchoaverat, *quia ad nos pertinet conari bona, quæ & velle donavit; oſtendens ſine ſe non poſſe compleri, quod & vult ad conatus hominum pertinere.*

Addita

Addita quarta interpretatio Catholica dicti propoſiti.

14. Quartam Valeriani interpretationem ſubnecto, conformem ei expoſitioni quam DD. plerique Catholici tribuunt ei loco Apoſtoli quo Valerianus nititur, *velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Non pauci enim nec ignobiles, ea verba accipiunt de velleitate peccatoris ex nuda natura operantis, quæ *illi adjacet*, id eſt, juxta cum languida & proſtrata jacet, quaſi infirma, niſi gratia accedat, & voluntati efficaciam ad perficiendum conferat. Ajunt ergo DD. prædicti, Apoſtolum in ſe transfiguraſſe perſonam peccatoris gratiæ robore deſtituti, atque gementis: quud naturaliter ad bonum ſuſpiret, illudque inefficaciter velit ſub ea ratione ſub qua objicitur illi, & ſpiculo naturæ lumini & voluntati appetenti commenſum eſt: ſed illud velle langueat, & jaceat, nec valeat ad bonum Chriſtianum aſſurgere, niſi gratia perficiens accedat, qua indebitus vigor voluntati immittatur, ſicque bonum perducatur ad effectum. Quam interpretationem Apoſtoli eleganter perſequitur Nicl. Gorram Rom. 7. Dici ergo ſimiliter poteſt, Valerianum in eo deprimere factum humanum, ac conari perſuadere ut qui gloriatur in Domino glorietur, quod quamvis ex naturæ viribus babeamus imperfectam aliquam & inefficacem boni volitionem, & eatenus noſtrum ſit velle, tamen Dei ſolius ſit perficere, id eſt, efficere in nobis aliquid ſicut oportet: Nam illud ſiquidem velle quod ex nobis habemus, plane nihili ducendum eſt in negotio ſalutis, ac ne remote quidem diſponit ad gratiam & juſtificationem. Divinum autem munus ſive prima gratia excitans, ac deinde cooperans, perficit quod delineatum & utcunque inchoatum fuerat, per illam naturalem & languidam boni volitionem. Non quod gratia & illa volitio pertineant ad eundem ordinem; ſed quod gratia habeat ſe ut formans ruditatem & potentialitatem illam naturalem, & eatenus dici poſſit perficere negotium ſalutis, quod imperfecta illa volitio non potuit conſummare: Quo ipſo ſenſu, gratia dicitur perficere naturam, quam ſuſtollit ad ordinem diverſum. Et S. Bernardus ſermone in ramis palmarum nuper addito, cujus initium eſt, *Redemptor noſter*, fere in fine, ait, bona naturæ inchoari ex gratia creatrice; augeri vero & perfici ex gratia ſalvatrice.

15. Facit ad rem præſentem diſtinctio, quam proxima laudatus Gorram 2. Cor. 1. adhibuit tractans dubium circa illa verba ejuſdem capitis, *Non ſumus ſufficientes*, &c. Opponit enim in contrarium, Gloſſam Ezech. 3. quæ ait initium bonæ voluntatis eſſe ex nobis, quod Gloſſæ dictum ita enodat: *Duplex eſt initium quoddam naturale, ſcilicet inclinatio naturalis & actualis ab bonum, & hoc eſt ex nobis; quoddam formale, quod eſt pars boni operis, & hoc eſt a Deo.* Hoc poſterius initium præ priori cui ſupervenit, vocat *formale*, tanquam perficiens & actuans potentialitatem prioris initii, quod *materiale* idcirco appellat. Hanc ipſam diſtinctionem & interpretationem facile eſt Valeriano accommodare, dicendo, admitti ab eo volitionem naturalem ex nobis tanquam materiale boni initium, quod nullo modo ad gratiam diſponat, ac ne congrue quidem eam impetret: Perfectionem tamen boni illius initii naturalis, quæ ſola confert ad ſalutem, nun homini, ſed Deo auctori gratiæ aſſignari. Et multo ſane crudius eſt dicere initium ſalutis eſſe ex nobis, perfectionem ex Deo, quod Gloſſa ſupra dixit, quam cum Valeriano dicere, noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere. Ergo quam interpretationem durioribus illis verbis damus, par eſt his mollioribus non negare.

Indicatur quinta ejuſdem dicti interpretatio.

16. Poterat quinta interpretatio addi quæ inſinuatur a S. Optato lib. 2. contra Parmenianum; ubi ait, noſtrum eſſe velle & currere, Dei autem perficere, id eſt imperfectiones tollere, & homini in pleriſque ſemper deficienti ſuccurrere, quia ipſe ſolus eſt perfectus, nos autem omnes ſemiperfecti ſumus quantumvis bene & ſancte curramus. Verba Optati infra adducam, c. 9. ex quibus hæc interpretatio melius deprehendetur. Nec paucæ etiam pro ea illuſtranda extant apud S. Hieronymum lib. 1. contra Pelag. ubi late proſequitur, quamvis omnes velimus bonum plenum & juſtitiam apprehendere, proprium tamen eſſe Chriſti ſolius, eſſe perfectum.

CAPUT VIII.

Valerianus modum loquendi Scripturarum æmulatus, atque adeo male notatus.

1. Satis ſuperque, ut exiſtimo, depulſa ſunt quæ pro Semipelagiani nota Valeriano inurenda proferri vel ſuſpicioſiſſimo poterant. Nunc ut nitela Valeriani magis prodatur, eo præſertim poſtremo loco qui maxime lubricus cenſebatur, juvat oſtendere eum ipſum loquendi modum, qui in Valeriano offenſionem criminatori movit, alioſque plane ſimiles, in Scripturis receptos eſſe, ut proinde injuria notetur erroris, ob uſurpatam locutionem quam Spiritus ſanctus ſcriptori Canonico ſuggeſſit, niſi aliunde conſtaret detorqueri ab eo germanum Scripturæ ſenſum, de more Sectariorum omnium; quod in præſenti non habet locum, quandoquidem nihil Valeriano oppoſitum eſt, quod commode depulſum atque enodatum non fuerit.

2. Militat ergo in primis pro Valeriano locus Apoſtoli Rom. 7. quem ipſemet allegavit: *Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Hujus loci variæ interpretationes paſſim apud interpretes proſtant: ſed duæ quas ibi D. Thomas retulit, ſunt maxime accommodatæ. Alteram ita Apoſtolus accipit, ut ſenſus ſit, volitionem boni, ſicut oportet, eſſe liberam homini per gratiam adjutq, quamvis ulterior gratia exigatur ad perſeverantiam a Deo expectanda, qui idcirco perficere dicatur, quod noſtra electio tametſi per gratiam concepta ad conſummationem non perduceret; eo quod difficultas ſuperveniret extrinſecus, & ut illæ deeſſent, faſtidium quod naturaliter obrepit ex jugi conflictu & niſu contra torrentem, diſturbet plerumque conſilia optima, & anterius voluntatis propoſitum frangat.

Expreſſit id egregie, uſurpans hunc ipſum locum Apoſtoli, Auctor Soliloquiorum perperam S. Auguſtino adſcriptorum, cum ſint

revera S. Anſelmi, ſaltem maxima ex parte. Ita ergo loquitur c. 4. *Domine, ſi vis potes me ſalvare, ego autem etſi vellem, non poſſem. Magna eſt multitudo miſeriarum mearum mecum: Velle quippe mihi adjacet, perficere autem non invenio. Velle quod bonum eſt, non poſſum, niſi tu velis; nec quod volo, poſſum, niſi tua potentia me confortet: & quod poſſum aliquando nolo, niſi tua voluntas fiat ſicut in cælo & in terra. Et quod volo, & poſſum, ignoro niſi tua ſapientia me illuſtret. Etſi etiam ſciam quandoque volens, quandoque valens, imperfecta & vacua tranſit ſapientia mea, niſi adjuvet vera ſapientia tua:* Et mox: *Dicebam, hoc faciam, illud perficiam: nec hoc, nec illud faciebam Aderat voluntas, non facultas. Aderat facultas, non aderat voluntas; quoniam de meis viribus confidebam. Nunc autem confiteor tibi Domine Deus meus, Pater cœli & terræ, quia non in fortitudine ſua roborabitur vir, ut non glorietur ante te ſtulta præſumptio omnis carnis. Non eſt enim hominis velle quod poſſit, aut poſſe quod velit, vel ſcire quod velit & poſſit, ſed potius arte greſſus hominis diriguntur; illorum, inquam, non a ſe, ſed a te, dirigi ſe confitentur.* Hæc & alia eo loco, quibus non modo infirmitas humana ad volendum bonum per nudas naturæ vires; ſed etiam ad perſeverandum cum gratiæ ſuppetiis, quæ ad volendum ſuffecerunt, perſpicue exprimitur; alludendo ad propoſitum Apoſtoli locum, eo quem protuli ſenſu, intellectum.

3. Poſterior vero interpretatio eum locum ita accipit, ut ſenſus ſit, volitionem boni naturalem a nobis eſſe: Perfectionem autem boni, ſive executionem diſpoſitionis illius qua perducendi ſumus ad ſalutem, jam inde a prima volitione ad ſupernaturale bonum quomodolibet diſponente ad verticem uſque gloriæ adeptæ, eſſe a Deo iiſque auxiliis, quibus naturam ad hujusmodi bona ordinis ſuperioris ſuſtollit. Quæ interpretatio non caret fundamento aliquo in voce *perficiendi*, quæ in Scripturis, cum agitur de negotio ſalutis, idem ſonat quod executionem & operationem, ut notavit Adamus (vel potius ut ad Adami condiſcipulum lego in præfatione ad librum Heſſelii de facto Nectarii) Joannes Heſſelius in c. 2. ad Philipp. ad illud: *qui operatur*, ἐνεργῶν, *in nobis velle & perficere*, θέλειν καὶ ἐνεργεῖν, ubi verbum quod paulo ante interpres vulgatus vertit *operatur*, illico vertit *perficere*. Ut proinde idem ſit juxta hanc interpretationem, ac ſi Apoſtolus dixiſſet eo loco quem verſamus; Per naturam nudam & ex me habeo aliquam boni voluntatem prorſus inutilem ad ſalutem: ut autem bonum illud, ad quod intra inferiorem ordinem concipiendum & utcumque volendum ex me feror, exequar de facto ſicut ad ſalutem oportet, hoc non habeo niſi per gratiam.

4. Harum loci Apoſtoli interpretationum, prior mihi videtur aptior, eamque S. Thomas approbavit & Catharinus aliique recentiores; planeque videtur eam amplexus Valerianus hunc Apoſtoli locum uſurpans. Nihilominus ad Valeriani inſtitutum perinde eſt, utramvis Apoſtoli interpretationem amplectamur; & juxta utramvis, Valerianus qui locutionem Apoſtoli uſurpavit, pronunciandus eſt ab errore immunis. Propoſitum erat Valeriano oſtendere hominem in ſalutis negotio debere tumorem ponere, & in Domino non in ſe gloriari, ad quod utervis ille ſenſus, verborum Apoſtoli a Valeriano uſurpatorum, eſt accommodatiſſimus: Nam qui poteſt tumori eſſe reliquus locus, in tanta humanorum ſtudiorum, quamvis recte & ex gratiæ auxilio initorum, vacillatione & fragilitate? Quæ item ſuperbiæ materia illi ſuppetit, qui norit omnem fortitudinem ſuam eſſe favillam ſtupæ, & quicquid naturalibus ſuis viribus poteſt, nullius plane eſſe ad ſalutem momenti, atque adeo quicquid eſt in ordine gratiæ, a Deo eſſe. *Multum* ſane *per omnem modum* ait Richard. Victor. lib. 3. de contempl. cap. 23. *animus tam ad dilectionem Dei, quam ad ſui contemptum proficit, cum plane agnoſcit quam per ſe nihil poſſit. Quam admiranda illius gratia, per quam ita operatur in nobis omnia opera noſtra, ut ſint tam ſua quam noſtra, dona ſua & merita noſtra.*

Urget inſigniter hoc humilitatis incentivum S. Gregor. 22. moral. c. 10. tractans illud, *ſi oſculatus ſum manum meam ore meo*, quod perinde eſſe ait, ac ſi dixiſſet Job: *Ego mea opera tanquam mea non profero, quia Authoris ſui gratiam negare convincitur, quiſquis ſibi tribuit quod operatur.* Et idcirco præmiſerat ſanctos eſſe ab hujusmodi faſtu alieniſſimos, quia probe norunt quid ex ſe, quid ex Deo habeant, & *quicquid in ſe boni inſpiciunt, immortalis gratiæ cognoſcunt donum, eique de accepto munere debitores ſunt, qui & præveniendo dedit eis bonum velle, quod noluerant, & ſubſequendo conceſſit bonum poſſe quod volunt. Unde bene per Joannem dicitur: adoraverunt viventem in ſæcula ſæculorum, mittentes coronas ſuas ante thronum Domini, ut ad illum referant gloriam laudis, a quo ſe ſciunt vires accepiſſe certaminis.* Idem infinities inculcat S. Auguſtinus; nominatimque lib. de corrept. & gratia c. 12. & in Pſ. 58. *ſub finem.* Et hoc ipſum Apoſtolus verbis allegatis infigere voluit, nec aliud intendit aut dixit Valerianus. Proindeque quiſquis ei negotium ex hac parte faceſſit, videat ne eodem ariete Apoſtolum appetat.

5. Geminum huic Scripturæ loco obſervat S. Thomas Rom. 7. lect. eſſe illum alium ex c. 16. Proverb. *Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.* Perinde enim eſſe cenſet D. Thomas dicere hominem viam ſuam diſponere, & ut paulo ante ibidem dicitur, præparare animam: ac dicere, hominis eſſe velle, Dei autem perficere. Sicut ergo locutio illa ſapientis, *hominis eſt viam ſuam diſponere, & animam ſuam præparare; Domini autem eſt greſſus eius dirigere* (ſive ut legit D. Auguſtinus ſecutus Græcum textum, *a Deo autem reſponſio linguæ*, nempe internæ, ſive conſenſus conſtans & perfectus ad finem uſque) caſta omnino eſt, quippe a Spiritu ſancto ſuggeſta, abeſt a Semipelagiano errore quam longiſſime: Ita illa alia locutio; quam Valerianus uſurpavit, omnino ſana eſt & Catholica: quando quidem judice D. Thoma, utraque ſub diſſimili vocum cortice, eodem ſenſu fœta eſt. Abutebantur quidem Semipelagiani ea cordis diſpoſitione, & animæ præparatione homini per Salomonem conceſſa, indeque inferebant initium ſalutis, ſive bonam voluntatem eſſe homini a ſeipſo; perfectionem autem & conſummationem negotii ſalutis, eſſe a Deo gratiæ authore, ut refert S. Auguſt. lib. a. contra duas epiſt. Pelag. cap. 8. Tamen ſi mens non læva fuiſſet, facile deprehendiſſent hominem quidem præparare cor, *non tamen ſine adjutorio Dei qui tangit cor*, ut D. Auguſtinus loco allegato recte diſſerit.

6. Quod

6. Quod Salomon eo loco tradidit, non infirmavit Jeremias c. 10. verbis illis: *Scio Domine, quia non eſt hominis via ejus, nec viri eſt, ut ambulet & dirigat greſſus ſuos.* Quam Jeremiæ ſententiam S. Chryſoſtomus, integra homilia de ea egregie diſcuſſit: præfatus, eam ſuo tempore *ubique circumferri ſolitam in domibus, in foris, in pagis, in urbibus, in terra, in mari, in inſulis, & quocumque te contuleris.* Nec paucos aconitum ex ſuaviſſimo flore legeotes, intuliſſe ex ea, nihil in noſtra poteſtate ſitum eſſe. Quod S. Chryſ. idcirco ab eis factum refert, quod non inſpecta totius capitis textura ac ſerie, abreptis temere paucis verbis a reliquo contextu truncatis atque avulſis, in abſurdos & a Scriptoris meote alienos ſenſus detorquerent Prophetæ ſententiam: quod eſſe pleriſque ineptiendi & erraodi originem, graviter queritur. Itaque non infirmari a Jeremia quod a Salomone traditum retulimus, ex eo confirmat S. Chryſoſt. quod eo ipſo loco Propheta ipſi homini greſſus ſuos tribuat, & eſſe ejus viam quam ioit, agnoſcat: quod non diceret ſi ipſa in ejus poteſtate non eſſet. Præterquam quod ſubdit illico Propheta ſupplices ad Deum preces, ut dignetur modum adhibere ſupplicio: cui locus profecto non eſſet, niſi cor hominis diſponeret viam ſuam, ut Sapiens affirmabat. Sic complanata difficultate ex eo loco nata, ejusdem loci germanom ſenſum profert S. Chryſoſtomus his verbis: *Quod dicit, hanc ſententiam habet. Non totum eſt in noſtra poteſtate: ſed aliud quidem in noſtra, aliud vero in Dei ſitum eſt poteſtate. Nam ut optima quæque eligamus, velimus, & agere contendamus, omnemque operam exantlemus, noſtri eſt arbitrii. Ut autem ad exitum ea perducamus, neque intercidere ſinamus, utque ad finem recte factorum perveniamus, id vero cæleſtis eſt gratiæ. Partitus enim eſt nobiſcum virtutem Deus, & neque rem totam in noſtra ſitam eſſe voluit poteſtate: ne in ſuperbiam efferremur: neque totum ſibi ipſe ſumpſit, ne nos inertiæ dedamus: ſed exiguum quid laboribus noſtris relinquens, majorem partem ipſe conficit.* Et infra: *Hoc igitur eſt quod ait Propheta, felicem exitum rerum in poteſtate noſtra ſitum non eſſe, verum ab auxilio pendere divino: ut autem eligamus, in nobis & in arbitrio noſtro ſitum eſt.* Hunc eſſe germanum Prophetæ ſenſum, pluribus reliqua homilia confirmat: eam præſertim vanam excuſationem præcludens, quæ ex eo a quibuſdam duci poſſe videbatur, quod non ſit homini vitio vertendum, ſi non agat: cum ejus tantum fuerit velle & eligere, Dei autem ſit ad exitum perducere. Frivolam eſſe eam excuſationem inde demonſtrat S. Chryſoſtomus, *quod fieri non poſſit, ut ſi nos voluerimus, elegerimus, ac ſtatuerimus, Deus nos derelinquat. Si enim eos qui nolunt, hortatur, & conſulit eis ut velint & ſtatuant, multo magis eos qui ultro eligent, non derelinquet.* Ex his ſatis ſuperque liquet, quomodo locus Jeremiæ & ad purgandum Valerianum conſerat, & cum propoſito Sapientis loco, quem item e re præſenti eſſe oſtendimus, non collidatur.

7. In eundem ſenſum adducit ibidem S. Chryſoſtomus celebrem locum ex c. 9. ad Rom. quo item abuſos qui ſegnitiei ſuæ ſcripturas obtendebant, ioitio memoraverat. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Revera tamen eum locum cum libertate cohærere, etiamſi prodat, hominis eſſe velle & currere, Dei vero miſereri atque perficere, ita demonſtrat S. Chryſoſtomus poſt diſcuſſum Jeremiæ locum allegatum. *Simile illud eſt etiam:* Non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. *Et quam ob cauſam curro, inquis, vel quam ob cauſam volo, niſi tota res in meo ſit arbitrio ſita? Ut nimirum dum vis & dum curris, divinum auxilium & benevolentiam tibi concilies, ſic ut te adjuvet, & manum porrigat, atque ad finem uſque perducat. Si enim hoc ſuſtuleris, & currere ſimul & velle deſieris, neque manum porriget Deus, ſed & ipſe abſcedet. Unde autem id conſtat? Audi quid dicat Jeruſalem. Quoties volui congregare filios tuos & noluiſti? Ecce relinquetur domus veſtra deſerta. Vides quoniam illi noluerunt, quo pacto etiam Deus abſceſſit? Propterea nobis quoque opus eſt ut velimus & curramus, quo Deum nobis etiam conciliemus.* Vult igitur homo & currit, authore Apoſtolo, idque plane hominis eſt, tametſi divinitus antea tacti atque præventi: Nihilominus enim niſi luberet, neque vellet, neque curreret, & tamen negotii felix exitus atque perfectio, expectanda eſt a Deo miſerente, cujus propterea eſſe dicitur, perficere quod nos ex ejus inſpiratione voluerimus & elegerimus. Ut ergo demonſtret quod ſola gratia opitulans exprimatur, ait hoc pertinere ad deſigoandum, quam nihil ſit omne quod exhibemus ad ſalutem præ perfectione & coosummatione cœlitus adveniente, & promovente cooatus noſtros in irritum alioqui ceſſuros. *Non ſufficit*, inquit, *ad perficiendum ſalutem ſola voluntas humana, nec idoneus eſt mortalis curſus ad conſequenda cæleſtia, & ad capiendam palmam ſupernæ vocationis Dei, niſi hæc ipſa voluntas noſtra bona, promptumque propoſitum, & quæcumque illa in vobis eſſe poteſt induſtria, divino vel juvetur vel muniatur auxilio. Et ideo valde convenienter dicit Apoſtolus, quia* non volentis neque currentis, ſed miſereotis eſt Dei: *quemadmodum ſi dicamus de agricultura illud quod ſcriptum eſt:* ego plantavi; Apollo rigavit; ſed Deus incrementum dedit. Ita neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. *Sicut ergo cum bonos atque uberes fructus ad perfectam maturitatem protulit ſeges, nemo pie & convenienter dicet, quia fructus iſtos agricola fecit, ſed a Deo fatebitur præſtitos: ita etiam noſtra perfectio non quidem nobis ceſſantibus & otioſis efficitur, nec tamen conſummatio ejus, nobis, ſed Deo qui eſt prima & præcipua cauſa operis, adſcribitur.* Et poſt multa cooncludit: *In noſtro vitæ curſu, a nobis quidem dependendus eſt labor, & ſtudium atque induſtria adhibenda: laboris vero noſtri fructus, a Deo ſperanda eſt ſalus.* Sic expenſus locus Apoſtoli belle conſentit cum loco quem purgamus in Valeriano.

8. Attexo locum ex Pſalmo octogeſimo, quem D. Auguſtinus l. 2. contra duas Epiſtolas cap. 7. ait geminum eſſe illius quem ex cap. 16. Proverb. jam protulimus: *Cor hominis diſponit viam ſuam; ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.* Nempe illum Pſalmi, locum: *Dilata os tuum, & implebo illud.* Quæ verba exiſtimat idem ſignificare, ac illa quæ ex Sapiente Proverb. 16. retulimus, & vidimus in ea recidere quæ ex Apoſtolo primum propoſita, & a Valeriano uſurpata ſuot: ut proinde quia quæ eadem, ſunt uni tertio, inter ſe quoque ſunt eadem, ſatendum ſit omnia iſta loca eodem recidere. Eo igitur Pſalmi octogeſimi loco, tribuitur homini, oris apertio & dilatatio, Deo autem ejus impletio. Non quod Deus ipſe non aperiat os & labia cordis noſtri: (aperire enim dicitur Exodi 4. ut notavit S. Auguſt. qu. 9. in Exod. & Fulgent. l. de præдеſt. & grat. c. 11.) ſed quod nos ipſi divini-

tus præventi, ita inchoemus texturam negotii juſtificationis, ut Deua gratiam pro gratia reponens, & novo gratiæ beneficio anteriorem gratiam cumulans, accedat conſummator boni, quod nos pro fragilitate noſtra, & tam multis remoris, ipſaque operis ſublimitate præpediente, non adduxiſſemus ad perfectionem, niſi divinitus acceſſiſſet novæ gratiæ robur, neceſſarium ad implendum & perſeverandum. Hoc ſenſu, nos ſumua qui divinitus tacti & præventi, cor lubentes Deo aperimua: ipſe vero per conſenſum a nobis libere præſtitum ſubintrans, oobiſque ad ipſum appropinquaotibus, appropinquana, ut dicitur Jacobi 4. implet os apertum: dirigit greſſus hominis qui cor ſuum diſpoſuit, ac præparavit animam, perficit atque conſummat, quæ tenuitas noſtra recte voluit, ſed perficere nequiviſſet. Quod eſt illud plenum & perfectum gratiæ donum, quod Deus dare dicitur applicato per conſenſum arbitrio, ſicque aperto cordis ſinu, ut eleganter in hunc modum tradit author Scalæ paradiſi, c. 10. tom 9. Auguſt. *Quid prodeſt homini, ſi per meditationes quæ agenda ſint, videat, niſi orationis auxilio, & Dei gratia ad ea obtinenda convaleſcat?* Omne (inquit) *datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens a Deo in hominem, ſine quo nihil poſſumus facere, ſed ipſe in nobis facit opera, non tamen omnino ſine nobis: cooperatores quidem Dei ſumus, ſicut dixit Apoſtolus; vult ſiquidem Deus, ut eum oremus & ut ei advenienti & præſtolanti ad oſtium, aperiamus ſinum voluntatis noſtræ, & ei conſentiamus. Hunc conſenſum exigebat a Samaritana, quando dicebat:* voca virum tuum. *Volo tibi infundere gratiam, tu applica liberum arbitrium.* Sicut tamen eam applicationem arbitrii tanquam diſpoſitionem ſubſequitur infuſio gratiæ ſanctificantis; ita cordis aperitionem per conſenſum liberum, & illam noſtram ſupernaturalem aditionem ad Deum, anteceſſit præventio mere gratuita, & pulſatio homini non libera: ita velle illud noſtrum, quo veluti rudimento per noa poſito Deus perficiens & conſummator accedit, inde ortum habet, unde perfectionem: quia niſi Deus non cogitantibus, multoque minus volentibus præſto fuiſſet, excitans & præmovens, non exſurrexiſſet velle noſtrum, quod per Deum perfici poſſet.

9. Nec aliter accipiendus eſt ille alius locus apud Pſaltem: *accedite ad Deum, & illuminamini.* Et alius apud Jacobum: *Appropinquate Deo, & ipſe appropinquabit vobis.* Appropinquare enim nobis dicitur Deus, cum præmiſſo homiois acceſſu, & diſpoſitionibus liberis, ſubjungit quod ſuum eſt, & eatenus hominem in tenebria illuc uſque verſatum, illuminat, homine illuminante ſibi lumen ſcientiæ proprio arbitrio, ut eſt apud S. Hieronymum in cap. 2. Eccleſiaſtæ ad illud: *non eſt bonum homini*, &c. Quod aliter dicitur: Deum, quia homo voluit, conſummationem & perfectionem apponere & expectaſſe Dominum ut miſereretur noſtri, quæ eſt Iſaiæ locutio cap. 30. aut homioem præparaſſe Domino cor ſuum, quod facere monemur 1. Reg. 3. vel denique hominem prævenire in maturitate & clamare ut dicitur Pſ. 118. Sicut ergo has locutiones, a Spiritu ſancto ſuggeſtas Canonicia ſcriptoribus, nemo erroris notaverit, aut gratiæ divinæ, illum hominia acceſſum & liberam appropinquationem prævenienti contrarias dixerit; cum certum ſit præventionem divinam iis locis non expreſſam, non idcirco in eis negari, ſed ſubintelligi: Ita locutio quam io Valeriano purgamus, quaodoquidem illis affinia aut etiam genuina eſt quoad ſenſum, eadem benigna interpretatione donari ſine incommodo potuit, vel etiam debuit, non autem in invidiam vocari.

Hæc ad guſtum aliquem ex Scripturia præbendum ſufficere in præſentia exiſtimo, ut conſtet, quam infirma ſit Valeriani criminatio, qua ex parte maxime fervet.

CAPUT IX.

Cum Valeriano, graviſſimi Patres æque cauſa caderent.

NUlla ratione poteſt liquidius deprehendi quam vana fuerit Valeriani, quoad *Semipelagianiſmum*, criminatio, quam ſi oſtendero graviſſimos Patres quorum doctrinæ ſinceritas ambigua noo ſit, eodem plane modo citra querelam locutos eſſe, qno locutus eſt Valerianus eo loco, io quo maxime ſit via ad impingendum ei Semipelagianiſmum. Nempe quo dixit, *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere;* nam cætera nemo non videt, quam ſint inania. Non proferam quoſcumque poſſem Patres, ſed ſelectoa quoſdam: ac ne ex hiaquidem omnia ad hoc inſtitutum facientia coacervabo, ſed libabo duntaxat quædam ſingularia, & ita ſimilia iis quæ in Valeriaoo culpantur, ut oon ſit ovum ovo ſimilius, aut gutta guttæ. Quanti autem, apud prudentem quemcunque Theologum in gratiæ negotio eſſe debeat Patrum ſenſus, quamque temperate agendum ſit in iis improbandis quæ Patres uſurparint circa illud, quantumvis nonnihil lubrica aut ambigua videantur, rea ipſa loquitur, & docent illa S. Fulgentii lib. 1. de verit. prædeſt. c. 15. *Dignum eſt ut in ſingulis quibusque ſententiis in quibus nubilo cujuſquam obſcuritatis ambigimus, ſanctorum Patrum definitionibus hæreamus, quos præveniens miſericordia Dei gratis illuminavit ut crederent, & ſequens inſtruxit ſpiritualiter ut docerent.*

2. Primus io aciem prodeat Origenes, cujus Catholiciſſimam de gratia ſententiam, cum ex aliis pleriſque locis petere licet, tum diſertiſſime ex l. 7. contra Celſum pag. 414. col. 1. non ſecus ac Valerianus ſcripſit hom. 12 in Num. ad illud, *profecti a puteo, veniunt in Mathaniam.* Nam præter cætera quæ in hanc ſententiam luculenter diſputat, ait: *A Mathaniam, venimus in Nabaliel, quod interpretatur* ex Deo. *Quid* ex Deo? *Poſteaquam obtulerimus nos quæ ex nobis ſunt, venimus ad hoc ut conſequamur ea quæ ex Deo ſunt. Cum enim fidem noſtram & affectum obtulerimus ei, tunc & ipſe largitur nobis diverſa dona Spiritus ſancti, de quibus dicit Apoſtolus, omnia autem ex Deo ſunt.* Fidem & affectum vocat ibi Origenes liberum voluntatis aſſenſum, ad cooperandum Deo ſollicitanti nos ad bonum; ut ex proxime antecedentibus liquet. Atque ita locua iſte Origenis plane recidit in locum, qui apud Valerianum viſus eſt morboſus. Idem Orig. hom. 24. in eundem librum, luculenter in eandem ſententiam diſſerit, circa illud, *homo quicunque voverit;* & præter cætera, ait: *Vult ergo a nobis prius aliquid accipere Deus, & ita nobis aliquid ipſe largiri; ut dona ſua & munera, merentibus, & non immerito largiri videatur.* Declarat autem id quod Deus per nos præmitti poſtulat, eſſe voluntariam

recen-

Digitized by Google

recenſionem cum gemitu ad Deum, & converſionem ad cor, quæ converſio ita per nos præmittitur ulterioribus Dei donis, ut tamen præveniamur anterius.

Multo gravioris auctoritatis eſt S. Hilarius, *Latinæ*, ut S. Hieronymus ſcite dixit, *Eloquentiæ Rhodanus*, cujus doctrinæ ſinceriſſimæ, & undecunque erroribus liberæ, locuples teſtimonium perhibet idem Hieronymus ad Lætam ſcribens. Hilarius igitur in Pſalm. 118. *littera Nun*, ad illud, *hæreditate acquiſivi*, &c. ita loquitur: *Ne quod ad multis dici ſæpe ſolet, rationis aliquam habeat auctoritatem, cum aſſerunt proprium Dei munus eſſe, ut quis in Dei rebus atque operibus verſetur, excuſantes infidelitatem ſuam quod ceſſant erga ſe Dei voluntate, maneant infideles: Eſt quidem in fide manendi a Deo munus, ſed incipiendi a nobis origo eſt. Et voluntas noſtra hoc proprium ex ſe habere debet, ut velit Deus incipienti crementum dare; quia conſummationem per ſe infirmitas noſtra non obtinet; meritum tamen adipiſcendæ conſummationis eſt ex initio voluntatis.* Corrupte editio ab Eraſmo adornata, verba illa: *incipiendi a nobis origo eſt*; exhibet hoc modo, *impediendi a nobis origo eſt*; quod cum ſcopo Hilarii non cohærere per ſe liquet, & firmatur ex illis quæ poſt ea ſubjiciuntur, *ut velit Deus incipienti crementum dare*. Et, *eſt ex initio voluntatis*, quæ aperte ferunt illam priorum verborum lectionem quam dixi. Ut vero leguntur priora illa verba, locus Hilarii æque Valeriano commodat, ratione horum poſteriorum, quæ ubivis leguntur eodem modo. Videntur autem excluſionem gratuitæ præventionis ſonare; revera tamen eam præventionem non excludunt; ſed tantum aperiunt, quid homo poſt divinam præmotionem debeat de ſuo ad ſalutem conferre, adjuvante Deo. Id quod egregie illuſtrant illa ejuſdem Hilarii in eundem Pſalmum *littera He* ad illud: *Inclina cor meum in teſtimonia tua*, cum eandem verſat difficultatem, unde hominis culpa ſalutem non adipiſcentis, ſi ſalus a Deo eſt: *Omnem*, inquit, *occaſionem hujus impiæ excuſationis Propheta ſummovit. Primum enim cum orat, conveniens infirmitati ſuæ egit officium; dehinc Dei muneribus humanæ devotionis ſtudia connexuit. Cum enim ait: legem mihi ſtatue, Domine, viam præceptorum tuorum, quid ſecundum orationis noſtræ humilitatem Dei eſſet, oſtendit. Cum autem ſubjecit, & exquiram eam ſemper, officium devotionis ſuæ promittit: & in cæteris quoque utrumque quodam complexu ſibi invicem colligavit, cum deduci ſe in ſemita poſtulavit, & cum idipſum voluit. Prius enim quæ a Deo ſunt, cum honore præpoſuit, & tunc quæ a ſe, pura confeſſione ſubjecit. Orat igitur ut Deus tribuat. Eſt ergo a nobis cum oramus exordium, ut munus ab eo ſit. Dehinc quia de exordio noſtro munus eſt ejus, ex noſtro rurſum eſt ut exquiratur, & obtineatur & maneat.* En exordium a nobis, ut munus & conſummatio a Deo ſit. Sicut ergo S. Hilarius exordium illud noſtrum agnoſcens, non evertit quod immediate ante conceſſerat, dandas ſcilicet eſſe Deo primas in ſalutis negotio; ita neque quotquot ſimiliter, aut etiam mollius loquuntur (cujuſmodi revera fuit Valerianus) inſimulandi ſunt negatæ divinæ præventionis, aut defenſi Semipelagianiſmi.

Idem S. Hilar. can. 6. in Matth. ad illud: *Multi mihi dicent*, &c. reprehendit vanos oſtentatores operum ſuorum, *quaſi vero eorum aliquid proprium ſit, quæ loquuntur aut faciunt, & non omnia virtus Dei invocata perficiat.* Et mox: *De noſtro igitur eſt beata illa æternitas promerenda præſtandumque eſt aliquid ex proprio, ut bonum velimus, malum omne vitemus.* Diſerte, *bonum velle ex noſtro & proprio eſſe*, ait, virtutem autem Dei invocatam perficere omnia affirmat, quæ eſt ipſiſſima ſententia, Semipelagianiſmi notata in Valeriano. Quam ergo gloſſam his Hilarii verbis aptabit criminator, eandem Valeriano accommodabimus.

3. S. Macarius Ægyptius, S. Antonii diſcipulus & æqualis S. Hilarii hom. 37. diſerte, & perſpicue initium ſalutis Deo tribuit. Ait enim poſt pleraque in eam ſententiam. *Ne igitur exiſtimes te in virtute præveniſſe Dominum ſecundum eum qui dicit, ipſe eſt qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate.* Statim vero ſubdit quæſitum, & reſponſionem qua res de qua agimus luculenter exponitur. Interrogatio hæc eſt: *Quid igitur præcipit Deus homini facere?* ſequitur reſponſio: *Antea diximus, promptitudinem animi hominem habere a natura, quam quoque Deus requirit. Præcipit igitur ut primum cognoſcat, & cum cognovit diligat, & voluntate incumbat. Ut autem exerceatur mens, aut laborem toleret, aut opus aliquod perficiat, gratia Domini largitur volenti & credenti. Voluntas ergo hominis eſt velut adjutorium a natura inſitum; abſente vero voluntate, neque ipſe Deus quippiam operatur, quamvis poſſit, propter liberam nimirum arbitrii libertatem. Perfectio igitur operis ſpiritus, in voluntate hominis ſita eſt.* Et mox: *Ipſe dicit: Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti? Itaque ex hoc credamus, quod ipſe nos congregat, a nobis autem ſolam requirit voluntatem. Quæ vero voluntatis erit declaratio, niſi labor ſpontaneus?* Subdit illuſtriſſimam comparationem inſtrumenti artis, & hominis in ſalutis ſuæ negotio, quod, ſicut inſtrumentum niſi ab artifice citatur, manet immotum; ita & anima, licet laboret operans quod bonum eſt, Deum in ipſa clam operantem exigat. Similia ex parte habet homil. 4. *poſt medium.* In his omnia continentur quæ Valeriano vitio vertebantur. Nam & *laboris ſpontanei* ſive *voluntarii* meminit Macarius; & voluntatis quæ a nobis requiritur, ut Deus in nobis operetur conſenſum liberum: eo quod Deus tanta cum reverentia libertatem noſtram diſponat, ut quamvis poſſit, tamen ad ejus jura retinenda, nolit niſi volenti largiri gratiam qua opus ſpiritus perficiatur: Nempe non primam & prævenientem, quam diſertiſſime ante paucas lineas aſtruxerat, & explicatiſſime etiam agnoſcit hom. 1. pag. 6. hom. 11. pag. 143. hom. 15. pag. 180. hom. 26. pag. 345. & 347. & hom. 29. pag. 388. Sed cooperantem ad excudendum conſenſum liberum, quem Deus nobiſcum non facit niſi quia volumus. Itaque recte concludit S. Macarius, quod quamvis nos quidem non præveniamus Deum in virtutis opere, *perfectio tamen operis ſpiritus* (ſive quod opus ſpirituale, ad quod a Deo præventi & ſollicitati ſumus, ad perfectionem ſuam conſummante & perficiente Deo pertingat) *in voluntate hominis ſita eſt.* A Deo namque præſtatur ea operis perfectio, juxta S. Macarium, ſed ad voluntatis humanæ divinitus præventæ exigentiam; quamvis ad præventionem Deus non expectaverit exigentiam voluntatis. Potuit ſanctus Macarius, a Magiſtro ſuo Antonio Magno, eam doctrinam hauſiſſe. Siquidem referente ſancto Athanaſio c. 15. vitæ n. 33. B. Antonius noſtram tantummodo voluntatem, in hoc negotio expectari confirmabat.

Nihil illis, ut putabatur, apud Valerianum ſalebris, accommodatius pruſerri poteſt.

4. S. Optatus Milevitanus lib. 2. adverſus Parmenianum, poſt medium: *Vos ipſi qui ſancti & innocentes videri ab hominibus vultis dicite, unde eſt iſta ſanctitas quam vobis licentius uſurpatis. Quam Joannes Apoſtolus profiteri non audet, qui ait:* ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt. *Hoc qui dixit, ſapienter ſe ad Dei gratiam reſervavit. Eſt enim Chriſtiani hominis, quod bonum eſt velle, & in Deo quod bene voluerit currere; ſed homini non eſt datum perficere, ut poſt ſpatia quæ debet homo implere, reſtet aliquid Deo, ubi deficienti ſuccurrat, quia ipſe ſolus eſt perfectio, & perfectus ſolus Dei Filius Chriſtus; cæteri omnes ſemiperfecti ſumus: Quia noſtrum eſt velle, noſtrum eſt currere, Dei perficere. Unde B. Paulus Apoſtolus ait:* Neque volentis, neque currentis, ſed ad Dei gratiam pertinentis. *Nam & a Chriſto ſalvatore noſtro, perfecta ſanctitas non eſt data, ſed promiſſa. Denique ſic ait:* Sancti eritis, quia & ego ſanctus ſum, *qui ſolus eſt ſanctus & perfectus. Non dixit ſancti eſtis, ſed ſancti eritis dixit. Unde eſt ergo quod vobis perfectam ſanctitatem de ſuperbia vindicatis?* Fruſtra anniteret demonſtrare, quam hæe conſentiant cum iis, quæ in Valeriano ſuſpecta habebantur. Nec vero poteſt S. Optati auctoritas declinari, admittendo ejus lapſum: Nam S. Auguſt. lib. 1. contra Parmen. c. 3. & lib. 3 de doctr. Chriſt. cap. 4. ac Fulgent. lib. 2. ad Monim. eum cum laude allegant, tanquam ſcriptorem uſquequaque Catholicum.

5. S. Cyrillus Hieroſol. in calce præfationis ad Catecheſes: *Meum eſt dicere, tuum vero agere, Dei autem perficere.* Et catech. 1. cum præmiſiſſet apparuiſſe myſticarum plantarum flores, ac deſiderium ſuum ſubjunxiſſet, ut & fructus perficiatur (utique a Deo) ſubdit: *Liberalis namque eſt Deus, & pronus ad beneficentiam; expectat tantum cujuslibet propriam voluntatem: Propterea ſubjecit Apoſtolus,* ſecundum propoſitum vocatis ſanctis. *Propoſitum cum adeſt proprium, vocatum te facit.* Quod expectari a Deo ait propoſitum noſtrum, & voluntatem, illud ipſum eſt quod Valerianus dixit, *noſtrum eſt velle.* Quod autem Cyrillus, a Dei liberalitate & beneficentia, poſito aſſenſu noſtro atque propoſito, perfici deſiderat initia noſtra, & fructus ex floribus conſequi, agnoſcit quod Valerianus affirmavit, *Dei eſſe perficere.* Expectari porro voluntatem ait Cyrillus, non nudam aut ex ſe initium dantem humanæ ſaluti, ſed præventam, & cum gratia præoperante cooperantem. Ei enim ſic ſubſequenti divinam præventionem, uberiora auxilia & perfectio, & omnia bona rependuntur a muneratore liberaliſſimo, a quo eſſe humanæ voluntatis præventionem, ſplendidiſſime tradit idem Cyrillus catech. 16. agens de Spiritu ſancto, quem *Magnum Præſulem & gratiarum parochum* (appellatione illi gemina, qua apud S. Ambr. lib. 1. de Spiritu ſancto, vocatur *Præſul benedictionum Dei*) noſtris voluntatibus afflantem, & ad omnia pietatis opera prævenientem elegantiſſime deſcribit.

6. S. Baſilius in cap. 6. Eſaiæ, ad illud: *Quem mittam,* ita loquitur: *Obſerva & exactam diſciplinam & circumſpectam prudentiam dicendi, quæ veridicum Prophetam addecet. Duobus enim propoſitis ſermonibus, unica ſatisfacit reſponſione.* Quem mittam, & quis ibit? Ecce ego ſum, mitte me. *Non jam adjecit,* & ego ibo. *Siquidem ſuſceptio iſtius Apoſtolicæ legationis penes nos ſita eſt, & a noſtro pendet arbitrio; confirmare autem ad perfectionem, ejus eſt qui infuſione gratiæ nos corroborat Dei. Itaque Iſaias per id quod liberæ & electivæ erat voluntatis, reſpondit:* Ecce ego ſum, mitte me. *Quod autem erat gratiæ, reliquit Domino, ut qui propriæ conſcius infirmitatis non eſt auſus polliceri ſe iturum.* Hoc quid aliud, quam quod Valerianus dixit, *noſtrum eſt velle, Dei perficere?*

Gregorius Nyſſ. Baſilii magni frater, is, *quem omnes Patrum patrem vocant* (ait Epiphan. Diacon. in Synodo actio. 6. partit. 5.) libello *de ſcopo Chriſtiani,* liberæ voluntatis & gratiæ neceſſarium nexum egregie tradens, noſtrum eſſe velle, Dei perficere, præclare docet. Multis enim adhortans ad creſcendum in ſanctitate, & collaborandum ſpiritui gratiæ adjuvanti, hæc habet præter cætera: *Corporis certe augmentum ad increſcendum non in nobis ſitum eſt; haudquaquam natura ex hominis ſententia & libidine ſtaturam metitur, ſed ſuo ipſiuſmet impetu & neceſſitate: animi vero in ortus renovatione modus & decus, quæ ſpiritus gratia largitur, per ejus qui acceptus eſt, ſtudium, a conſilio noſtra pendent. Nam quanto magis labores pro pietate extendit, tanto etiam magis animi magnitudo ſimul extenditur; & ſempiternam vitam atque ineffabilem quæ in cælis eſt lætitiam, ejuſdem ſpiritus gratia concedit: accipiendi vero munera & dignitatem gratia fruendi, amor per fidem laboribus obtinet. Jam vero ad idem progreſſæ, operum juſtitia & ſpiritus gratia, in qua anima concurrerunt, eam beata vita certatim complent, ſed a ſe invicem disjuncta, nullum animæ emolumentum exhibent. Etenim Dei gratia in animis qui ſalutem fugiunt non poteſt frequenter adeſſe: homines vero virtutis vis per ſe non ſufficit ad vitæ formam abſolutam extollendos.* Niſi Dominus ædificaverit domum & cuſtodierit civitatem, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam. *Hic edocemur non eſſe in mentem inducendum, in humano ſtudio totam ſitam eſſe coronam; verum ad Dei voluntatem referendam ſpem de fine obtinendo.* Hæc Nyſſenus, admodum conſentanee Valeriano: Nam & a nobis præmotis pendere agnoſcit advocationem Dei ad nos adjuvandos, & perfectionem a Deo eſſe, diſerte ſtatuit.

7. S. Gregorius Nazianzenus, *cujus ea eſt in doctrina Chriſtiana auctoritas, ut nullus unquam ejus dictis calumniam inferre præſumpſerit* (verba ſunt D. Thomæ 1. p. q. 61. art. 3.) & quem nominatim Semipelagianis quoad ſalutis initium opponit S. Auguſt. l. de dono perſev. c. 19. ita ſcribit. orat. 31. tractans illud Chriſti, *ſed quibus datum eſt,* multiplicemque hæreticum affectum, verbis illis prave detortis ſubjacentem depellens: *Aptitudinem quidem alios aliis vel majorem vel minorem habere, ipſe quoque concedo: cæterum ad perfectionem adipiſcendam, aptitudinem ſolam minime ſufficere contendo. Rationem enim eſſe quæ eam excitet, ut natura in opus prodeat; quemadmodum ſilex ferro pulſatus, atque ita ferrum fiat. Cum audieris quibus datum eſt, adde volentibus datum eſt, atque iis qui ea animi propenſione ſunt: etenim cum illud audis, non eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei, idem tibi exiſtimandum cenſeo.* Quod ſalutis adeptionem ait dari a Deo volentibus, idem eſt ac ſi diceret, noſtrum eſſe velle, Dei autem perficere. Et tamen quam hæc non pugnent cum initio ſalutis ex Deo, liquet ex illis quæ ſtatim ſubjungit, probans, & ex Apoſtolo Rom. 9. eruens, ipſum quoque velle noſtrum ex Deo eſſe.

8. S. Ambroſius cui in ſincera gratiæ aſſer-

tione

Digitized by Google

tione teſtimonium ſæpe perhibet S. Auguſt. ut epiſt. 107. & l. de grat. Chriſti c. 44. & l. de dono perſev. cap. 8. & 13. & 19. & 23. accommodatiſſime in rem noſtram loquitur ſerm. 10. io Pſal. 118. ad v. 4. *Moyſi dicit Deus: Miſerebor cujus miſertus fuero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericordiam præſtitero. Igitur non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei eſt. Forte dicas, ergo non debemus vel velle vel currere. Atqui negligentes Deus deſerere conſuevit.: Non ergo hoc dicit, ſed quod dicat conſideremus. Non volentis, neque currentis hominis perſeverantia eſt. Non eſt enim in hominis poteſtate, ſed miſerentis Dei eſt ut poſſit complere quæ cœperis.* Vides ab Ambroſio *velle*, tribui poteſtati hominis, *complere* autem ſive perficere & perſeverare, adſcribi Deo. Non plus, aut aliter dicit Valerianus. Eſt & alius apud S. Ambroſium egregius locus in calce epiſtolæ ad Juſtum, (& eſt epiſt. 63. alias lib. 1. epiſt. 10.) *Incrementa* (inquit) *per naturam quæ divini habet gratiam muneris, conſummationem & perfectionem Deus dat, ideſt illa præſtantiſſima & divina Trinitatis natura & ſubſtantia.* Non ſumit *incrementa* pro augmento aut profectu rei jam conditæ, ſed pro initio & prima productione, & in eum ſenſum uſurpavit paulo ante illud Apoſtoli 1. Cor. 3. *neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Hujuſmodi ergo incrementa ſanctorum operum fatetur S. Ambr. eſſe per naturam, divini habentem gratiam muneris. Ipſa enim libertas qua agere volumus, & Deum ſequi, eſt magnum plane munus Dei, tametſi nobis compertum a natura: Conſummationem autem & perfectionem Deus dat. Quia ſupra illud *quod natura ſpontaneo ingenio operatur, ut ſurgant ſemina divinitus indita* (ut paulo ante dixerat Ambroſius) id eſt ſupra id, quod poteſt de ſuo conferre natura, exigitur Dei gratia præveniens, ratione cujus Deus conſummat & perficit imperfectum noſtrum: nos, inquam, promovet ad fruges operum ſupernaturalium, quas ne inchoaremus quidem per naturam nudam. Hoc ipſum eſt, quod Valerianus dixit, noſtrum eſt velle, Dei perficere. Non eſt ovum ovo ſimilius.

9. S. Chryſ. hom. 1. in ep. ad Hebr. *in mor.* ita loquitur: *Oportet nos eligere primum quæ bona ſunt, & tunc Deus quæ ſua ſunt introducit. Non antecedit noſtras voluntates, ne noſtrum lædatur arbitrium liberum. Cum autem nos elegerimus, multam tunc nobis affert auxiliationem.* Et mox: *Noſtrum eligere tantum eſt & velle, Dei autem efficere, & ad perfectionem perducere.* Idem ſonant quæ habet hom. 17. in Joan. ad illud, *Converſus Jeſus & videns eos ſequentes*, &c. Sic enim ſcribit: *Hinc admoneri poſſumus, Deum ſuis in nos beneficiis noſtras non prævenire voluntates, ſed a nobis incipiendum eſſe. At cum nos prompto paratoque animo ad ſuſcipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert ſalutis occaſiones.* Et hom. 42. ad pop. tractans illud. *Ne des* (ita enim legit) *in commotionem pedem tuum. Non dixit ne commovearis, ſed ne des. Igitur in nobis eſt dare, non in ullo altero. Nam ſi ſtare velimus ſtabiles & immoti, non commovebimur. Quid igitur? In Deo nihil eſt? Omnia quidem in Deo, ſed non ita ut liberum in nobis arbitrium violetur. Si igitur in Deo ſunt iniqui, cur non accuſat? Propterea dixi, ne liberum in nobis arbitrium violetur. In nobis igitur & in Deo ſunt. Oportet enim nos prius eligere bona, & ille ſua tunc inducit. Noſtras non prævenit voluntates, ne noſtram temeret libertatem. Cum vero nos elegerimus, tunc magnum nobis affert ſubſidium.* Et hinc extricat dubium ex illis Apoſtoli verbis Rom. 9. *non eſt volentis*, &c. quæ videntur falſa, ſi & in nobis eſt ſalus noſtra. Præter primam enim illorum verborum explicationem, quod ſcilicet Apoſtolus ea verba ex perſona adverſarii protulerit objiciendo ac interrogando non aſſerendo, ſubdit hanc ſecundam: *Dici & illud poteſt, quod cujus eſt amplius, totum eſſe dicit. Noſtrum enim eſt eligere & velle, Dei vero expedire & ad exitum adducere. Quoniam illius itaque plus eſt, totum illius eſſe teſtatur, ſecundum humanam locutus conſuetudinem. Nam & nos ita facimus. Quale quod dico. Domum ædificatam bene videmus, & dicimus totum eſt artificis, licet non totum ipſius ſit, verum & operariorum & Domini qui materiam ſuppeditavit, aliorumque multorum: Attamen quoniam plus contulit, illius totum eſſe dicimus; ita profecto & hic. Et rurſum in multitudine, ubi multi ſunt, omnes eſſe dicimus; ubi pauci, neminem. Ita & Paulus ait:* Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. *Dei vero magna hic facit. Unum quidem ne extollamur. Sive curras, ſive feſtines*, inquit, *ne tuum eſſe putes meritum. Niſi namque ſupernum aſſequaris favorem, omnia nequicquam. Tamen clarum eſt, quod optatum aſſequeris, quandiu curres, quandiu voles. Non hoc itaque dixit, quod in vanum currimus, ſed quod in vanum currimus, ſi totum noſtrum eſſe putemus, niſi Deo plus aſſignemus. Nec enim totum Deus ſuum eſſe voluit, ne ſine cauſa nos coronare videatur: neque rurſus noſtrum, ne in arrogantiam dilaberemur. Nam ſi minorem habentes partem altum ſapimus, quid ſi totius auctores eſſemus?* Tandem poſt multa, tractans illud: *Lavamini, mundi eſtote, & ſi fuerint peccata veſtra ſicut purpura, ſicut nivem dealbabo.* Ita enim legit; ſubdit: *Vides, quod priores nosipſos oportet mundare, & tum Deus emundat. Cum enim dixiſſet prius*: Lavamini, mundi eſtote, *tunc ſubdidit*: Ego dealbabo.

Locum ex hom. 32. operis imperfecti, a DD. Thoma & Bonavent. allegatum tanquam Chryſoſt. ſupra jam protuli c. 7. Eſt & alius pulcherrimus locus hom. de ſeptem Machabæis; eſt n. 44. tom. 1. Græcol. Ibi Deus ita loquens inducitur: *Non talis agonotheta ego ſum, ut certaminis exitum in aliqua certantium virtute conſtituam, ſed ipſe aſſiſto luctantibus, & auxilium præbeo, & manum præbeo athletis meis. Et quod eſt proprii arbitrii libertate ſuſcipiunt de bonæ voluntatis affectu, ut pro legibus meis & nomine meo dimicent, id in victoriam ipſis procedere, mei eſt auxilii.* Similia alibi apud Chryſoſtomum non ſemel leguntur, quæ plane ſimilia ſunt iis, quæ in Valeriano inſimulantur erroris.

12. Vereor autem ne alicui minus provide feciſſe videar, qui ad Valerianum expurgandum, ejuſque doctrinam liberam Semipelagianiſmo præſtandam, adducam Chryſoſtomum, quem tetra hac fuligine oblitum, immo Caſſiano diſcipulo erroris auctorem fuiſſe, tentavit jam olim Thomas Braduardinus lib. 2. de cauſa Dei cap. 11. & recentiorum non nemo, ut Anianus præfat. in homil. Chryſoſt in Matth. quem refert & approbat Sixtus Senenſ. lib. 5. Bibl. annot. 101. (quanquam apud ipſum Anianum, ego quidem nihil tale lego, ſed contrarium potius non obſcure deprehendo.) Mol. 1. p. q. 14. art. 13. d. 41. Tol. in cap. 6. Joan. annot. 20. & qui ad omnes pro Chryſoſtomo excuſationes obſurdeſcit Vaſq. 1. p. d 89. c. 4. & d. 91. c. 8. & 9.

Mirabile tamen mihi ſemper viſum eſt, quod quam calumniam Chryſoſtomus ab ipſis

Pelagianis non eſt paſſus, eam a Catholicis poſt tot ſæcula ſuſtineat; ita ut cum Pelagiani loca Chryſoſtomi pro ſuo errore de peccato originis tam ſtudioſe colligerent, & Catholicis opponerent, ut D. Auguſtinus contra Julianum teſtatur, in hac tamen parte ita cœcutiverint, ut non agnoverint errorem, qui apud eum tam creber eſt, juxta Doctores allegatos. Quid quod extant apud Chryſoſtomum tam crebræ, tamque ingeminatæ ac perſpicuæ aſſertiones initii ſalutis plane gratuiti, ut omnem plane hujus in eo erroris vel ſuſpicionem abſtergant? Omitto homiliam de Adam & Eva, quæ explicatiſſime continet Catholicam de gratia doctrinam, contra Pelagianos eorumque reliquias: Eam, inquam, homiliam omitto, quia eſt dubius Chryſoſtomi partus, & (ſaltem quoad aliqua ex Cæleſtini Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ inſerta) ſuppoſititius.

Diſertiſſime vero & conceptis verbis expreſſam apud Chryſoſtomum præventionem gratuitam, legere licet in pleriſque indubitatis ejus fœtibus, ac nominatim hom. 19. & 22. & 23. & 28. & 38. in Geneſ. quibus locis præviam & noſtras preces antevertentem gratiam aperte admittit: & pulchre hom. 12. in Cor. ad illud: *quid habes quod non accepiſti*, & hom. 13. ac 44. & 71. in Joan. & hom. 4. de laud. Pauli, & hom. 5. in 2. ad Theſſal. ac hom. 1. & 8. in ep. ad Philip. & luculenter in Pſ. 143. ad illud: *Domine quid eſt homo quia innotuiſti ei*, & homil. 70. in Matth. ad illud: *exi cito in plateas*, ubi ad diligentiam noſtram pertinere ſtatuit, tantum quæ ſubſequuntur vocationem ex gratia factam & mere liberaliter collatam. Homilia quoque 24. in ep. ad Hebr. cum dixiſſet obſervationem mandatorum pluris eſſe debere Chriſtiano, quam miracula, rationem reddit, quod miracula quidem ſint pura Dei munera, obſervatio autem mandatorum, *poſt Dei donum, etiam noſtri ſit ſtudii.* En *poſt Dei donum*, id eſt poſt præventionem divinam. Nam de gratia comitante, eo ipſo quod comitans eſt, non diceretur proprie ac vere, quod poſt Dei donum noſtri ſit ſtudii bene agere. Egregie item hom. 28. in ep. ad Hebr. ad illud: *aſpicientes in auctorem fidei.* Plane vero divinam præventionem tradit illuſtriſſime ac explicatiſſime, hom. 83. in Matth. ad illud: *antequam gallus cantet.*

Quare merito pro Chryſoſtomo a calumnia hac in parte purgando, certant Hierem. Conſtantinop. in Cenſ. Orient Eccl. 18. Driedo c. 4. concord. *in medio.* Bellarm. lib. 6. de grat. & lib. arbit. c. 6. Fonſ. 6. Metaph. c. 2. q. 5. ſect. 10. Suar. l. 2. de prædeſt. c. 8. Juſtin. in c. 2. ad Philip. ad illud: *Deus eſt qui operatur*, & alii plerique. Immo Dominicus Soto in c. 1. ad Rom. ad illud, *qui prædeſtinatus eſt*; Chryſoſtomi in hoc puncto criminatores, *impietatis*; Driedo autem loco notato, *magnæ impudentiæ* damnat. Itaque de ſana hac in parte Chryſoſtomi doctrina, non videtur dubitandum. Ac proinde quam explicationem adductis ex eo locis concedimus, eandem uni ſimili loco apud Valerianum, negare non eſt æquum. 12. S. Iſidorus Peluſ. Chryſoſtomi diſcipulus lib. 4. epiſt. 171. ita ſcribit: *Non ſolum ea quæ non ſunt in noſtra poteſtate, ut tu vir ſapiens arbitraris; ſed ea quoque quorum nos ſumus domini, ſi non magna auxilii copia nobis a divina providentia adveniat, non poterimus ad perfectum finem exitumque perducere. Aderit autem id præſto omnino iis hominibus qui abſque tergiverſatione ac prætextu ullo ea quæ penes ſe ſunt, inferunt, nihilque eorum quæ ad illud impetrandum conducere videntur, prætermittunt.* Priora verba aperte ferunt, Dei eſſe perficere: poſteriora autem, noſtrum eſſe velle. At ne hæc volitio viribus naturæ ab eo adſcribi cenſeatur, audi quæ ſubjicit: *Nam divina providentia quæ non volentes excitat, & hortatur ut velint; profecto eos qui volunt, omniaque faciunt & ſollicite agunt, omnino in ipſum præclare factorum ſubvehet faſtigium.* Et apertiſſime lib. 2. epiſt. 72. *Cognita prævenientis divini auxilii facultate quiſquis vult, & laborat, atque omnia movet (neque enim nuda voluntas ſufficit) tum addiſcit, tum fructum edit, tum ſalutem aſſequitur.* Videſis præterea ibid. epiſt. 266. & l. 3. epiſt. 271. 12. Hilarius Diaconus, is quem S. Hieronymus dialog. adverſus Luciſer. *orbis Deucalionem*, ob inductum anabaptiſmum nominavit, in Commentariis in Paulum (qui perperam Ambroſio adſcribuntur, cum ſint iſtius Hilarii, ut notavit vir eruditus in edit. Lovan. ad lib. 4. Divi Auguſtini contra duas epiſt. c. 4) perſpicue præivit Valeriano ad illud Philip. 2. *Deus eſt qui operatur in vobis velle & operari pro bona voluntate*, ſic enim habet: *Apoſtolus Deum bonos conatus adjuvare teſtatur. Omnem enim gratiam ſemper refortat ad Deum, ut noſtrum ſit velle, perficere vero Dei.* Nec poteſt opponi ſchiſma aut etiam hæreſis hujus Hilarii. Nam quoad negotium gratiæ, & quæ ad Pelagianos ſpectant, Catholice ſenſit: alioqui S. Auguſtinus lib. 4. contra duas epiſt. c. item 4. non protuliſſet contra Pelagianos locum ex his commentariis in c. 5. ad Rom. in explicatione verborum illorum: *in quo omnes peccaverunt.* Et cum alleget hos commentarios nomine S. Hilarii, non inanis inde deſumitur conjectura, de Hilarii hujus reſipiſcentia & revocatione ad Eccleſiam, & uſquequaque veram fidem. Quod enim S. Auguſtinus communitate nominis deceptus, adſcripſerit Hilario Pictavienſi hos commentarios, & idcirco eorum auctorem vocaverit Sanctum Hilarium, nimis pingue eſt, & Auguſtini nare ac ſolertia indignum, in tanto ſtyli & ſcriptionis diſcrimine, præſertimque cum S. Auguſtinus non ignoraret, ipſummet Commentariorum illorum auctorem in cap. 3. prioris epiſtolæ ad Timoth. ſe Damaſi Pontificis, hoc eſt ipſius prope Auguſtini æqualem prodere, quod bene cum Hilarii Diaconi ætate conſentit, non item cum ætate Hilarii Pictavienſis.

13. S. Hieronymus, cujus de gratia doctrinam contra Ruffinum de Semipelagianiſmo ſuſpectum, approbat Gelaſ. c. *Sancta Romana*, & epiſtola 7. quæ eſt ad Epiſcopos Piceni: Item qui dialog. 3. adverſus Pelag. profitetur, ſe doctrinæ Divi Auguſtini de gratia adhærere, & viciſſim a D. Auguſtino pro Catholica doctrina contra Pelagianos profertur lib. 1. contra Jul. c. 2. & lib. 2. *ſub finem*, ubi de falſis rumoribus a Pelagio jactatis adverſus S. Hieronymum, *quaſi ei tanquam æmulo invidiſſet*: ſanctus, inquam, Hieronymus ita ſcribit dialog. 3. contra Pelag. *Hoc eſto, baptiſmum præterita donare peccata, non futuram ſervare juſtitiam, quæ labore & induſtria ac diligentia, & ſemper ſuper omnia Dei clementia cuſtoditur, ut noſtrum ſit rogare, illius tribuere quod rogatur; noſtrum incipere, illius perficere; noſtrum offerre quod poſſumus, illius implere quod non poſſumus.* Rurſus infra in eodem dialogo: *Ubi miſericordia & gratia eſt, liberum ex parte ceſſat arbitrium, quod in eo tantum eſt, ut velimus atque cupiamus, & placitis tribuamus aſſenſum. Jam in Domini poteſtate eſt, ut id quod cupimus,*

quod

Digitized by Google

quod laboramus, ac nitimur,- illius ope & auxilio implere valeamus. Idem in c. 3. Ezech. ad illud, *& aperui os meum*, hæc babet: *Ego, inquit Propheta, aperui os meum, quia mibi dictum eſt, aperi os tuum & commede. Aperto ore Dominus largitus eſt cibos, ut initia voluntatis in nobis ſint, & perfectionem a Domino conſequamur. Non eſt enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei. Attamen & velle & currere, noſtri arbitrii eſt.* Et l. 2. in Jovin. *Sicut in bonis operibus perfector eſt Deus, non eſt enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei; & adjuvantis ut pervenire valeamus ad calcem: ſic in malis atque peccatis, ſemina noſtra ſunt, incentiva & perfectio diaboli.* Idem in epiſtola ad Theodoſium & alios anachoretas, agens de ſtudio evadendi e ſeculi tenebris per ſupernaturales actus, ait: *Et ante dixeram præſens, & nunc per litteras votum indicare non ceſſo, quod mens mea omni ad id ſtudium cupiditate rapiatur. Nunc veſtrum eſt, ut voluntatem ſequatur effectus: Meum eſt, velim; obſecrationum veſtrarum eſt, ut quod velim, & poſſim.* Nempe quia exorabitis mihi auxilium Dei, cujus eſt perficere. Quid loco Valeriani magis genuinum? Idem Epiſt 8. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Et tamen velle & nolle noſtrum eſt: Ipſumque quod noſtrum eſt, ſine Dei miſeratione noſtrum non eſt.* Nemo unquam calumniatus eſt Catholico dogmati de initio ſalutis plane gratuito adverſari, cum tam conſtanter D. Hieronym. pro gratia pugnet adverſus ejus hoſtes, perſpicueque epiſt. 8. *ſub medium*, Demetriadem doceat, quomodo accipienda ſint hæc quibus dicit noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere: *Velle*, inquit, *& nolle noſtrum eſt: ipſum quoque quod noſtrum eſt, ſine Dei miſeratione noſtrum eſt.* Et in epiſt. ad Cteſiphon: *Velle & currere meum eſt, ſed ipſum meum, ſine Dei ſemper auxilio, non erit meum: Dicit enim idem Apoſtolus, Deus eſt qui operatur in nobis & velle & perficere.*

14. S. Auguſt. l. 1. retract. c. 23. & l. de præd. SS. c. 3. utrobique, excutiens locum ex ea quam junior ediderat expoſitione, quarundam propoſitionum epiſtolæ ad Romanos, diſerte admittit, vere & Catholice dici: *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere*; quamvis corrigat quod inſuper in illis propoſitionibus dixerat: *noſtrum eſſe credere*; quia nondum (ut fatetur) bene diſcuſſis gratiæ arcanis, exiſtimabat cum eas propoſitiones exponeret, actum fidei non eſſe ex gratia, ſed eſſe naturæ fœtum. Itaque abſolute retractat quod in ea expoſitione dixerat prop. 61. *noſtrum eſſe quod credimus; quod autem bonum operamur illius eſt, qui credentibus dat Spiritum ſanctum.* Admittit autem tanquam Catholicum, quod ibidem addiderat: *Noſtrum eſt credere & velle, Dei autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi*; quia de volitione, tametſi ſupernaturali (qualis ea eſt quæ ad credendum intervenit) recte dicitur quod noſtra ſit, *propter arbitrium voluntatis*, ut ibidem addit: quamvis etiam Dei ſit, ratione gratiæ divinæ voluntatem præparantis, & roborantis. Quatenus autem credere, ſubſternitur volitioni noſtræ, per quam inducitur; ſic etiam ipſum credere, noſtrum eſt, quia non fit niſi volentibus nobis Hoc ſenſu, & ut ait, hac regula ſervata, agnoſcit Auguſtinus locis allegatis, veriſſime dici, noſtrum eſſe velle, Dei vero facultatem perficiendi ſive operandi tribuere.

Iisdem locis ratum habet valdeque commendat, quod in iisdem propoſitionibus in 62. dixerat: *Cum poſt vocationem voluerimus, non ſufficit voluntas noſtra & curſus noſter, niſi & Deus vires currentibus præbeat, & perducat quo vocat: Ac deinde ſubjunxit: Manifeſtum eſt ergo non volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei eſſe, quod bene operamur. Omnino veriſſimum eſt.* At hoc idem plane eſt cum ſententia quæ apud Valerianum inſimulabatur erroris. Nam & voluntatem noſtram agnoſcit Auguſtinus ſive velle noſtrum in negotio ſalutis, & huic volitioni accedere inſuper vult perfectionem a Deo gratiæ auctore & conſummatore; quod unum dixit Valerianus. Proindeque ſi Valeriani criminatio ſubſiſtat, D. Auguſtinus, ſi Deo placet, Semipelagianiſmi damnandus erit in eo ſuo judicio, in retractationibus prodito, circa propoſitionem ei plane genuinam quæ apud Valerianum arguitur, & confirmatur in lib. de præd. SS. ubi maxime fervebat exagitatio Semipelagianorum, contra quos liber ille extrema D. Auguſt. ætate ex inſtituto ſcriptus eſt.

Ejusdem D. Auguſtini locus in q. 68. & 83. luculentus admodum eſt. *Si quis*, inquit, *magno gemitu & dolore pœnitendi, miſericordia Dei dignus fuerit, non ipſius eſt, qui ſi relinqueretur, interiret; ſed miſerentis Dei, qui ejus precibus doloribuſque ſubvenit. Parum eſt enim velle, niſi Deus miſereatur; ſed Deus non miſeretur qui ad pacem vocat, niſi voluntas præceſſerit ad pacem.* Hanc præceſſionem voluntatis ad pacem Dei, non excludere miſericordiam Dei prævenientem, declarat ipſe S. Auguſtinus l. 1. retract. cap. 26. locum propoſitum recognoſcens. Igitur cum voluntatem ad perfectam animæ pacem divinitus concedendam præcedere, pacem autem illam ſubſequi, idem plane ſit ac dicere, noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere, intelligit omnino S. Auguſtinus, velle illi noſtro præire divinum donum gratuitum, idque non negari, cum dicitur a nobis ſumi exordium libere volendi, aut noſtrum eſſe velle.

Suppetit præterea inſignis locus ex D. Auguſtino quæſt. 9. in Exod. ubi tractans illud Dei ad Moyſem: *Sed nunc vade tu, & ego aperiam os tuum, & inſtruam te quæ locuturus es*, eumque locum componens cum loco Pſalmi 80. quo Deus hominem invitat, ut os dilatet & aperiat, Deo ipſo os dilatatum impleturo, ita diſſerit: *Satis hic apparet, non tantum inſtructionem oris, ſed ipſam etiam apertionem, ad Dei voluntatem & gratiam pertinere. Non enim ait: Tu aperi os tuum & ego inſtruam te, ſed utrumque ipſe promiſit, aperiam & inſtruam. Alibi autem dicit in Pſalmo: Dilata os tuum, & adimplebo illud. Ubi ſignificat in homine voluntatem accipiendi, quod Deus donat volenti: ut ad voluntatis exordium pertineat, dilata os tuum: ad Dei autem gratiam, & adimplebo illud.* En diſerte aſſignatum voluntati (utique antecedenter præventæ & concomitanter adjutæ) exordium conſenſus liberi, Deo autem adimpletionem. Quod enim ea præventio illudque adjutorium non proponatur expreſſe eo Pſalmi loco, ſicut proponitur in aliis verbis ex 4. Exodi, parum refert, quia quod ſubticetur, non idcirco negatur. Itaque voluntas, aſſerente per Pſaltem Spiritu ſancto, & interprete D. Auguſt. ſuppoſitis divinis auxiliis antecedentibus, & comitantibus ad manum poſitis, præbet exordium cudendi liberi conſenſus, quo vult accipere, quod Deus donat volenti. Eo ſenſus autem exordio poſito, factaque per hominem ea apertione & dilatatione oris, Deus adimplens ſive perficiens non deeſt. Videſis in eandem ſententiam, philoſophantem egregie Auguſtinum

ſerm. 7. de verb. Apoſt. *ſub initium*, ubi ad accipiendam gratiam divinæ bonitatis, vult aperiri ab homine ſinum voluntatis; & hominem monet, ut Deus velit ei quod petit dare, accommodandam ipſi homini eſſe voluntatem ad accipiendum. Et libro contra epiſtolam fundamenti, cap. 1. in ipſo fine: *Noſtrum fuit velle has partes expetere: Dei eſt volentibus & petentibus donare quod bonum eſt.* Hæc tam genuina ſunt iis, quæ apud Valerianum calumniæ patent, ut non videam ſitne gutta guttæ ſimilior.

15. Eucherius Lugdunenſis, aut quiſquis alius auctor homil. 11. de Paſchate, perperam Euſebio Emiſſeno inſcriptæ, reſpondens percontanti cur Deus ſalutem hominis, eo quo perficitur modo, ſanaerit exequendam, non autem jure ſupremi dominii hominem liberando & obſtipum jacentemque ſubvehendo ad gloriam, hæc habet præter cætera: *Iniquiſſimum videtur, ut qui ceciderat voluntarius, erigeretur invitus. Vides quia dignantiſſimi Medici ſtudium, infirmi ſui requirit aſſenſum? Per liberum arbitrium eſt excepta captivitas; per liberum rurſus arbitrium erat reſtituenda libertas. Dominus enim qui januam reſerat, etiam ſollicitudinem pulſantis expectat. Pulſantis inquam; nam ubi labore ſtuduerit reparare quod perdidit, nec damnum rei perditæ, nec fructum ſentiet reſtitutæ. Beneficium non poteſt cuſtodire, qui neſcit deſiderare. Periclitatur munerantis donum, ſi non inveniat ſuſcipientis effectum.* Et mox: *Hoc elaborat divina providentia, ut quia conſenſus crimen intulit perdito, voluntas meritum conferat acquiſito, & devotio reparati, juſtitiam reparatoris oſtendat.* Utique dum homini pro bona ſua voluntate benigne facit, perficitque & conſummat quod homo adhibito duntaxat affectu inchoaverat, conferens quod ſuum eſt. Ita enim ferunt quæ retulimus, ſuntque, ſin minus verbis, at ſaltem ſenſu, eadem cum illis quæ apud Valerianum purgamus. Et utrorumque ſenſus eſt quem toties jam profero. Nempe hominem divinitus invitatum, præbere prius ratione aſſenſum, pulſare, & velle: Idque contuentem Deum, cooperari homini, & opus perficere ad quod voluntatem illexit: ac ne per ingruentia diſcrimina avertatur a recto, providere cœleſtes ſuppetias, quibus voluntas roboretur atque ſulciatur adverſus hoſtiles impetus, & inteſtinum diſſidium.

Ne vero quis Eucherio (ſi is eſt homiliæ auctor) ob affinitatem cum Hilario Arelatenſi, Semipelagianiſmum impingat; expendat illa ex hom. 9. quibus brevius eandem doctrinam proponens, ait hominem non fuiſſe compellendum, ſed ducendum ad ſalutem: ut ſua voluntate repararetur, qui ſua voluntate ceciderat, eſſetque locus & virtuti & remunerationi, & idcirco hominem a Deo non abripi per violentiam, ſed per benevolentiam ſollicitari & erudiri in vitam: *Quia benignitas provocantis etiam meritum deſiderat acquieſcentis, & dignantiſſimi Medici ſtudium, infirmi ſui requirit aſſenſum.* Non poterat concinnius & apertius, divinam præventionem teſtatam dare, ſeque Semipelagianiſmi tunc maxime vigentis, labe eximere.

Alius ex Eucherio locus in hanc rem expenſione dignus habetur homil. 3. ad Monachos *ſub finem*: ſic enim ſcribit præter cætera: *Ubi viderit Deus devotionem animi, ardentiorem inſinuabit affectum, & quantum nos addiderimus ad ſtudium, tantum ille apponet ad adjutorium; quantum nos appoſuerimus ad diligentiam, & tantum ille addet ad gloriam.* Qui habet dabitur illi, & ſuperabundabit. *Et alio loco dicit*: Poſui adjutorium ſupra potentem. Hæc eidem reprehenſioni patere videri poſſunt, cui verba apud Valerianum ſuſpecta. Nam Deum adjuvare potentem, & appetere adjutorium ad ſtudium, & affectum inſinuare, ubi devotionem viderit, idem ſonare videtur quod illa Valeriani: *noſtrum eſt velle, Dei perficere.* Senſus tamen Eucherii eſt omnino Catholicus, & probe cohæret cum gratuita præventione. Nam ſcopus ejus eſt, docere, quo plus homo collaborat gratiæ Dei, eo ampliorem quæſtum facere, magiſque ſemper ac magis diteſcere: Ita tamen, ut velit initium laboris a Deo præveniente factum, cui propterea totum laboris fructum, ac quæſtum hominis vult adſcribi. Sic enim paulo ante verba propoſita loquitur: *Sanctus adhuc ſanctificetur, quotidie addamus ad merita, nec da nobis aliquid præſumamus, quia Dei eſt omne quod poſſumus.* Et ſtatim poſt verba quæ antea retulimus tanquam ſuſpecta, ita concludit, aperte eluens omnem in verbis illis ſuſpicionem: *Gratia ergo de gratia naſcitur, & profectus profectibus ſerviunt, lucra lucris, & merita meritis lucrum faciunt; ut quanto quis plus acquirere cœperit, tanto plus conetur & delectetur acquirere, ut acquiſitionis lucrum acquirendi nutriat appetitum.* Quem ergo Catholicum ſenſum poſteriora & anteriora Eucherii verba, intermediis illis quæ Valeriani loco affinia diximus, aperte ferunt, quidni verbis quoque Valeriani, cum nihil apud eum obſtet, aptare liceat?

16. S. Dorotheus divinæ gratiæ frequens aſſertor, cui S. Theodorus Studita, vir & ſanctiſſimus & doctiſſimus, ac ſuo tempore fidei in Oriente columen, in Teſtamento num. 4. teſtimonium perhibet ſinceriſſimæ ac Catholiciſſimæ doctrinæ in omnibus ſcriptis, ita loquitur doctr. 10. n. 2. *Deus illum reſpicit & libenter adjuvat, datque illi quietem, qui viriliter decertat, & ſibi ipſi vim facit. Itaque nos ipſos fratres cogamus, compellamuſque ac ſtabile fundamentum jaciamus, velimuſque tandem quod bonum eſt. Nam etſi perfecti nondum ſumus, perfectionem tamen ipſam velle, & quod bonum eſt appetere, principium & fundamentum eſt noſtræ ſalutis. Simul ac enim velle cœperimus, cœpimus auxiliante Deo & pugnare. Non deerit qui nos ad parandas virtutes adjuvet, modo ipſi decertemus. Proinde quidam ex Patribus frequenter dicere ſolebat: Da ſanguinem & accipe ſpiritum. Hoc eſt, certa, contende, enitere, & habitum procul dubio virtutis acquires.* In his verbis, ſententia quæ in Valeriano male audiebat, multipliciter continetur. Ut enim Deus hominem reſpiciat, ut Dei adjutorium accedat, ut Deus quietem det, & ad perfectionem pertingere contingat; vult Dorotheus hominem fundamentum ſuæ ſalutis jacere, & velle ac appetere quod bonum eſt, cui volitioni ſpondet non defuturum Deum, & præſtito per nos ſanguine, hoc eſt ſudore & conatu noſtro, ut ipſemet intrepretatur, doctr. 11. conteſtatur, non defore divinam gratiam ac ſpiritum, & ſubſecuturam perfectionem ad quam connitebamur. Similiterque doctr. 14. *Incipe* (inquit) *forti animo, & fide conſtanti erga Deum. Oſtende illi animi tui propoſitum ac ſtudium, & adeſſe ibi procul dubio ſenties auxilium illius ad recte agendum & cum virtute.*

Hæc ſi apod S. Dorotheum eadem ſeveritate acciperentur, qua criminator accipi vult apud Valerianum, & ſenſus eſſet, conatui ex mera libertatis vi naturali, humaniſque viribus concepto, ſubjungi Deum opitulatorem ea diſpoſitione pellectum, adducentemque ad perfectum; male omnino S. Theodorus Studita

dita

dita teſtatum Eccleſiæ moriens reliquiſſet, nihil in S. Dorothei doctrinis contineri contra rectam & ſanam fidem. Eſt enim error exploratus, & jam compertus S. Dorothei ævo (hoc eſt ſub anum Chriſti 360.) multoque magis tempore S. Theodori Studitæ (id eſt, anno Chriſti 800.) aſſerere gratiam divinam ſubjungi humano labori tanquam diſpoſitioni. Itaque ſenſus Dorothei is eſt, quem Valeriano ſimiliter loquenti dedimus: Nempe homini ex gratia & per gratiam divinitus præmiſſam operanti, ac fundamentum ulteriorum & uberiorum auxiliorum per bonum uſum priorum jacienti, rependi a Deo ſpiritum: Et Deum accedere conſummatorem operis ſuppeditatione gratiæ largioris ac conceſſione perſeverantiæ, quæ homini a Deo expectanda eſt ultra vocationem.

12. S. Gregorius Papa, referente S. Zacharia Romano Pontif. epiſtola 6. ad S. Bonifacium Moguntinum (extat Tomo 2. Decret. epiſt. Sum. Pontif. & inter epiſt. S. Bonifacii poſt 137.) hæc verba habet: *Bonum opus ſit in voluntate, & cum Dei adjutorio erit in perfectione.* Non alium S. Gregorium, quam Romanum, allegari ibi a S. Zacharia, perſuaſiſſimum habeo. Neque enim Pont. Rom. ſcribens, alium Gregorium, ſine addito aliquo diſcriminante adduceret. Præterquam quod fuit ille Pontifex S. Gregorio addictiſſimus, ejuſque dialogos Græce vertit, ut refert Photius. Ubi is locus apud S. Gregorium magnum legeretur, hæſi alias ambiguus. Nam loca duo S. Gregorii quibus ea verba contineri notat Serarius in ſcholiis ad S. Bonifacii epiſtolas, nihil tale revera continent. Sed poſtea deprehendi eum locum haberi hom. 21. in Evang. *Sub initium.* Et quamvis is locus nullibi apud S. Gregorium occurreret, indubie tamen habendus eſſet germanus S. Gregorii, quia de fide S. Zachariæ Pontificis in allegando S. Gregorii loco, dubitare non licet. Et quamvis aliquis perfricte auderet diffiteri, ea verba eſſe S. Gregorii, ſola S. Zachariæ Pontificis auctoritas, ad plenam eorum indemnitatem ſatis ſuperque eſſe poſſet. Itaque locus allegatus, duorum ſanctiſſimorum Pontificum auctoritate communitur. Hinc quanta tutela accedat Valeriano, qui non aliud dixit, quam hi fidei Magiſtri, nihil attinet exponere. In epiſtola 40. Hormiſdæ Papæ quæ eſt ad Anaſtaſiam & Palmatiam (eſt 34. in Tom. 1. epiſt. Decretal.) in hujus Pontificis epiſtolarum ſerie, habentur verba, loco proxime citato valde affinia. Hæc nimirum: *Bonæ voluntatis ſtudium divinæ ſemper comitatur proſperitatis effectus.*

S. Ildephonſus ſerm. 1. de Aſſumpti. initio: *Sit nobis bona voluntas in affectu, erit pro certo Dei adjutorium in proventu.* Quid clarius? Quid Valeriani dicto ſimilius?

Beda in negotio gratiæ verſatiſſimus, & D. Auguſtini ſtudioſiſſimus, tantum abeſt, ut vitium ullum in Valeriani verbis quæ excutimus, ſubolfecerit, ut potius q. 13. ex variis, quæ habentur tom. 8. ea proferat ex libro Sapientiæ. Sic enim ſcribit: *Deus hominem fecit perfectum, & talem ſcilicet, qui poſſet velle bonum & non velle. Et hoc eſt liberum arbitrium, velle ſcilicet & nolle abſolutum. Hoc eſt, velle ſuum hominis per naturam ſic dicitur in Sapientia, noſtrum eſt velle, Dei autem perficere. Noſtrum ſcilicet per naturam: Et Apoſtolus: velle quidem adjacet mihi per naturam: ſed hoc velle & hoc bonum depravavit homo peccando, & quaſi extinxit; non tamen omnino, quia ſemper remanſit in eo aliqua ſcintilla boni. Et quando Apoſtolus dixit, Deus operatur velle, ſic non intelligimus, quo modo primum ponat in eo velle, ſed voluntatem, quæ in eo eſt per naturam, depravatam & quaſi extinctam ſuſcitet & reviviſcere faciat. Sic facimus convenire iſta duo, quod Scriptura dicit: noſtrum eſt velle; & quod Apoſtolus: Deus operatur velle cum libero arbitrio.* Horum quidem verborum cortex: *noſtrum eſt velle, Dei autem perficere*, in libro Sapientiæ non comparet. Itaque expreſſum eſſe a Beda ſenſum neceſſe eſt; fortaſſis loci illius ex cap. 12. quo pronunciatur, Deum cum magna reverentia nos diſponere. Nempe quatenus antecedenter præventos, atque pulſatos cogitatione & ſuavitate nun libera dimittit nobis ipſis, noſtrumque liberum velle, ſive noſtram ad actum elicitum conſenſus determinationem præſtolatur, perfecturus quod illa tulerit. Fortaſſis expreſſit locum illuſtriſſimum de libero arbitrio ex cap. 15. Eccleſiaſtici, qui liber cum ſit ſapientialis, interdum appellatur *Sapientia.* Quicquid vero ſit de ſcripturæ loco, quod Beda propoſitam ſententiam expreſſam cenſuit, ſufficit in præſentia eam Bedæ fuiſſe certam, & plane Catholicam, cum etiam a Spiritu ſancto dictatam exiſtimarit. Diſerte enim quod prius dixerat haberi in Sapientia, mox ſubdit haberi in ſcriptura. Ut proinde non poſſit quis exiſtimare, Sapientiam a Beda primum memoratum eſſe librum ſapientis alicujus ſcriptoris, non canonici.

17. S. Damaſcenus orat. 3. de imag. tradens primum genus eorum, quibus poteſt adoratio deferri, ait eo contineri Sanctos: *Qui pro virili conformes ſe reddiderunt Deo, ſummet voluntate & deſtinato propoſito per cohabitantem & cooperantem Deum; qui & vere Dii nuncupantur, ſed adoptione, non natura*, &c. *Hoc primum a libertate pendet propoſiti & voluntatis. Deinde omni, qui certa deliberatione & animi deſtinatione proponit bonum, Deus cooperatur in bonum.* Idem l. 2. fid. orthod. c. 29. *Noſſe oportet electionem agendorum in noſtra eſſe poteſtate, finem autem bonum in Dei cooperationem juſte cooperante iis, qui recta conſcientia bonum eligunt, ſecundum præſcientiam ejus.* Quem interpres vertit, *finem bonorum*, æque vertere poterat aut etiam debebat, *perfectionem.* Neque enim eo Damaſc. loco poteſt ſermo eſſe de cauſa finali, ut per ſe patet. Vox autem Græca τέλος quam ibi adhibet Damaſcenus, non cauſam tantum finalem, ſed alia etiam multa ſignificat; interque ea *perfectionem*, ut notavit qui de vocis illius polyonimia agit, Stobæus in Eclogis ethicis capite 3. *initio*; Idcirco addens, nuptias Dorice dici τέλος: vel quod juventutem perficiant, vel quod virum mulieri ſociatum perficiant; qua ratione pronubam Junonem, *perfectam* dictam obſervat. Itaque aperte Damaſcenus idipſum ait quod Valerianus, *noſtrum eſſe velle & eligere, Dei perficere.*

Marcus Eremita tractatu de Paradiſo interrogatione ultima: *Jubet Deus ut homo imprimis cognoſcat, & cum cognoverit amet, ac voluntatem depromat. Ut autem mens exerceatur, laborem perferat, aut opus aliquod perficiat, gratia Domini largitur volenti & credenti. Quare voluntas hominis eſt velut auxilium a natura inſitum, qua abſente ne Deus quidem quippiam operatur, tametſi facultate non careat, quod fit ob arbitrii humani libertatem. Igitur operis perfectio Dei, voluntas autem hominis.* Non eſt opus Marci & Valeriani verba conferre, tam genuina ſunt, immo tam eadem. Tantum opponi poteſt, hunc quoque Marcum, admodum morboſum cenſeri. Hoc ego quoad alia nunc non excutio. In hoc tamen puncto plane ſanus eſt. Nam ubi S. Macarium homil. 37. fere exſcripſit, in verbis quæ

ante poſtremam hanc interrogationem habentur, aperte tradidit gloriam prævenientem. *Nunquam*, inquit, *exiſtimes te prævenisſe Dominum in virtute, ex ejus ſententia qui dicit: ipſe eſt qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate.*

18. Strabus Fuldenſis in gloſſa ordinaria in capite 3. Ezech. ad illud, *& aperui os meum*, deſcribens eo loco S. Hieronymum, ita ſcribit: *Aperto ore Dominus cibos largitur: ut initia voluntatis in nobis ſint, & perfectionem beatitudinis a Domino conſequamur. Non eſt enim volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Velle tamen & currere, noſtri eſt arbitrii.* Hæc aperte ſunt eadem cum illis quæ leguntur apud Valerianum: & cum Strabus ea apud Hieronymum lecta, ſua fecerit, ſatis monſtravit nullum ſe in eis errorem ſubodoratum.

Theophylactus, qui, ut liquet ex præfatione in Evangelium Matthæi, & ex Comment. in caput 22. ad illud: *multi ſunt vocati*, catholiciſſime de ſalutis initio & gratia præveniente ſenſit. Tamen in capite 9. ad Romanos ad illud: *Non eſt volentis*, hæc verba habet: *Videtur hic liberum arbitrium tollere Apoſtolus. At illud non agit: Nam quemadmodum de domo dicimus: Totum eſt artificis, cum interim opus habeat materia, & cooperatoribus ipſum adjuvantibus; attamen quia rei conſummatio ab illo pendet, dicimus: Totum hoc illius, nimirum ſabri eſt, vel eam domum iſte faber condidit. Non diſſimili ratione, & noſtra voluntate indiget Deus. Attamen quia ille conſummat & perficit, dicimus, totum hoc Dei eſt.* En Deus, juxta Theophylactum, in negotio ſalutis conſummat & perſicit: non accedit tamen conſummator, quin interveniat noſtra voluntas, qua non præſuppoſita, non cooperaretur nobis, neque conſummaret aut perſiceret ſalutem noſtram. Quid aliud dicit Valerianus? Recolatur locus ſupra num. 9. adductus ex Chryſoſtomi hom. 42. ad pop. quam Theophylactus aperte defloravit, & eſſe quam propoſui ejus mentem, erit extra dubium.

19. Philotheus Conſtantiopol Orat in tertiam jejuniorum Dominicam, de crucis adorat. expendens illud Chriſti: *ſi quis vult venire*, ſatis ſuſe aperit divinum conſilium in relinquenda homini poteſtate ſuæ voluntatis in negotio ſalutis ſuæ, tandemque concludit: ſummam dignitatem ac pretioſitatem bonorum, quæ nobis Deo obaudientibus parata ſunt, in cauſa eſſe, cur vi trahendi non ſimus; præſertim cum ea, quæ accipiuntur cum neceſſitate ac vi, non diu perſeverent. Tum ſubdit: *Hac de cauſa non cogit Chriſtus, ſed ſi quis vult ſequi, eum vocat, eumque admittit.* Si volueritis, *inquit*, & audieritis me. *Prius eſt velle, & tum demum audire. Si non voluerimus, neque audire poterimus: Omnes enim virtutis & vitii functiones in voluntate noſtra ſitæ ſunt.* Nec aliter Joannes Xiphilinus item Conſtantinopol. Patriarcha Orat. de eodem argumento, iiſdem prope verbis locum illum Eſaiæ adducens ad propoſitorum Chriſti conſiliorum illuſtrationem: *Per Eſaiam*, inquit, *dicit, ſi volueritis & audieritis me. Prius enim velle oportet ac tum audire, ut pro noſtra parte liberi ſimus. Ibi enim ex eo quod nolimus, fit ut non audiamus. Sic omnis beatitudo & pæna dolorumque perpeſſio, a noſtra libera poteſtate proficiſcitur.* Uterque aperte profecit ex Chryſoſtomo, Orat. de eodem argumento.

In horum Auctorum dicta quæ retuli, non modo primo loco ſtatuitur velle liberum, quod in Valeriano vocatur in ſuſpicionem ſed etiam quod durius eſt, vocatio videtur ſubjungi liberæ volitioni, quatenus auditio quæ vocationem affectari videtur, poſtpoſita ab illis eſt volitioni. Quaſi volitio vocationem advocet aut impetret, ut dixit etiam S. Ambroſ. lib. 1. de Cain cap. 8. agens de vocatione Zachæi, quem ait impetraſſe ut vocaretur. Quæ multo duriora ſunt iis ex parte aliqua ſimilibus, quæ tam ſevere accipiuntur apud Valerianum. In horum ergo auctorum locutionibus, *velle*, quod jacitur tanquam fundamentum primum totius ſubſtructionis ulterioris, non eſt ita primum, quin divinæ motioni anteriori ex qua productum eſt, inædificetur; ſed tantum dicitur prius, reſpectu divinæ gratiæ cooperantis, & reliqui progreſſus conſequentis: eſt autem plane poſterius divina gratia excitante ad volendum, ſive vocatione quæ non impetratur prout omnino prima, ſed tantum prout expreſſior vel uberior; aut prout ſollicitat ad ulteriora opera bona, connexa cum primo, ex divina gratia mere liberaliter conceſſa, & nullis bonis operibus impetrata, prælicito. Ei autem eatenus primæ volitioni Deus adjungit quod ſuum eſt, & perfectionem noſtri illius initii, nempe gratiam cooperantem ac ſubſequentem, quibus noſtrum illud rudimentum ex divina præventione excitatum conſovetur, & ad perfectum adducitur. Quid ni longe mollius locutum Valerianum eodem modo accipere liceat, equidem non video.

20. S. Bernardus lib. de interiori domo cap. 68. *Poteſtatis noſtræ eſt, divinæ inſpirationi acquieſcere, & quæ ad ſalutem noſtram pertinent, eligere & ſequi. Divini vero muneris eſt, ut poſſimus adipiſci, quod ſequendo cupimus conſequi.* Hæc cum ſententia, quam apud Valerianum male audire volunt, tam genuina ſunt, ut non ſit facienda contentio. Nec refert quod eodem capite Bernardus tam diſerte aſtruat neceſſitatem gratiæ prævenientis, doceatque, *nullam eſſe humanam induſtriam ſine Dei gratia*; & *eſſe in nobis libertatem, ut vel eligamus vel ſequamur, ſed admonente prius Deo, & invitante ad ſalutem.* Nam quod D. Bernardus explicite dixit, hoc alii Patres eodem modo locuti quoad poſteriora illa verba, non excluſerunt, ſed ſubintellexerunt, ut ſæpe oſtendimus.

Hugo Victorinus l. de ſpiritu & anima (ipſe enim cenſetur verus ejus operis parens) cap. 48. eadem verba, quæ nunc ex Bernardo deſcripſimus, adhibet; ac proinde in eandem rem urgeri poteſt. Ante utrumque eodem modo locutus eſt Rabanus lib. 4. de univerſo, c. 10. Omnes, ut ſupra etiam cap. 7. num. 5. notabam, proſecerunt ex libro de Eccleſ. dogmat. cap. 21. cujus auctor fuit Gennadius, qui proinde æque potuiſſet adduci, ſi conſtaret illud caput non eſſe alicujus Catholici ſcriptoris additamentum ad Gennadium, vel corrigendum (eſt enim de Semipelagiana ſuligine ſuſpectus) vel explendum. Video me a peritis ridendum, ſi admoneam, hunc Gennadium eſſe illum Maſſilienſem, qui ſub annum Chriſti 490. floruit, non autem illum Gennadium Scholarium, qui Conſtantinopoli ſedit ante annos plus minus ducentos: ſub annum ſcilicet Chriſti 1440. & pro Eccleſiæ Romanæ ac Græcæ concordia ſtrenue egit in Concilio Florentino. Quominus tamen id obiter monere ſupervacuum non ſit, facit peritia criminatoris, apud quem mille anni tanquam

dies

dies unus: & idcirco Gennadium libri de Eccleſiaſticis dogmatibus auctorem, vocat Gennadium Scholarium.

Rupertus libro in Joſue capite 10. tractans exploratores a Joſue miſſus, ſic habet: *Non ergo quiſquam ullo in negotio tantum de cæleſtibus præſumat præſidiis, ut non etiam ipſe ſibi prior adſit vigilando pro facultate ingenii, laborando pro portione virili: Nam ſicut minimæ fidei eſt, de divinis dubitare promiſſis, ſic nimiæ temeritatis vel præſumptionis eſt, cæleſtem per miracula præſtolari opem, otioſe ſedendo manibus compoſitis. Hominis namque eſt incipere, Dei autem perficere.* Quid clarius? quid Valeriani dictis quæ in ſuſpicionem vocantur, affinius? Neque tamen Rupertus unquam Semipelagianiſmi notatus, vel utcunque inſimulatus eſt. Immo explicatiſſime ac creberrime, Catholicum dogma de perpetua gratiæ divinæ auxiliatricis præventione, apud eum eſt reperire. Locum vero in hanc rem totam ipſis Solis radiis ſcriptum legere eſt libro ejus 10. de Officiis c. 8. ubi quomodo & præventio Dei ſit neceſſaria, & tamen noſtrum ſit velle, Dei perficere, egregie aperit.

21. Laurentius Juſtinianus lib. de contemp. mundi c. 8. cum præmiſiſſet noſcendum eſſe, tantum liberum arbitrium eſſe noſtrum proprium; cætera autem ſive naturalia ſive gratuita, eſſe Dei munera, concludit in hunc modum: *Virtutes & meritorum cumulo, & liberi arbitrii aſſenſu creantur: Dei nihilominus cooperante virtute, quæ liberum arbitrium juvat.* En liberum arbitrium ejuſque partum, electionem, Beatus hic Doctor, ait eſſe *noſtrum proprium*: Deo autem tribuit perfectionem per cooperationem gratiam adjuvantem, quod plane idem eſt ac ſi cum Valeriano dixiſſet, *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere.* Et tamen fuiſſe Laurentium Juſtinianum in negotio gratiæ uſquequaque ſanum & Catholicum, patet ex illo ipſo capite quod adductum eſt. Et optime etiam ex faſciculo amoris c. 8. *ſub finem*, & ex lib. de diſcipl. & perfect. cap. 23.

Non pigebit, tot ſanctis Doctoribus, ſanctam Virginem a Deo eruditam ſubtexere; cum apud Deum, ut non Judæus aut Græcus, ſervus aut liber, ita neque mas aut fœmina ſit. B. Hildegardis, quam ſanctus Bernardus, & multi magni Præſules, ipſique etiam Summi Pontifices, propter cæleſtem ſapientiam, datis ad eam litteris coluerunt, reſpondens ad quæſtiones Wiberti Monachi Gemblacenſis, aperte agnoſcit Dei eſſe perficere bona opera quæ nos voluerimus. Sic enim habet ad quæſtionem, quid proprium, quid commune habeant gratia & liberum arbitrium. *Gratia Dei & liberum arbitrium hoc commune habent, quod homo in ſcientia boni & mali, utrumque & bonum & malum ad operandum eligere poteſt: & quod per proprietatem liberi arbitrii ſecundum guſtum & deſiderium carnis quæ nunquam coactus dimittere poteſt, elegerit, hoc diabolo adjuvante perficit, & quod ſecundum voluntatem animæ elegerit, hoc gratia Spiritus ſancti adjuvante perficit.* En, *liberum arbitrium poteſt eligere quæ Deo adjuvante perficit*; quod ipſum eſt a Valeriano dictum, *noſtrum eſt velle, Dei perficere.*

Hæc quæ retulimus, & ſimilia quæ apud Patres occurrunt, ita omnes accipiunt ut graviſſimos Patres, hoc eſt florem Eccleſiaſticæ eruditionis, Semipelagianiſmi non damnent: ſed pro argumento de quo agunt, variis viis benigne exponant. V. G. ita ut voluerint *noſtrum eſſe velle, Dei vero perficere*, quatenus divinitus vocati atque præventi libere aſſentimur, cum poſſemus non aſſentiri, eo quod etiam poſt vocationem, ut expreſſe dixit Chryſoſt. hom. 4. de laud. Pauli, ſimus domini conſenſus noſtri: Quamvis ad perficiendum & executioni plane mandandum bonum propoſitum, neceſſaria ſit gratia divinitus conferenda. Vel certe ita ut noluerint, hominem divinitus præventum præſtare libere Deo conſenſum, & ſic, ejus eſſe velle: Deum autem homini libere volenti cooperando perficere effectum primæ vocationis. Vel præterea, ita ut tantum concedant homini ex ſe & ex nudis naturæ viribus operanti, imperfectam boni volitionem, quæ ne remote quidem diſponat ad juſtitiam; & idcirco Dei ſit, egeſtatem noſtram honeſtando, perficere in nobis per gratiam, quod nunquam ex ſe præſtaret natura. Qui omnes ſenſus, & ſi qui ſunt alii ſupra tacti, eximunt Patres e calumnia, quamvis ſemper non meminerint gratuitæ præventionis, eo quod non id agerent, ut de ſeipſo dixit D. Auguſtinus 1. retract. cap. 9. excuſans ſuum ſilentium, aut certe parcitatem memorandi gratiam in Libris de libero arbitrio, quos ante exurtam hæreſim Pelagianam conſcripſerat; Non, inquam, id agunt Patres, ut ubivis omnia dicant, ſed pro ſubjecta materia quod ad Lectoris vel Auditoris ædificationem confert, hoc proponunt: Reliqua quamvis taceant, non tamen concludunt. Ad hanc normam exigenda ſunt Patrum ſcripta, quoties Patres intenti in argumentum quod tractant, adjunctum aliquod minus explicare propoount; quod eſſe illis admodum ſuequens, notavit S. Anſelmus lib. de Sacram. altaris cap. 13. Nec poteſt ſine graviſſima in viros æque doctiſſimos & ſanctiſſimos injuria, & Eccleſiæ probro, negari illis hæc ſive reverentia ſive benignitas.

22. Quod ergo in aliis Patribus neceſſario facimus, quidni in Valeriano æque fiat? Non enim adverſus eum militat, quod contra Caſſianum & Fauſtum eſſe vidimus: ut ſcilicet reclamarint adverſus eum, Patres qui per ea tempora vivebant, erantque probe conſcii mentis ac ſenſus quo dictum aliquatenus lubricum, & in bonam malamve partem flexile, fuerat prolatum. Itaque idem de Valeriano, quod de tam multis aliis Patribus, ſimiliter vel etiam durius locutis, pronunciandum eſt. Immo quamvis Valerianus non verſaretur in eadem navi cum tam multis aliis Patribus, æquum foret ſententiam, quæ in verum æque ac falſum ſenſum poteſt accipi, interpretari in bonum ac Catholicum ſenſum. Ita enim poſtulat Chriſtiana charitas, & mititas. Et ut Nazianzenus orat. 8. recte cenſuit: *Non facile de alio malum ſuſpicatur, qui non facile ad malum impellitur.* Ita neque alienis dictis, præſertim quæ annoſitate incanuerint, ſubjacere falſitatem facile perſuadebitur, qui veritatis & ſinceritatis ipſe ſit amans, nec minus cum aliis agere, quam agi ſecum candide velit.

CAPUT X.

An Valerianus, Sancti titulo, quo jam olim in MM. SS. potitur, exuendus.

QUod olim in ſua cauſa Madaurenſis Philoſophus, hoc in Valeriani negotio, unius & alterius vocula immutatione dicere licet. *Ecquandone vidiſti flammam, ſtipula exortam, claro crepitu, largo fulgore, cito incremento? Sed enim*

materia

materia levi, caduco incendio, nullis reliquiis. Hem tibi illa accuſatio jurgiis inita, verbis aucta, argumentis defecta, rebus flaccens, ſtrepitu vigens, nullis poſt æquorum arbitrorum ſententiam reliquiis calumniæ permanſura. Nihil a me exaggeratum, nihil oratorie aut cum veritatis vel charitatis parcitate dictum, intelligunt, qui criminationis Valeriano quoad doctrinam impactæ, ortum & progreſſionem edocti, jus ejus & eventum, inanitatem, inquam, & infirmitatem, ex hac lucubratiuncula æſtimabunt. Nunc tractandum ſupereſt alterum criminationis caput ſupra propoſitum, ſpectans ad *Sancti* prænomen. Quanquam poterimus hac in parte eſſe breviores; non modo quia criminator unicum ejus fundamentum profert, corruptam Valeriani doctrinam, qnod ſatis hactenus disjecimus; ſed etiam quia hæc criminationia pars, non tam ipſum impetit Valerianum, in quem tuendum & purgandum incumbimus, quam alios, qui ei titulum illum detulerunt. Severitas tamen criminatoris, ejuſque in re quam accipere benigne licuerat, charitatis parcitas, hoc quoque criminationis caput, obiter & in tranſcurſu attingere ſuadet.

2. Inde ergo infert criminator, Valerianum perperam & cum fidei Catholicæ injuria SANCTI titulum præferre, quod Semipelagianus cum fuerit, veræ ſanctitatis, quæ extra Catholicam fidem nulla eſt, expertem fuiſſe fatendum ſit. Quod enim de ſui temporis hæreticis a ſancto Irenæo ſcriptum eſt, lib. 4. c. 60. æque in omnes quoad pietatem & ſanctimoniam intorquere licet. *Putativum eſt, & non veritas, omne apud eos.* Notavit quidem Origen. homil. 7. in Ezech. nihil eſſe hæreticis familiarius, quam ut *per umbram ſanctitatis*, ſimplicibus fucum faciant, idque Auguſtinus l. 2. adverſ. litter. Petil. c. 18. diaboli, & electorum ejus organorum, proprium eſſe confirmavit; tamen qui juxta veram definitionem datam ab Epicteto c. 36. enchiridii, *probitatis & ſanctimoniæ ſimii duntaxat ſunt*, & reipſa eo nomine a Patribus inſigniuntur, nominatimque a ſancto Ignatio Epiſtol. 9. & a ſancto Cypriano Epiſtol. ad Jubajanum, facile produnt, quæ tandem ſit illa ſanctitas, cujus larvam deformoſiſſimæ & omnibus modis fœdiſſimæ vitæ obtendunt. Non ſecus ac ille Alexandrinus ſimius apud Nyſſ. lib. ad Harmonium de Chriſtian. nomine, objectis nucibus poſuit perſonam, ſeque quod erat exhibuit. Quare cadit haud dubie hac cauſa Valerianus, ſi extra fidem Catholicam, quæ unica eſt vera & Chriſtiana fides, vitam & animam egit.

Qua ratione ſanctus Maximus Monachus & Martyr, Epiſtola ad Petrum illuſtrem, contendit titulum *Sancti*, Pyrrho in hæreſim prolapſo eſſe denegandum. *A cuncta enim* (ut ait) *cecidit ſanctitate, qui ab Eccleſia Catholica ſponte proſiliit.* Et addit: *non niſi per piam confeſſionem & orthodoxam fidem, ſanctificationem recipit, ſanctumque vocabulum.* Liceat hic profecto dicere, quod Federicus Imperator apud Tagemonem, in Expeditione Aſiatica Legatis Imperatoris Conſtantinopolitani ingeſſit. (Dominus veſter *ſanctum* ſe appellat: Mirabilis eſt ſanctitas, quæ ſanctos viros, honeſtos, religioſos, benigne, utpote fideles nuncios in oſculo pacis exceptos, in quorum ore oon eſt inventum mendacium nec inlquitas, ſubito conſuevit incarcerare, & fame ac nuditate uſque ad mortem macerare. Longe faciat a nobis Deus talem ſanctitatem.) Dicere, inquam, ſimiliter liceat, Valeriani Semipelagianiſmo ſuppoſito, apage ſanctitatem fœda hæreſi contaminatam, apage ſanctum hæreticum.

3. Non eſt tamen operoſum demonſtrare quantopere hæc accuſatio frigeat. Abſque vera enim fide nullum eſſe ſanctitati locum, extra controverſiam eſt, ut non ſit opus in locum communem excurrere, quo ſanctam Eccleſiam Catholicam, unam & ſolam; hæreticorum autem ſpelæa, improbitatis & nequitiæ latibula eſſe planum fiat. Illud ergo demonſtrandum fuerat, abſuiſſe Valerianum a vera fide, quæ illi, ut evici, non niſi per calumniam, & inanem plane ſuſpicionem abrogata eſt. Et ut cum parciſſimo charitatis criminatore Valeriani agam liberaliter; demus ſane convictum ab eo fuiſſe Valerianum Semipelagianiſmi, ita ut labis illius indeclinabiliter & inexcuſabiliter compertus habeatur: Equidem quod de Fauſto & Caſſiano quoad gratiæ negutium ſupra retuli; deque ſancto Cypriano quoad hæreticorum anabaptiſmum; de ſancto Chryſoſtomo quoad Deiparæ leves culpas; de ſancto Irenæo quoad Millenarium; deque aliis pleriſque viris ſanctiſſimis quoad alias materias in confeſſo eſt; de Valeriano quoque dici queat: Erraſſe nimirum materialiter & abſque pertinacia, nondum re tunc aperte per Eccleſiam definita; cum tamen hæreticum, vereque fidei exſortem non faciat aſſertio falſa, ſed contumacia & obſirmatio adverſus Eccleſiam fidei magiſtram, juxta inſignem Auguſtini doctrinam ad Vincentium Victorem, cujus multos & pingues errores retulerat l. 3. de Origine animæ c. 15. *Abſit*, inquit, *ut te arbitreris hæc opinando a fide Catholica receſſiſſe, quamvis ea fidei ſint adverſa Catholicæ, ſi coram Deo, cujus in nullius corde oculus fallitur, veraciter te dixiſſe reſpicis, non te tibi ipſi eſſe credulum; probari ea quæ dixeris poſſe ac ſtudere te ſemper etiam propriam ſententiam non tueri, ſi improbabilis detegatur: eo quod tibi ſit cordi, proprio damnato judicio, meliora magis, & quæ ſint veriora ſectari. Iſte quippe animus etiam in dictis per ignorantiam non Catholicis, ipſa eſt correctionis præmeditatione ac præparatione Catholicus.* Et l. de dono perſev. c. 21. idem Auguſtinus rationem reddens conſilii quoad retractanda, quæ ad illud uſque tempus ſcripſerat, animum appulerat, ſibique inter ſcribendum errores aliquos excidere potuiſſe profeſſus, cujuſmodi ſane erat hic ipſe, in quo verſamur de actu fidei & ſalutis initio ex naturæ viribus, quem errorem junior & rerum gratiæ rudis docuerat; *Sed intereſt*, inquit, *quantum & in quibus rebus erretur; & quam facile quiſque corrigat, vel quanta pertinacia ſuum defendere conetur errorem. Bona quippe ſpei eſt homo, ſi eum ſic proficientem dies ultimus vitæ hujus invenerit, ut adjiciantur ei quæ proficienti defuerunt, & perficiendus quam puniendus potius judicetur.* Hanc pro eo decore quod Valeriano ſalvum volumus, excuſationem, nemo inidoneam cenſuerit, qui æquus æſtimator eſſe velit humanæ ad labendum fragilitatis, divinæque in nos benignitatis, cum abeſt obduratio animi in errore quem imprudens adieris, non etiam ſciens volenſque retineas.

4. At rigidum cenſorem canæ vetuſtatis, & qui parcus charitatis, ſummo jure cum ea agere obſirmaverit in re de qua agimus, monitum velim, conſideret diligenter, oe cum ea benignitatis parcitate injuria, nec qualicunque ſed irreligioſa, & ipſi cælo infeſta adjungatur. Quam in rem, recoli velim ex c. 1. quam non vanis conjecturis admodum veriſimile effecerimus,

rimus, hunc eſſe Valerianum illum, qui ex Abbate in Epiſcopum promotus, ad omnem ſanctimoniam (quod hæ homiliæ docent) commiſſum ſibi populum informavit, & communicatoriis cum ſancto Leone litteris frequenter uſus, pleriſque Conciliis Catholicis, ſubſcripſit famamque ſuam ad poſteros ſin minus ſplendidam, & quod negari non poteſt aliquatenus obſcuram, at nullo ſaltem ſiniſtro rumore aſperſam tranſmiſit. Nec enim proditur, vel per conjecturam, qui ab omni retro ævo locutus ſit de eo verbum malum. Quin etiam ſancto fine quieviſſe, & tabulis Lyrinenſibus ac Martyrologio Monaſtieo ſtata die 24. Julii inſertum tanquam cælitem, iis indiciis aſtruximus, quibus potiora & clariora non ſunt, quæ veterum pleriſque pacificam ſervant poſſeſſionem tituli ac decoris, de quo recens Valeriano lis movetur. Sed quid perantiquum longeque firmiſſimum pro Valeriani ſanctitate ſuffragium diutius premo? Veteres MM. SS. Codices, ex Sancti Galli aliiſque illuſtribus Bibliothecis deprompti, Valerianum Cemelienſem harum homiliarum auctorem, *Sanctum* diſerte indigitant. An non igitur exemplo non bono, nec abſque temeritatis periculo, tentatum videri poteſt a Valeriani criminatore, de antiqua poſſeſſione dejicere eum, eujus ſanctitatem nullo firmo argumento, nulla vel probabili ratione infirmaverit, ſola caligine rerum illius, quam ævum aliis tam multis & ſanctiſſimis & eruditiſſimis viris offudit, injuriè prætenta?

5. Videt Lector, *quam nullo negotio*, ut Mamerti verbis utar, *veritatis calor frigentium verborum pruinas liquefaciat:* nec neceſſarium hoc loco eſſe ad illam aliam in Valerianum machinæ declinationem confugere, quæ videri cuipiam poſſet non intuta. Nempe antiquam prænominis hujus communicationem, non eſſe ad præſentem Eccleſiæ uſum admittendam. Nunc enim non niſi plane *vindicati*, ut cum Sancto Cypriano loquar, hoc titulo decorantur: ita ut ne illi ipſi quidem, quos Eccleſia cæleſtibus honoribus cum aliqua reſtrictione proſequitur, *Sancti* nominentur, ſed *Beati* dumtaxat, quamdiu ea reſtrictio non amovetur, eaque comperendinatione, plenæ ac omnimodæ ſanctitatis eorum illuſtrationi procluditur.

Alium vero olim ad uſum eam appellationem impertiendi viguiſſe, nemo tam hoſpes eſt in Patrum libris aut in Eccleſiaſtica Hiſtoria ut ignoret. In ipſis enim Eccleſiæ cunabulis, Chriſtiani omnes hoc nomine condecorabantur, ut ex Apoſtolo ſæpe liquet, & ex cap. 9. Actorum, ac ex illius ævi Scriptoribus, Ignatio præſertim, qui epiſtol. ad Magneſianos graviſſime adhortatus Chriſtianos, ut ſe dignos exhibeant cognomento quod acceperunt, adducit in eam rem illud Iſaiæ 62. quod de Chriſtiano populo accipit, *vocabitur nomine novo, quo Dominus nuncupabit eum, & erit populus ſanctus.* Immo Philo Judæus Apoſtolorum æqualis, communem *Sanctorum* nomenclaturam Chriſtianis omnibus aptatam eo tempore vulgo fuiſſe, confirmare videtur, deſcribens Chriſtianorum inſtituta ac mores ſub nomine Eſſenorum lib. de vita ſupplicum, ut Euſebius ac Hieronymus auctores, aliique permulti apud Baronium anno Chriſti 64. contendunt: Atque Eſſeni nomen, cum Sancti nomine idem eſſe, habetur ex ipſomet Philone lib. quod omnis probus liber, & ex Chryſoſt. homil. 44. in Acta. Itaque omnes olim Chriſtiani, ſancti audiebant; quippe inſtitutis, profeſſione, ac capite Chriſto, ſancti, & ad omnem ſanctitatem aſpirare obſtricti, & divino obſequio ac cultui tam multis nominibus mancipati; hoc enim proprie eſt ſanctum eſſe, juxta modum loquendi in Scripturis frequentiſſimum, ut advertit Origenes homil. 11. in Levit. qui notat: *Eam ob rem, etiam muta animalia & vaſa miniſterii ſancta vocitata, & veſtimenta ſancta dici, & loca item quæ in urbibus vel ſub urbibus poſita ſunt, & Sacerdotibus deputata. Ex multis quidem animalibus, primogenita boum vel pecorum, ſanctificari per legem Domino jubentur, & dicitur,* ne faciatis in eis opus ullum, quia Domino ſancta ſunt: *Super vaſis vero, cum in tabernaculo teſtimonii, vaſa miniſterii thuribula, vel phialæ, vel cætera hujuſmodi vaſa, ſancta appellantur. Super veſtimentis etiam, Stola Pontificis Aaron, & tunica linea, & cætera hujuſmodi veſtimenta, ſancta dicuntur.* Hæc & alia bene multa eo loco Origenes, late inferens, totidem modis Chriſtianum poſſe dici *Sanctum*, & teneri ad ſanctitatem aſpirare, quot ſunt genera rerum inanimatarum, quibus ob ſpecialem aliquem nexum cum divino cultu, nomen *Sanctæ* tribuitur. Ut plane videas longe altius repetendam eſſe eam *Sanctorum* appellationem, omnibus olim Chriſtianis tributam, quam unde eam duxit Pamelius ad lib. 2. Tertulliani ad Uxorem cap. 1. num. 3. qui cenſet, eam primum petitam ex loco Apoſtoli 1. Corinth. 7. quo filii Chriſtianorum, dicuntur *Sancti*. Omnes ergo Chriſtiani *Sancti* audiebant: quamvis certum ſit, non omnes tunc vitam exegiſſe ad ſolidæ ſanctitatis amuſſim. Neque tamen idcirco quiſquam jure contendat nunc expungendam, quod ſeverius in ea appellatione tribuenda agatur hoc tempore.

Quin etiam nemo ſanctos Patres criminatur, aut inducta ſpongia delendam contendit, delatam quandoque apud eos, hæreticis aut ſuſpectæ fidei hominibus, Sancti appellationem, ſive ratione muneris quod obibant, ſive ob gloriam confeſſionis, tametſi labe ſubſequente velut infuſcatam. Certe Divus Auguſtinus Hilarium Diaconum, Luciferianum, nominat *Sanctum Hilarium*, quamvis non conſtet reſipuiſſe, & ad Eccleſiam reveniſſe. Frequentiſſime item *Sanctitatis* titulum, honoris ergo, impendit alloquens Epiſcopos fidei oblæſæ, aut vitiatæ, quandiu eorum cauſa deſperata non erat. Sanctus Gregorius lib. 6. regiſt. epiſt. 6. Joannem jejunatorem quem Baron. anno 596. in peccatis ſuis mortuum opinatur, vocat *ſanctæ memoriæ Joannem.* Titulus Imperatoris apud Luitprandum lib. 1. cap. 3. eſt, *δεσποτεία σοῦ ἁγία, dominatio tua ſancta.* S. Cyrillus l. 2. in Neſtorium cap. 4. agnoſcit quod Neſtorius ibi adductus dixerat, Medos ac Perſas, Iſaiæ 13. Sanctos appellari, tametſi impios & idololatras: Nihilominus enim agnoſcit diei ſanctos, quia ſicut *ſegregatum Deo ſacrificium, ſive ille vitulus eſſet fortaſſe, ſive ovis, ſanctum appellabatur; ea ratione etiam prophetica voce, ipſi quoque ſancti ſunt vocati, quod divino numine ſegregati dicatique eſſent ad Babyloniam capiendam.* Conſtat etiam Alexandrum III. in reſcripto ad Regem Æthiopum hæreticum, quod refert Baron. anno Chriſti 1177. in inſcriptione, impendiſſe ei titulum *Sanctiſſimi*, quo inſigniri ab omnibus ex regionis uſu ſolebat. In quibuſdam Manuſcriptis Codicibus ſexti Concilii Conſtantinopolitani teſtatur Alemanius ad Photii hiſtoriam arcanam *pag.* 73. legi Juſtinianum *ἐν ἁγίοις.* Sicut in præfatione ad Canones Trullanos

Digitized by Google

dicitur, *τῆ θείας λέξεως*: id quod etiam de Theodora Auguſta habent PP. Sexti Conc. CP. Propudioſam tamen bujus Alectûs vitam, & Juſtiniani enormia probra a vera ſanctitate remotiora, quam cælum a terra diſtet, Procopius prodidit in ea hiſtoria. Item Concilium Romanum *Palmare* dictum, Theodorico Gothorum Regi Arriano, titulum *Sancti*, (quidam Codices legunt *piiſſimi*) tribuiſſe, non adulandi ſtudio, ſed pro more honeſtandi eo magnifico titulo ævi illius Principes. Auctius etiam Dionyſius Alexandrinus apud Euſeb. l. 7. hiſtor. cap. 10. Valerianum & Gallienum, Ethnicos Imperatores Chriſtiano nomini infenſiſſimos, nominavit *Sanctiſſimos*. Apoſtoli haud dubie exemplo, qui hominem peſſimum quod præfectura fungeretur, vulgari titulo appellavit: *Optimum*. Contra quam hæreticos jam olim factitaſſe habetur ex ſancto Chryſoſtomo ad illud Pſalmi 13. *Non eſt Deus.* Sic enim ſcribit. *Quilibet hæreticus vehementiſſimus in tempore perſecutionis, loquens cum Pontifice, nec eum vocat Pontificem, nec Archiepiſcopum, nec Religioſiſſimum, nec Sanctum. Sed quid? Reverentia tua, ſapientia tua, prudentia tua, juſtitia tua, & nomina illi addicit communia, ejus negans auctoritatem.* Nimirum quia cum aliis, tum ea maxime quæ nunc ad Epiſcopum Epiſcoporum reſtricta eſt *Sanctitatis* appellatione, auctoritas Eccleſiaſtica Hæreticis inviſa deſignabatur. Tandem defunctos quoque, *Sanctos* veteribus dictos, docet illud Martialis lib. 11. Epigr. 30. alias 54.

Dic bene quod ſancto peperit fœcunda marito.

Ubi Raderus: ſancti erant veteribus defuncti. Virgilius.

Salve ſancte parens, cineres ſalvete recepti.

Et 12. Tabulæ. *Hos letho datos, divos habento.*

6. Hanc igitur defenſionem pro retinendo *Sancti* titulo, Valeriani nomini præfixo, ex uſu antiquo qui fuit Epiſcopos ea appellatione cohoneſtandi, qui uſurparet, non eſſet profecto quod a ſpongia criminatoria metueret. Nam ſi criminator de præſenti Eccleſiæ uſu rem æſtimans, obduci omnes illos quos dixi titulos in Patrum ſcriptis, vel Conciliorum actis contenderet, quoties non perſpicue vindicatis hominibus tribuuntur; næ ille ridendum ſe ac exſibilandum prudentibus propinaret, non etiam intentum aſſequeretur. Atque ita non incommode aliquis tituli de quo agitur indemnitati a ſe proſpectum arbitretur.

Non habent ſane potiora pro titulis *Sanctorum & Beatorum* quibus pleroſque non vindicatos condecorarunt, nomine obſtrepente, Joannes Abbas Ciſtercienſis, in compendio SS. ſui inſtituti, Chryſoſtomus Vander Sterre in Natalibus SS. Præmonſtratenſium, Molanus in Indiculo SS. Belgii, & in ejus auctario Arnoldus de Raiſſe, Auguſtinus de Witte in Genealogia Sancti Franciſci, Hiacynthus Coquetus libro de SS. Belgii, Ordinis Prædicatorum, Chryſoſtomus Henriquez in Menologio Ciſtercienſi.

Ego, ut præmiſi, eam defenſionem tanquam non neceſſariam dimitto: ſatis ſuperque factum æquo cuivis ac prudenti exiſtimans, ſi nulla novandi occaſione ſuppetente, cum non agatur de eo in tabulas Eccleſiaſticas referendo, nec de ullo novo honore eidem decernendo, ſed de rebus eo quo jampridem ſunt loco permittendis, qualem antiquiores voluerunt eſſe ac nominari, quam auctorem illum, quem nulla accuſatio noxium probavit, & pro quo faciunt urgentes conjecturæ, quas initio dedi, frequens præſertim communicatio cum Eccleſiæ capite; in pleriſque Conciliis catholicis ſubſcriptio; tabularum Lyrinenſium & monaſtici Martyrologii ſuffragium; inolita in Codicum vetuſtiſſimorum epigraphis, tituli nunc recens controverſi poſſeſſio; cui nullus longiſſimi temporis præſcriptionem reveritus; negotium hactenus faceſſivit poſt tam multas, tam variis locis factas Valeriani editiones, præter unicum Valeriano in doctrina tam parum æquum, & charitatis in eum, adeo parcum. Quare quandiu per Eccleſiam, & ſapientes licebit: Qui tenet teneat, poſſeſſio valet.

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERUM ET MATERIARUM
IN
HOMILIAS SANCTI VALERIANI
ET
THEOPHILI RAYNAUDI APOLOGIAM.

Numerus ſignificat *paginam*, littera *columnam*.

A.

A*Braham* filium ſuum offert 25. B.

Afria videtur eſſe patria Maſſilienſium erroris 50. A. n. 18.

S. *Ambroſii* Sententia de Martyribus. 40. A. Sentit in materia de gratia & libero arbitrio cum Valeriano, 70. B. n. 8. 76. B n. 19.

Amicitiam colere quid ſit? 15. B.

Ananias & Saphira fraudulenter agentes graviter puniuntur. 6. A.

Animalia docent nos ſervare ordinem diſciplinæ. 2. B.

Anonymum fuiſſe illum, qui Valerianus noſter, criminatur Parens charitatis, 36. A.

S. *Anſelmi* de gratia & libero arbitrio ſententia. 54. B.

Arauſicanum Concilium habitum Anno 529. 41. A. n. 1. damnat errorem Caſſiani. 49. B. n. 15.

Arbitrium liberum moleſtias levat, quas coactio gravat. 5. A. qui voluntarie ſervit, non eſt famulus Dei, ſed filius. 5. A. Voluntarius famulatus non ad ſervitium ſed ad officium pertinet 5. A Voluntariæ & coactæ ſervitutis diſcrimen. *Ibid.* Arbitrium liberum quomodo defendat S. Chryſoſtomus 61. A. & S. Bernardus. *Ibidem* B.

Avaritia multa agit, ne audiat voces pauperum. 13. B. 14. A. Omnium malorum fons eſt. 27. A. vid. *Cupiditas.*

S. *Auguſtini* Sententia de Auxilio gratiæ & viribus naturæ. 39. A. n. 6. Conſentit noſtro Valeriano in eadem materia. 73. A. n. 14.

B.

Baptiſmus. Per Baptiſmum acquiſivimus libertatem. 5 A.

Baronii conjectura de Valeriano noſtro. 36 A.

S. *Baſilius* ſentit in materia de gratia & libero arbitrio cum Valeriano noſtro. 70. A. n. 6.

S. *Baſſus* M. Nicæenſis. 35. A.

Beda eadem docet in materia de gratia &c. quæ Valerianus noſter. 75. A. n. 16.

S. *Bernardi* ſententia de Auxilio gratiæ & viribus naturæ. 39. A. n. 6. Non eſt contrarius noſtro Valeriano. 76. B n. 20.

Bona temporalia, mala noſtra ſunt. 3. B. non ſunt in manu noſtra. 16. B.

C.

Carnis deſideria qui vincit, faciliter vincit tormenta carnificis. 23. B.

Caleſtini Rom. Pontificis Authoritas interponitur Semi-Pelagianiſtarum erroribus. 50. B. n. 18

Caſſianus ut ut cum Semi-Pelagianiſtis ſenſerit, ſemper tamen magno in honora habitus eſt. 41 A. n. 2. 47 A. n. 7. Cur Semi-Pelagianis accenſeatur? 49. B n. 16.

Caledenſis Eccleſia in Syria fuit. 37. A.

Cella, Cemelinum vel *Cemelium* urbs hodie diruta ſedes S. Valeriani. 34. A. Cemelienſis Epiſcopus poſt tempora S. Leonis idem fuit ac Nicæenſis. 34. A.

Chriſtus ſit hæres noſter. 7. A. Non longe a nobis quærendus eſt. 10. B ſibi factum reputat, quid quid in pauperes erogavimus 14. A. Chriſto placere qui vult, ſæculo prius diſpliceat. 24 B.

S. Joan. *Chryſoſtomus* quid ſentiat de auxilio gratiæ & viribus naturæ. 39. A. n. 6. Concordat ſuper hac materia cum Valeriano noſtro, 71. A. n. 9. Illum Pelagiani pro ſua opinione fuſe citant. 72. A.

Coactio labores aggravat. 5. A.

Conſcientia bona tantum ſoli prodeſt, non item aliis 3 A. vid. *Fama* Male creditur cupidis. 29. A.

Contemptus Mundi neceſſarius eſt ad veram converſionem 25. B. Item illi, cui animus eſt cæleſtia poſſidere. 4 A.

Converſio vera in quo conſiſtat. 2. B.

Conviviorum Luxus caſtigandus. 27. A.

Crimen non evaſit, qui in judicio ſæculari abſolutus fuit. 2. A.

Crudelitatis nomen imponitur diſciplinæ. 1. B. Impedit ab itinere ad cælum. 4. B.

Cultus corporis animæ nocet. 29. A.

Cupiditas nimis impedit iter ad cælum. 4. B. Principatum ſibi vendicat inter cætera vitia. 9. A. oculos valde infeſtat. 25. A. Illius effectus recenſentur. 22. B. 27. B. 28. A. 29. A. Ea ſublata omnibus vitiis occurritur. 27. B.

S. *Cypriani* Sententia de Martyribus. 40 B. n 8.

S. *Cyrillus* Hieroſolymitanus ſentit in materia de gratia & libero arbitrio cum Valeriano noſtro 90. A. n. 5

D.

S. Joan *Damaſcenus* non diſſentit in materia de gratia & libero arbitrio a Valeriano noſtro. 75. B n. 17.

Delitiæ non patet virtutis janua. 4. A.

Deſperatus nihil arduum in ſe ſuſcipit. 1. B. 5 A.

Deus cur lamenta noſtra aliquando non exaudiat. 6. A. ubi ſit? 16. B. Mirabilia operatur per Sanctos. 23. A. B Dei auxilium quam neceſſarium? 16 B Ejus ſervi ſumus. 16 B. Eum videt, qui opera miſericordiæ exercet. 2. B.

Diabolus fur eſt 11. A.

Dilectionis gradus enumerantur. 17. A. Diligere amantem minoris fructus eſt. 17. B. Dilectio inimicorum ſuadetur. 17. B. Diligit ſe ipſum, qui inimicum diligit. 19. A. Quid ſit inimicum diligere, *Ibidem.* hujus dilectionis gradus. *Ibid.*

Dignitas naturam vincit. 24. A.

Diſciplina quid & quantum bonum ſit. 1. A. B. Hanc primo fecit Deus. *Ibidem.* Cuncta vitia emendo tollit. *Ibid.* Non nunquam crudelitas vocatur. 1. B. Quos ad diſciplinam hortari debemus ſub lege non vixerunt 2 A. Eam ſpernens hoſtis eſt animæ ſuæ 2 A. Perverſa dura, honeſtis vero dulcis eſt. 2. A. B. neceſſaria eſt vitioſis, ut pateat janua cæleſtis. 2 B.

Divitiæ incitant ad ſuperbiam. 28. A.

Domeſtici noſtri qui ſint. 11. B

S. *Dorotheus* idem ſentit in puncto gratiæ & liberi arbitrii ac Valerianus. 74. B. n. 16.

E.

E.

Ebrietas humanum corpus gravans impedit iter ad cœlum. 4. B. Principatum ſibi vendicat inter cætera vitia 9. A. Carpitur 27. A.
Eleemoſynæ neceſſitas. 22. A.
Elementa omnia diſciplinæ ſerviunt. 1. B.
Error communis & vulgatus quam gravis ſit. 42. B. n. 8.
Eucherii Lucubrationes laudantur ab Hilario Arelatenſi. 33. Cognatus fuit S. Valeriani. 35. A.
Eucherius Lugdunenſis concordat cum Valeriano noſtro variis in locis. 74. A. n. 15.
Exultare in Domino quid ſit? 15. B.

F.

Fama. Bonam famam negligere non debemus. 3. A.
Fauſtus Rhegienſis quantumvis Semi-Pelagianiſmi erroribus infectus, magno tamen in pretio habitus. 41. B. n. 2. 42. A. n. 7.
Fides. In fide conſiſtit ſpes vincendi omnes difficultates. 23. B.
S. *Fulgentii* ſententia de auxilio gratiæ &c. 39. A. n. 6.

G.

Garnerius Joannes quid in S. Valeriani homiliis carpierit. 40. A.
Genua Urbs Semi-Pelagianorum erroribus imbuta. 50. A. n. 18.
Gloriari in quo poſſimus. 10. B. 17. A. quando oporteat. 16. A.
Gotteſcalcus Monachus Sueſſionenſis creditur Author eſſe Prædeſtinatorum. 42. B. n. 4.
Gradus ad Paradyſum qui ſint? 25. A.
Gratia volente, tantum ſalvat 56. A. n. 3. illam in nobis fieri per creationem contendebant antiqui Scholaſtici 52. B.
S. *Gregorius* Naz. in materia de gratia & libero arbitrio ejuſdem ſententiæ eſt cum Valeriano noſtro. 70. B. n. 7.
S. *Gregorius* Nyſſen. in eadem materia ſentit cum Valeriano noſtro. 70. B. n. 6.
S. *Gregorius* M. itidem 75. A. n. 16.
Guilielmi Parisienſis perelegans doctrina de ſpiritualibus nuptiis. 53. A. n. 3.
Gulæ deſideria caſtiget, qui Chriſto placere diſponit. 27. A. vid. *Ebrietas.* Effectus gulæ recenſentur. 27. A.

H.

Hæretici quinam ſint. 41. A. n. 1. eis non in omnibus contradicendum. 55. A. n. 1. Per umbram ſanctitatis ſimplicibus fucum faciunt 78. A. n. 2. Probitatis & ſanctimoniæ ſimil ſunt. *Ibid.*
Hierocles gentilis electionem bonorum in bonis eſſe, perfectionem autem eorum a Deo eſſe affirmat. 38. B. n. 5.
S. *Hieronymi* cum Valeriano conſenſus in materia de gratia & libero arbitrio demonſtratur. 72. B. n. 13.
Hilarius Arelatenſis laudat Eucherii lucubrationes. 33.
Hilarius qualis ille fuerit, qui Semi-Pelagianos ad Auguſtinum detulit? 41. A. n. 2. Reſolvitur, fuiſſe Hilarius Narbonenſis Epiſcopus. 44. A. Ejus querelæ adverſus Maſſilienſes 45. B. n. 7.
S. *Hilarius* Latinæ eloquentiæ Rhodanus ſentit cum Valeriano noſtro. 69. A.
S. *Hildegardis* agnoſcit Dei eſſe perficere bona opera, quæ nos voluerimus, ſicut Valerianus noſter. 77. A. n. 21.
Hoſtiam immaculatam exhibet, qui Domino fideliter ſervit. 5. B.
Hugo Victorinus ſimilia docet de gratia & libero arbitrio quæ Valerianus 76. B. n. 20.
Humilitatis utilitas exponitur 20. A. Humilitas ſancta quænam ſit 20. B. Illius effectus 21. B. Ejus laudes. A. 27. B. humillimus etiam arrogantia movetur. 28. A.

I.

Ignorantia in rebus ad ſalutem non datur. 9. A.
S. *Ildephonſus* conformis eſt Valeriano noſtro in materia de gratia & libero arbitrio. 75. A. n. 16.
Judicium ſæculare quomodo contemni poſſit. 2. A.
Juſtificationem noſtram ex Deo eſſe, non tamen ſine noſtra voluntate pulchre ex S. Auguſtino probatur. 60. A.
Juſtitia noſtra ex Deo eſt, 10. B. Conjunctam habeat bonitatem. 19. B.

L.

Labor omnia exſuperat. 4. B. Eſt ſpes obtinendæ gloriæ. *Ibid.* etiam otioſis adtreſcit. *Ibid.* Labor noſter requiritur ad acquirendam gratiam. 57. A. n. 5. id per totum Cap. VI. Pulchra ſimilitudine explanat S. Ephrem. 61. A. Egregio teſtu S. Auguſtinus 62. A. n. 7. S. Macarius. 58. B. Laborare nos vult Deus, ut noſtra quoque ſit victoria. 63. B.
S. *Laurentius* Juſtinianus libero arbitrio & gratiæ tantum tribuit, quantum Valerianus noſter. 77. A. n. 21.
Lerinenſe Monaſterium plana magnorum montium altrix. 35. A. n. 6.
Lex Chriſtiana amara eſt dulcis. 18. B. Legem Chriſti qui impleat. 19. A.
Libertas. Omnis homo ad libertatem vocatus. 5. A.
Lingua indiſciplinata multum impedit viam vitæ. 4. A. ejus inſolentia deſcribitur. 7. A. B. Remedia præſcribuntur. 7. B. Ejus vulnera ſunt inſanabilia. 8. A. 40. A. ſilentio frænanda. A. 8. B. 25. Quinam loquantur, quive taceant. 8. B. De otioſis verbis reddenda eſt ratio. *Ibid.* & 9. A. Otioſum verbum quid ſit? *Ibid.*
Lugdunenſis Eccleſia, quid de auxilio gratiæ & viribus naturæ ſenſerit 39. B. n. 6. Ejuſdem Eccleſiæ opinio de auctore Prædeſtinatorum. 44. B. n. 4.
Luxuria impedit iter ad Cœlum. 4. B.

M.

S. *Macarius* Ægyptius ſentit cum Valeriano noſtro in materia de gratia. 69. B. n. 3. illius egregia prorſus ſimilitudo, quomodo homo peccato mortuus bonum agere poſſit 59. B.
Macchabæorum Mater laudatur. 25. A. B. eorum pugna deſcribitur. 25. B.
Manus abſcindere quid ſit? 10. A.
Marcus Eremita concors eſt doctrinæ Valeriani noſtri. 75. B. n. 17.
Martyrium ingens bonum. 21. B. 22. B. 24. A. 40. A. B. Subire poſſumus ſuperatis vitiis. 21. B. Martyrii corona paucis debetur. 24. A. Martyrum reliquiæ a longinquis terris requiruntur. 24. B. Eorum corpora in ſummo honore habita. 24. B.
Maſſiliæ præprimis ortæ ſunt ſcintillæ Semi-Pelagianiſmi. 44. A. n. 3.
Mater quænam vere amet filios ſuos? 26. A. B.
Maxentii Joan. dogma de auxilio gratiæ & viribus naturæ. 39. A. n. 6.
Medicus quem æger decipit difficulter ſanat. 6. A.
Mendacia jocoſa lædunt animam & injuria proximum afficiunt. 9. B. Magnum quandoque excitant incendium. *Ibid.* Remedium contra illa. 10. A.
Mendicitatis pars eſt pecunias in ſecreto poſſidere 12. B.
Miſerentis eſt Dei, quid ſit, ſeu ſplendida interpretatio S. Joan Chryſoſtomi in illa verba S. Pauli: *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* 76. B. n. 7.
Miſericordia opus eſt, ut nobis pateat regnum cœleſte, 10. 76. Ejus gradus ſunt varii. 11. B. Multiplices fructus recipit. 12. A. Non reſpicit perſonam 12. B. ſit ſpontanea. *Ibid.* ſæpius exercenda, 13. B. vid. *Pauper.*
Molanus Joan. primus expunxit Fauſtum Rhegienſem ex Martyrologio Gallicano. 41. B. n. 2.
Mors Sanctorum pretioſiſſima. 21. B.
Muto os aperire quid ſit? 33.

N.

Naufragium patitur qui pondere & menſura utitur iniqua 29. A.
Navigationes amore lucri ſuſcipiuntur. 28. B.
Negligens omnibus periculis ſubjacet. 27. A.
Nuptiæ ſpirituales in quo conſiſtant. 53. A. n. 3.

O.

Oculos eruere quid ſit? 10. A.
Odia multis criminibus incuſantur. 17. B. Quomodo vitari queant? 18. A.
S. *Optatus* Milevitanus ſentit in materia de gratia & libero arbitrio cum Valeriano noſtro. 70. A. n. 4.
Origenes in materia de occurſu gratiæ & voluntatis ſenſit cum Valeriano noſtro. 68. B. n. 2.
Oſculari manum ſuam quid ſit? 66. B. n. 4.
Otioſa verba vid. *Lingua.*
Otioſis non dantur præmia 4. A.

P. Pa-

P.

Paraſitorum mores deſcribuntur. 15. A.
Parcus chornatus quis ſit? 33. Ejus hallucinationes in S. Valerianum. 35. B. n. 7. Ejus argumenta, quæis evincere conatur S. Valerianum fuiſſe Semi-Pelagianiſtam. 37. B. n. 2. &c.
Patientia quibuſdam ignavia vocatur. 17. A.
SS. *Patres* non omnia ubivis dicunt. 77. B n. 21. Sanctitatis titulo gaudent, etiamſi pravis nonnunquam dogmatis adhæſerint. 78. B. n. 3 Ad eorum deſi itiones in dubio confugiendum 68. B. n. 1. Aliquorum ſpecioſa encomia recenſentur in Apologia Raynaudi toto capite nono.
Pauperes etiam tenentur erogare eleemoſynam. 14 B. Illis ſtatim benefaciendum. 7. A 14 A vid *Miſericordia.*
Peccator quomodo bonum agere poſſit egregia ſimilitudine declaratur ex B. Mac rio. 58 B
Pecunia quomodo convertentur mortuos avaros & miſericordes? 29 B. vid *Cupiditas.*
Pelagius gratiam ſanctificantem aperte non ſuſtulit 51. A. n. 20. Ejus ſcripta recenſentur. 25. B. n 2
Semi-*Pelagianiſmus* in quo conſiſtat. 43. A. n. 2. 46. A. n. 8. ſumma hujus erroris. 49 B n. 17. cur Maſſilienſes dicti? 50. A n 18. quæ falſo Semi-Pelagianis affingantur? 57. A n 20.
Perficere, ſeu *Perfectio* in quo conſiſtat 62. A. n 8.
Perfidia ſemper clauſam creditorum januam invenit. 5. B. Pœnas luit, ſi frequenter judici illuſerit. 6. A
Perſeverantia donum eſt gratia Dei, nec viribus noſtris obtinetur. 67. A. n. 6.
Philo quid de auxilio gratiæ ſenſerit. 38 B. n 5.
Philotheus Conſtantinopol. in materia de gratia & libero arbitrio tuetur ſententiam Valeriani. 76 A. n. 19.
Pœna temporalia quos non affligit, æternum damnantur. 2. A.
Pœnitentia neceſſaria vitioſis 3. A. vid. *Diſciplina.*
S. *Pontius* M., Cemelienſis. 34. B.
Prædeſtinatorum hæreſis unde & quando orta. 44. B. n. 4.
Promiſſa negaſſa eſt inimicitias dixiſſe. 5. B. Melius eſt non promittere, quam promiſſa non ſervare. 6. A. Illa invito ſolvens nihil præſtat 6 A.
Proſperi querelæ adverſus Maſſilienſes. 45. B. n. 6.
Proximus noſter quis ſit. 18. A.

Q.

Quadrageſima ſola contenti na ſimus. 26. B finita ea non eſt redeundum ad vitia, quæ durante illa ceſſarunt, *Ibidem.*

R.

Rabanus eodem modo differit de gratia, & naturæ viribus, quo Valerianus noſter 76 B. n. 2
Religionem non habet, qui ſtudet ſæculo, & plus præſenti vitæ quam futuræ. 6. B.
Richardi Victorini doctrina de nuptiis ſpiritualibus. 53. A. n. 3.
Rupertus eodem modo diſputat de gratia &c. quo Valerianus noſter. 77. A. n. 2.

S.

Sacrificium acceptabile eſt, bonitati & miſericordiæ ſtudere. 6. B.
Salviani ſententia de Martyribus. 40. A.
Saphira & Ananias fraudulenter agentes graviter puniuntur. 6. A.
Sancti titulum non meretur, qui Eccleſiam Catholicam ſponte deſeruit. 78. A. n 2. & 3. Sancti titulo omnes olim Chriſtiani condecorabantur. 79. A. n 5. Etiam muta animalia & res inanimatæ. *Ibid.* B. Etiam Hæretici & de fide ſuſpecti. *Ibid.* Etiam Idololatræ. *Ibid.* Defuncti paſſim. 80. A. n. 5. Sancti quomodo margaritis ſimiles. 34. A. Eorum facta non e oculos ponenda. 23 B
Scoti Joannis propoſitio de auxilio gratiæ & viribus naturæ ab Eccleſia Lugdunenſi rejicitur. 39. B n 6.
Seneca quid de auxilio gratiæ ſenſerit. 38 B n. 5.
Sententia ſæcularis magis eſt ad confuſionem quam ad abſolutionem. 2. A.
Servus utilis non eſt, qui feriatos dies ad hoc expectat, ut dormiat 26. B
Silentium laudatur. 17. B. vid *Lingua.*
Soliloquiorum Author ſaltem maxima ex parte eſt S. Anſelmus 66. A. n. 2.
Spectacula quænam hominem Chriſtianum deceant? 15. B.
Strabus Fuldenſis eadem habet de gratia & viribus naturæ quæ leguntur apud Valerianum 76 A. n. 18.
Superbi ſunt non ſolum divites, ſed etiam pauperes. 21. A
Superbia eſt, ubi negligitur diſciplina 1. A. Gravat hominem ad ſuperiora tendentem. 4. B. Superbiæ vitium carpitur. 20 B.
Suſpicio non facile habetur, niſi ab eo, qui ejuſdem vitii reus eſt 77 B. n. 22. Cavendum ne falſis de aliis ſuſpicionibus locus detur. 3. A.

T.

Templum Dei quando ſimus? 16 B.
Terrenis debet renuntiare, qui vult cœleſtibus mandatis ſatisfacere. 5. A
Tertulliani ſententia de Martyribus 40. B. n. 8.
Teſtamenta quomodo cupiditas impugnet? 28. B.
Textus truncare aut a medio avellere quid mali exinde ſequatur. 67. A. n. 6.
S. *Thecla* inter flammas pudicitiam cuſtodit. 28. A.
Theophilactus nihil aliud ſcripſit de gratia & voluntate noſtra, quam Valerianus noſter. 76 A n 18.
Theſaurus ubi reponendus? 11. A.
Tinea vermis eſt invidiæ & avaritiæ. 11. A.

V.

S. *Valerianus.* Ubi ejus ſedes? 34. A. Vixit ſub annum Chriſti 450. 34. A. Plures fuerunt Valeriani Gallorum Epiſcopi 34. B. Natione Gallus fuit. *Ibid.* Eucherii cognatus fuit. 35. A Illuſtri genere ortus. 35 A. Ante Epiſcopatum Monachus 35. A. B. An conjugatus fuerit. *Ibid.* Habetur pro S. Valerio Lerinenſi, 35 B. a Semi Pelagianiſmo immunis eſt. 37. & n. 1. &c. Enumerantur quædam loca, a quibus Nicolaus Chichon probare contendit S. Valerianum fuiſſe Semi-Pelagianiſtam. *Ibid.* a Semi-Pelagianiſmo penitus abhorruit. 51. B. n. 1. Sancti titulo jure gaudet. 77. B per totum Cap. X.
Velle quomodo in nobis ſit 63. A. n. 12. quid ſignificet. 65. A n. 14. 15. & 16. ac per totum Cap. VII.
Verba otioſa. vide *Lingua*
Via anguſta eſt ad cœlum & ſpatioſa ad infernum. 3. A. 4. B. quare hæc frequentius & illa rarius curratur. 3. A. quodlibet in anguſtiis impedit. 3. B. Via mortis qualis ſit? 4. A. Viæ multæ ſunt, per quas venitur ad gloriam. 23. B.
Virtus tendit in ardua. 4. A. Non ſine adjutorio Dei comparatur. 15. B. Magna in minoribus ſemper experimentum capit. 24. A.
Vita noſtra ita ſit lucida, ut ſit omnibus nota. 3 A.
Voluntarium. Vide *arbitrium*
Voluntas quid poſſit oſtenditur ex Eucherio. 55. B. n. 3. Ex S. Auguſtino 56. A. n. 3. Ex. S Ambroſio *Ibid.* n. 4. Ex aliis multis SS. Patribus *Ibid.* per totum illud Cap. VI. Ex S. Proſpero 60. B. n. 3 Velle & Nolle noſtrum eſſe diſerte probat S. Joann. Chryſoſtomus. 61. A.

A. M. D. G.

Digitized by Google

INDEX BIBLICUS
IN
HOMILIAS
SANCTI VALERIANI EPISCOPI CEMELIENSIS.

EX
VETERI TESTAMENTO.

Cap. Verſ.

Ex Libro Geneſis.

XXII. 11. Abraham, Abraham . - - - non extendas manum ſuper puerum - - - - - - Nunc cognovi, quia times Deum. pag. 25

Exodi.

XX. 13. Non occides, non adulterabis, non furaberis, non falſum teſtimonium dices. 1
17. Ne concupiſcas rem proximi tui.

Levitici.

XXIV. 20. Oculum pro oculo, dentem pro dente. 2.19

Deuteronomii.

XXIII. 21. Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus, & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. 6

Tobiæ.

IV. 16. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. 20

Pſalmorum.

II. 11. Servite Domino in timore & exultate ei cum tremore.
12. Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta 1.2
XI. 3. Labia doloſa in corde & corde loquuti ſunt. 8
4. Diſperdat Dominus labia doloſa. 8
XIII. 1. Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus 16
3. Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. 16
XL. 1. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus 12.13
LIII. 8. Voluntaria ſacrificabo tibi Domine. 5
LX. 9. Sic pſallam nomini tuo, Deus in ſeculum ſeculi, ut reddam vota mea de die in diem. 5.7
LXXV. 12. Vovete & reddite Domino Deo veſtro &c. 6
CXV. 15. Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. 21
18. Vota mea Domino reddam. 19. in atriis domus Domini. 6
CXVIII. 37. Averte oculos meos, ne videant vanitatem. 10
56. Bonitatem feciſti cum ſervo tuo Domine. 16
68. Bonus es tu, & in bonitate tua doce me juſtificationes tuas. 18
71. Bonum quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas. 19
108. Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine. 5
CXXV. 5. Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent. 13. 22. 24.
CXXVI. 1. Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant, qui ædificant eam &c. 16
CXXXII. 1. Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum. 18

Pſal. Verſ.
CXL. 3. Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. 4. Non declines cor meum in verba malitiæ 7.4 18. 25.

Proverbiorum.

III. 11. Fili ne deficias a diſciplina Domini, neque fatigeris, cum ab eo corriperis. 12. Quem enim diligit Dominus corripit 1
28. Ne dicas amico tuo: vade & revertere: cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare. 14
X. 19. In multiloquio non deerit peccatum. 7
XV. 27. Per miſericordiam & fidem purgantur peccata. 12
32. Qui ſpernit diſciplinam, odit animam ſuam. 2
XVIII. 21. Mors & vita in manu linguæ. 8
XIX. 5. Teſtis falſus non erit impunitus. 18
17. Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis. 2. 13
XXII. 28. Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui. 28
XXIII. 21. Vacantes potibus & dantes ſymbola conſumentur. 27
XXVIII. 27. Qui dat pauperi non indigebit: qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam. 13

Eccleſiaſtis.

I. 2. Vanitas vanitatum. 10
V. 3. Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere. 6

Sapientiæ.

I. 11. Os quod mentitur occidit animam. 9

Eccleſiaſtici.

XXVIII. 16. Lingua tertia multos commovit - - - - 17. civitates muratas divitum deſtruxit &c. 7
28. Facito ori tuo oſtia & ſeras, & verbis tuis facito ſtateram. 8
XXIX. 15. Conclude eleemoſynam in corde pauperis. 12

Iſaiæ.

I. 3. Cognovit bos poſſeſſorem ſuum & aſinus præſepe Domini ſui; Iſrael autem non cognovit me 2
V. 8. Væ qui conjungitis domum ad domum. 28
LVIII. 7. Frange eſurienti panem tuum . . & carnem tuam ne deſpexeris. 8. Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam juſtitia tua & gloria Domini colliget te. 11. 14

Jeremiæ.

XLVIII. 10. Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter 5

Ezechielis.

XVIII. 9. Hic juſtus eſt, vita vivet.

EX

Digitized by Google

EX NOVO TESTAMENTO.

Cap. Verſ.

Ex Evangelio S. Matthæi.

V. 5. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. 22
7. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. 11. 12. 20
9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. 20
10. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quia ipſorum eſt regnum cælorum 21. 23
17. Non veni legem ſolvere, ſed adimplere. 18
29. Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum. 10. 25
39. Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram 19. 25
44. Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos 17. 18. 19
VI. 19. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra. 11. 13
20. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt. 10. 14
VII. 2. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. 29
13. Spatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam. 14. Quam anguſta via & arcta porta eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt qui inveniunt eam? 3. 4.
15. Veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. 8.
X. 41. Quicunque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum - - - non perdet mercedem ſuam. 14
XII. 36. Omne verbum otioſum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii 4. 9.
XVI. 24. Tollat crucem ſuam & ſequatur me. 4. 23. 24
XVIII. 7. Væ homini per quem ſcandalum venit. 3
XIX. 21. Vade, vende omnia quæ habes - - - & ſequere me. 3. 10
23. Dives difficile intrabit in regnum cælorum. 4
29. Centuplum accipiet & vitam æternam poſſidebit. 12. 14
XX. 16. Multi vocati, pauci vero electi. 24
XXII. 39. Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. 18
XXV. 23. Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui. 16
34. Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi. 35. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere &c. 10. 11. 12. 13. 16. 29
40. Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. 7. 14

S. Lucæ.

VI. 30. Omni petenti tribue. 12
XII. 20. Stulte, hac nocte repetent animam tuam a te, & quæ paraſti cujus erunt? 18
33. Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt 14
XIV. 11. Qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. 21. 27
XVI. 25. Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala, nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris 13

S. Joannis.

XX. 25. Qui amat animam ſuam perdet eam, & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. 21. 24. 25

Cap. Verſ.

Ex Actibus Apoſtolorum.

V. 3. Anania cur tentavit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritui S. & fraudare de pretio agri. 4. nonne manens tibi manebat &c 6
VIII. 20. Pecunia tua tecum ſit in perditionem. 29

EX EPISTOLIS SANCTI PAULI.

Ad Romanos.

VII. 18. Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio 16
VIII. 8. Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.
9. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. 16. 30
XII. 17. Nulli malum pro malo reddentes 18
20. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum; ſi ſitit, potum da illi; hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus. 17. 19
XIII. 3. Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? bonum fac & habebis laudem ex illa 1. 2
10. Dilectio proximi malum non operatur. 18

Ex I. ad Corinthios.

III. 16. Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? 16
IV. 7. Quid autem habes quod non accepiſti: ſi autem accepiſti quid gloriaris, quaſi non acceperis? 10. 16
VI. 10. Neque fures neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt. 4
IX. 24. Sic currite ut comprehendatis. 19
XII. 31. Æmulamini autem charismata meliora. 19

Ex II. ad Corinthios.

VI. 18. Ero vobis in patrem & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. 5
IX. 6. Qui parce ſeminat, parce & metet. 12. 13. 19
XII. 14. Nec enim debent filii parentibus theſaurizare 28
XIII. 3. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? 26

Ad Galatas.

VI. 7. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. 18

Ex I. ad Timotheum.

VI. 9. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli - - - mergunt homines in interitum. 11. 28
10. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. 27. 28. 29

Ad Hebræos.

X. 34. Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis. 30

Ex Epiſtola S. Jacobi.

II. 15. Si autem frater & ſoror nudi ſint & indigeant victu quotidiano,
16. Dicat autem aliquis ex vobis: ite in pace, calefacimini & ſaturamini, non dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit? 11
IV. 6. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. 4. 20. 27

Ex Epiſtola I. S. Joannis.

III. 15. Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. 17. 19

Ex Apocalypſi.

II. 10. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. 23. 25

A. M. D. G.

Corrigenda in *Homiliis* S. VALERIANI & ſubnexa *Apologia.*

Pag.	*Columna.*	*Linea.*			
1.	2.	34.	credulitatis	*lege*	crudelitatis
4.	2.	26.	credulitas	*lege*	crudelitas
—	—	28.	inſtitit	*lege*	inſtituit
18.	1.	56.	creamus	*lege*	credamus
28.	2.	56. & 57.	impetrandi	*lege*	Imperandi
40.	1.	66.	Homil. 8.	*lege*	Homil. 5.
48.	1.	63. & 64.	perſuadetur	*lege*	perſuadeatur
—	2.	5.	ejiceres	*lege*	diceres
—	—	39.	quod	*lege*	quoad
54.	2.	penult.	dixit	*lege*	dixi
80.	1.	1.	τὶ	*lege*	τὶς

Digitized by Google